

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA'NIN ÇOCUK ŞİİRLERİNİN
DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

FATİH TOKCAN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yar.Doç.Dr. Seyit EMİROĞLU

Konya- 2017



T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü



1

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin

Adı Soyadı **Fatih TOKCAN**

Numarası **1183 020 31001**

Ana Bilim / Bilim Dalı **İLKÖĞRETİM / SINIF EĞİTİMİ**

Programı **Tezli Yüksek Lisans**

Tezin Adı **Fazıl Hüsnü Dağlıoğlu'nun Çocuk Sırlarının
Değerler Eğitimi Açısından İncelemesi**

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)



T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü



2

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fatih TOKCAN
	Numarası	1183 020 31 001
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İLKÖĞRETİM / SINIF EĞİTİMİ
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Seyit Emiroğlu
	Tezin Adı	Fazıl Hüsnü Dağlıca'nın Çocuk Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan başlıklı bu çalışma ...14.1.9...2012... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlıca'nın Çocuk Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi

Ünvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

Yrd. Doç. Dr. Seyit Emiroğlu

Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN

Doç. Dr. Sinan GÖNEN

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi
A1-Blok 42090 Meram Yeni Yol /Meram /KONYA
Telefon: (0 332) 324 7660 Faks : 0 332 324 5510
Elektronik Ağ: www.konya.edu.tr E-Posta: ebil@konya.edu.tr

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA'NIN ÇOCUK ŞİİRLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Fatih TOKCAN

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim
Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Yar.Doç.Dr. Seyit EMİROĞLU

2017

Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. Değer eğitimi son yıllarda önem kazanmaya başlamıştır. Ünlü edebiyatçılarımızdan olan Fazıl Hüsni Dağlarca da çocuklara yönelik şiirlerinde değerlere açık ve örtük bir şekilde yer vermiştir. Bu çalışma Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuk şiirlerini MEB'in belirlemiş olduğu değerler açısından incelemek amacıyla yazılmıştır.

Araştırmanın beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın genel çerçevesi, ikinci bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesi, üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi, dördüncü bölümde araştırmanın bulgular ve yorumları, beşinci bölümde araştırmanın sonuç ve önerileri yer almaktadır.

Nitel araştırma tekniklerine göre yapılan bu çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada betimsel nitelikte tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı 7 şiir kitabı oluşturmaktadır. Araştırma için Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının öğretim programlarındaki değerler baz alınarak 23 değerden oluşan bir liste oluşturulmuştur. Şiirler listede yer alan değerler doğrultusunda teker teker

taranmıştır. Taramada elde edilen veriler not alınmıştır. Her değer ayrı başlıkta açıklanmış ve taranan şiirlerde geçen değerler bu başlıklar altında yorumlanmıştır.

Araştırma sonunda incelenen yedi kitapta, 422 tane şiir içerisinde 479 değer iletilisine rastlanmıştır. İncelenen şiirlerde en çok sevgi değerine rastlanılmıştır. Sevgi değerini sırasıyla saygı, sorumluluk, duyarlılık ve çalışkanlık izlemiştir. Eserlerde en az yer alan değerler ise sırasıyla temizlik, kanaatkârlık, sabır ve misafirperverliktir. Şairin, şiirlerinde değerleri anlatırken genel olarak örtük bir yöntem kullandığı, değerlerin isimlerinin şiirlerde pek geçmediği, yazarın değerleri şiirdeki olaylar içinde vererek okuyucuların çıkarımda bulunmasını istediği görülmüştür. Değerler eğitiminde şiirlerin çok önemli ve güçlü bir yazınsal tür olduğu, değerler eğitiminde şiirlerin özellikle kullanılması gerektiği ve şiirler içerisinde de Fazıl Hüsni Dağlarca'nın şiirlerinden değerler eğitiminde faydalanılması gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fazıl Hüsni Dağlarca, Değer, Değerler Eğitimi, Şiir

ABSTRACT

MASTER'S THESIS FAZIL HÜSNÜ INVESTIGATION OF EDUCATION OF CHILDREN'S POETRY OF DAĞLARCA VALUES

Fatih TOKCAN

**Necmettin Erbakan University Institute of Educational Sciences Elementary
Education Department Class Education Department**

Yar.Doç.Dr. Seyit EMİROĞLU

2017

Value is a common thought, purpose, fundamental moral principle or belief that a social group or society is considered to be true and necessary by the majority of its members in order to provide and maintain its own existence, unity, functioning and continuity. Value education has begun to gain importance in recent years. Fazıl Hüsni Dağlarca, who is one of our famous literary figures, has openly and implicitly included values in his poems for children. This study was written in order to examine the values of Fazıl Hüsni Dağlarca's child poems determined by Mone.

The study consists of five parts. In the first part, the general framework of the research, in the second part the conceptual framework of the research, in the third part the method of research, in the fourth part the findings and interpretations of the research, and in the fifth part the results and recommendations of the research.

Document analysis method was used in this study, which is made according to qualitative research techniques. In the study, a descriptive scanning model was used. The researcher's universe constitutes 7 poetry books written by Fazıl Hüsni Dağlarca for children. For the research, a list consisting of 23 values was created

based on the values in the curriculums of the Ministry of National Education Education Board. The poems were scanned one by one according to the values listed. The data obtained in the scan are noted. Each value is explained in a separate title and the values in the poems that are scanned are interpreted under these headings. In the seven books examined at the end of the research, 472 values were found in 422 poems. In the poems examined, the value of love was found the most. Responsibility, sensitivity and diligence follow the value of love, respectively. The values that take place the least in the works are cleanliness, conviction, patience and hospitality respectively. It is seen that while the poet expresses the values in his poems, he generally uses an implicit method, the names of the values do not pass much in poems, the author wants to give the values of the writers in the events of the incarnation. In the education of values, poems were a very important and powerful literary genre; in poetry education poems had to be used in particular and in poems, the result of the poetry of Fazıl Hüsnü Dağlarca had to be utilized in the education of values

Keywords: Fazıl Hüsnü Dağlarca, Value, Values Education, Poetry

ÖNSÖZ

Öncelikle değer nedir? Değer toplumsal anlamda, toplum tarafından en iyi, en doğru, en faydalı olduğu kabul edilen genelleştirilmiş davranış prensipleridir. Ya da Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır. Bu anlamda baktığımızda son yıllarda dünya genelinde yaşanan değişim ve gelişimler tüm dünya toplumlarını olumlu ve olumsuz yönde etkilediği gibi Türk toplumunda da olumlu olumsuz değişimler meydana getirmiştir. Bu olumsuz etkiler değerlerde bazı çözüme ve bozulmalar meydana getirmektedir. Bu durum değerlere daha çok önem verilmeyi ve özellikle çocuklarımıza bu değerleri kazandırıp hayatlarında uygulamayı önemli hale getirmektedir. Ailelerimizden başlayarak, okullarımızda öğretmenlerimize, eğitim sistemimize, edebiyatçılarımıza, yazarlarımıza, toplumumuzun her kademesindeki insanlarına önemli sorumluluklar düşmektedir.

Okullarımızın tek amacı akademik açıdan başarılı bireyler yetiştirmek değil aynı zamanda insani değerleri benimsemiş, içselleştirmiş insanlar yetiştirmektedir. Bu nedenle öğretim programlarımıza da büyük görev düşmektedir. Son yıllarda öğretim programlarında değerler eğitimine önem verilmeye örtük ve açık olarak değerler öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Türk Milli Eğitimimizin amaçlarından; beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüslere değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek, değerler eğitimine verilmesi gereken önemi artırmaktadır.

Bir toplumun geleceğinin iyi yetişmiş ve karakter sahibi insanlara bağlı olduğu apaçık bir gerçektir. İnsanlar bu ahlaki değerlere kendiliğinden sahip olamazlar. Toplumdaki her bireyinin ahlaki kararlar ve davranışlar sergilemesine yardımcı olacak değerlere sahip olması gerekmektedir. Değerlerin aktarılmasında çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bunlardan birisi de şiirle çocuklara değerleri kazandırmaktır. Edebiyatımızın önemli şahsiyetlerinden Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın

çocuklara yönelik yazmış olduğu şiirleri değerler eğitimi açısından incelemek bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın genel çerçevesi, ikinci bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesi, üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi, dördüncü bölümde araştırmanın bulgular ve yorumları, beşinci bölümde araştırmanın sonuç ve nerileri yer almaktadır.

Çalışma süresince ve çalışmamın her aşamasında benden yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Yrd.Doç.Dr. Seyit EMİROğLU'na, manevi desteğini benden esirgemeyen aileme, her zaman yanımda bana hep destek olan değerli eşim Büşra TOKCAN'a, farkında olmasa da bana hep neşe veren Vera'ma teşekkür ederim.

Haziran 2017

Fatih TOKCAN

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU.....	ii
ÖZET.....	iii-iv
ABSTRACT.....	v-vi
ÖNSÖZ.....	vii-viii
TABLolar DİZİNİ	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
GİRİŞ.....	1-3

BİRİNCİ BÖLÜM

1.ARAŞTIRMANIN GENEL ÇERÇEVESİ.....	4-13
1.1. Problem Durumu.....	4
1.2. Problem Cümlesi.....	7
1.3. Alt Problemler.....	7
1.4. Araştırmanın Amacı.....	7
1.5. Araştırmanın Önemi.....	8
1.6. Varsayımlar.....	12
1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	12

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	14-58
2.1. Değer.....	14
2.1.1. Değer Kavramı.....	14
2.1.2. Değerlerin Özellikleri.....	17
2.1.3. Değerlerin Önemi ve İşlevi.....	19
2.2. Değerlerin Sınıflandırılması.....	22

2.2.1. Nelson Değer Sınıflandırması.....	22
2.2.2. Rokeach Değer Sınıflandırması.....	22
2.2.3. Spranger Değer Sınıflandırması.....	24
2.2.4. Schwartz Değer Sınıflandırması.....	25
2.3. Değerler Eğitimi.....	28
2.3.1. Değerler Eğitiminde Aile.....	30
2.3.2. Değerler Eğitiminde Okul.....	31
2.3.3. Değerler Eğitiminde Öğretmen.....	33
2.4. Türk Milli Eğitim Sisteminde Değerler.....	35
2.5. Türkçe Eğitimi ve Değer.....	39
2.5.1. Türk Milli Eğitim Sisteminin Amaçları.....	42
2.5.2. Genel Amaçlar.....	42
2.5.3. Türkçe Dersi Öğretim Programının Genel Amaçları.....	42
2.6. Şiir.....	44
2.6.1. Türk Edebiyatında Şiir.....	45
2.6.2. Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Şiir.....	46
2.6.3. Değer Aktarımı Bakımından Şiir.....	48
2.7. Fazıl Hüsnü Dağlarca.....	49
2.7.1. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Hayatı.....	49
2.7.2. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Edebi Kişiliği.....	51
2.7.3. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Eserleri.....	53
2.7.4. Fazıl Hüsnü Dağlarca Şiirlerinde Çocuk.....	56
2.7.5. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Aldığı Ödüller.....	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	59-61
3.1. Araştırmanın Modeli.....	59
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	60
3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR ve YORUMLAR.....	62-321
4.1. Adil Olma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	62
4.2. Aile Birliğine Önem Verme Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	66
4.3. Alçakgönüllülük Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	74
4.4. Bağımsızlık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	82
4.5. Barış Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	88
4.6. Cesaret Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	92
4.7. Çalışkanlık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	102
4.8. Dayanışma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	116
4.9. Doğruluk-Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	123
4.10. Dostluk-Arkadaşlık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	132
4.11. Duyarlılık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	140
4.12. Fedakârlık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	157
4.13. Hoşgörü Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	168
4.14. Kanaatkârlık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	174
4.15. Misafirperverlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	177
4.16. Nazik Olma-Nezaket Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	182
4.17. Sabırlı Olma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	188
4.18. Saygı Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	192
4.19. Sevgi Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	211
4.20. Sorumluluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	282
4.21. Temizlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	299
4.22. Vatanseverlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	301
4.23. Yardımseverlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	310

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER.....	319-348
5.1. Sonuçlar.....	321
5.2. Öneriler.....	344
KAYNAKÇA.....	349
ÖZGEÇMİŞ.....	357

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1: Nelson'a göre değerlerin sınıflandırılması.....	22
Tablo 2: Rokeach Değer Sınıflandırması.....	24
Tablo 3: Spranger Değer Sınıflandırması.....	25
Tablo 4: Schwartz'a göre bireysel değerlerin sınıflandırılması.....	26

KISALTMALAR LİSTESİ

EDAM: Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

DEM: Değerler Eğitimi Merkezi

Çev.: Çevirmen

Ed.: Editör

vb.: ve benzeri

YDEP: Yaşayan Değerler Eğitimi Programı

A.g.e: Adı geçen eser

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
(Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı)

GİRİŞ

Günümüzde, dünya ülkelerinin birçoğunda ve Türkiye de insani değerlerde ciddi aşınmalar gözlenmektedir. Bu olumsuz süreç, toptan insanlık ailesini tehdit eder boyutlara ulaşma eğilimindedir. İnsanlar, her türden değerden uzaklaştıkça, insanlığını da kaybetmeye yüz tutmaktadır. Dünyadaki gelişmeler değerlerde bozulmayı da beraberinde getirmiştir. Çalışkanlık, hoşgörü, sorumluluk, saygı gibi değerler eskiye oranla önemini yitirmekte; tembellik, bencillik, sorumsuzluk özellikle gençler arasında hızla yayılmaktadır. Gençler manevi değerlerden ziyade maddi değerlere yönelerek bitmez tükenmez isteklerin tutsağı olmaktadır. Yaşanan bu tür olumsuzluklar ciddi bir ciddi bir yozlaşmayı beraberinde getirmektedir. Yaşanan olumsuzluklara karşın sağlıklı bir toplumsal yapının devamı için o toplumu ayakta tutacak değerlerin yeni nesillere kazandırılması elbette ki önemlidir. Aile de başlaması gereken bu eğitimin okulda devam etmesi gerekmektedir. Bireyi, aileyi, yaşadığımız toplumu ve dünyayı tehdit eden risk ve sorunların çözümünde, toplumsal yaşantımızın temel yapısını oluşturan millî, manevî, sosyal, ahlakî ve kültürel değerlerimizden olan yardımlaşma, dayanışma, hoşgörü, misafirperverlik, vatanseverlik, doğruluk, iyilik, temizlik, çalışkanlık, dürüstlük, sevgi, saygı, duyarlı olma, adil olma, paylaşımcı olma gibi kazanımlarımız en önemli referans kaynağımızdır. Günümüzde yaşanan çeşitli toplumsal sorunlar, toplumsal ve insanî değerleri zamanla erozyona uğratmıştır.

Türkçe dersi gibi hayata dair konuların işlendiği dersler değerleri aktarmada etkili olabilir. Türkçe dersinin ana malzemesi olan şiirler uygun bir şekilde seçildiğinde çocuklara ve gençlere değerleri kazandırmada etkin rol oynayabilir. Bu şiirler okuyucularına yaşamın türlü durumlarını sergileyerek onları kendi dünyasına çağırır. Edebi şiirlerin hayalî dünyasına giren çocuklar ve gençler burada sergilenenlerden ve anlatılanlardan bir şekilde etkilenerek hayata ait doğruları ve yanlışları fark edebileceklerdir. Sanatsal yönü ağır basan edebi bir tür olan şiir, çocuk edebiyatında da önemli bir yere sahiptir. Dilin yaratıcı anlatım gücünü tanımaları,

sezmeleri; işitsel olarak ses ve sözcüklerin yarattığı uyumu duyumsayabilmeleri için çocuklar, erken dönemden başlayarak masal, bilmece, tekerleme gibi yazınsal ve dilsel ürünlerle birlikte şiir diliyle de tanıştırılmalıdır (Sever, 2013, s.147). Çocuk edebiyatında şiir, dil becerilerini geliştirmelerinde, sözcüklerin sihrini ve dilin matematiğini kavramalarında önemli bir araç olarak kullanılabilir (Güleryüz, 2003, s.239). Nas'a göre (2004, s.326) çocuk şiiri, çocuğun sevinçlerini, hüznlerini, acılarını, korkularını, kısaca duygularını, iç dünyasını yansıtmak; duygularını eğitmek için en uygun yazınsal türdür, aynı zamanda dilin en güzel işlendiği türdür. Şiir, çocuğun duygu, düşünce gelişiminin en önemli araçlarından biridir. Bütün bunların yanı sıra çocuğa güzellik ve insanlık duyguları ile ulus ve yurt sevgisi kazandırmada, anadilini sevdirmeye ve onun zenginliğini tanıtmada, bir duygu, düşünce ve izlenimin sanatlı biçimde nasıl anlatılabileceğini öğretmede şiirin önemli bir rolü vardır (Oğuzkan, 2001, s.248). Şiirler, çocuklara insani birtakım değerlerin yanında farklı alışkanlık ve beceri de kazandırmaktadır. Değerler eğitiminin sağlıklı olabilmesi için sadece ders saatleriyle sınırlı kalınmamalı, derslerde kazandırılanlar okuma kitapları ile desteklenmelidir. Çünkü kitaplar çocuklara yeni bakış açıları kazandırma, deneyimlerini zenginleştirme ve okuma alışkanlığı edindirmenin yanı sıra içerdiği değerlere yönelik iletilerle çocuğun sağlam bir karakter kazanmasına da yardımcı olabilmektedir. Bilindiği üzere insanlar kendilerine doğrudan nasihatle bulunulmasından hoşlanmaz ve çoğunlukla nasihat pek işe yaramaz. Oysa mesajını dolaylı yoldan aktaran, nelerin doğru olduğunu ve nasıl davranılması gerektiğini yine dolaylı olarak hissettiren kitaplar çocukları daha kolay etkileyebilir; iyi ve güzel olanı benimsemelerini sağlayabilir.

Şiir, hikâye, masal, roman gibi edebi türlerde yazılmış kitapların içerdiği değerler bakımından zengin olması değerler eğitimine çok yönlü ve güçlü bir boyut kazandırır. Bu edebi ürünler sayesinde değerler açık ve örtük biçimde verilebilmektedir. Duygu, çağrışım ve izlenimlerin dizeler halinde dile getirildiği söz sanatıdır şiir. Hiçbir zaman kesin ve tam bir tanımına ulaşılamayan türlerden biridir ve çok genel olarak şiir, düzyazı dışında kalan bir anlatım biçimi olarak nitelendirilebilir. Ama şiiri düzyazıdan ayıran yegâne özelliği, dizeler halinde

yazılması değildir. Diğer yazınsal türlerden farklı olarak şiirde çağrışım, imge, sezgi, duyular, duygular önemli bir yer tutar. Anlatım daha kapalı, söyleyiş daha müzikal ve etkili, duygular daha güçlü, algılar daha ön plandadır. Şiirde tanrısal bir yücelik, büyüleyici bir güzellik, çözülemez bir gizem, sözcükleri ve sesleri birbirinden ayıramaz bir ezgi vardır. Türk şiirinin büyük şairi olarak tanımlanan ve çocuklara yazdığı şiirleriyle de ünlü olan Fazıl Hüsni Dağlarca'yı bu çalışmada işlemek ve çocuklara yönelik yazdığı şiirleri değerler eğitimi açısından incelemek amaç edinilmiştir. Şiirlerde çocuklara hangi değerler kazandırılmaya çalışılmış ve hangi değerlere yer verilmiş bunu belirlemeye çalışıldı. Çalışmayı beş bölümde inceledik. Birinci bölümde araştırmanın özünü oluşturan problem durumu etraflıca açıklanarak problem cümlesi ve alt problemler belirlenmiş; varsayımlar, araştırmanın amacı ve önemi ortaya konmuştur. İkinci bölümde kavramsal çerçeve ele alınarak çalışmanın alt yapısını oluşturan kavramlar üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi için seçilen araştırma modeline, çalışmanın evrenine, elde edilen verilerin nasıl değerlendirildiğine yer verilmiştir. Dördüncü bölümde seçilen yirmi üç değer için ayrı ayrı başlık açılmış, söz konusu değerlerle ilgili bulgular şiirlerden alıntılarla sergilenmiş ve bu değerlerle ilgili elde edilen sonuçlar ifade edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ÇALIŞMANIN GENEL ÇERÇEVESİ

Çalışmanın bu bölümünde problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlılıklara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

En genel anlamda istendik davranış oluşturma ya da istendik davranış değiştirme süreci olarak nitelendirilen eğitim, toplumun süzgeçten geçirilmiş değerlerinin, ahlâk standartlarının, bilgi ve beceri birikimlerinin yeni nesillere aktarılması ile ilgilidir. Bu anlamda eğitim, "*bireyi istendik nitelikte kültürleme sürecidir*" (Senemoğlu, 2004:23). "Kültürleme" ise, "*toplumun kültürel değerlerini bireye kazandırması sürecidir*" (Demirel, 2004:8). Eğitimin istendik davranış boyutu, her toplumun kendi değer yargılarını, isteklerini, beklentilerini, ahlâki yapısını vs. bireye kazandırma sürecini ifade eder.

Toplumun kendi bireyelerine yönelik olarak gerçekleştirdiği bu kültürleme sürecinin, formal bir düzen dâhilinde planlı ve programlı olarak okullarda yapılması, eğitimin öğretim boyutunu ifade eder. Hayatın değişik alanlarında, çevrede, ailede, sokakta, çarşıda, sinemada bu sürecin oluşması durumu eğitimin informal boyutunu kapsar. Dolayısıyla insan yaşamında her alanda, ömür boyu bir değişim, dönüşüm ve anlamlandırma süreci devam eder.

"Değer" kavramının çeşitli tanımları olmakla beraber en geniş anlamda "*insanı değerli kılan, sahip olduğu üstün nitelikler ve sahip olduğu donanımlar*" (Yaman, 2012:18) ifadesiyle tanımlanmaktadır. Değerler, bir kimsenin değişik durumlarda gösterdiği sürekli davranışlara yön veren köklü inançlar olmakla beraber muhtelif tutumlar ve davranışlarla yakından ilişkilidir ve onlara yön verir (Aydın ve Güler, 2012:16). Hayat boyu devam eden ve davranış değişikliğine sebep bu değer kazanma ve kazandırma süreci, değerler eğitimi olarak adlandırılır.

Toplumsal ilişkilerin sağlanmasında, devam ettirilmesinde, toplumda huzur ve mutluluğun sağlanmasında değerlerin yadsınamaz bir yeri vardır. Günümüzde değerler baktığımızda ise önemli değişimler olmaktadır. Teknolojik gelişmeler, ekonomik ve sosyal gelişmeler insanlarımız arasındaki iletişim ve etkileşimi azaltmakta, değerlerimizde olumsuz sonuçlara sebep olmaktadır. Teknolojik gelişmeler bakıldığında olumlu bir gelişmedir ancak değerlerimizde ortaya çıkardığı sonuçlar olumsuzdur. Bazı teknolojik gelişmeler insanlarımızı bencilleştirmekte, sosyallikten uzak bireysel insanlar haline dönüştürmektedir. Değişim ve gelişimin baş döndürücü bir şekilde olduğu zamanımızda toplum hayatını olumsuz yönde etkileyen birçok unsurdan söz etmek mümkündür. Bu durumda da toplumumuzun milli ve manevi değerlerinde ciddi bozulma ve değişimler ortaya çıkmaktadır. Bunun en önemli sebepleri olarak yine ekonomik ve sosyal değişimler görülmektedir. Toplumumuzda önemli bir yere sahip olan değerler önemini yitirmekte; sevgi, saygı, hoşgörüden uzak şiddet yanlısı bir düzen toplumumuzu kaplayıp gitmektedir.

İnsanların değerlerden uzaklaşması sonucu ortaya çıkan sorunları çözmek için değerler eğitiminin önemi ortaya çıkmıştır. Günümüz şartlarında değerlerimizde oluşan yozlaşma ve değerlerimizin önemini yitirmeye başlaması değerler eğitimine olan ihtiyacı daha da ön plana çıkarmıştır. Toplumsal birlik ve beraberliğimizin devamı, toplumumuzdaki huzur ortamının sürekliliği için değerlerimizin gelecek nesle aktarılması önem arz etmektedir. Böyle bir değer aktarımı da ancak eğitimle sağlanabilir. Eğitimin içerisinde değerler eğitimine daha fazla önem vermek gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Toplumumuzun milli ve manevi değerlerini gelecek nesle aktarmak için değerler eğitiminin ön planda olması gerekmektedir. Dünyada ve ülkemizde bu amaçla çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Ülkemizde de son yıllarda değerler eğitimi üzerinde çalışmalar yoğunlaşmış durumdadır. Ülkemizde değerler eğitimi ile ilgili çeşitli araştırmalar yapılmakta, değerler eğitimine yönelik eğitim öğretim programlarında müfredatlar yeniden düzenlenmekte, seminerler düzenlenmekte, sempozyumlar yapılmaktadır. Okullarımızda hem müfredat programları içerisinde ders içi ve ders dışı etkinlikler ile değerler eğitimi işlenmektedir. Bazı değerler müfredatta açık bir şekilde geçerken bazıları örtük

olarak verilmektedir. Özellikle Türkçe ders müfredatında değerler eğitimine yer verilmeye çalışılmaktadır. Kazandırılmak istenen milli ve manevi değerler örtük olarak öğrencilere verilmeye çalışılmaktadır. Değerlerimiz Türkçe Eğitim Programlarında ve Milli Eğitim sisteminin Genel Amaçlarında örtük olarak geçmektedir. Türkçe dersinde değerler edebi metinler aracılığıyla verilmektedir. Milli Eğitimin üç maddelik genel amaçlarına bakıldığında; Türk milletinin milli, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen; ailesini, vatanını, milletini seven; Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen; ahlak bakımından sağlıklı gelişmiş bir kişiliğe sahip; insan haklarına saygılı; hür ve bilimsel düşünme gücüne sahip; topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı bireyler yetiştirmek olduğu görülmektedir. Kanunda görüldüğü gibi aile, vatan, millet sevgisi, çalışkanlık, sorumluluk, saygı, hür olma, bilimsellik, beraberlik gibi değerlerin amaçlandığı görülmektedir.

Okullarda hem ders içi hem de ders dışı etkinliklerle değerler eğitimi verilmektedir. Değerler, eğitim öğretim müfredatı içerisinde bazen açık bazen de örtük olarak verilmek istenmektedir. Değerlerin müfredatta örtük olarak yer aldığı derslerden birisi de Türkçe dersidir. Türkçe dersinde değerler, edebi metinler aracılığıyla örtük olarak verilmeye çalışılmaktadır. Değer aktarımında kullanılan türlerden birisi de şiirdir. Şiirin gücünden değer aktarımında yararlanılması gerekmektedir. Şiir ve değerlerin ortak noktaları bulunmaktadır. Bunlardan birisi sezinleme ve içselleştirme süreci olarak bilinmektedir. Bu yüzden ki değer aktarımında şiirden yararlanmak faydalı olacaktır.

Şiir alanında çeşitli eserler ortaya koymuş Fazıl Hüsnü Dağlarca, şiir dışında hiçbir türle ilgilenmemiştir. Hece ölçüsü ve serbest ölçüyü kullanarak şiirler yazmıştır. Birçok alanda şiir yazmış olsa da 1970 sonrası çocuklara yazdığı şiirlerle bilinmektedir. Yazdığı eserleri ile hem Türkiye'de hem de uluslar arası düzeyde birçok ödül kazanmıştır. Birçok ülkede şiirleri okunmuş, birçok dile şiirleri çevrilmiştir. Her konuda şiiri olan usta bir yazardır. Bireyselden toplumsala, ulusaldan evrensele uzanan çizgide kendine özgü bir şiir kültürü oluşturmuştur. Şiirin etki gücünden mutlaka değerler eğitiminde faydalanılması gerekmektedir.

Çocukların okuma alanları içerisinde yer alan şiir türünde eserleri olan Fazıl Hüsni Dağlarca'nın özellikle 1970 sonrası çocuklara yazdığı şiirlerle ön plana çıkması, bu şiirlerinde değerlere nasıl ne şekilde yer verdiği, şiirlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi önem arz etmiştir. Bu bağlamda çocukların okuma alanı içerisinde olan şiir türünde, özellikle de çocuklara yazdığı şiirlerle önemli eserler ortaya koyması Fazıl Hüsni Dağlarca'nın şiirlerini değerler eğitimi açısından gerekliliğini doğurmuştur.

1.2. Problem Cümlesi

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuk şiirlerinin değerler eğitimi açısından önemi nedir?

1.3. Alt Problemler

1. Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuk edebiyatı ve şiirindeki yeri ve önemi nedir?
2. Fazıl Hüsni Dağlarca çocuk şiirlerinde hangi değerleri işlemiştir?
3. Fazıl Hüsni Dağlarca çocuklara değerleri aktarırken nasıl bir yol izlemiştir?
4. Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuk şiirlerinin Türkçe Öğretim Programı çerçevesindeki değerler eğitimi açısından önemi nedir?
5. Değerler eğitiminde şiirin önemi ve yeri nedir?

1.4. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; değer ve değerler eğitimi ile ilgili kavramsal çerçeve oluşturmak, şiir türünde önemli eserleri olan ve 1970 sonrası çocuklara yönelik yazdığı şiirlerle öne çıkan Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuk edebiyatı ve şiirdeki yerini belirlemek, çocuklara yönelik yazmış olduğu şiirlerinde çocuklara hangi değerleri ilettiğini tespit etmek, Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yazmış olduğu şiirlerde değerleri aktarmada izlediği yolu saptamak, verilmeye çalışılan değerlerin

Türkçe Öğretim programındaki değerlerle uygunluğunu tespit etmek ve şiirlerin değer eğitimi bağlamında yerini ortaya koymaktır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuk şiirlerindeki değerleri incelemek temel amaçtır. Bu amaçla Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı; *Okulumuz 2'deki, Başparmak, Yazıları Seven Ayı, Balina ile Mandalina, Kuş Ayak, İlkokul 1'deki, Gösterme Parmağı* adlı şiirleri uzman görüşü alınarak incelenecektir. İncelenen şiirlerde hangi değerlere yer verildiği, değer aktarmada hangi yolun izlendiği, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuk şiirlerinin değerleri ne kadar yansıttığı ve hangi değerlere daha çok yer verdiği durumları açısından önemli görülüp, analiz edilecektir.

1.5. Araştırmanın Önemi

Değerler toplumun huzur ve mutluluğunu sağlayan, toplumu var eden, toplumdaki bağları güçlendiren, toplumu oluşturan insanlar arasında dayanışmayı sağlayan, sağlıklı ilişkilerin yolunu açan toplumsal kabullerdir. Bir toplumu ve bireyi tanımak için sahip olduğu değerlere bakmak gerekmektedir. Değerler aynı zamanda bir milleti ayakta tutan, kültürünü, gelenek, görenek ve ahlakını oluşturan bir bütündür. Değerler hem insanlar arasındaki ilişkilerin düzeyini gösterir hem de toplumun gelişmişlik düzeyi hakkında bilgi verir. Çalışkanlık, dürüstlük, sorumluluk, vatanseverlik gibi değerleri benimsemiş insanların çoğunlukta olduğu toplumlardaki insanlar; ekonomik, sosyal ve teknoloji alanında yapacağı çalışmalarda bu değerleri rehber alacakları için toplumun gelişmişlik düzeyi artacak, yaşam kalitesi yükselecektir.

Günümüzde değerlerin bozulmaya uğradığı, çoğu değerun unutulmaya yüz tuttuğu ve bazı toplumsal değerlerin yerini bencilliğin aldığı görülmektedir. Günümüzde yapılan birçok araştırmada toplumların değerlerden uzaklaştığını, insanların bencilleşip yalnızlaştığını, sosyal çözümlerin yaşandığını, toplumu ayakta tutup birlik beraberliği sağlayan değerlerin önemini kaybetmeye ve yok olmaya yüz tuttuğunu ortaya koymaktadır. Değerlerde oluşan bu bozulma toplumdaki bu sorunların sebebi olarak görülmekte, bunun üzerine bu sorunların

çözülmesi için çocuklara erken yaştan itibaren değerler eğitimini vermek önemli hale gelmiştir. Değerlerdeki aşınma ve bozulma, toplumda değerler eğitimine verilen önemin artmasına, toplumlarda bir arayışa girmeye ve eğitim yoluyla bu kötü gidişata dur deme yoluna gidilmesine neden olmuştur. Değerler eğitimi yolu ile bu sorun çözülmek istenmektedir. Değerler eğitimi modeli ile temel insani değerler ve bir toplumu ayakta tutan kültür birikimini, yaşayış tarzını, gelenek ve göreneklerini yeni nesillere aktarma amacı güdülmektedir.

Değişen zamana ayak uydurmak, çağın gerisinde kalmamak için bu eğitim sistemlerinde veya öğretim programlarında zaman zaman değişiklikler yapılabilir. Örneğin; öğretim programında yapılan değişiklikler 1924, 1929, 1938, 1949, 1962, 1981 ve 2005 yıllarında olmuştur (Coşkun, 2005: s. 425). Yukarıda değindiğimiz gibi değişen zamana ayak uydurabilmek için; öğretmen merkezli öğretimden öğrenci merkezli öğrenime geçilmiştir, davranış değiştirme yerine beceri değiştirme esas alınmıştır, tek yönlü yerine çok yönlü düşünme öngörülmüştür. Düz mantık yerine sarmal mantık anlayışına geçilmiştir, şartlandırma yerine zihinsel bağımsızlık öne çıkarılmıştır, fiziksel etkileşim yerine zihinsel etkileşime önem verilmiştir, etkinliklerle öğrenmeye önem verilmiştir. (Güneş, 2007) Yapılan bu değişikliklerden bir tanesi de; öğrencilere kazandırılması gereken kazanımlar kısmına 'değerler' de eklenmesidir.

Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı 2010 yılında yayımladığı genelge ile ilk defa 'değerler eğitimi' kavramını kullanmıştır. Bakanlık, okullara bu alanla ilgili olarak yapacakları çalışmalar hakkında bilgi vererek ilgililerin konuya gerekli hassasiyeti gösterilmeleri istemiştir.

Günümüzde değerlerin gelecek nesillere aktarılması büyük önem kazanmıştır. Burada toplumun her kesiminden insana görev ve sorumluluklar düşmektedir. Anne babalara, öğretmenlere, komşuya, akrabaya, aileye, okula ve çeşitli kurumlara bu görevler düşmektedir. Çünkü değerler eğitimi belli bir zamana ve yere sığdırılmaz, hayat boyu devam eden bir süreçtir. Bu yüzden ki toplumun her kesiminden insana bu sorumluluk yüklenmektedir. Bireylerin değerleri kazanmasında ailesi,

okulu, arkadaşları, izlediği programlar, okuduğu kitaplar, gazeteler gibi birçok unsur etkili olmaktadır. Okullarda ders içi ve ders dışı etkinliklerle değerler aktarılmaya çalışılmaktadır. Çocukların okudukları şiir, masal, öykü ve roman gibi kitapların da değerleri kazanmada rol oynadığı bir gerçektir. Değerlerin aktarılmasında İlköğretim çağının önemi düşünüldüğünde, bu çağda okullarda verilen Türkçe dersinin değerler eğitimini vermede önemi ortaya çıkmaktadır. Türkçe dersinde değerler edebi metinler aracılığı ile verilmektedir. İster yazılı ister sözlü tüm edebi eserler, çocuklara değer aktarımında kullanılabilir önemli araçlardır. Edebi eserler çocukları kendi dünyalarına çekmektedir. Çocukları kendi dünyalarına çeken bu eserler, çocukların kendilerini eserin içerisinde bulmasını sağlamakta, eser aracılığı ile çocuklar değişik yaşamları görmekte ve eserdeki kişileri rol model olarak belli iletileri almaktadır. Çocuklar bu eserler sayesinde, eserdeki olumlu olumsuz örnekleri görebilmekte, hangi durumlarda nasıl davranmaları gerektiğini şiirdeki kahramanlar aracılığı ile anlamaktadır. Bu edebi eserlerden bir tanesi de şiirlerdir. Şiirler yoluyla çocuklara değer aktarma yapılabilmektedir. Günümüzde edebiyat alanında çok sayıda eser yayınlanmaktadır. Bunca çok eserin okutulması ve öğretilmesi mümkün değildir. Değerler eğitimi açısından bakacak olursak da onca eserin okutulması zordur. Aynı zamanda içeriğinin ne olduğu bilinmeden çocuklara eserlerin okutulması sakınca arz etmektedir. Bunun için doğru yönlendirmeye ihtiyaç vardır. Günümüzde daha bir önem kazanmış değerler eğitimi alanında da bu yönlendirmenin doğru yapılması gerekmektedir. Bunun için de değerler eğitimi alanında yapılan çalışma ve araştırmaların da yoğunlaşması gerekmektedir. Değerler eğitimini aktarmada edebi eserlerin önemli olması ve bu eserler içerisinde şiirlerin de önemli olması bize değerler eğitimi alanında, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuk şiirlerini inceleme açısından önem kazandırmıştır.

Bu çalışmada; Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin yaşayan en önemli şairlerinden birisi olan ve doğaya, insana alışılanın dışındaki gözlerle bakmasını bilen, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazmış olduğu şiir kitaplarını değerler eğitimi açısından incelemeyi hedefledik. Fazıl Hüsnü Dağlarca şiir alanında çocuğu, çocukluğu ve çocuksu duyarlılığı edebiyatımıza eserleriyle en iyi yansıtan bir

şairimizdir. Fazıl Hüsnu, çocuğa yönelik şiirleriyle, çocuk şiirine değil, gerçek anlamda şiirdeki çocuğu anlatım derinliğine yeni boyutlar getirmiş bir şairdir. Sanılanın ve alışlagelenin aksine, Dağlarca'nın çocuğa yönelik şiirlerinde, çocuk duyarlığını zengin imgelerle dile getiren masalımsı, çocuksu bir dünya göze çarpmaktadır. Şiirlerin Türk Edebiyatındaki ve Türkçe eğitimindeki rolü, şiirin değerler eğitimi üzerindeki etkisini inceleme ve araştırma yapma önemi oluşturdu. Bunun için de çocuklara yazmış olduğu şiirleri ve çocuk şiirindeki başarısı ile öne çıkmış; doğrusal, eğitsel ve öykü içinde eritilmiş nitelikte çocuğa yön vermek isteyen şiirler yazan, değerlere önem veren Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuk şiirlerini bu alanda önemli fayda sağlayacağı ümidi ile değerler eğitimi açısından incelemeyi kayda değer gördük.

Günümüzde insani değerlerden uzaklaşma ve toplumdaki değerlerin kaybedilmeye başlaması sonucunda toplumlar bu duruma çare bulmak için çocuklara erken yaşlardan itibaren etkili bir değerler eğitimi vermek önem kazanmıştır. Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı 2010 yılında yayımladığı genelge ile ilk defa 'değerler eğitimi' kavramını kullanmıştır. Bakanlık, okullara bu alanla ilgili olarak yapacakları çalışmalar hakkında bilgi vererek ilgililerin konuya gerekli hassasiyeti gösterilmeleri istemiştir. Bunun için okullarda ki Türkçe dersleri önem kazanmıştır. Türkçe dersi ilköğretim okullarının ana dersleridir. Bu ders ile kültürün taşıyıcısı olan dil bütün yönleriyle çocuklara öğretilmeye çalışılmakta, çocukların okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. İnsanın ahlâki gelişiminde ilköğretim çağının etkinliği düşünüldüğünde Türkçe dersinin değerler eğitimi açısından önemi daha iyi anlaşılır. Ancak bakıldığında Türkçe eğitim programında değerler eğitiminin genel olarak ele alınması ve bu değerlerin neler olduğuna dair detayların yer almaması, alanda bir eksiklik olduğunun göstergesidir. Türkçe eğitim programı incelendiğinde değerlerin genel ifadeler içerisinde geçiyor olması, değerlerin neler olduğuna dair detaylı bir bölümün olmaması bu alanda yapılacak çalışmaların da önemini artırmaktadır. Yapılacak olan akademik çalışmalarla, çocuklar için hazırlanmış olan metinlerde (şiir, öykü, roman, masal vb.) geçen değerler tespit edilmeli ve Türkçe programının değerler eğitimi kısmına katkı sağlamalıdır. Çocuk şiirleri ile öne çıkan Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın

çocuklara yönelik şiirlerini değerler eğitimi açısından incelemenin bu alana katkı sağlayacağı düşüncesi ile çalışmamız daha bir önem kazanmaktadır. Fazıl Hüsni Dağlarca'nın şiirlerindeki değerler tespit edilip, çocuklara değerleri aktarmada nasıl bir yol izlediği ve hangi değerleri daha çok işlediği de ayrıntılı olarak incelenip araştırılması da önem arz etmektedir. Değerlerin tespit edilmesinde şiirler ayrıntılı olarak incelenecek ve bu şekilde çocuk şiirlerinin değerler eğitimi açısından önemini ortaya koyacaktır. Bu çalışma aynı zamanda değerler eğitimi sürecinde çocukların okuması gereken şiirler konusunda da rehber olacaktır. Ayrıca bu araştırmada Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuk şiirlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi; şiirlerinin değerleri ne kadar yansıttığı, hangi değerlerin daha çok önem arz ettiği, değerleri işlerken nasıl bir yol izlediği açısından da önemli görülmüştür.

1.6. Varsayımlar

1. Şiirde yer alan değerlerin Türkçe öğretim programında yer alan değerlerle uygunluk içerisinde olduğu varsayılmaktadır.
2. Uzman görüşü alınarak evrenden örneklem belirlenmiş ve bu örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
3. İncelenecek şiirlerin belirlenmesinde örnekleme yöntemi olarak seçkisiz örneklemeden faydalanılmış ve bütün şiirlerin eşit şansa sahip olduğu varsayılmıştır.
4. Şiir kitapları arasından seçilen yedi kitabın; “Okulumuz 2'deki, Balina ile Mandalina, Kuş Ayak, Başparmak, Gösterme Parmağı, İlkokul 1'deki, Yazıları Seven Ayı” evreni temsil ettiği kabul edilmiştir.
5. Değerlerin çocuklara şiir yoluyla kazandırılabilmesi varsayılmıştır.

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazmış olduğu şiirleri kapsamaktadır. Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik 24 civarında şiir kitabı bulunmaktadır. Araştırma konusu olan yazarın kitaplarının çokluğu kalabalık bir

evren ortaya çıkmaktadır. Çalışma yazarın çocuk şiirlerinden yedi tanesi seçilerek sınırlandırılmış ve aynı şairlerin yetişkinler için yazdığı şiirler değerlendirme dışı bırakılmıştır. Şairin çocuk şiiri adıyla şiirler yazdığı bilinen bir gerçektir. Bu yüzden evren belirlenirken çocuk şiiri olarak çıkardığı kitaplar seçilmiştir. Aksi takdirde evren fazlasıyla geniş olmaktadır. Bu açıdan yazarın kitaplarından yedi tanesi seçkisiz örnekleme yoluyla seçilmiş ve sınırlandırılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Değer

Eğitim, en genel tanımıyla, bireyde istenilen yönde davranış değişikliğidir. Eğitim, deneyim ve öğrenme, ahlaki girişim, kültürel değerlendirme ve yorumlama gibi birbirleriyle ilişkili temel kavramlara dayalı bir süreçtir. Diğer bir deyişle eğitim, insanın kişiliğine ve bilgi birikimine, saygıya dayanan bir süreçtir (Alkan, 1987: s. 232). Eğitimdeki bu süreç hayat boyu devam eder. Her toplumun kendine has bir eğitim sistemi vardır. Her toplum kendi ihtiyaçları, gelenekleri, değerleri doğrultusunda insan yetiştirmek ister. Anne karnından itibaren yaşadıklarımız, sahip olduğumuz çevre düşünüş tarzımızı ve dolayısıyla değer yargılarımızı oluşturur. Değişen dünyaya ayak uydururken bize benzer bireyler yetiştirmek istiyorsak değer eğitimine önem vermeliyiz. Nitekim son yıllarda okullarda müfredatlara kazandırılması gereken kazanımlar kısmına ‘değerler’ de eklenmiştir

Değerlerin eğitim yoluyla çocuklara kazandırılması her geçen gün daha önemli bir hal almaktadır. Gerek dünyada gerek ülkemizde değerler eğitimi ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu araştırma çerçevesinde önce değer kavramı açıklanmış, değerlerin önemi ve özellikleri üzerinde durulmuştur. Ardından bazı araştırmacıların değer sınıflamalarına yer verilmiştir. Değer eğitimi yaklaşımları açıklandıktan sonra aile, öğretmen ve okulun değer eğitimindeki rolüne değinilmiştir.

2.1.1. Değer Kavramı

Sosyologlar, psikologlar, felsefeciler ve eğitimcilerin üzerinde ısrarla durdukları değer kavramı, özellikle son yıllarda sosyal bilimlerde yer alan birçok disiplin tarafından araştırma konusu olarak incelenmiştir. Sosyoloji, psikoloji, antropoloji, felsefe, din, ekonomi gibi değişik bilim dallarının içeriğine girmiş olması bu kavramın tanımını güçleştirmiştir. Dolayısıyla değerlere dair tek bir tanıma yer

vermektense farklı araştırmacıların değişik tanımlarına yer vermenin daha doğru olacağı düşünölmektedir.

Değer kavramı Latince “kıymetli olmak”, “güçlü olmak” anlamlarına gelen valere kökünden türemiştir (Aydın, 2011: 39). Türkçe Sözlük (Türk Dil Kurumu [TDK], 1998:538)’te değer sözcüğü “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan, soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet” olarak tanımlanır. Doğanay (2006: 258), değeri yaşamı etkileyen, yaşamda önem verilen düşünceler olarak tanımlarken şentürk (2010: 53), değerin kişinin kıymet verdiği, ihtiyaç duyduğu, sevdiği ve beğendiği maddi ve manevi her şey olduğunu ifade eder.

Değer, bir toplum, bir inanç, bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetlerdir (Çelikkaya, 1996).

Değer, bir şeye önem kazandıran ölçüdür. Bir varlığın değerini oluşturan şey onun kendine özgü yetkinliğidir. Bir şeyin değerli olup olmaması, yine onun özünde mevcuttur (Hökelekli, 2010: s.5).

İyi olanı yapmak ve yanlış, kötü olandan kaçınmak noktasında bir ‘yargı’ ve ‘tercih’te bulunma söz konusudur. Yargı, belirli bir durumu, yani iyi olanı, arzu edileni diğerine yani kötü olana ‘tercih’ etme durumudur. ‘Değer’ dediğimiz bu tercih etme durumudur (Uyanık, 2010: s. 39).

Değerler, ideal davranış biçimleri veya hayat amaçları hakkındaki inançlarımız, davranışlarımıza yol gösteren ölçülerdir. Diğer bir tanımla, değer, bir nesneye, varlığa veya faaliyete, bireysel ve toplumsal açıdan tanınan önem ya da üstünlük demektir (Aydın, 2010: s. 16).

Güngör (2000: 279)’e göre değer, bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır. Güngör (2000: 27), “Fakat değerler acaba sadece bir inançtan, yani sübjektif bir yakıştırmadan mı ibarettir? Bizim inancımız dışında

objektif bir gerçeği temsil etmez mi?” sorularını sormuş; ahlak felsefesinin en çözülemez probleminin bu olduğunu, bu sorulara cevap verildiği takdirde ahlaki davranış ve düşünce konusundaki şüphelerin ortadan kalkacağını savunmuştur.

Doğan (2007: 309), sosyoloji kitabında değeri “kişi ya da toplumun kabul ettiği var olma ve hareket etme tarzı” olarak tanımlamış; değerlerin, karşı karşıya kaldığı varlıkları ve davranış tarzlarını istenebilir ve saygın kıldığını ifade etmiştir.

Toplumsal değerlerin yanı sıra ulusal değerlerden de bahsedilebilir. Ulusal değerler, belli uluslarla ilişkili olan, o ulusun duygularını, inançlarını, yaşam tarzlarını ifade eden değerlerdir. Türk toplumu söz konusu olduğunda ailenin, vatanın, bayrağın kutsallığı, ulusun ve vatanın bölünmez bütünlüğü ve misafirperverlik ulusal değerler arasındadır. Toplumsal değerlerle ulusal değerler çatışmaz, aksine toplumsal değerler ulusal değerlere hayat verir. Ancak ulusal değerler daima toplumsal değerlerin üstündedir.

Bu yüzden hiçbir toplumsal değer ulusal değerlerin tanımladığı anayasal düzene sadakat borcunu ortadan kaldıramaz (Doğan, 2007: 313).

Değerlerin hem bireysel hem de toplumsal boyutu vardır. Bireysel boyutta değerler, insanın davranışlarına rehberlik eden temel doğruları temsil ederken toplumsal anlamda bir topluluğun iyiliği, kötülüğü, önem derecesi gibi çeşitli açılardan insanların üzerinde hemfikir olduğu olguları belirtir (Welton ve Mallan, 1999’dan aktaran: Akbaş, 2004: 44).

Değerlerin iki kaynağı vardır. Dışarıdan kaynaklanan sosyal değerlerde değerlerin kaynağı kişinin dışındadır. Örneğin sosyal saygınlık kişiye kendisinden dolayı değil, iyi bir aileye mensup olmasından dolayı verilir. Çünkü iyi bir aileden gelmek toplumda yüksek bir değer ölçütüdür. Sosyal saygınlık kişinin işlevsel rolüne, eğitimine, hatta bazen sahip olduğu fiziki niteliklerine yakıştırılır. Bütün bunların kaynağı kişinin kültürel çevresinde bulunmaktadır. Dışarıdan kaynaklanan sosyal değerlerin yanında içsel olan sosyal değer kaynakları da vardır. Bireyin insanlık onuru, bireye saygıyı gerektirir. Kişinin davranışları ile değerlendirilmesi,

iyi hareketleri için övülmesi, kötü hareketleri için azarlanması da kişinin sosyal değerlendirilmesinde bir temel oluşturur. Kişisel dokunulmazlık hakkı insanlık gerçeğine dayandırılır. Bu dokunulmazlık toplumdan kaynaklanmaz ve bireye dışarıdan aktarılmaz. Günümüzde artık her toplumda insanların içsel bir değere sahip olduğu kabul edilmektedir (Fichter, 1999: 134).

Daha önce de belirtildiği gibi değer, farklı bilim dallarının kapsamına giren bir kavramdır. Bu çalışmada değer kavramı, psikologların, sosyologların, eğitimcilerin ve davranış bilimcilerin kullandığı anlamıyla kullanılmıştır.

2.1.2. Değerlerin Özellikleri

Değerler bazı özellikler taşımaktadır.

Doğan (2007: 310-311), değerlerin tam manasıyla anlaşılabilmesi için onların bazı temel özelliklerinin bilinmesi gerektiğini belirtir ve bu özellikleri şu şekilde ifade eder: Değerler değer yargılarının etkisi altındadır, davranışların ilham kaynağıdır, izafi yani görecelidir, değerler hiyerarşik bir yapı arz eder ve değerlerde mantıktan ziyade duygusal yön ağır basar.

Değerler zaman içinde değişiklik gösterebilir. Bu durum değerlerin esnekliğine işaret eder. Bir başka deyişle iyi-kötü, doğru-yanlış, düzgün-bozuk gibi yargılama ölçütleri kişilerin zihninde dikkat çekecek ölçüde değişebilir (Fichter, 1999: 141). Örneğin 1890 yılında yapılan bir araştırmada anne babaların yüzde 64'ü bir çocuğun sahip olması gereken önemli değerlerinden birinin itaatkârlık olduğunu ifade ederken bu oran 1978 yılında ise yüzde 17'ye düşmüştür. Çocukların özgür olması ise farklı bir gelişim izlemiştir. Özgürlük yirminci yüzyılın başında önemli bir değer olarak görülmezken yüzyılın sonunda çok daha önemli bir hâle gelmiştir (Abrams, 2000'den aktaran: Akbaş, 2004: 45). Aynı şekilde çalışkanlık değerinin eskiye oranla kıymeti azalmış, insanlar fazla emek harcamadan kolay para kazanmanın peşine düşmüştür.

Fichter (1999: 132)'e göre sosyal bilimcilerin ilgilendiği değerlerin bazı özelliklere sahip olması gerekir. Bu özelliklerden biri değerlerin paylaşılr olmasıdır. Çünkü değerler herhangi bir bireyin yargısına bağılı değıldir, kişilerin çoğıu değerler üzerinde uzlaşmıştır. Ayrıca değerler ciddiye alınır, kişiler değerleri ortak refahın korunması ve sosyal gereksinimlerin karşılanması için gerekli görür. Bir başka özellik ise değerlerin coşkularla birlikte bulunmasıdır. Kişiler yüce gördükleri değerler için özveride bulunur, dövüşür, hatta ölür. Son olarak değerler üzerinde büyük bir çoğunluk uzlaştığı için insan zihninde soyut olarak yer etmiş kavramlardır.

MEB'e göre değer özellikleri;

- a- Toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
- b- Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliğı için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
- b- Sadece bilinci değıl, duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
- d- Bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
- e- Değer, normu içerir. Değerlerin normlardan farkı, normlardan daha genel ve soyut nitelik taşımasıdır.

Schalom Schwartz ise değerlerin özelliklerini şöyle sıralamış ve bu özelliklerin tüm değerler için ortak olduğunu ifade etmiştir.

Schalom Schwartz'a göre;

- a- Değerler motivasyonel bir yapıya sahiptir. Değerler, insanların ulaşmak için gayret gösterdikleri arzu edilen/ edilebilen hedefleri kapsar ve bu hedefle ilgilidir.
- b- Değerler, özel (spesifik hareketlerin) davranışların ve durumların üzerinde bir kavramdır. Değerler soyut hedeflerdir. Bu soyut yapısı değerleri, genellikle özel hareketler, nesnelere veya durumlarla ilgili norm ve tutum gibi kavramlardan ayırt etmektedir.

c-Değerler, olayların, insanların, davranış biçimlerinin, hareketlerin değerlendirilmesinde ve seçilmesinde rehberlik eder. Bu durum değerleri, yol gösteren standartlar ve kriterler olarak hizmet ettiğinin de göstergesidir.

d- Değerler, bir durumun diğerine karşı görece önemliliğine göre düzenlenir, sıralanır. Sıralanan bu değerler örgüsü, değer önceliklerinin oluşmasını sağlar.

İnsanların değer şekilleri, onları bireysel olarak tanımlayan karakterize eden değer önceliklerinin düzenli bir sistemidir. Değerlerin bu hiyerarşik özelliği de onları normlardan ve tutumlardan ayırt edicidir (Schwartz, 2007; akt. Özkul, 2007: s. 7).

Farklı araştırmacıların ortaya koyduğu görüşlere bakılırsa az çok aynı şeyleri dile getirmektedir. Buradan yola çıkarak değerlerin özelliklerini özetlemek gerekirse; değerler insanlara hangi davranışın doğru, hangi davranışın yanlış olduğunu gösteren ölçütler sunar. Bazı değerler toplumda daha kıymetlidir. Değerler zaman içinde değişime uğrayabilir. Duygularla iç içedirler. Değerler tek bir kişinin görüşünü yansıtmaz, toplumun ortak görüşünü yansıtır. Bu yüzden toplumsal dayanışmanın kurulmasına katkı sağlar. Değerler gelişime ve değişime açıktır. Değerler toplumun her alanında geçerlidir. Değerler birbiriyle ilişkilidirler.

2.1.3. Değerlerin Önemi ve İşlevi

Toplum yaşamının düzenli olması, huzurun hâkim olabilmesi için bazı değerlerin olması gerekmektedir. Bu değerlerin insanlar tarafından benimsenmesi ve özümsemesi sayesinde bir huzur ortamı oluşacaktır. Değerler insan hayatını kolaylaştıran ve insanlar arasındaki ilişkiyi sağlamlaştıran bir niteliğe sahiptir. Sevgi, emniyet, itimat, hürriyet, bilgi, adalet, ahlak, dürüstlük, yardımlaşma gibi ilk insandan beri değişmeden var olan ve bundan sonra da değişmeyecek olan pek çok değerimiz vardır. Bu değerler bütünüyle yaşantımıza yansıdığı zaman huzurlu oluruz ve cemiyetin nizamı ancak o zaman sağlanır. Aslında, yüksek insani değerler umumiyetle hep birlikte yaşar ve yine hep birlikte yok olurlar. Bunların her birisi, diğerinin gıdası gibidir.

Değerler; olgun, iyi bir insan, uyumlu ve üretken bir vatandaş olmanın en önemli şartıdır. Değerler bir insan olarak ne olduğumuz, ne olmamız ve nasıl olmamız gerektiği hususunda bizim yolumuzu aydınlatır. Fakat günümüzde bütün dünyada büyük bir değer bunalımı yaşanmaktadır. Adalet, merhamet, dayanışma, barış, sorumluluk, hoş görür, sabır, dürüstlük gibi değerler önemini yitirmişlerdir. Bu durum, insanın kendini tanıma, anlama ve ıslah edip arındırma çabalarını, insani yaşama imkânlarını etkisiz kılmak suretiyle tek boyutlu bir hayata mahkûm etmektedir. Yaşadığımız dünyada pek çok genç insan bunalmakta ve acı çekmektedir. Hayatlarına bir anlam veremeyen insanlar kendilerini bir boşluk ve belirsizlik içinde bulmaktadırlar. Her şeye sahip olsalar bile tek bir amaca sahip olmadıkları için kendilerini yıpratıp, kişiliklerini zaafa uğratacak iş ve uğraşlara yönelebilmektedirler (Hökelekli, 2010).

Değerleri bozulan toplumda bireyler sağlam karakterle bütünleşmiş bir kişilik oluşturamazlar. Bireyin ruh sağlığı bozulur ve dolayısıyla da toplumun ruh sağlığı tehdit altına girer. Toplumsal bütünleşme ve dayanışma zayıflar. Yaşanan hayat anlamsız ve değersiz olarak algılanmaya başlar. Çünkü değerler davranışlarımıza yön veren en önemli ilke ve standartlardır. Bir toplumda değerlerin sarsılması ya da yıpranması, o toplumun bireylerini sağlıklı bir gelişimden yoksun bırakır. Ne için, hangi amaçla yaşadığını bilmeyen ve bulamayan kişilerde huzursuzluk, stres, bıkkınlık, anlam boşluğu ortaya çıkar.

Tezcan (1974'den aktaran Yazıcı: 2006: 503) ise değerlerin işlevlerini şöyle sıralamaktadır:

1. Bireye amaç ve yön tayin eder.
2. Bireysel ve toplumsal faaliyetlerin genel yönünü verir.
3. Bireylerin davranışlarını yargılamaya yardımcı olur.
4. Bireyin başkalarından ne beklemesi gerektiğini ve kendisinden ne beklediğini bilmesini sağlar.

5. Bireyin doğru ve yanlış, haklı ve haksızı, hoş giden ve gitmeyeni, ahlaki ve ahlaki olmayanı ayırt etmesini sağlar.

Tezcan'ın yanı sıra değerler üzerine birçok araştırması olan Rokeach (1973'den aktaran: Akbaş, 2004: 46), değerlerin işlevlerini şu şekilde açıklamıştır:

1. Değerler davranış standartlarını belirler: Değerler bireyin toplum içindeki davranışlarını belirler. Bireyler toplumsal olayları değerlendirirken ve yargılarken değerlerini kullanır. Değerler sayesinde insanlar inanç, tutum ve eylemlerini akıl süzgecinden geçirir ve toplumsal alanda kabul edilmezlik sonucu oluşan benlik zedelenmesini engeller.

2. Değerler karar vermede ve çatışmaları çözmeye kullanılır: Birey çatışma ve karar verme durumuyla karşılaştığında değerler danışmanlık görevini yerine getirir. Böyle bir durum karşısında değerlerin biri değil birkaçı birden harekete geçer ve birey değerlerini kullanarak karar vererek çatışmaları çözer.

3. Değerler önem derecesine göre sıralanır: Değerler tek başına değil, birlikte var olurlar. Bir araya gelerek tutarlı ve sistemli organizasyonlar oluştururlar. Birey, aile, kişisel ilişkiler ya da iş yaşamı için ayrı değer sınıflaması yapabilir.

4. Değerler öğrenme sonucu oluşur: Değerler kalıtsal olmayıp öğrenme sonucu kazanılır. Birey içinde bulunduğu ortama göre değer geliştirir. Toplumsal yapı değiştiğinde değer sistemleri de değişerek yeni yapıya ayak uydurur. Toplumun ekonomik seviyesi geliştikçe değerler gelişmekte, eski değerler yeniden yorumlanmakta ve değerler sistemindeki hiyerarşi değişmektedir. Dini değerler ile aile kurumuna ait değerlerde değişme diğerlerine oranla daha yavaş yaşanmaktadır.

Görülüyor ki değerlerin birçok işlevi ve önemi bulunmaktadır. Bireyin yaşadığı topluma ayak uydurması, sosyalleşebilmesi ve huzurlu olabilmesini için toplumsal değerlere ihtiyacı vardır. İnsanlar arasında toplumsal bütünlüğü sağlayan yine toplumsal değerlerdir. Sosyal hayatımızı şekillendirmesi, değerlerin en önemli işlevi olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler üzerinde yapılan araştırmaları etkili bir biçimde sürdürme-bilmek için birçok sınıflandırma yapılmıştır. Bu sınıflandırmalardan en çok bilinen ve kabul edilenler; Nelson, Rokeach, Spranger ve Schwartz'a ait olanlardır.

2.2.1. Nelson Değer Sınıflandırılması

Nelson'a göre değerler; bireysel değerler, grup değerleri ve sosyal değerler olarak üçe ayrılır. Tablo 1 (Naylor ve Diem, 1987: 347; Akbaş, 2004: 32–33).

Tablo 1: Nelson'a göre değerlerin sınıflandırılması

Bireysel Değerler	Bireysel değerler seçim yapmada ve satın aldığımız ürünlerde, hobilerimizde olduğu gibi diğer kişisel tercihlerimizle ilgilidir.
Grup Değerleri	Grup değerleri, belirli bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan değerlerdir. Bu grup; aile, kulüp, dini ya da politik bir grup olabilir .
Sosyal Değerler	Sosyal değerler ise adalet, saygı, farklılık, eşitlik gibi değerlerdir ve bireyin mevcut toplumsal yapı içerisinde varlığını devam ettirmesine yarar.

Kaynak: Yazıcı, 2006:3

2.2.2. Rokeach Değer Sınıflandırması

Rokeach'a göre değerler: Temel değerler (Terminal) ve Araç değerler (Instrumental) olmak üzere iki gruba ayrılır. (Akt; Naylor ve Diem, 1987: 349).

Rokeach degeri belirli davranis biçimi ve yasam amaci olarak tanımlamaktadır. Birinci özellik olarak değerin sürekliliğini de ifade eden Rokeach, değerlerin tamamıyla değişken olmayan sabit olması durumunda bireysel ve toplumsal değişimin imkânsız olacağını söylemektedir. Tam tersi bir durumda yani değerlerin sabit olmaması durumunda insan kişiliğinin ve toplumun sürekliliğinin yine mümkün olmayacağını ifade etmektedir. Bu yüzden değerler, benimsemiş oldukları toplumlar veya sosyal sistemler gibi değildirler. Toplumların kendi değişmezliklerini ve sürekliliklerini belirlemedikleri durumda, arzu ettikleri sosyal sistemin kurulması ve devamı mümkün olmaz. Toplumun zaman içerisinde kendisini değişmez, sabit görerek değişebilen yönlerini de kabullenmediği bir durumda değişimden söz edilemez. Bu yüzden Rokeach, yaşam değerlerinin değişmez özelliğe sahip olmaları gerektiğini ifade etmekle beraber değişen yönlerinin de olması gerektiğini vurgulamaktadır. (Rokeach,1973)

Yasam amacımızın veya davranış biçimimizin, genellikle arzu edilebilir olduğunu düşünebileceğimizi veya bunun öğretilbileceğini belirten Rokeach, bunun aksinin de olabileceğini yani değerlerin arzu edilebilir olduğunun öğretilmediğinin de mümkün olabileceğini belirtmektedir. Buna örnek olarak da, bir parça olsun dürüstlüğü ve mantıklı olmayı veya kurtuluş ve barış için çabalamayı vermektedir. Aynen bunun gibi, davranış biçimlerinin ve sonul amaçların bazen arzu edilebilir bazen de arzu edilemez oldukları öğretilemez bir durumdur. Bu sebepten dolaydır ki değerlerin mutlak bir şekilde öğrenilmesi, değerlerin devamlılıklarını ve değişmez olduklarını bir nebze olsun garantilemektedir. (Rokeach, 1973: 6)

Rokeach, değer sisteminin nasıl çalıştığı konusunda basit bir benzerliğin bize yardımcı olabileceğini söylemektedir. Anne babaların birçoğu çocuklarının her birine kesin olan bir sevgiyle yaklaşırlar. Fakat özel şartlar altında, ebeveynler bir çocuğa diğer çocuklardan daha fazla, hasta oldukları, okulda yetersiz oldukları veya engelli oldukları durumlarda onlarla ilgilenme tercihlerini kullandıkları görülen bir durum olduğunu ifade eden Rokeach, değerlerimizin de çok sevdiğimiz çocuklarımız gibi olduğunu ifade etmektedir. Bizler de aynı şekilde bir değer hakkında konuştüğümüz, düşündüğümüz veya bir başkasına öğretmek istediğimiz zaman diğer değerlerimizi

hatırlamaksızın bir değeri seçeriz. Bu yüzden o değeri mutlak olarak görürüz. Fakat bir değerimiz yukarıda örneği verilen bir durumun meydana geldiği süre boyunca, diğer değerlerle aktif hale geldiği anda, davranışsal sonuçlar, (herhangi bir durumun meydana getirdiği çatışan ve göreceli önem sırasında olan) değerlerin sonucu olarak ortaya çıkacaktır. (Rokeach,1973: 6)

Tablo 2: Rokeach Değer Sınıflandırması

Temel Değerler	Arzu edilen nihai değerleri içerir.	Başarı, özgürce seçim, eşitlik, erdem vb.
Araç Değerler	Temel değerlere ulaşmak için kullanılacak davranış tarzlarını ifade eder.	Cesaret, sorumluluk, gerçeklik, tutku vb.

Kaynak: Yazıcı, 2006:3

2.2.3. Spranger Değer Sınıflandırması

Spranger, değerleri altı temel gruba ayırmıştır. Bunlar: estetik, teorik (bilimsel), ekonomik, siyasi, sosyal ve dini değer gruplarıdır. Bu değer grupları daha sonraki yıllarda Alport ve arkadaşları tarafından bir ölçeğe dönüştürülmüştür. (Akbaş, 2004: 30–31).

Psikolojide değer testi ilk defa Spranger tarafından 1928 yılında kullanılmıştır. Spranger, deneklerinin her birinde hâkim olan değerlere göre onları kişilik tiplerine ayırmaya çalışmış ve herkesin altı temel kişilik tipinden birine gireceğini ifade etmiştir. Spranger ve ondan ilham alarak “Study of Values” adlı çalışma yapan

Allport, Vernon ve Lindzey'den sonra değerleri altı grupta toplamak alışkanlık haline gelmiştir (Güngör,2000: 84).

Tablo 3: Spranger Değer Sınıflandırması

Bilimsel Değer	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.
Sosyal Değer	Başkalarını sevme, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer in-san sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempatiktir. Bencil değildir.
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
Dini Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi fazları feda eder.

Kaynak: Yazıcı, 2006: 4

2.2.4. Schwartz Değer Sınıflandırması

Schwartz, değerlerin hayatımızda bizim için neyin önemli olduğunu bildirdiğini ifade etmektedir. Her insanın farklı derecelerde pek çok değere sahip

olabileceğini (başarı veya bağlılık vb.) söyleyen Schwartz, kimi insanlar için önemli olan değerlerin diğer insanlar için önemli olmayacağını belirtmektedir. Schwartz'a göre değerlerin motive edici bir yapısı vardır. Değerler, zaman ve farklı durumlar ekseninde gelişen genel amaç ve hedeflerin temsilcileridir. Örneğin, güç değerini önemsemek, işte evde, arkadaşlar arasında ve daha ileri durumlarda gücü elde etmek için çabalamak anlamına gelmektedir (Özkul, 2007:s. 24).

Tablo 4: Schwartz'a göre bireysel değerlerin sınıflandırılması

Açıklama	Değerler	Kaynaklar
Güç (power): Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerine denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntüyü koruyabilmek (insanlar tarafından benimsenmek)	Etkileşim Grup
Başarı (achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak (Zeki olmak)	Etkileşim Grup
Hazcılık (hedonism): Bireysel zevke, hazza yönelim	Zevk, hayattan tat almak	Organizma
Uyarılım (stimulation): Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak	Organizma
Özyönelim (selfdirection): Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak (Kendine saygısı olmak)	Organizma Etkileşim

<p>Evrenselcilik (universalizm):Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek</p>	<p>Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyada barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak (İç uyum)</p>	<p>Grup b Organizma</p>
<p>İyilikseverlik(benevolence) Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme</p>	<p>Yardımsaver olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak (Gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat)</p>	<p>Organizma Etkileşim Grup</p>
<p>Geleneksellik (tradition): Kültürel ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık</p>	<p>Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak (Dünyevi işlerden el ayak çekmek)</p>	<p>Grup</p>
<p>Uyma (conformity): Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması</p>	<p>Kibarlık, itaatkâr olmak, anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek</p>	<p>Etkileşim Grup</p>
<p>Güvenlik (security): Toplumun, var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği</p>	<p>Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek (Bağlılık duygusu, Sağlıklı olmak)</p>	<p>Organizma Etkileşim Grup</p>

Schwartz'ın gruplandığı bu değer tipleri, değer sistemlerinin anlaşılmasını ve aralarındaki ilişkinin farkında olunmasını sağlamaktadır. Schwartz'a göre, değerler arası ilişkilerin yapısını tanımlamanın anahtarı, her bir değer için sahip olduğu psikolojik, pratik ve sosyal sonuçları izleyen hareketlerin, diğer değerleri izleyerek oluşan davranışlarla çatışacağını veya uyuşacağını varsaymaktır. Schwartz, bu çatışma veya uyuşmaların, insanların bu değer tiplerinin aralarındaki ilişkinin kurucusu olan evrensel potansiyel olan önermeleri, eşzamanlı olarak uygulaması sonucunda meydana geldiğini ifade etmektedir. (Bardi ve Schwartz, 2003: 1208)

2.3. Değerler Eğitimi

Değer eğitimiyle ilgili yapılan çalışmalar 1970'li yılların ortalarından sonra yayınlanmıştır. Değerlerle ilgili yapılan bu yayın ve çalışmalarda Rokeach, Simon, How, Raths, Harmin, Kirschenbaum, Kohlberg gibi isimler ön plana çıkmaktadır. Yapılan çalışmalarda karakter eğitimi yerine değer açıklama ve ahlaki ikilem stratejileri değer öğretiminde ön plana çıkmıştır. Çalışmalar Amerika, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, İngiltere gibi ülkelere de yayılmıştır (Leming, 1997; Kirschenbaum, 2000; Arthur, 2005; akt. Demircioğlu- Tokdemir, 2008: s72).

1990'lı yıllarda toplumsal ve ahlaki değerlere verilen önem azalırken bireysel uyum değerleri ön plana çıkmıştır. Madde bağımlılıkları, intiharlar, erken hamilelikler, boşanma oranlarının yükselmesi gibi sosyal anlamda çöküşü işaret eden gelişmeler, değerler ve ahlak eğitimi gündeme getirmiştir. Aileler, eğitimciler ve toplum liderleri bu olumsuz gelişmeler karşısında okullarda ahlak ve değer eğitimi tekrar vurgulanmaya başlamışlardır (Vedder - Veugelers, 2003; akt. Demircioğlu ve Tokdemir, 2008: s75).

Günümüzde değer eğitimi ile ilgili çalışmalara baktığımızda 'geliştirilmiş karakter eğitimi' adıyla değerleri ve ahlaki gelişimi de kapsayıcı bir eğitim anlayışı uygulanmaya çalışılmaktadır.

Değerlerin insan davranışları etkileme, toplumsal ilişkileri düzenleme ve toplum kalkınmasını sağlama gibi birçok işlevi vardır. Bu özellikleri nedeniyle

eğitimciler tarafından önemsenmiş ve doğrudan eğitim programlarıyla ya da gizli programlarla öğretilmeye çalışılmıştır. Doğrudan değer öğretiminde, değerler öğretim programlarında yer bulur, programın değerleri belirlenir ve değerler derslerin içinde farklı öğretim yaklaşımlarıyla öğrencilere kazandırılmaya çalışılır. Gizli program vasıtasıyla değer öğretiminde ise, değerler bir ders, bir bölüm veya öğretim etkinliği olarak görülüp planlı bir şekilde kazandırılmak yerine, okuldaki kurallar, yönetimin tavrı ve öğretmen davranışları ile verilmeye çalışılır. İster gizli program yoluyla, ister doğrudan değer öğretimi etkinlikleri seçilsin her iki uygulamada da öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Bir öğrencinin okul hayatındaki en önemli unsurun öğretmen olduğu söylenebilir. Çünkü öğretmen, hem eğitim sürecinin düzenleyicisi hem de eğitim sürecinin bir parçasıdır. Öğretmen derste sadece görevli olduğu içeriği öğretmekle kalmamakta aynı zamanda öğrencinin zihinsel, duygusal ve sosyal yönüne de etki etmektedir (Akbaş, 2009: s. 404).

Günümüz dünyasında, akademik başarı kadar, çağdaş hayatın vazgeçilmezi haline gelen, dürüstlük saygılı olma, ahlaki değerlere uyma, rahat iletişim kurma, insan ilişkilerine özen gösterme, nezaket kurallarına uyma, inisiyatif kullanma, iş disiplini, temizlik, düzen gibi kavramlar da ön plana çıkmaktadır. Birey bir bütün olarak ele alınmakta, insanı insan yapan özelliklerin geliştirilmesine çaba harcanmaktadır (Aydın, 2010).

Etkili bir değer eğitiminde ana konulardan birisi öğretmenin rolüdür. Bütün öğretmenler, denetimleri altındaki öğrenci davranışlarını kontrol etmek için ahlaki sorumluluğa sahiptir. Öğretmen sınıfta neyin iyi neyin kötü olduğunu öğrenciye göstermelidir. Öğretmenin bunu yaparken örnekler verme, öğrencilerin davranışlarını onaylayıp onaylamadığını işaret ederek, sebeplerini açıklaması sorumluluğunun gereğidir. Yapılan araştırmalarda bu durumu destekler niteliktedir. Yetişkin insanların yüzde 78'i öğretmenlerin öğrenciler için iyi bir örnek olduğunu düşünmektedirler (Akbaş, 2009: s404).

Grand Rapids (1970'den aktaran: Dilmaç, 1999: 5), değer eğitiminin hedefine ulaşabilmesi için çeşitli önerilerde bulunmuştur:

1. Bireysel değer sistemlerinin aydınlatılmasında öğrencilere yardım için birçok strateji ve materyal geliştirilmelidir.
2. Yeni fikir ve materyalleri etkili kullanmaları için öğrencilere tecrübeli eğitimciler rehberlik etmelidir.
3. Değer kavramının kurulması için çeşitli teoriler geliştirilmelidir.
4. Çeşitli konularda değerlerle ilgili biyografiler derlenmelidir.
5. Öğrencilerin başkalarına nasıl daha iyi hizmet edileceğini öğretmek için diğer insanlarla birlikte olabilecekleri ortamlar sağlanmalıdır.
6. Değer eğitimiyle ilgili araştırmalar hakkında birçok insana bilgi verilmelidir.

2.3.1. Değer Eğitiminde Aile

Çocuklar nasıl davranmaları gerektiğini, doğru ve yanlışın ne olduğunu, toplumun kural ve değerlerini aile üyelerini gözlemleyerek ve taklit ederek öğrenir. Bu nedenle değerler eğitimi aile içerisinde gizil öğrenme biçiminde gerçekleşir. Çocukluk çağı denilen bu çağda öğrenme daha çok model alma yoluyla gerçekleşmektedir. Bu süreçte model alınan insanlar aile üyeleridir. Çocuklar okula başlayıncaya kadar kişiliklerini şekillendiren başlıca faktör aile üyelerinin davranışları ve değer yargılarıdır. Dolayısıyla değer eğitimin başladığı ilk yer ailedir.

Hökelekli (2010: 7)'e göre aile bireyleri arasındaki yakın ve sıcak iletişim çocukların maddi ihtiyaçları kadar psikolojik ve manevi ihtiyaçlarının tatmini için de son derece önemlidir. Aile bireyleri çocuğun ilk rol modellerini oluşturur. Çocuğun vicdanı anne, baba ve diğer aile üyelerinin kuralları ile şekillenmeye başlar. Bu yüzden aile, iyinin ve güzelin fark edilmesi ve ortak bir yaşam süreci içerisinde öğrenilmesinde etkili bir kaynak olarak yerini korur. Çocuk kendi kararlarını verecek yaşa gelinceye kadar aile değerlerine bağlı olarak hayatını sürdürür. Taşpınar (2009:

28)'a göre aileler çocuklarına değerleri kazandırırken verdikleri eğitimin okulda verilen değer eğitimi ile çatışmamasına dikkat etmelidir. Eğer aile ve okul değerler eğitimi konusunda çatışırsa toplumsal değerlerin yeni nesillere aktarılmasında sorun çıkacağı gibi eğitimin toplumsallaştırma işlevi de yerine getirilemez.

Çocuk ait olduğu toplumun değerlerini ilk önce ailede öğrenir. Daha sonra okul hayatı başlayan çocuk, toplumuna ait değerlerin öğrenimini okulunda sürdürür ve toplumun önem verdiği değerlere önem vererek toplumun bir parçası olur. Mesela Türklerde misafirperverlik önemli bir değerdir. Bu değere uymayan aile toplumdan dışlanır ve dışlanmak psikolojik açıdan bireyi olumsuz etkiler. Dolayısıyla kendi toplumunun iyi- kötü, doğru- yanlış kavramlarını öğrenen birey, kendisine toplumda yer bulacağı için değer öğrenimi önemlidir.

Çocuklar gördüklerini model alma yoluyla öğrenmektedirler. Ayrıca çocuklar en büyük taklitçilerdir ve bir çocuğun öğütten ziyade örneğe ihtiyacı vardır. Bu yüzden hayal dünyasının içinde yaşayan çocuk küçük yaşlardan itibaren kitapla buluşturulmalıdır. Özellikle ilköğretim çağında çocuklar nitelikli edebî ürün örnekleriyle tanıştırılmalıdır. Çocuk edebiyatı ürünleri, hem dil gelişimine katkıda bulunmakta hem de çocuğa millî, manevî ve ahlâkî değerlerin öğretilmesini sağlamaya yardımcı olma özelliğine sahiptir.

Baktığımızda ailenin rolü sadece çocukluk dönemi ile sınırlı değildir. Anne babalar hangi yaşta olursa olsun her dönem çocuklarına iyi model olmalı, onlara hem ait oldukları toplumun değerlerini hem de geçerliliği herkes tarafından kabul edilen evrensel değerleri etkili bir biçimde aktarmalıdır. Bunun için öncelikle kendileri çocuklara rol model olmalıdır. Değer eğitiminin aileden başladığını bilmeli, ona uygun davranışlar sergilemelidirler. Değerler eğitiminin günümüzde daha bir önem kazandığı araştırma sonuçlarında da çıkmaktadır. Toplumdaki huzur, mutluluk, birlik ve beraberlik duygularını pekiştiren değerlere önem verilmesi gerekmektedir. Bunun içinde aile bireylerine çok önemli görevler düşmektedir. Bu bilinç ve sorumlulukla aile bireyleri üzerlerine düşen görevleri yerine getirmelidir.

2.3.2. Değer Eğitiminde Okul

Okulların en önemli görevlerinden biri öğrencilere ait oldukları toplumun değerlerini kazandırarak onların yaşadıkları topluma yabancılaşmasını önlemektir. Böylece değerleri kazanan bireyler manevi açıdan olgunlaşırken toplumun değerleri yeni nesillere aktarılır. Aileden sonra değer aktarımında en önemli görev okullara düşmektedir. Değerlerin aktarılmasında, çocukların değerleri içselleştirmesinde ve hayatta uygulamalarında okulların büyük önemi vardır. Okullarda çeşitli etkinlikler, derslerle değerler eğitimi yapılmalıdır.

Aydın (2010: 8)'a göre okullardaki değerler eğitiminin amaçlarından biri öğrencilerde sağlıklı ve dengeli bir kişilik oluşturmak diğeri ise her öğrencinin iyi insan, iyi vatandaş olmalarını sağlamak için gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazandırıp onları kendi ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmektir. Hökelekli (2010: 8)'ye göre ise okullarda değerler eğitimi verilerek öğrenim çağındaki bireylerin olumlu ahlaki ve insani nitelikler kazanması, uygun tercihlerde bulunup doğru kararlar vermesi ve iyi davranışlar ortaya koyması hedeflenir.

Günümüzde çocuğun sosyal çevresinin aile ile sınırlı olmaması; televizyon, internet, sinema, dergi, reklamlar aracılığıyla bütün dünyanın çocukların sosyal çevresi haline gelmesiyle ailenin, çocukların değer sistemini şekillenmesindeki rolü eskiye oranla azalmıştır (Aydın, 2010: 4). Bu durum okulun, çocuk ve gençlerin karakter gelişimlerine daha fazla yardımcı olacak bir görev üstlenmelerine neden olmuştur (Hökelekli, 2010: 7).

Lazerson ve diğeri (1985'ten aktaran: Yaman ve diğeri, 2009: 109), okulda kazandırılması gereken değerleri şu şekilde sıralamıştır: Dürüstlük, özgürlük, saygı, mutluluk, sorumluluk, sevgi, barış, eşitlik, cesaret, merhamet, sabır, gurur, insanlık, dini değerler, bilgelik, adalet, mükemmellik, estetik değerler, hoşgörü, çevreyi korumak, içtenlik, ruhsal değerler, ekonomik değerler, empati, rekabet, diğeri hizmet ve demokratik değerler.

Bugün toplumda görülen değerlerde erozyon huzur ve güveni sarsmaktadır. Okullarda görülen çeteleşme, şiddet ve taciz olayları değerler eğitiminin yeterli düzeyde olmadığını, bazı düzenlemelere gerek olduğunu ortaya koymaktadır. Bazı

değerlerin unutulmaya yüz tuttuğu, toplumumuz için çok önem arz eden bazı değerlerin yerini farklı durumların aldığı görülmektedir. Örneğin toplumumuz için çok büyük bir değer olan yardımlaşma- dayanışma değerinin yerini bencillik ve yalnızlaşma almaktadır. İnsanlar bana zarar gelmesin de kime ne olursa olsun psikolojisine bürünmektedir. Toplumumuzun bu zamana gelmesinde ve devamında dayanışma ruhumuzun ne derece önemli olduğu unutulmaktadır. Dayanışma, birlik beraberlik içerisinde olmadığımızda yok olup gideceğimiz unutulmaktadır. Bu ve benzeri örnekler çok sayıdadır. Bunun düzelmesi için ise değerlerimizin toplumun geleceği olan çocuklarımızdan başlayarak aktarılması gerekmektedir. Özellikle yapılması gereken ilk iş öğrencilerin değerleri benimsemesini sağlayacak etkinliklerin yer aldığı eğitim programları oluşturmaktır. Ayrıca okulda biz kültürü oluşturularak herkesin birbirine saygı duyduğu, hoşgörülü davrandığı, yardım ettiği bir ortam meydana getirmektir. Ayrıca ders kitapları da bu doğrultu da hazırlanmalı, ders içi ve ders dışı faaliyetlerle eğitim programları desteklenmelidir.

2.3.3. Değer Eğitiminde Öğretmen

Sayar ve Aysun (2011: 9), vicdani değerlerin öğrenciler tarafından içselleştirilmesinde öğretmenlerin çok büyük rolü olduğunu, bu rolü hiçbir sınav sistemi ve katsayının telefi edemeyeceğini ifade etmiştir. Bu sorumluluğun farkında olan öğretmenler yeri geldiğinde bir anne baba şefkatiyle öğrencilerine yaklaşmalı, öğrencilerini işbirliğine yöneltmek hoşgörünün hâkim olduğu bir sınıf ortamı oluşturmalıdır. Öğrencilerin zihinsel açıdan olduğu gibi duyuşsal açıdan da gelişmelerini sağlayacak etkinliklere yer vermeli, değerlere uygun davranışları özendirilmeli, değerlerin önemi ve gerekliliği ile ilgili örnek olaylara yer vermelidir.

Değerler eğitimde en önemli rollerden birisi öğretmene düşmektedir. Okul çağına kadar aile ve arkadaş ortamındaki kişileri kendine örnek alan birey, okula başladıktan sonra öğretmeni örnek almaya başlar. Öğretmenin açık ve gizli öğrenme metotlarını kullanarak çocuklara değerleri aktarmaya çalışması büyük önem taşımaktadır. Özellikle değerleri rol model olarak aktarması etkili sonuç ortaya koyacaktır. Öğretmenin sınıf içinde sevgi, adalet, hoşgörü, sabırlı davranışları

kendini örnek alan öğrencilerin bu değerleri içselleştirmesi ve günlük hayatta kullanmasını kolaylaştıracaktır. Öncelikle öğretmenin değerleri özümsemiş olması gerekmektedir. Öğretmenin söyledikleri ile davranışları arasında bir farklılık olmamalıdır. Eğer bir öğretmen sınıfta eşitlikten bahsediyor ama öğrencileri arasında ayırım yapıyorsa ya da hoşgörüden bahsedip farklı düşünen öğrencilerini fikirlerinden dolayı yargılıyorsa öğrencilerin böyle bir ortamda bu ve benzeri değerleri kazanması mümkün olamaz. Bu yüzden her şeyden önce öğretmenin kendisinin değerleri benimsemiş olması gerekir.

Tyree ve Vence (1997'den aktaran: Dilmaç, 2002: 4)'a göre öğretmenler değerlerin öğretilmesi aşamasında şunlara dikkat etmelidir:

1. Öğrenciler için iyi bir model olmalı.
2. Sınıf içinde ortak bir sosyal doku oluşturmalı.
3. Her öğrenciye sorumluluk verip, ahlaki gelişimlerine katkı sağlamalı.
4. Öğrencileri cesaretlendirerek değerleri onlara aktarmalı.
5. Öğrencilere karar verme imkânı sağlamalı.
6. İşbirliğini teşvik etmeli.
7. Tartışma ve paylaşma ortamı oluşturmalıdır.

Öğretmenlerin değer aktarımında önemi yadsınamaz bir gerçektir. Öğretmenlerin değerlerin öğretimindeki etkin rolü ve önemi araştırma sonuçlarına bağlı olarak ortaya konmuştur. Öğretmenlerin hem okul ortamında hem de okul dışında değerleri doğrudan yansıtan örnek model olmaları, değişik stratejilerle öğrencilere değerlerin kazandırılmasına yönelik uygulamalar yaptırılmaları gerektiği açık bir gerçektir. En iyi öğretme yolunun model olma olduğundan hareketle, öğretmenlerde değerler eğitiminde çocuklara rol model olmalıdır. Bunun içinde öncelikle öğretmenlerin değerlere ve değerler eğitimine sahip olması gerekmektedir. Bu şekilde değer eğitimi konusunda yeterli donanıma sahip öğretmenlerin

yetiştirecekleri öğrenciler hem kendilerine hem de içinde buldukları topluma katkı sağlayacaktır.

2.4. Türk Milli Eğitim Sisteminde Değerler

Milli Eğitimin Genel Amaçları'na bakıldığında bu amaçlarda ideal insanın taşıması gereken özelliklerin neler olduğu görülür. Türk milletinin ahlaki ve manevi değerlerini benimseme ve koruma; ailesini, vatanını ve milletini sevmeye ve yüceltmeye çalışma; ahlak ve ruh bakımından sağlıklı ve dengeli şekilde gelişmiş kişiliğe ve geniş bir dünya görüşüne sahip olma; topluma karşı sorumluluk duyma belirtilen ideal özelliklerden birkaçıdır (MEB, 2010). Ayrıca Milli Eğitimin Genel Amaçları'nda, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 26. maddesinde belirtilen eğitimin "Vatandaş olarak ferdin, kişiliğinin tam gelişmesini ve insan haklarıyla ana hürriyetlere saygının kuvvetlenmesini sağlama" özelliğine de dikkat edildiği görülmektedir (Doğan, 2005: 455).

Değerler eğitiminin Türkiye'deki uygulaması öncelikle, UNESCO tarafından desteklenen ve "Yaşayan Değerler Eğitim Programı (YDEP)" adı altında 1995 yılında Birleşmiş Milletlerin 50. yıl dönümü kutlamaları için hazırlanan uluslararası bir projeye dayanmaktadır (İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü: 2012). Uluslar arası boyutta eğitimcilerin ortaklaştığı "Yaşayan Değerler Eğitimi" adı verilen bu eğitim projesinde demokrasi, adalet, özgürlük gibi evrensel değerlerin öğrencilere kazandırılmasında telkin yolu değil, 'etkinlik temelli' yaklaşımlar yaygın olarak kullanılmıştır. Ayrıca değerler eğitimine yönelik farklı yaş grubundaki öğrenci ve öğretmenler için materyaller geliştirilmiştir. "Daha iyi bir dünya için değerlerimizi paylaşalım" yaklaşımından yola çıkan proje; iş birliği, özgürlük, mutluluk, dürüstlük, sevgi, alçakgönüllülük, barış, saygı, sorumluluk, sadelik, hoşgörü, birlik olarak 12 evrensel değere odaklanmıştır. Bu bağlamda Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı 2010 yılında valiliklere ve tüm ilk ve orta dereceli okullara; 2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı'nın ilk haftasında okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okullarında ders içi ve ders dışında, değerler eğitimine yönelik

faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ile ilgili bir genelge yollamıştır. Bu genelgede değerler eğitimin kapsamı şu şekilde ifade edilmiştir:

“Toplumsal hayatı oluşturan, insanları birbirine bağlayan, gelişmeyi, mutluluğu ve huzuru sağlayan, risk ve tehditlerden koruyan ahlaki, insani, sosyal, manevi değerlerimizin tüm bireylere kazandırılmasında en önemli etken eğitimidir. Bu kazanımlarımızın öğrencilerimize aktarılması da değerler eğitimini oluşturmaktadır.” (MEB, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı: 2010).

“Değerler erozyonuna bir çözüm arayışının ürünü” olarak tarif edilen proje çerçevesinde gerçekleştirilmek istenen hedefler şu şekilde saptanmıştır:

- a. Öğrencilere temel insanî değer ve erdemlerin kazandırılması, değerlere karşı duyarlılık oluşturulması ve onları davranışa dönüştürülmesi.
- b. Toplum tarafından kabul gören değerlerin uygun okul ortamı oluşturularak geliştirilmesi ve pekiştirilmesi.
- c. Öğrencilerin sorumluluk duygularının geliştirilmesi.
- d. Akademik bilgi ve gerçek hayatta rehberlik edecek ahlaki değerlerle donatılmış yetiştirilmesi.
- e. Kültürel kodların güçlendirilmesi.
- f. Okul ve çevresindeki sosyal yaşamın ahlaki ve etik değerlere uygun olarak şekillenmesi.
- g. “Ahlak Temelli Disiplin” kavramının yerleştirilmesi.
- h. Öğrencilerde ahlaki bir topluluk bilincinin oluşturulması. (İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü: 2012)

Dayanağını 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı ve 18. Milli Eğitim Şurasından alan Değerler Eğitimi Projesinin okullarda uygulanmasından öncelikle, her il için saptanan İl Proje Yürütme

Kurulları, İlçe Proje Yürütme Kurulları ve Okul Proje Yürütme Kurulu sorumludur. Belirli bir süreyle sınırlandırılmayan ve eğitim-öğretim yılının tümüne yayılan değerler eğitiminin programı, Sınıf İçi Etkinlikler, Okul İçi Etkinlikler ve Aileye Yönelik Etkinlikler birbirini tamamlayan üç boyutta geliştirilmiş etkinlikleri içermektedir. Bu etkinlikler, okulöncesi, ilk ve ortaöğretim okullarında, her branştan öğretmenler, rehber öğretmenler, okul yöneticileri ve okul aile birliği üyelerinden oluşturulan “değerler eğitimi komisyonu” üzerinden yürütülen çalışmalarla, Milli Eğitim Bakanlığının önerdiği faaliyet planı konularından ve kaynaklardan yararlanılarak belirlenmektedir. Okullarda uygulanacak etkinlik konuları, her eğitim-öğretim yılı için hazırlanan faaliyet planında belirtilmekte, her sınıf, ilgili ayların değerlerine yönelik, sınıf rehber öğretmenin denetim ve rehberliğinde etkinlik örnekleri ve benzeri başka etkinlikleri sınıf düzeyinde yapmaktadır. Uygulanacak etkinliklerin genel kapsamı ve niteliği, 2552 Sayılı Tebliğler Dergisinde kısaca “Öğrencilerden Beklenen Davranışlar” olarak şu şekilde tarif edilmektedir. “Bütün okul arkadaşlarının kendisi gibi Türk toplumunun ve Türkiye Cumhuriyeti’nin bir bireyi olduklarını unutmamaları, onur ve haklarına saygı göstermeleri, öğretmenlerine, okul yöneticilerine, arkadaşlarına ve çevresindeki kişilere karşı saygılı ve hoşgörülü davranmaları, doğru sözlü, dürüst olmaları, yalan söylememeleri, iyi ve nazik tavırlı olmaları, kaba söz ve davranışlardan kaçınmaları, millet malını, okulunu ve eşyasını kendi öz malı gibi korumaları, yasalara, yönetmeliklere ve toplumun etik kurallarına, millî, manevî ve kültürel değerlere uymaları beklenir. Bu davranışlara uymadıklarında da bazı yaptırımlar uygulanır” (Tebliğler Dergisi, 2003)

Bu proje bağlamında işlenecek değerler Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmiş olup, İl Yürütme Kurulları değerleri ve değerlerin işleniş sırasını değiştirme yetkisine sahiptir. Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenen değerler şunlardır: Sevgi, sorumluluk, saygı, hoşgörü, duyarlılık, özgüven, empati, adil olma, cesaret, liderlik, nazik olmak, dostluk, yardımlaşma, dayanışma, temizlik, doğruluk, dürüstlük, aile birliğine önem verme, bağımsız ve özgür düşünebilme, iyimserlik, estetik duyguların geliştirilmesi, misafirperverlik, vatanseverlik, iyilik yapmak,

çalışkanlık, paylaşımcı olmak, şefkat, merhamet, selamlaşma, alçakgönüllülük, kültürel mirasa sahip çıkma, fedakârlık. (M.E.B. 2013).

İlköğretim kademesinde istenilen değer ve davranışların kazandırılması, ilköğretimin genel amaçları doğrultusunda belirlenmiş ders programları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir (Taşdemir, 2009: 303). Ülkemizde ilköğretim programı geliştirme çalışmaları Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı bünyesinde yapılmaktadır. Yapılandırmacı, tematik, öğrenci merkezli ve aktiflik ilkesine dayalı olarak hazırlanan yeni ilköğretim programlarından 1-5. sınıf programları 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren Türkiye genelinde yürürlüğe girmiştir. 6, 7, 8. sınıfların öğretim programları ise 2005-2006 öğretim yılında pilot olarak uygulanmış, 2006 öğretim yılında 6.sınıf programları tüm ilköğretim okullarında yürürlüğe konmuştur (MEB, 2005).

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nın geliştirilmesinde temel alınan ilkelerden bazıları şunlardır (MEB, 2006: 10)

1. Bilginin artması, kavramların anlaşılması, değerlerin oluşması ve becerilerin gelişmesi sağlanarak, öğrenmenin gerçekleşmesi ön planda tutulmuştur.
2. Millî kimlikle birlikte evrensel değerlerin benimsenmesine önem verilmiştir.
3. Öğrencilerin ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmeleri hedeflenmiştir.
4. Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bir birey olarak yetişmeleri önemsenmiştir.
5. Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmalarının sağlanması amaçlanmıştır.
6. İnsana, düşünceye, hürriyete, ahlaki olana ve kültüre saygı esas alınmıştır.

Bu ilkeler incelendiğinde her birinde bireye değerlerin aktarılacak istendiği açık olarak görülmektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Program'ına göre bu programı almış öğrenci kültürel değerleri korumaya özen gösterir, dini doğru anlamada kültürün rolünün farkında olur, evrensel değerlerin anlamını kavrar, ilahi dinlerin inanç ve ibadet esaslarını tanıyarak ahlak konusundaki ortak yanları ve evrensel ahlak ilkelerini fark eder, farklı inanç sahiplerine saygı duyar. (Taşdemir, 2009: 311).

Son yıllarda ülkemizde değerler eğitimine yönelik çalışmaların sayısı artmıştır.

Bunlardan biri 28-29 Mayıs 2010 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından İstanbul'da düzenlenen Değerler Eğitimi Uluslararası Konferansı'dır. Konferansta konuşan Milli Eğitim Bakanı Nimet Çubukçu "Manevi gelişimin, maddi gelişimin çok gerisinde kalmasının kaygı verici bir gelişme olduğunu; insanlığın geleceğinin adalet, barış, eşitlik, hukukun üstünlüğü, çalışkanlık ve iyilik gibi değerlerin üzerinde yükseleceğini vurgulayarak, insanlığın geleceğini şekillendirecek ortak değerlerin yeni nesillere aktarılmasında en etkili aracın eğitim olduğunu belirtmiş"dir. (MEB, 2010)

Milli Eğitim Bakanlığı sempozyumun ardından ilk adım olarak "Değerler Eğitimi Genelgesi" yayımlamıştır. Daha sonra 18. Milli Eğitim Şurası'nda değerler eğitimi, "Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi" başlığı altında özel bir komisyon aracılığıyla gündeme alınmış; değerler eğitimiyle ilgili verilen 53 öneriden 13'ü kabul edilmiştir (MEB, 2010). Hem Milli Eğitim Bakanlığı'nın hem de çeşitli kurumların yapmış olduğu çalışmalar değerlere ve değerler eğitimine verilen önemin artmakta olduğunu göstermektedir.

2.5. Türkçe Eğitimi ve Değer

Değerlerin öğretiminin rastlantılara bırakılmaması gerekir. Bu nedenle öğretim işi sistemli ve özenli bir şekilde okullarda gerçekleştirilmelidir. Okullar, toplumsal bir varlık olan insanın, o toplumun bir parçası olması yani toplumsallaşması için gerekli olan sürece katkıda bulunan kurumlardır. Değişen dünya düzenine ait olduğu

toplumun değerlerini benimseyen, koruyan aynı zamanda evrensel değerlere de sahip olan bireylerin yetiştirilmesi zorunluluk haline gelmiştir. Kişilik gelişiminin şekillendiği ilköğretim döneminde, kendinden farklı özellik ve kültürlere sahip, bireylere hoşgörü ile yaklaşılması sağlıklı bir birey ve sağlıklı, huzurlu bir toplum için vazgeçilmezdir. Bu nedenle eğitimde değerlerin kazandırılmasına yönelik düzenlemelerin yapılması, öğretim programlarının bu anlayış doğrultusunda hazırlanması ve okullarda da öğretim titizlikle gerçekleştirilmesi gerekir (Kolaç, 2010: 194).

Türkçe derslerinde değer eğitimi edebi eserler aracılığıyla verilmektedir. Edebi eserler de insanları çeşitli açıdan eğitmek amacıyla yazılmıştır. Derslerde edebi türlerin eğitici özelliğinden ve sanatsal yönünden yararlanılır. Çünkü edebi ürünler yaşamı yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda yaşamı biçimlendirir. Böylece okuyucuları dolayısıyla da toplumu etkiler (Kavcar, 1982: 5).

Türkçe, ana dilimiz olması sebebiyle zaten bir değer olmaktadır. Değerler insanlar arasındaki ilişkileri düzenleyip, birbirine bağlıyor; ana dil de bir topluluğu gelişiğüzel insan yığınını olmaktan kurtarıp onları bir bütün yapan en önemli etkenlerden biridir. Çünkü bir milletin tarihi, örf ve adetleri, acıları, sevinçleri dil aracılığıyla gelecek nesillerle aktarılır. Nitekim ülkemizdeki eğitim sisteminin amaçlarından biri de dilini seven ve doğru kullanan bireyler yetiştirmektir. Bu amaca hizmet edecek en önemli derslerden biri de Türkçe dersidir. Türkçe dersi öğrencilere dinleme, izleme, konuşma, yazma ve dil bilgisi gibi temel dil becerilerini kazandırmanın yanı sıra öğrencilerin milli ve evrensel değerlere sahip olmasını da amaçlayan bir derstir.

Türkçe dersinin bu misyonu 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı'nda şu şekilde ifade edilmiştir (MEB, 1981: 4):

Ulusal kültürümüzün yeni kuşaklara aktarılması, ortak bir kültür yoluyla kuşaklar arasında bağlılık kurulmasının sağlanması, millî eğitimimizin temel görevleri arasındadır. Okulda bu görevin yerine getirilmesinde en büyük ağırlık ve sorumluluk Türkçe derslerine düşmektedir. Çünkü ulusal kültürümüzün en canlı, en

birleştirici, millî Őuuru en iyi biçimde yaratıcı, ulusal ve yurt sevgisini besleyip güçlendirici örnekleri, Türkçe yazılmış sanat eserleridir ve çocuk, bu eserlerin ilk örnekleri ile Türkçe derslerinde karşılaşacaktır. Türkçe dersinin değerleri aktarırken kullandığı temel materyal ders kitaplarında yer alan metinlerdir. Bu derste kullanılan Türk ve dünya edebiyatına ait edebi metinler aracılığıyla öğrencilerin milli ve evrensel değerleri tanımaları sağlanabilir. Bu metinlerden hareketle sorulacak sorular, düzenlenecek ahlaki tartışmalar, yapılacak canlandırmalar vasıtasıyla öğrencilerin değerleri tanımasının yanında onları özümsemesi ve gerekliliğine inanması sağlanabilir. Bu noktada dikkat edilecek şey ders kitaplarında yer alan metinlerin değerleri aktarmada kullanılabilecek nitelikte olmalarıdır.

Okuma metinlerinin yanı sıra programda yer alan kazanımlar da son derece önemlidir. Değer eğitimi hedef alan programlarda kazanımların da değerleri kazandırmaya yönelik olması gerekir. Bu bağlamda İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıf) Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar incelendiğinde değerlerle ilgili kazanımların bulunduğu fakat bu kazanımların son derece az olduğu görülür. Değerlerle ilgili kazanımlardan birkaçı Şu şekilde ifade edilebilir (MEB, 2005):

Konuşmacının sözünü kesmeden sabır ve saygıyla dinler (Dinleme/İzleme becerisi).

Yaşına ve seviyesine uygun sanat ve bilim etkinliklerine dinleyici/izleyici olarak katılır (Dinleme/İzleme becerisi).

Konuşmasında nezaket kurallarına uyar (Konuşma becerisi).

Sorunlarına konuşarak çözüm arar (Konuşma becerisi).

Kitaplık, kütüphane, kitap fuarı ve kitap evlerinden faydalanır (Okuma becerisi).

Yazdıklarını başkalarıyla paylaşır ve onların değerlendirmelerini dikkate alır (Yazma becerisi).

Aynı programda temalarla ilgili tablo incelendiğinde ana ve alt tema başlığı altında bazı değerlere yer verildiği görülür. Örneğin sevgi, halk kültürü, toplum

hayatı, duygular, hak ve özgürlükler, kişisel gelişim ana tema olarak kabul edilmiştir. Bu temalara bağlı alt temalarda ise vatan, millet, bayrak, dil ve insan sevgisi, bayramlar, dostluk, dayanışma, komşuluk, yardımlaşma, hakkını savunma, insan hakları, empati, sorumluluk, başarı, bağışlama gibi değerlere yer verilmiştir. 1-5. sınıf düzeyindeki Türkçe programında ikinci kademedeki farklı olarak ‘değerler’ teması tüm sınıf düzeyleri için zorunlu tema olarak kabul edilmiştir.(MEB, 2009).

2.5.1. Türk Milli Eğitim Sisteminin Amaçları

2.5.1.1. Genel Amaçlar

Türk Milli Eğitimi'nin genel amacı, Türk Milleti'nin bütün fertlerini;

Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesi bulunan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek.

Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişkin bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek.

İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirmek, gerekli bilgi, beceri, davranış ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak (1739, s.Türk Milli Eğitim Temel Kanunu).

2.5.1.2. Türkçe Dersi Öğretim Programının Genel Amaçları

İlköğretim okullarında Türkçe öğretiminin amacı, Milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak şu şekilde sıralanabilir;

Öğrencilerin;

Dilimizin, milli birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,

Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,

Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,

Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme, alışkanlık ve zevk kazanmaları,

Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,

Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,

Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri bunları bir alışkanlık haline getirmeleri,

Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,

Türk ve dünya kültür sanatına ait eserler aracılığıyla milli ve evrensel değerleri tanımaları,

Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözüm üretmeleri,

Milli, manevi, ahlaki değerlere nem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve dşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2005).

2.6. Şiir

Şiirler duygularla sesleri satırlarda birleştiren etkileyici ürünlerdir. Dilin ok zel kullanımını gerektiren detada kelimelerle musiki yaratan şiir, insanın kelimelerle ahenk oluşturduğu, pek ok dşüncelyi kısa ve zlı bir anlatımla sunabildiği bir anlatım şeklidir (Akyol, 2006: 121). Edebiyat tarihçileri, şairler ve dşünürler en eski anlatım biçimlerinden biri olan şiirin tanımını yapmaya çalışmışlardır. Fakat bütün bu çalışmalar şiirin değişmez bir tanımının yapılamayacağını ortaya çıkarmıştır. Belli bir tanım vermek mümkün olmasa da şiir için şunları söylemek mümkündür: Şiir gerek içerik ve z, gerekse söze dönüştürme ve sunuluş açısından zgün, etkilemeye, duygulandırmaya yönelik bir söz sanatı ürünüdür (Aksan, 1993: 8). Estetik ve duygu yönüyle insanı manevî olarak besleyen şiir, insanda yeni hayat görüşlerinin oluşmasını sağlayan en önemli edebiyat ürünlerinden biridir (Coşkun, Açık: 2006).

Şiir, en eski edebiyat türlerinden birisidir. Her toplumda ilk önce şiir meydana çıkmış, günlük hayatta kullanılan düzyazı, ancak yazının bulunmasından sonra sanat alanına giriş yapmıştır. Yani, düzyazıdan oluşan edebiyat türleri, şiire göre oldukça yenidir ve edebiyat şiirle başlamıştır.

Şiir, zengin hayal dünyasıyla, ritimli sözlerle ve seslerin uyumlu kullanılmasıyla meydana gelen edebiyat türü olarak açıklanabilir; ama günümüzde şiirin tanımlanan özelliklerine meydan okuyarak şiir kaleme alan şairler de mevcuttur. Şiirde günlük dilin sözcüklerine değişik ve zel anlamlar verilir. Duygular, dşünceler ve gözlemler bazı hayallerden, sembollerden, söz sanatlarından yararlanılarak anlatılır. Bazı şiirler kafiye ve ölçü gibi kurallara dayanarak yazılır, bazıları ise biçim bakımından serbest yazılır.

Cahit Sıtkı Tarancı da: “Şiir, kelimelerle güzel biçimler kurmak sanatıdır.” demiştir. Melih Cevdet Anday ise, şiiri tanımlamaya çalışmanın boşuna bir çaba olduğunu dşünür. Çünkü “Tanım akıl işidir. Şiir ise akıl dışıdır.”

Şiirin ayırıcı özelliklerine değinecek olursak bunları şöyle sıralayabiliriz: Düzyazıdan farklı olması, seslerin uyuşması ve kulağa hoş gelecek biçimde akışına dayanması, şarkıya benzemesi ve hayallerle örülmesidir. Şiirin nesirden kurtulması; senbollere ve müziğe yakın anlatım yollarına dayanması ve duyguların yoğunluğuyla yani lirizmle gerçekleşebilir. Bu yüzden şiirin özü olarak lirizmi ve söz uyumunu gösterebiliriz.

Kısaca, şiir için, dili kullanarak insan üzerinde en yoğun, en etkili ve en güçlü izlenimler yaratan sanattır diyebiliriz. Aksan Doğan: Şiir Dili ve Türk Şiir Dili, Ankara, 1993.

2.6.1 Türk Edebiyatında Şiir

Şiir sanatı açısından Türkler de çok eski bir geçmişe sahiptir. İslamiyet'in kabulünden önceki dönemlerde özellikle dini törenlerde şiirler söylenmiştir. Örneğin, Dede Korkut Hikayeleri'nde ki bazı cümlelerde ses benzerliklerine rastlanır. İslamiyet'in kabulünden sonraki dönemdeki Türk şiiri, başlıca iki kol halinde gelişme göstermiştir: Divan şiiri, Halk şiiri. Her iki kol da, kendi sanat anlayışı ve estetik değerleri doğrultusunda, çok güzel ve ölümsüz eserler vermiştir. Divan şiiri ve halk şiirinin temel özelliklerini inceleyecek olursak, divan şiirinin yüksek zümreye hitap ettiği, halk şiirinin ise halka seslendiği görülmektedir. Bu iki şiir türünün nazım şekilleri, dilleri, ölçüleri farklıdır. Ancak ikisi de uyağa önem verir.

Şiirde en çok kullanılan ses unsuru, dize sonlarındaki uyaktır. Gerek divan şiirinde, gerekse halk şiirinde uyak önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca divan şiirinde aruz ölçüsü, halk şiirinde ise hece ölçüsü kullanılmış ve böylece ritim, ses uygunluğu ve ahenk oluşturulmuştur. Serbest ölçülü şiirde ölçü ve uyak şeması bulunmamaktadır.

Türk halk edebiyatında kullanılan hece ölçüsünde hecelerin sayısı önemlidir. Türklerin kullandıkları ikinci ölçü, İran edebiyatından alınıp kendi zevklerine uyarladıkları aruz ölçüsüdür. Arap ve Fars dillerinin yapısına uygun olan bu ölçü

türünde yalnızca hecelerin sayısı değil, uzunluk ve kısalığı da göz önünde bulundurulur. Bu ölçü Türkçenin yapısına uygun olmayan bir ölçüdür.

Tanzimat'ın ilanından sonra Batı kültürü ve edebiyatı ile ilişkilerimiz artış göstermiştir. Divan şiiri, yerini yavaş yavaş yeni Türk şiirine bırakmaya başlamıştır. Tanzimat'tan sonraki Türk şiiri, öz ve biçim açısından divan şiiri geleneğinden ayrılır. İnsan, toplum ve gerçek hayatla ilgili çeşitli konular ele alınır. Bu sırada Batı edebiyatından Türk edebiyatına yeni nazım şekilleri de girer. Şiir, yapı, bütünlük ve kompozisyon bakımından önemli değişiklikler ve gelişmeler gösterir.

Milli Edebiyat devrinde yerli ve ulusal kaynaklara yönelme, sade bir dille yazma, hece ölçüsüne yönelme gibi özellikler ön plana çıkar. Cumhuriyet dönemi Türk şiiri, gerek nitelik, gerekse şair ve eser sayısı açısından büyük bir gelişme gösterir. Orhan Veli'nin önderlik yaptığı, Oktay Rıfat'la, Melih Cevdet Anday'ın da bulunduğu Garip topluluğu; İlhan Berk, Turgut Uyar, Cemal Süreyya ve Ece Ayhan gibi sanatçıların bulunduğu İkinci Yeni topluluğu ortaya çıkar. Bu şiir hareketinden sonra, bu topluluğun şairleri bile birbirinden çok farklı tarzda şiirler kaleme alırlar 1980'li yıllarda, dilin kendisini şiirsel bir özne olarak kabul eden, imkânlarıyla oynayarak şiirsel tatlar yaratan, kentlerde yaşayan farklı kesimlerin yaşamını işleyen ve argodan da yararlanarak yeni üsluplar oluşturan şairler ortaya çıkar.

Modern şairler, kendilerini ölçü, uyak ve biçim açısından tamamen serbest hissetmektedirler. Modern şiirde klasik ölçülerin yerini, her şairin kendine özgü ritim ölçüsü almıştır. Aynı serbestlik ve çeşitlilik, şiirin özü olan konular için de geçerlidir. Aksan Doğan: Şiir Dili ve Türk Şiir Dili, Ankara, 1993

2.6.2. Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Şiir

Şiirler duygularla sesleri satırlarda birleştiren etkileyici ürünlerdir. Dilin çok özel kullanımını gerektiren âdeta kelimelerle musiki yaratan şiir, insanın kelimelerle ahenk oluşturduğu, pek çok düşüncüyü kısa ve özlü bir anlatımla sunabildiği bir anlatım şeklidir (Akyol, 2006: 121). Edebiyat tarihçileri, şairler ve düşünürler en eski anlatım biçimlerinden biri olan şiirin tanımını yapmaya çalışmışlardır. Fakat bütün

bu çalışmalar şiirin değişmez bir tanımının yapılamayacağını ortaya çıkarmıştır. Belli bir tanım vermek mümkün olmasa da şiir için şunları söylemek mümkündür: Şiir gerek içerik ve öz, gerekse söze dönüştürme ve sunuluş açısından özgün, etkilemeye, duygulandırmaya yönelik bir söz sanatı ürünüdür (Aksan, 1993: 8). Estetik ve duygu yönüyle insana yeni şeyler katan şiir, insanda farklı bakış açılarının oluşmasını sağlayan en önemli edebiyat ürünlerinden biridir.

Bir üst dil ürünü olan şiirin, çocuğun duygu dünyasının gelişmesinde ayrı bir yerinin olduğu muhakkaktır. Şiir kısa mısralardan oluşması ve ahenk yönü ile çocuğu nesirden farklı olarak daha sıkı sarar. Şiir, çocuğun algı dünyasına renk getiren, hayal gücünü geliştiren unsur olarak oldukça önemlidir. Şiirsellik çocuğun doğasında vardır. Şarkılara tempo tutarken, oyun oynarken çocuktaki şiirselliği hissedebiliriz. Şiir dili güldürebilir, hayal ettirebilir, hüzünlendirebilir, coşturabilir, cesaretlendirebilir, geçmişe ve geleceğe götürebilir. Bütün bu farklılıkları yaşamak şiirlerle mümkün olabilir (Akyol, 2006: 121). Çocuk, gelişiminin her döneminde şiire karşı olumlu bir tepki gösterir; şiir dinlemekten, okumaktan ve ezberlemekten hoşlanır (Oğuzkan, 2001: 249). Çocukların şiirle ilişkisi önce dinlemekle başlar. Sonraları kendileri okuyarak ve ezberleyip söyleyerek bu ilişkiyi sürdürürler. Okul öncesi çağındaki çocuklar kafiyeli ve ritimli sözlere ilgi duyduklarından, şiir türünden çok hoşlanırlar, annelerinden veya bakımevlerinden dinledikleri kısa ve ahenkli manzumeleri severler ve bunları akıllarında tutarak, kendi kendilerine tekrarlarlar. Çocukların anlamsız oldukları halde tekerlemeleri sevmeleri zihinlerindeki kafiyeli ve ritmik söz varlıklarındandır. Ancak çocukların, tamamıyla kafiyeli ve belirli bir ölçüye sahip şiirlerden hoşlandıklarını sanmak yanlıştır. Çocuğun duygu dünyasına hitap eden serbest ölçülü şiirler de, ritmik iç yapılarıyla çocukların ilgilerini çekebilmektedir. Şiirin müzik yönü yadsınamaz bir gerçektir. Bugün beyin araştırmaları, anne karnındaki bir bebeğe müzik dinletmenin, onun beyin gelişimi açısından çok önemli olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu doğrultuda müzik yönü olan şiirin çocuk edebiyatı içinde ihmal edilemeyeceği muhakkaktır. Çocuk edebiyatında şiir, çocukların dil becerilerini geliştirmelerinde, sözcüklerin büyüsunü ve dilin matematiğini kavramalarında önemli bir araçtır. Şiir vasıtasıyla

dilin gücünden yararlanabilen çocuk, yaratıcı düşüncesini de geliştirir. (Gülyüz, 2002: 274).

2.6.3. Değer Aktarımı Bakımından Şiir

Şiir, kelimelere duyguların ve ritmin eşlik ettiği, düşler dünyasını perçinleyen bir yazı biçimidir. Şiir, duygu ve düşüncelerin yaratıcı bir dil ile kalbe ve zihne ulaşmasıdır. Şiirin gücü bizi nasıl hissettirdiğinde saklıdır. “Güzel bir şiir bir nesnenin, duygunun veya düşüncenin cevherini yakalamış olan yaşantıların takdir edilmesi ve dile gelmesidir” (Kiefer, 2010, 341). Şairin kelimeleri ustalıkla örmesi okuyana haz verir. Şiir sadece kulağa hitap etmez, duygulara ve hayata derinlik kazandırır ve hayatın farklı boyutlarını besler. Şairin kuvvetli kalem ile sıradan kelimeler yeni ve farklı duygular taşıyabilir. Bir kelime şiirdeki yeri ve anlatımı ile yazanda ve okuyanda birden fazla duygunun ve düşüncenin dalgalanmasına neden olabilir. Şiir sezgilerimizi, düşünme yetimizi, hislerimizi ve hayal gücümüzü aynı anda bir araya getirir. Her yazar şiiri kendi anladığı şekilde tanımlar.

Çocuk şiirini tanımlamak istersek, yukarıda sayılan tüm özellikler çocuk şiiri için de geçerlidir. Kiefer (2010, 342) çocuk şiirindeki temel özelliklerin yetişkinlere yönelik şiirlerle aynı olduğunu, tek farkının “çocuk şiirindeki hayat boyutunun çocuğa göre” olması gerektiğini savunur. Çocuk şiirinde dil şiirsel olmalı ve içerik doğrudan çocuğa hitap etmelidir. Şirin (2000, 104) çocuk şiirinin kaynağının “çocuğun dünyası, çocuğun ruhu ve çocuğun kalbinin duyarlılıkları” olduğunu savunur. Şirin’e göre şiirdeki estetik çocuk şiirinde de olması gereken özelliktir. Çocuk ruhunu şiirlerine yansıtan şairler çocuklara ulaşabilen şairlerdir. Çocuğun şiiri anlayabilmesi, bağ kurabilmesi ve zevk alması çocuğun gelişme süreci, dil ve algılama düzeyi ile doğru orantılıdır. Çocuk doğduğu andan itibaren şiirin özellikleri ile iç içedir. Bu ninnilerle başlar, oyun, tekerleme ve masallarla devam eder (Şirin, 2000). Çocuğun duyuşsal, zihinsel ve dil becerileri geliştikçe, yaşantıları ve deneyimleri zenginleştikçe şiirle kurduğu bağın içeriği de değişir. Ama her gelişim evresinde çocuğun şiire ihtiyacı olduğu bir gerçektir (Oğuzkan, 2001).

Şiiri sevmek onu anlamada ve yorumlamada bir ön basamak olabilir. Bu sevgiyi sınıfa getirmek, onu yeşertmek ve büyütmede öğretmenin rolü büyüktür. Öğretmenin ilk büyük adımı şiiri çocuğun serbestçe keşfedebileceği bir yazı türü olarak sunması ve şiirin kişisel yoruma olanak verdiğini vurgulamasıdır. Şiir, kısa dilimlerine birçok duygu ve düşünceyi sığdıran bir yazın türüdür. Şiirin bazı işlevlerini ve önemi ortaya koyulmuştur. Değerler eğitimi açısından da diğer edebi türler gibi şiirde çok önem kazanmaktadır. Değerler okulda ders içi ve ders dışı etkinliklerle öğrencilere aktarılmaya çalışılmaktadır. Türkçe ders kitapları da burada önem kazanmaktadır. Türkçe ders kitaplarındaki edebi metinler aracılığı ile değerler çocuklara özümsetilmek istenmektedir. Burada edebi metinler; şiir, öykü, masal, roman gibi türler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar içerisinde şiir yoluyla bazen örtük bazen de açık olarak değer aktarımı yapılabilmektedir. Değerler eğitiminde diğer edebi türler gibi şiirinde önemli bir yerinin olduğu ortaya çıkmaktadır.

2.7. Fazıl Hüsni Dağlarca

Çocuklara edebi eserler aracılığıyla değerleri kazandırabilmek için öncelikle seçilecek eserlerin belli nitelikleri taşıması gerekir. Bu sebeple çocuklara yönelik eserler veren yazarlara önemli sorumluluklar düşmektedir. Çocuk ve gençler için eser veren, çocuk edebiyatında önemli bir yer tutan yazarlardan biri de Fazıl Hüsni Dağlarca'dır. Fazıl Hüsni Dağlarca ile ilgili bu kısımda yazarın hayatına, edebi kişiliğine, eserlerine, çocuk şiiri ve çocuklarla ilgili görüşlerine yer verilmiştir.

2.7.1 Fazıl Hüsni Dağlarca'nın Hayatı

Fazıl Hüsni Dağlarca 26 Ağustos 1914'te İstanbul'da doğmuştur. Subay olan babası Hasan Hüsni Bey, Fazıl Hüsni'nün doğumundan kısa bir süre önce Bağdat'tan İstanbul'a atanmıştır. Bu yüzden, ismini Bağdat'taki komşuları ve yakın dostları olan Mehmet Fazıl Paşa'dan alır. (Konur Ertop ve Özgen Kılıçarslan, Fazıl Hüsni Dağlarca (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2009). Resmi kaynaklarda adı Mehmet Fazıl Dağlarca şeklinde geçer. (Alpay Kabacalı, Türkçenin Ses Bayrağı Fazıl Hüsni Dağlarca (İstanbul: TÜYAP, 1987) "Hüsni" ismini daha sonra babasının adından almıştır. Babasının görevinden dolayı okul hayatı bölünmüş

ve ülkenin Adana, Kozan, Tarsus, Kayseri, Konya gibi çeşitli illerinde eğitimine devam etmiştir. Konya’da gittiği okulun adı Rehberi Hürriyet, Kayseri’deki ise Misak-ı Milli’dir. Buradaki ulusallık, dolayısıyla da siyasi bağlanmaya neden olacak bir angajman durumu daha okulların adında görünürlük kazanır. Bu sıralarda iki kardeşinin ölümü çocuk Dağlarca’yı sarsmış ve şiirlerinde ölüm temasının ortaya çıkmasında etkili olmuştur(A.g.e., 19).. Daha sonra, “aile erkeklerinin geleneksel mesleği gereği Kuleli Askeri Lisesi’ne gönderilmiştir”.(Konur Ertop ve Özgen Kılıçarslan, Fazıl Hüsnü Dağlarca (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2009). Evlerinde büyük bir şiir merakının olması, Dağlarca’yı küçük yaşta şiirle tanıştırmıştır. Böylece, şiirle olan ilgisinin artmasıyla, Dağlarca okuduğu okulların dergilerinde yazılar yazmıştır. Ancak Kuleli Askeri Lisesi’ndeysen şiir yazmaya yönelen Dağlarca’nın ilk şiiri 1933 yılında, lisenin son sınıfındayken İstanbul adlı dergide yayınlanmıştır. Okul hayatına Harp Okulu’nda devam eden Dağlarca, henüz ikinci sınıftayken ilk şiir kitabı olan Havaya Çizilen Dünya’yı bastırmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında Trakya’da görev alan Dağlarca şiir yazmaya devam etmektedir. 1950 yılında askerlikten istifa eder. Bu istifa şairin hayatında ve de şiirinde önemli bir yere sahiptir. O yıl yaşadığı bir olayı şöyle aktarmaktadır: Askerlikten ayrıldığı yıldır. 30 Ağustos Bayramı’nı izlemek için Taksim’deki tören sıralarından iki davetiye elde etmişim. Annemle birlikte tribünlere oturmuştuk. Biraz sonra “ti” boruları çaldı, geçit başladı. Önümüzden geçen ilk kıtayla birlikte biz ana oğul ağlamaya başladık. Ben, Kuleli sıralarından başlayan ve üç ay önce biten uzun günlerin göz yaşartan tadını duyuyordum, belki de önüne geçilmez üzüntüsünü. Annem –kocasını, oğlunun üstüne koyarsak- 100 yılı bulan ordu ilişkisinin artık kopmuş olmasının –anlatamayacağım, anlayamayacağınız- üzüntüsünü, küçücük gövdesine sığdırıyordu.(Ertan Mısırlı, Fazıl Hüsnü Dağlarca Günlüğü (İstanbul: Kaynak Yayınları, 2014). İstifa sebebini askerken görev yapmak yerine şiir yazmasına bağlar. Askerliğe olan saygısı ve şiir yazması arasındaki bağlantı şair için içinden çıkılmaz bir durum gibidir. Aslında bu tam olarak bir bağlantıyı değil de ikisi arasındaki bir ayrımı işaret edebilir. Yine şairin kendi ağzından bu durumu aktarması

şu şekilde gözlemlenebilir: Askerlikten 35 yaşında ayrıldım. Ayrılmamın nedeni askerlik mesleğine olan saygımdı. Çünkü askerken 6 şiir kitabı yayımlamıştım. Bu şiir kitaplarını yazdığım süreyi askerlikten çalmıştım. Asker kalsaydım, yazacağım kitaplarının sürelerini yine çalacaktım askerlikten. Oysa orduda subay olmak 24 saatini geceli gündüzlü mesleğine adamakla ancak elde edilebilir.(16 A.g.e., 26.) Buradan askerlik mesleğine olan saygıdan ziyade şiire olan ilginin baskın çıktığı alttan alta hissettirilmektedir; çünkü şairin tercihi şiir olmuştur. Askerliğe bu kadar önem verdiğini söylemesinin de altında aslında seçtiği şairliği vurgulamak ister gibidir. Dolayısıyla burada Dağlarca'nın askerliğe olan saygısının bir şekilde bayağılaştığını okumak mümkündür. Askerlikten ayrılmasının “göz yaşartıcı tadını” duyması buna bir örnek olabilir. Sanki askerliğe dair kurduğu saygı cümlelerinde çok net sezilemeyen bir ironik akıntı kendini hissettirmektedir. 1952’de Çalışma Bakanlığı’nda işe başlayan Dağlarca, 1960’ta buradan emekli olur.(A.g.e., 26-7.) Uzun yıllar şiirler yazan şair 2008 yılında 95 yaşındayken kronik böbrek yetmezliğinden İstanbul’da yaşamını yitirmiştir.

2.7.2 Fazıl Hüsni Dağlarca'nın Edebi Kişiliği

Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatının en verimli şairlerinden olan Dağlarca'nın şiirinin tema yönünden oldukça zengin olduğunu vurgulayan Polat(2002:63), Dağlarca'nın eserlerinin sayılamayacak kadar çok olduğunu belirtir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın, ilk önemli eseri olan "Havaya Çizilen Dünya" (1935) ile edebiyat hayatına girdiği göz önünde bulundurulursa yetmiş üç yıl edebiyat dünyasında varlığını sürdürebilen ender şairlerimizden olduğu anlaşılacaktır.

“Dağlarca, şiir tutkunu bir şair olarak bunca yıl yüz ona yakın eser vermiş, böyle çok yazmasına karşın, şiirinde hiçbir dönemde zayıflama, gerileme görülmemiş bir sanatçı olarak karşımıza çıkmaktadır. 86 yaş ve yüz ona yakın yapıt, Türk edebiyatı tarihinde pek ender karşılaşılan bu üretkenliğin ve bu başarımın sırrını kapsayan bir sanat yaşamını da içermektedir” (Polat, 2002:64).

Şair bu üretkenliğini kendisiyle yapılan bir söyleşide şöyle açıklıyor:

“Çok şükür, çok sağlıklı bir adamım. Özellikle belleğim çok büyük bir dost. Her şeyi yaşadığı andaki ısıyla, bütün çizgileriyle yeniden yaşayabiliyorum. O kadar güçlü bir anımsama oluyor ki bende, somut kavramlar yeniden beliriyor. Anımsadığım şey parmağımın ucunda oluyor. Bundan geceleri uyuyamıyorum. Bir nevi iki yaşamlıyım. Oradan da Ölü olmakla diri olmak arasındaki uzaklığı geliyor. Bu beni tedirgin ediyor. Uykum ben uyurken bile gelmemiş oluyor. Ben kendimi avutmak için yazmayı sürdürüyorum. Yazma alışkanlığım o kadar güçlü ki bir gecede bir kitap yazdığım olmuştur. Bu davranış bütün yeniliği ile işlemektedir, istesem her gece bir kitap yazabilirim aylarca” (Fişekçi, 2007:4).

Dağlarca, Türkçe konusunda hassas davranan şairlerimizdendir. Eserlerinde Türkçe kelimeler kullanmaya özel önem verdiği görülür. Dağlarca “Türkçem benim ses bayrağım” diyerek Türkçe sevgisini yazdığı şiirlerle yaymaya çalışmıştır.

“Dağlarca'ya göre şiir bir sezgi işi, hayatın ve insanın ta kendisidir. Fazıl Hüsnü'de her şiir bir yeni şiire kaynaklık ederek halka halka büyümeyi ve genişlemeyi sağlar. Bu yüzden Dağlarca'nın şiirlerindeki dizeler tek tek şiirleri değil de, bir şiir dünyasını ortaya koymak eğilimindedirler. Kendine özgü bir şiir dünyası oluşturan Dağlarca, esrarlı ve metafizik çağrışımlar taşıyan ilk şiirlerinden son yıllarda yayımladığı çocuk şiirlerine kadar, dindışı trajik bir duyarlığa yaslanmaktadır” (Polat, 2002:68).

“Dağlarca, Türkçe semasında yaşamayı yeğlemiş, taşı toprağı, ağacı kuşu, hayvanı bitkisi, suyu havasıyla canlı bir gezegen, o da az kalır, bir şiir kâinatıdır. Bu şiir kâinatının en geniş, en kalabalık yıldızıysa hiç kuşkusuz çocuklardır. Türkçede çocukların dünyasına çocuklaşıp giren bir şairdir. Çocuklara onun kadar şiir taşıyan başka bir şair yoktur” Temizyürek (2007).

Ertop'a (1994) göre Dağlarca'nın şiirlerinde çocukların kural tanımaz, renkli, şaşırtıcı dünyasıdır canlandırılan. Hiçbir şey gerçekte olduğu gibi yani sıkıcı, tekdüze değildir. Olması gerektiği gibidir! Sevinç, umut doludur. Çocuğun dünyasında yeri

olan şeylerdir anlatılan: Ana başta gelmek üzere aile bireyleri, okul -öğretmen, oyuncaklar, yiyecekler, ağaçlar, hayvanlar, ev, doğa, gemiler, uçaklar, renkler, sayılar, uyku, düş, gökyüzü, bulutlar... Çocuğun görebildiklerini yetişkinler göremez, çocuk kimsenin içinden çıkamayacağı sorular sorar. Dağlarca'nın vazgeçilmez zamanı gece sık sık kendini gösterir. Bir yönüyle karanlık ve korkutucudur o, öte yandan zengin düşlerin, verimli düşüncelerin beşiğidir. Uçsuz bucaksız. Dağlarca'nın çocuk şiirleri bir ozanın çocuklar düzeyine eğilip onlar için yazdıkları değildir yalnızca. Yetişkinin içindeki çocuğu sergileyen, insanoğlunu daha yakından tanımamızı, daha iyi kavramamızı sağlayan ipuçlarıdır. "Şiirlerinin çocuklarca da okunmasını istiyordu şair. Ama bunun için ne yetişkinlerin heveslendiği, öğüt için kullandığı didaktik dil, ne de basitleştirme çabası vardı onda. Yazmak başkası olmaksızın, burada koşulsuz biçimde çocuk oluyordu Dağlarca" Temizyürek (2007). Dağlarca için şiir bir tutkudur. O, şiirlerini hemen her türde ve konuda kaleme almıştır. Birçok şiiri yabancı dillere çevrilmiştir.

"Şiir benim ikinci annemdir" diyor Dağlarca bir söyleşide: "Şiir yazmakla okuma-yazma birbirine benzemez. Şiir yazmak acıkmak gibidir, yıkanmak gibidir, öpmek gibidir. Bunların okumayla, yazmayla ilgisi yok. Ben okuma yazma bilmeden büyük bir rastlantıyla şiir denen 'tansığı' sezdim. (Dört yaşındayken, der bir yerde). Bu, anne-babaya, kardeşe benzemiyordu. Bu, gökyüzüne benziyordu. Bu, ev içindeki yaşamaya benziyordu. Gece denen o birbirine benzemez hayvanlara benziyordu. Birbirinden uzak, birbirine aykırı hayvanlara benziyordu. Duyduğum görüntüleri, gözün dışındaki görüntüleri anlatmaya çalıştım. Yazdıklarımı ezberlemeyi sürdürdüm. O günlerde de sandım ki yazı yazmak şiir yazmak demektir. Her yazı şiirdir sandım. Yazı yazmayı öğrenir öğrenmez ilk örüntülerimi bu kez yazıyla sürdürdüm. Şiir benim ikinci annemdir" Temizyürek (2007).

2.7.3 Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Eserleri

Havaya Çizilen Dünya (1935)

Çocuk ve Allah (1940)

Daha (1943)

Çakırın Destanı (1945)
Taşdevri (1945)
Üç Şehitler Destanı (1949)
Toprak Ana (1950)
Aç Yazı (1951)
İstiklâl Savaşı-Samsun'dan Ankara'ya (1951)
İstiklâl Savaşı-İnönüler (1951)
Sivaslı Karınca (1951)
İstanbul- Fetih Destanı (1953)
Anıtkabir (1953)
Asu (1955)
Delice Böcek (1957)
Batı Acısı (1958)
Hoo'lar (1960)
Özgürlük Alanı (1960)
Cezayir Türküsü (1961)
Aylam (1962)
Türk Olmak (1963)
Yedi Memetler (1964)
Çanakkale Destanı (1965)
Dışardan Gazel (1965)
Kazmalama (1965)
Yeryağ (1965)
Vietnam Savaşımız (1966)
Açıl Susam Açıl (1967)
Kubilay Destanı (1968)
Haydi (1968)
19 Mayıs Destanı (1969)
Hiroşima (1970)
Malazgirt Ululaması (1971)
Kuş Ayak (1971)

Haliç (1972)
Kınalı Kuzu Ağıdı (1972)
Bağımsızlık Savaşı-Sakarya Kıyıları (1973)
Bağımsızlık Savaşı-30 Ağustos (1973)
Bağımsızlık Savaşı-İzmir Yollarında (1973)
Gazi Mustafa Kemal Atatürk (1973)
Arka Üstü (1974)
Yeryüzü Çocukları (1974)
Yanık Çocuklar Koçaklaması (1976)
Horoz (1977)
Hollandalı Dörtlükler (1977)
Balınayla Mandalina (1977)
Yazıları Seven ayı (1978)
Göz Masalı (1979)
Yaramaz Sözcükler (1979)
Çukurova Koçaklaması (1979)
Şeker Yiyen Resimler (1980)
Cinoğlan (1981)
Hin ile Hincik (1981)
Güneş Doğduran (1981)
Çıplak (1981)
Yunus Emre'de Olmak (1981)
Nötron Bombası (1981)
Koşan Ayılar Ülkesi (1982)
Dişiboy (1985)
İlk Yapıtla 50 Yıl Sonrakiler (1985)
Takma Yaşamalar Çağı (1986)
Uzaklarla Giyinmek (1990)
Dildeki Bilgisayar (1992)
İçimdeki Şiir Hayvanı (2007)

Mustafa Kemal'in Kağnısı

Yavaşlayan Ömür (https://tr.wikipedia.org/wiki/Fazıl_Hüsnü_Dağlarca)

2.7.4 Fazıl Hüsnü Dağlarca Şiirlerinde Çocuk

Fazıl Hüsnü Dağlarca şiir alanında çocuğu, çocukluğu ve çocuksu duyarlığı edebiyatımıza eserleriyle en iyi yansıtan bir şairimizdir. Fazıl Hüsnü, çocuğa yönelik şiirleriyle, çocuk şiirine değil, gerçek anlamda şiirdeki çocuğu anlatım derinliğine yeni boyutlar getirmiş bir şairdir. Sanılanın ve alışlagelenin aksine, Dağlarca'nın çocuğa yönelik şiirlerinde, çocuk duyarlığını zengin imgelerle dile getiren masalımsı, çocuksu bir dünya göze çarpmaktadır.

Dağlarca'nın çocuklara yönelik yapıtları 1967'de Yugoslavya'nın Üsküp şehrindeki azınlıkların çocukları için yazdığı şiirle başlamıştır. Yine ilk kez Üsküp'te "Açıl Susam Açıl" adıyla basılan bu şiirler daha sonra Türkiye'de "Kuş Ayak" (1971) adlı yapıtın içinde yer almıştır. Şairin konuyla ilgili çalışmalarının 1977-1981 yılları arasında yoğunlaştığını, günümüzde de hızını kaybetmeden sürdürdüğünü söylemek olasıdır. Dağlarca'nın çocuğu anlatan şiir kitaplarını, kesin sınırlama ölçülerine girmeden bir kaç grupta toplama olanağı vardır:

- a) Doğrusal, eğitsel ya da öykü içinde eritilmiş nitelikte çocuğa yön vermek isteyen şiirler. (Balina ile Mandalina, Yazıları Seven Ayı, İlkokul 1'deki , İlkokul 3'deki, / Kanatlarda, Yaramaz Sözcükler, Güneşi Doğduran, Yanık Çocuklar Koçaklaması).
- b) Çocuğun sevdiği ve zevk aldığı kuş, ağaç gibi doğa öğelerini, bitkileri, oyun ve oyuncak gibi unsurları, eşyaları betimleyen şiirler (Kuş ayak, Oyun Okulu, Bitkiler Okulu).
- c) Geçmiş yıllarını anımsayan şairin bu duygudan esinlenerek kendi çocukluğunu dile getirdiği şiirler (Göz Masalı, Çocuk ve Allah)
- d) Dikkat dolu gözlemlerle değişik çevredeki çocuğu sezmeye ve anlamaya yönelen şiirler (Arka Üstü / Uçsuz Bucaksız Yaşama, Yeryüzü Çocukları / Başparmak, Gösterme Parmığı, Orta Parmak, Yüzük Parmığı, Serçe Parmak)

e) Çocuksu duyguları özentisiz ve yalın bir anlatımla dile getiren şiirler (Şeker Yiyen Resimler, Arkaüstü / Uçsuz Bucaksız Yaşama)(<http://www.egitimkutuphanesi.com>)

Dağlarca çocuk yapıtları oluştururken eğitici ve öğretici olmakla birlikte sıkıcı olmamaya da dikkat eden bir şairdir. Onun çocuklar için yazdığı eserlerde hiçbir şey gerçekte olduğu gibi sıkıcı ve yetişkinlerin hayatında olduğu gibi tekdüze değildir. Dağlarca, çocuk okuyucuları için olması gerektiği gibi, sevinç umut ve mutluluk dolu eserler meydana getirmiş bir şairdir.

Çocuk aslında Fazıl Hüsni Dağlarca'nın hiç de yabancı olmadığı bir konudur. Çünkü şairimiz hangi konuda olursa olsun çocuk duyarlığını kendi kimliğinde hissetmektedir. Çocuk şiirlerinin başarısının altında yatan gerçek budur herhalde. O çocuk şiirleri yazarken büyük bir zevk almaktadır ve çocuk şiirleri yazma isteğiyle, içinde yankılanan dayanılmaz bir çağrıya uyarak şiirlerini yazıyor.

Fazıl Hüsni Dağlarca, kendisiyle yapılan bir röportajda çocuk şiirleri hakkında şunları söyler:

“Çocukluk benim kimliğimdir. Yaşamımın sonuna kadar da kimliğim kalacaktır. Konuşmamızın tam burasında “şiir yaşlı çocuk” denebilir. Bugün çevirilerimden okuduğum kadarıyla söylüyorum, bütün büyük ozanlarda bu yaşlı çocuğu görmüşümdür. Hayır bu yaşlı çocuğu şimdilerde görüyorum. Şiire başladığım günlerde, daha doğrusu bendeki çocuğun şiire başladığı günlerde bilmezdim bunları. Oysa şimdi biliyorum bunları. Çocuk şiiri yazmadığım gün eksik yaşamışımdır.”(Konur,Ertop 1994)

2.7.5 Fazıl Hüsni Dağlarca'nın Aldığı Ödüller

1946 Cumhuriyet Halk Partisi Şiir Yarışması Üçüncülük

1956 Yeditepe Şiir Armağanı

1958 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü

1966 Türkiye Milli Talebe Federasyonu Turhan Emeksiz Armağanı

1967 International Poetry Forum Yaşayan En İyi Türk Şairi (A.B.D.)

1973 Arkin Çocuk Edebiyatı Üstün Onur Ödülü

1974 Struga XIII. Şiir Festivali Altın Çelenk Ödülü (Yugoslavya)

1974 Milliyet Sanat Dergisi Yılın Sanatçısı

1977 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü

2005 Vehbi Koç Ödülü

2008 Kültür Sanat Hizmet Ödülü

(. TC Kültür ve Turizm Bakanlığı)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Çalışmada Fazıl Hüsnü Dağlarca'ya ait 7 adet çocuk şiir kitabı belirlenen 23 değeri içermesi bakımından incelenmiş; şiirlerde hangi değerlerin ne şekilde işlendiği, en çok hangi değerlere yer verildiği araştırılmıştır.

Bu bölümde araştırmada izlenen araştırma modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplanması, analizi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Nitel araştırma yaklaşımı; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım - Şimşek, 2011, 39, Demirbaş, 2015, 15). Bu çalışma da Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazmış olduğu şiirlerini, çözmeye, yorumlamaya ve anlamaya dayalı bir çalışma olduğu için nitel araştırma yaklaşımı tercih edilmiştir. Nitel araştırma, araştırmacının esnek olmasını, toplanan verilere göre araştırma sürecini yeniden biçimlendirmesini ve gerek araştırma deseninin oluşmasında gerekse toplanan verilerin analizinde tümevarıma dayalı bir yaklaşım izlemesini gerektirir (Yıldırım-Şimşek, 2011, 40) Çalışmada nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım- Şimşek, 2011, 187). Yapılacak olan çalışma ile mevcut kayıt ve belgeler toplanıp belirli norm veya sisteme göre kodlanıp incelenir (Çepni, 2010, 106).

Bu çalışma kapsamında Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı yedi şiir kitabında değerlerle ilgili iletileri saptamaya yönelik nitel bir çalışma ortaya

koyulmuştur. Bu bağlamda Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı Őir kitapları taranmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

“Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuk Őirlerinin değerler eğitimi aÇısından incelenmesi” ismini taşıyan araştırmanın evrenini Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı Őir kitapları oluşturmaktadır. Araştırıldığında Fazıl Hüsni Dağlarca'nın özellikle 1970 sonrası çocuklara yönelik yazmış olduğu 24 Őir kitabı olduğu görölmüştür. Buda evrenin büyüklüğu ortaya koymaktadır. Evrenin geniş olması yüzünden örnekleme alma yoluna gidilmiştir. Araştırma, nitel bir ŐalıŐma olduğundan örnekleme belirlenirken de nitel araştırma yönteminde kullanılan seÇkisiz örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Yazarın ulaŐılabilen çocuk Őir kitapları iŐerisinden uzman görüşü alınarak yedi tanesi seŐilmiŐtir. Bu kitaplar; “*Okulumuz 2'deki, İlkokul 1'deki, Başparmak, Gösterme parmağı, Kuş Ayak, Yazıları Seven Ayı ve Balina ile Mandalina*”dır. Bu Őir kitapları iŐerisinden 422 adet Őir incelemeye alınmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu ŐalıŐmada kullanılan veri toplama tekniği ise, doküman incelemesidir. Doküman incelemesi, araştırılması amaŐlanan olgularla ilgili bilgi iÇeren yazılı materyallerin analizidir. Doküman inceleme, tek başına bir veri toplama tekniği olabileceği gibi diğer veri toplama teknikleriyle de kullanılabilir (Yıldırım – Şimşek, 2008: 187). Araştırma kapsamında incelenen konuyla ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi iÇeren yazılı belgelerin analiz edilmesiyle veri sağlanması doküman incelemesi denilmektedir. Araştırma yapılan alanla ilgili pek ők bilgi görüşme ve gözlem yapmaya gerek kalmaksızın belge inceleme yoluyla elde edilebilir. Bu sayede araŐtırmacı zaman ve kaynak tasarrufu sağlamış olur. Hangi dokümanın önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabilmesine araştırma konusuna bakarak karar vermek gerekir. Örneğin çocuk suçluğu ile ilgili bir araştırmada adli istatistiklere, emniyet verilerine ve sosyal hizmet dosyalarına bakılması yerinde olacaktır. (Yıldırım - Şimşek, 2008: 188).

Doküman inceleme; özgün olması, örnekleminin büyük olması, düşük maliyetli olması, nitelikli olması, uzun süreli analiz imkânı sağlaması, tepkiselliğinin olmaması, kolay ulaşılamayan önelere ulaşması gibi güçlü yönlerinin olmasının yanında; olası yanlışlığının olması, dokümanlarda eksikliğin olabilmesi, bazı dokümanlara ulaşılamaması, örneklem yanlışlığının olabilmesi, kodlama zorluğunun olması gibi zorlukları da vardır (Bailey, 1982, akt. Yıldırım - Şimşek, 2008: 191).

Çalışma ile ilgili kaynaklar kütüphaneden, internet ortamından yararlanılarak taranmıştır. Konu ile ilgili tezlere Yüksek Öğretim Kurulu'nun elektronik tez tarama arşivinden ulaşılmıştır. Evreni oluşturan Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuk şiir kitapları yayınevinden temin edilmiştir. Şiirler baştan sona okunmuş; İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve İlköğretim Türkçe Öğretim Programı ve M.E.B 2013 yayınında 2552 Sayılı Talim Terbiye Kurulu Tebliğler Dergisinde belirtilen öğrencilerden beklenen davranışlardan hareketle belirlenen değerler yedi şiir kitabında taranarak fişlenmiştir. Bu değerler; adil olma, aile birliğine önem verme, alçakgönüllülük, bağımsızlık, barış, cesaret, çalışkanlık, dayanışma, doğruluk-dürüstlük, dostluk-arkadaşlık, duyarlılık, fedakârlık, hoşgörü, kanaatkârlık, misafirperverlik, nazik olma-nezaket, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverliktir. Bu değer başlıkları altında şiir kitapları tek tek okunup, not alınarak incelenmiştir.

Belirlenen değerler ışığında, şiirlerde değerlere nasıl yer verildiği ve değerlerin nasıl işlendiği tespit edilmiştir. Bu değerlere yer verilip verilmediği, verildiyse hangi değerlerin daha çok ön planda olduğu, hangi değere daha az yer verildiği, değerlerin şiirlerde nasıl işlendiği, değer aktarmada nasıl bir yol izlendiği belirlenmeye çalışılmıştır. Ardından yorumlama yapılmış ve sonuçlara ulaşılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Adil Olma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Türkçe Sözlük (TDK, 1998: 21)'te adalet şu şekillerde tanımlanır: “1. Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, doğruluk. 2. Bu işi uygulayan, yerine getiren devlet kuruluşları. 3. Herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme.” Hayati Hökelekli, adalet kavramı üzerine yazdığı bir makalede adaleti; “Bir şeyi yerli yerine koymak, her hakkı hak sahibine vermektir. Hüküm ve davranışlarında tarafsız ve ilkeli olmak, eşitliği gözetmektir. Menfaat, yakınlık, düşmanlık, önyargı ve benzeri nedenlerin etkisinden uzak, doğru ve dürüstçe iş yapmaktır.”(Hökelekli, 2008: 132) şeklinde tanımlamaktadır. Toplumsal hayatta bireye dair hak ve hukuk dengesinde objektif olmak, bu çerçevede eşitlikçi olmanın öneminden söz etmektedir. Adalet kavramı “Demokrasi ve İnsan Hakları” konusunda “hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, doğruluk” bağlamında önem kazanır. Nitekim “adil olma” değeri, Türkçe Öğretim Programında okuma metinlerinde ve dinlenecek/izlenecek materyallerin içeriğinde bulunması gereken özellikler başlığı altında “hak ve özgürlüklere sahip çıkılması ve bu erdemlere saygılı olarak yetişen bireylerin hedeflenmesi” şeklinde vurgulanmaktadır. MEB, 2006: 57)Yine Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2006), programın genel yaklaşımından bahsedilirken “dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.” ifadeleriyle değer kavramına değinilmiş; programın “Genel Amaçlar” başlığı altında 9 ve 11. maddelerde ise şu ifadelere yer verilmiştir: “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları” ve “Millî, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve

düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.” Burada sözü edilen “millî, manevi ve ahlaki değerler” arasında adalet kavramı da yer almaktadır ve Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde başat bir değer olarak yansımaktadır. Nitekim Türkçe öğretiminde metinler, en önemli ders materyallerinden biridir. Bu bakımdan değer aktarımında da metinlerin kullanılması önem arz etmektedir.

Adalet evrensel insani değerlerden birisidir. Bireylerin yaşadıkları toplumdaki en önemli güvencelerindendir. İnsanları doğru davranmaya, doğru düşünmeye yönlendirir.

Çocukların küçük yaşlarda edindikleri tutum ve değerlerin, ilerideki tüm okul, aile ve toplum hayatını etkilemesi nedeniyle, ilköğretim çağında programda belirtilen değerlerin yeterli düzeyde kazandırılabilmesi büyük önem taşımaktadır. Bunun da gerçekleştirilebilmesi öncelikle; okul ile ailenin işbirliği içinde çalışmasına, öğrencilerin bu konudaki gelişmelerinin öğretmenler ve veliler tarafından sürekli gözlenerek izlenmesi gerekir. Burada herkese görev düşmektedir. Fazıl Hüsnü Dağlarca da şiirlerinde bu değere yer vererek, çocuklara adil olmayı aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Gizli Başarı” adlı şiirinde adil olma değeri işlenmiştir

Görse bana yardım ettiğini görse

Ne derdi kim bilir

Şiirde çocuğun kendi sorumluluklarını yaparken başkasından yardım aldığını ve öğretmenin görmesinden korktuğunu anlatmaktadır. Burada üstü kapalı da olsa öğretmenin adaleti söz konusudur. Öğretmen verdiği görevi, öğrencilerin kendilerinin yapmasını istemektedir. Başkasına yaptırıp sorumluluklarını yerine getirmeyenleri adil bir şekilde cezalandırdığı anlaşılmaktadır ki çocuk öğretmenin görmesinden endişe duymaktadır. Öğretmen sınıf yönetiminde ve öğrencilerine davranışlarında adil ve tutarlı davranmalıdır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Yıldızlar Oyunu” adlı şiirinde adil olma değeri işlenmiştir.

Yıldızlar neye yarar

Büyümesine

Bütün bitkilerin.

Şiirde yıldızların neye yaradığı anlatılmaktadır. Bir bölümde ise yıldızların bütün bitkilerin büyümesine yaradığını, hiç birini ayırt etmeden hepsine adil davranarak, hepsine faydalı olduğunu anlatmaktadır. Örtük bir şekilde adil olmadan da bahsetmektedir. Doğadaki varlıklar menfaat, düşmanlık, ön yargı beslemeden hak paylaşımında insafli bir yol izler. Yani bir faydası varsa eşit bir şekilde dağıtır. Burada yazar, örtük bir şekilde bunu anlatarak şiiri okuyan çocuklara da her durumda adil olmayı aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Karşılığı” adlı şiirinde adil olma değeri işlenmiştir.

“*Ne iyisiniz efendim/Ne ki/Girmek istemiyorum ağzına/Siz üşürken/Bütün balıklar üşürken*” adil olma diğerlerinin hakkını gözetmeyi, bencil olmamayı gerektirir. Burada balığın mandalinaya gel ağzımda ısıtayımlı teklifine karşılık, mandalina hayır siz üşürken ben ısınmam diyerek karşılık vermiştir. “*Buzullar bile üşürken/Utanırım*” diyerek de bencil davranmadığı, adil olduğu görünmektedir. Şiiri okuyan çocuklara da bu duygu hissettirilerek adil olmayı içselleştirmek amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında “Andersen Dede'yle yıldızlar” adlı şiirinde adil olma değeri işlenmiştir.

Gömülerini bulurcasına

Eşittirler derdi içinden

Yüreği enselikle dolu

Şiirde Andersen Dede'nin çocuklara hediye vermesi ve bundan duyduğu mutluluk dile getirilmektedir. Burada çocuklara hediye bırakırken hepsine adil davranıp, eşit olarak verdiği görülmektedir. Çocuklar arasında zengin fakir ayrımı yapmadan, cinsiyet, dil, ırk ayrımı yapmadan hepsini sevmesi ve adil davranması çok doğru bir davranıştır. Şiirde yazar şiiri okuyan çocuklara da adil davranma davranışı aşılama istemektedir bu örnekleri göstererek.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Mikronezya, Küçük Adalar Ülkesi" adlı şiirinde adil olma değeri işlenmiştir.

Uzaksınız Büyük Okyanus ardındasınız hep

Ama seversiniz hep bütün yeryüzü çocuklarını besbelli

Şiirde bütün yeryüzü çocuklarını dil, din, renk, kıyafet vb. ayrımı yapmadan, hepsini eşit görüp; menfaat, yakınlık, düşmanlık, önyargı ve benzeri nedenlerin etkisinden uzak herkese adil davranarak sevdikleri işlenmiştir. Burada şiiri okuyan çocuklara da bu duygu aşılama istenmektedir. Günümüzün en büyük problemlerinden birisi ayrıştıracılıktan uzak, birleştirici ve ön yargıdan uzak bir duygu ile sevmek, şiiri okuyan çocuklara aşılama istenmektedir. Bunlar içinde herkese adil ve eşit davranmak gerektiği de öğretilmek istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Çobanın Yok Olmuş Çobancığı" adlı şiirinde adil olma değeri işlenmiştir.

"Çobancığın biri/Tek keçisi uyumasa, uyumazdı/Yedisi birden uyusa/Uyurdu yedisini birden" şiirde çobanın koyunlarına adil davranması işlenmiştir. Bir koyunu uyumasa, rahatsız olup kendinin de uyumaması, hepsi uyursa kendisinin de uyuması hayvanlarına eşit davranmasını göstermektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Kehribar" adlı şiirinde adil olma değeri işlenmiştir.

Kimse, hiçbir çocuk

Sayrılık çekmez burada

Bekçidirler Sağlık Yurtları

Burada, bütün sağlığına çocukların

Adalet davranışlarda tarafsız olmayı, eşit davranmayı gerektirir. Hak paylaşımında insafli ve eşit bir yolun izlenmesini gerektirir. Burada şiirde de sağlık yurtlarının, bütün çocukların sağlığı için mücadele ettiği, herkese eşit bir şekilde yaklaştığı vurgulanmaktadır. Kurumların zaten herkese eşit ve adil davranması gerekmektedir. Burada şiiri okuyan çocuklara da her yerde ve her zaman adil olunması gerektiği vurgulanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "İçimdeki Aydınlık" adlı şiirinde adil olma değeri işlenmiştir.

"Açıktır işte içimden biliyorum/Giysileri ne olursa olsun/Çocuklara/Okullarla öğretmenler" şiirde çocukların giysileri ne olursa olsun, ayrımcılık yapılmadan, adil bir şekilde herkese okulun ve öğretmenlerin açık olduğu vurgulanmaktadır. Öğrencilerine adil ve dürüst olmayan, tarafsızlığı bozacak şekilde davranan öğretmen meslek etiğine uygun davranmamış olur. Öğretmenlik çocukların dili, ırkı, ekonomik düzeyi ne olursa olsun herkese adil davranmayı gerektirir. "Eşittir işte biliyorum/Seversek/Çalışırsak bize/Okullarla öğretmenler" dizelerinde de okulun ve öğretmenlerin; çalışan, okulu seven her çocuğa açık olduğu vurgulanmaktadır.

4.2. Aile Birliğine Önem Verme Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Güncel Türkçe Sözlük'te ise aile, "evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik / aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü" olarak tanımlanmaktadır. Aileyi, Hilmi Ziya Ülken, "aralarında gerçek veya uzlaşma bir akrabalık bağı olan, yani bütün sosyal münasebetleri bir soy etrafında toplanmış olan zümreler" olarak tanımlamıştır. Yani ona göre böyle bir topluluğun aile olabilmesi için kan bağı zorunlu değildir ve aile olabilmenin iki şartı vardır:

Birincisi, aile zümresine giren insanlar arasında gerçek veya uzlaşma kandaşlık bağı, ikincisi ise ailenin bağlı olduğu cemiyet tarafından kendisine verilen hukuk düzenidir (Dikeçligil ve Çığdem, 1990, s.27). Bu tanım, aileyi biraz daha geniş açıdan ele almıştır. İbrahim Ethem Özgüven ise aileyi, “Aynı çatı altında yaşayıp gelirlerini paylaşan; evlilik ve kan bağı ile birbirine bağlı bireylerin oluşturduğu yasal, toplumsal ve ekonomik bir kurum” (Özgüven, 2001: 1) şeklinde açıklar.

Her toplumda ailenin temel fonksiyonları olduğu gibi aile tipleri ve aileden beklenenler her kültürde farklı olabilir. Bu fonksiyonlardan ilki topluma yeni bireyler kazandırmaktır. Aile, çocuklarını kendi hayatını kuracak çağa getirinceye kadar yetiştirmek zorundadır (Güngör, 2010: 208).

İnsanın bir aileye sahip olması ona özellikle iki duyguyu aşılır: “sevgi ve güven”. Ailesi tarafından sevilen çocuklar hayatı güvenli bir yer olarak algılar. Böylece hayatta daha sağlam adımlar atabilir. Her zaman güvenebileceği, şefkat görebileceği insanların var olduğunu bilmek insanlar için huzur kaynağıdır. Aile topluma ait değerleri içerisinde barındıran, onları nesilden nesile aktaran bir kurumdur. Çocuk için gerçek hayatın adeta küçük bir modelidir. Çocuklar diğer insanlarla nasıl konuşacağını, onlara nasıl davranacağını, toplumdaki gelenekleri, değer yargılarını aile içerisinde öğrenir. Bu sebeple çocuklara küçük yaşlardan itibaren ailenin önemi kavratılmalıdır. Geleceğin yetişkinleri olan çocukların ileride sağlam bir aile kurabilmesi için aile kurumunun saygınlığına ve gerekliliğine inanması gerekir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “İnimiz” adlı şiirinde aile birliğine önem verme değeri işlenmiştir.

Çıkmak isterdim dışarı

Anamla ben

Anam büyü hele derdi

Büyürdüm

Şiirde Ayı'nın yuvasında annesi ile geçirdiği zaman ve konuşmalar geçmektedir. Her canlı kendi kendini idare edecek yaşa kadar anneye ihtiyaç duyar.

Annenin de görevi yavrusu kendi ayakları üzerinde durana kadar ona sahip olmak ve korumaktır. Burada yazar Ayı kahramanın ve annesinin mutlu yuvasında beraber yaşamasını ve Ayı'nın annesinin sözünü tutmasını işlemektedir. Annesi daha dışarı çıkması için küçük olduğunu, kendini koruyacak yaşta olmadığını, birlikte yuvalarında mutlu bir şekilde daha yaşamalarını hissettirmektedir. Yavrusuna yiyecek getirdiği ve Ayı'nın sevinç içinde yediğini şiirde söylemektedir. Burada örtük bir şekilde Ayı ile annesinin mutlu aile ortamlarını ve bundan duydukları memnuniyet gösterilmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Acıkmak" adlı şiirinde aile birliğine önem verme değeri işlenmiştir.

"Üç karanlık geçti/Üç aydınlık geçti/İnimizin ağzından/Anam gelmedi/Soluğu çiçek anam/Anam gelmedi/Sıcağı güzel anam" dizelerinde Ayı'nın annesi ile mutlu bir şekilde yaşarken, annesinin gitmesi ve gelmemesinden duyduğu üzüntüyü işlemiştir. Tüm canlılar küçük yaşta anne babaya ihtiyaç duyar. Onların varlığı güven ve huzur verir. Aile ortamının sıcaklığı en çok ihtiyaç duyulan duygulardandır. Burada annesiz kalan Ayı'nın aile birliğinden uzak kalması ve ona duyduğu ihtiyacı dile getirmiştir. Şiiri okuyan çocuklara da aile birliğinin önemini, aile birliği ve anneden uzak kalan Ayı kahramanı üzerinden örtük olarak hissettirmek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Daha Acıkmak" adlı şiirinde aile birliğine önem verme değeri işlenmiştir.

...

Burada kurumaktansa dedim

Anasız

Çıkmalyım dışarı çabucak

Şiirde annesiz kalan Ayı artık kendi başının çaresine bakması gerektiğini söylemektedir. Belli bir yaşa kadar her canlı anneye ihtiyaç duymaktadır. Anne aile birliğinin en önemli kişisidir. Annesiz bir aile eksik kalmaktadır. Aile birliği için annenin varlığı çok önemlidir. Burada annesiz kalan Ayı aile birliğinin verdiği huzur

ve güvenden mahrum kalmıştır. Şiirde örtük bir biçimde Ayı kahramanından yola çıkarak, aile birliğinin önemine ve aile birliği için annenin rolüne dikkat çekilmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “Gürültü” adlı şiirinde aile birliğine önem verme değeri işlenmiştir.

...

Adamlar kadınlar çocuklar görüyorum

Kimi balık tutuyor

Ağaçlar arasında geziyor kimi

Şiirde gölün kıyısındaki ormanda pikniğe gelen ailelerin yaptıkları etkinlikler anlatılmaktadır. Aile olarak hep beraber pikniğe gidip eğlenmek, birlikte zaman geçirmek, beraber olmaktan mutluluk duymak aile birliğini göstermektedir. Yazar şiirde mutlu aile birliğinin tablosunu çıkarmıştır. Hep birlikte zaman geçirmek, birlikte bir şeyler yapmak aile mutluluğunu ortaya koymaktadır. Yazar şiiri okuyan çocuklara da bu aile birliği ve aile ile güzel zaman geçirmekten tat almayı aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında “Kaçak” adlı şiirinde aile birliğine önem verme değeri işlenmiştir.

“*Öğretmen nasıl görmüyor/Yerimden kalktığımı yavaşça/Dışarı çıktığımı yavaşça/Evime gittiğimi yavaşça/Annemi öptüğümü yavaşça/Öğretmen nasıl görmüyor*” şiirde okula yeni başlayan çocuğun annesinden ayrılmasının verdiği burukluk ve anne özlemine dikkat çekilmiştir. Okula başlama süreci zorlu bir süreçtir. Bunu dikkatli bir şekilde aşmak gerekmektedir. Aileden, anne ve babadan ilk kez ayrılan çocuk, aile birliğinden ayrı düşmenin endişe ve korkusunu yaşamaktadır. Sınıfta annesini özleyen çocuk, hayalen evine gidip annesini öptüğünü hissetmektedir. Burada yazar örtük bir şekilde çocuğun mutlu bir aile ortamı olduğunu ve onun özlemini çektiğini vurgulamaktadır. Şiiri okuyan çocuklara da aile birliğinin önemini ve güzelliğini göstermek istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı Şiir kitabında "Bulduklarım" adlı Şiirinde aile birliğine önem verme değeri işlenmiştir.

Okul babaya benziyor

İçeri girmek anneye

Duvarlar babaya benziyor

Sıralar anneye

Şiirde okula başlayan ocuk, okuldaki tüm durumları anne ve babasına benzetiyor. Okula yeni başlayan çocuklar ilk zamanlar zorlu bir süreç geçirmektedir. Anne, baba ve aile ortamından ayrılmanın verdiği endişe ile okula gelmektedir. Anne-babaya duyduğu zlem, okuldaki her Şeyi anne babaya benzetmesinden anlaşılmaktadır. Burada anne, baba ve aile ortamına duyduğu zlem, aile birliğinden ve aile mutluluğundan kaynaklanmaktadır. O aile ortamından ayrı kalmak istememektedir. Açık bir Şekilde belli olmasa da, örtük bir Şekilde aile birliğinin önemine vurgu yapılmaktadır.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı Şiir kitabında "Yol" adlı Şiirinde aile birliğine önem verme değeri işlenmiştir.

"*Gittiği yerden dönerken/Yolculuk g demiŐti/Babam anneme/Okuldan sonra ben evime dönerken/Yolculuk g değil/çok tatlı*" Şiirde, okuldan sonra eve dönmekten zevk alan ve okul ile ev arasındaki yolun ona çok kolay ve tatlı geldiği bir çocuktan bahsedilmektedir. Babasının eve dönüş yolunda çektiği sıkıntıya zıt olarak ocuk, dönüŐü sevmektedir. Okuldan eve dönmeyi kolaylaştıran Şeyin ne olduğunu Şair açıkça belirtmemiŐse de Şiire bakıldığında çocuğa yolu kısaltan Şeyin evi ve ailesi oldu anlaşılmaktadır. Evine ve ailesine kavuŐacak olması yolu kısaltmakta ve eğlenceli hale getirmektedir. "*Yolculuk g değil / çok tatlı*" dizelerinden anlaşılacağı üzere kavuŐacađı Şeyin sevgisi ve heyecanı yolu kısaltmaktadır. İŞlenen değeri, Şiiri okuyan çocukların çıkarması hedeflenmiştir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı Şiir kitabında "Yol" adlı Şiirinde aile birliğine önem verme değeri işlenmiştir.

Litvanyalı anneler çocuklarını deniz gibi severlerken

Litvanyalı çocuklar sever annelerini

Denizler gibi

Çocuklar sevgiyi öğrendikleri şekilde yansıtırlar. Annesi tarafından daha doğduğu anda kabul görmüş, ilgiyle karşılanmış, ihtiyaçları karşılanmış çocuk, büyüdükçe her yaş ve dönemde aldığı sevgiyi aynı biçimde geriye verecektir. Bütün çocuklar sevgilerini diğer ihtiyaçları gibi davranışları ve sözleriyle ifade ederler. Aile birliğinin en önemli unsurlarından olan anne ve çocuk arasındaki sevgi bağı iyi olduğu sürece aile mutluluğu ve huzuru daha da artar. Şiirde anne ve çocuk arasındaki sevginin büyüklüğü denizlere benzetilerek gösterilmektedir. Şiiri okuyan çocuklara da anne sevgisinin yanında aile birliği de örtük bir biçimde anlatılmaktadır. Şiiri okuyan çocukların, şiirden böyle çıkarım yapmaları beklenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Çako" adlı şiirinde aile birliğine önem verme değeri işlenmiştir.

Ben geceleyin

Aralarına girer girmez

Babam And Dağları'na benzer

Annem Atlas dalgalarına

Şiirde geceleyin anne babasının arasında yatmanın sıcaklığı ve güvenini hisseden çocuk, babasını dağlara, annesini dalgalara benzettirmektedir. Anne ve babanın verdiği güven, çocuk için her şeyden değerlidir. Mutlu aile birliğinin olduğu ailelerde çocuklar güven içinde olmaktadır. Çocukların anne ve babalarının her ikisinin de varlığından güven ve mutluluk duyduklarını, her ikisinin de yokluğundan aynı derecede etkilendikleri açıktır. Anne ve babalar, çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde doğrudan etkilidir ve birbirlerinden bağımsız etkilere sahiptir. Anne- baba birlikteliği ve aile birliği çocuğun yaşamında çok fazla etkiye sahiptir. Şiiri okuyan çocuklara da bu şekilde aile birlikteliğinin önemi gösterilmek istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Kızıl" adlı şiirinde aile birliğine önem verme değeri işlenmiştir.

Tuna ülkesinde, başkent Kızıl'da

Mutluydular

Ana ağaçla küçük yavrusu

Şiirde anne ağaçla yavrusunun mutluluğu işlenmektedir. Yazar bitkilerden yola çıkarak anne ağaç ve yavrusu arasındaki aile mutluluğunu işleyerek şiiri okuyan çocuklara da örtük bir şekilde aile birliği değerini vermek istemiştir. Anne ve yavrusu arasındaki bağ eşi benzeri olmayan bir sevgi bağıdır. Annenin varlığı çocuğa güven verir. Anne ve çocuk arasındaki sevgi çocuğun mutluluğunda doğrudan etkilidir. Bu mutluluk da aile birliğini doğrudan etkiler. Şiirde yazar örtük biçimde anne ve çocuk arasındaki bağı ve aile birliğinin önemini, şiiri okuyanlara vermek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "İlk Buzullar" adlı şiirinde aile birliğine önem verme değeri işlenmiştir.

"*Bu su/Neden böylesine buz/Anne ağaç/Nerdesin al beni/Bu su/Neden böylesine buz/Abla dalım/Nerdesin al beni*" dizelerinde dalından kopan Mandalina'nın, buz gibi suya düşünce anne ağaçtan ve abla dallarından yardım istediği işlenmiştir. Mandalina ve ağacı aile gibi betimleyip, Mandalina'nın anne ve ablasından ayrılması zorluklar yaşamasına sebep olmuştur. Burada yazar Mandalina'nın ailesinden ayrılmasını, aile birliğinin bozulması olarak gösterip aile birliğinin bozulmasının yaşattığı zorluğu göstermiştir. Şiiri okuyan çocuklara da aile birliğinin önemini ve değerini düşündürmek istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Karşılığın Karşılığı" adlı şiirinde aile birliğine önem verme değeri işlenmiştir.

Ne mutlu ağaçmış o

Çocukları böyle tatlı

Ne mutlu ağaçmış o

Çocukları böylesine sıcak

Bir önceki şiirin karşılığı olan bu şiirde, Balina Mandalina ve annesine övgü niteliğinde sözler söylemektedir. Mandalina ağacının mutluluğu, Mandalina'yı çok tatlı ve çok sıcak yapmıştır. Mutlu ailelerin aile bağları da çok güçlüdür. Bu aileler birlikte olmaktan ve birlikte vakit geçirmekten zevk alırlar. Mutlu ailelerde aile üyelerinin ortak paydaları vardır. Mutsuz ailelerde aile bağları zayıflar. Aile bağları zayıflayınca aile üyelerinin birbirine olan sevgi duygularında da azalma olur. Ortamdaki sevgi yetersizliği çocukta mutsuzluğa yol açar. Burada yazar Mandalina kahramanından yola çıkarak, örtük bir biçimde çocuklara aile birliğinin ve aile mutluluğunun çocuklar üzerindeki etkisini ortaya koymuştur.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Öneri" adlı şiirinde aile birliğine önem verme değeri işlenmiştir.

"*Sarı kardeş/Düşündüm uykun sürerken/Buralar sana göre değil/Ayrılmak istemem ya/Ülkesine götüreceğim Mandalinamı/Üşümen bitsin diye/Sevdiklerine ulaşsın diye*" şiirde Mandalina kahramanı anne ağaçtan kopup denize düşmüş, annesinden ve sevdiklerinden ayrı kalmıştır. Balina ile tanışıp aralarında arkadaşlık bağı oluşmuştur. Balina Mandalina'nın yaşamına uygun olmadığı, ailesinden ve sevdiklerinden uzak kaldığı için onu ülkesine götürme teklifinde bulunmuştur. Burada yazar Mandalina betimlemesinden aile birliğinin önemine dikkat çekmiştir. Ailede birlikteliğin yolu önce beraber olmaktan geçmektedir. Aileden uzak kalan, başka başka yerlerde olan aile bireyleri arasında birlik olması zordur. Şiirde Balina Mandalina'yı ailesine kavuşturmak ve yaşamına uygun ortama götürmek için uğraşiyor. Yazar örtük biçimde aile birlikteline vurgu yapıyor.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "İşte İşte" adlı şiirinde aile birliğine önem verme değeri işlenmiştir.

İşte efendim işte işte

Şu kıyılara inmiş yemyeşil ağaçlar var ya

İşte işte şunlar

Benim annelerim ablalarım

İşte geldik görüyor musun?

Şiirde Balina Mandalina'yı ailesine kavuşturmak için ülkesine getiriyor. Burada Mandalina, ağaçları görünce Balina'ya sevinçle işte bunlar benim annelerim, ablalarım diyerek aile özlemini dile getiriyor. Ailesine, anne ve ablalarına kavuşmanın sevincini ve mutluluğunu yaşıyor. Burada yazar şiirsellikten yararlanarak yaptığı betimleme ile aslında şiiri okuyan çocuklara aile birliğini, aile bireylerine olan sevgiyi ve bağlılığı aşlamak istiyor.

Fazıl Hüsni Dağlarca şiirlerinde aile birliğine önem vermeye biraz örtük olarak değinmiştir. Yani direkt olarak aile birliğinin korunması şiirlerde geçmemiştir. Yazıları Seven Ayı kitabındaki şiirlerinde Ayı'nın annesi ile olan bazı maceraları ve ininden yola çıkarak çocuklara aile birliğini vermeye çalışmıştır. İlkokul 1'deki adlı şiir kitabında, ilkokula giden çocuğun aile özlemi ve sevgisinden yola çıkarak aile birliğinin önemini vermeye çalışmıştır. Balina ve Mandalina adlı kitabında ise Balina ve Mandalina arasında geçen olaylardan aile birliğinin önemine değinmiştir. Bazı şiir kitaplarında ise aile birliğinin önemini vurgulayan şiirlere rastlanmamıştır. Genel olarak baktığımızda aile sevgisi, aileye duyulan ihtiyaç, aile ile geçirilen zamanın güzelliği gibi durumlara vurgu yaparak aile birliğinin önemi gösterilmeye çalışılmıştır. Aile birliğine önem verme olay örgüsü ve tematik kurgu içinde özenle işlenerek toplumsal mesajlara araç olarak kullanılmıştır. Özellikle aile sevgisi, birliktelik arzusu, aile içi dayanışma gibi aile ekseninde toplumu bir arada tutmaya yarayan hassas unsurların dikkatle kaleme alındığı görülmektedir.

4.3. Alçak Gönüllü Olma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğü'nde; kendi değerini olduğundan aşağı gösteren, başkalarını küçük görmeyen, büyülenmeyen (kimse), mütevazı, tevazulu, diye tanımlanmaktadır.

Alçak gönüllülük büyülenme, şişinme, kendini beğenme, kendini kendine yeterli görme, kendine aşırı güvenme, yani kibir ve gururun tersidir. Kibir, büyüklük taslama, kendini herkesten üstün tutma, başkalarına yüksekte bakma eğilimidir. Gurur ise, kendini değerli ve üstün görme duygusudur. Gurur bencillik duygusunun bir görünüşüdür; insanın kendi kişiliğine ve benliğine fazlaca güvenmesi ve ona değer vermesidir. Kibirde hem gurur vardır hem de başkalarını küçük görmek, yüksekte bakmak alışkanlığı vardır. İnsanın doğuştan “büyülenmeci kendilik duygusuna” sahip olduğu psikolojik bir gerçektir. Bu duygu benmerkezci ve bencilce eğilim ve davranışların da kaynağını oluşturur. Eğer bu yönelim iyice kışkırtılır, azgınlaşarak yerleşik bir karakter halini alırsa o zaman büyüklük hastalığı başlar. Fakat bu duygu tamamen bastırılır, köreltilir ve benlik tamamen etkisiz ve silik bir duruma getirilirse, o zaman aşağılık duygusu, kendini reddetme eğilimleri ortaya çıkar. Kendini kabullenemeyen, aşağılık duygusu içerisine saplanıp kalan kimsede benlik saygısı gelişmez; korkak, çekingen ve beceriksiz bir karakter gelişir.

Alçakgönüllülüğün olduğu yerde evrensel insan sevgisi de vardır. Çünkü alçak gönüllülük sevgiye yöneltir ve her gerçek sevgide kuşkusuz alçak gönüllülük vardır. Alçak gönüllülük olmayan yerde mevcut tüm uzam “ben”in işgali altındadır ve “ben” ötekini ancak tensel isteklerin bir nesnesi ya da düşman olarak görür. Alçak gönüllülük, “ben”in kendine dair yarattığı ve içinde eridiği yanılımalardan kurtulmayı deneme çabasıdır. Mütevazı kişilerin büyüklüğü, onların kendi küçüklüklerinin, kendi sefaletlerinin ve hiçliklerinin dibine kadar gitmelerindedir. Hiçbir şeyin olmadığı, her şeyden başka bir şeyin olmadığı yere giderler. İşte yalnız ve çıplaktırlar artık, herhangi biri gibi; sevgiye ve ışığa maskesiz sunarlar kendilerini.(Hökelekli Yıl 1 Sayı 2, Dem Dergi)

Alçakgönüllü olmak kişinin başkalarına saygı duyduğunun, çevresindekilerin bilgilerinden yaralanmaya ve söyleyeceklerini dinlemeye hazır olduğunun

göstergesidir. Alçakgönüllü insan gönlünü tüm insanlarla pay edebilen, ilişkilerinde ün, unvan ve servetin söz konusu olmadığı bir dünyası olan, kendisi bunları taşıyorsa onlarla kimseyi etkilemeyen gönül insanıdır (Demirel, 2006: 19).

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "İnanç" adlı şiirinde alçak gönüllü olma değeri işlenmiştir.

Atam

Harfleri sayıları

Öğrenir yeniden

Benimle

Yazar şiirde ilkokula giden çocukla beraber Atatürk'ün harfleri sayıları yeniden öğrendiğini işlemiştir. Burada örtük bir biçimde Atatürk'ün alçak gönüllülüğüne ve çocuklara olan sevgisine vurgu yapmıştır. Büyük işler başarmış, inkılâplar gerçekleştirmiş Atatürk, elde ettiği başarılar karşısında gurura kapılmamıştır. Mütevazı ve alçak gönüllü kişiliğini her dem muhafaza etmiş, elde edilen başarıları büyük Türk milletine mal etmiştir. Çocuklara özel bir sevgisi olmuştur her zaman. Yazar burada aslında şiiri okuyan çocuklara Atatürk'ün çocuklara olan sevgisini vurgulayarak, onlarla beraber yeniden öğrenip, onlara başarılı olmaları için yol arkadaşlığı yaptığını işlemesi Atatürk'ün ne kadar alçakgönüllü olduğunu göstermek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Uzun Sevmek" adlı şiirinde alçak gönüllü olma değeri işlenmiştir.

Okula girdim mi ben

Atatürk'e günaydın derim ya

Akşamları duyarım

Ta kapısında evimin

Bana güle güle dediğini

Şiirde okula gire çocuğun Atatürk'ün resmine bakıp, sanki Atatürk gerçekten ordaymış gibi hissedip günaydın diyor. Eve giderken de Atatürk'ün kendisine güle güle dediğini hissediyor. Yazar burada örtük biçimde aslında Atatürk'ün alçak

gönüllülüğünü, şiiri okuyanların çıkarmasını istiyor. Ülkesi için büyük başarılarla imza atmış, inkılâplar gerçekleştirmiş olan Atatürk, elde ettiği başarılar karşısında gurura kapılmamıştır. Burada da çocuklara olan ilgi ve alakası, onlara içten ve yakın davranışı O'nun ne denli alçak gönüllü olduğunu göstermektedir. Yazar, çok büyük başarılarla imza atmış Atatürk'ün alçak gönüllülüğünü göstererek, şiiri okuyan çocuklara da alçak gönüllülüğü aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “İçimizdeki Mustafa Kemal” adlı şiirinde alçak gönüllü olma değeri işlenmiştir.

Ne yukarıdan bakar

Ne kocaman

Ne abarmış

Ne büyük

Şiirde yazar Mustafa Kemal Atatürk'ün alçak gönüllülüğüne değinmiştir. Kimseye yukardan bakmayan, o kadar büyük işler yapmasına rağmen kendini büyük görmeyen, abartılı bir davranışı olmayan bir liderdir Atatürk. Atatürk, kurduğu cumhuriyet yaptığı inkılâplar ve kazandığı zaferlere rağmen gurura kapılmamıştır. Ben yaptım sözünden hep kaçınmıştır. Her zaman, Türk milleti başardı demiştir. Şiirde de yazar Atatürk'ün bu denli alçak gönüllülüğüne vurgu yaparak, şiiri okuyan çocuklara da alçak gönüllü olmayı öğütlemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Gözler” adlı şiirinde alçak gönüllü olma değeri işlenmiştir.

“*Kocamanlığına göre/Gözleri çok küçük/Demek açgözlü değil/Suyun altından mı görüyor beni*” dizelerinde yazar, Mandalina'nın gözünden Balina'nın alçak gönüllü olduğunu göstermek istiyor. Normalde balinalar kocaman cüssesi ve korkutucu büyüklüğü ile etrafa korku salar. Şiirde Balina'yı alçak gönüllü ve sevimli gösteren yazar, şiiri okuyan çocuklara aslında bedensel güç gibi gelip geçici şeylere gereğinden fazla önem vermeyip alçak gönüllü olmak gerektiğini örtük bir biçimde hissettirmek istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Karşılık" adlı şiirinde alçak gönüllü olma değeri işlenmiştir.

Adım Balina benim

Biraz kuş biraz ayı

Biraz yaşama

En kısa adım yalnızlık

Bana Gökbalina derler sarı kardeş

Şiirde Mandalina'ya kendisini tanıtan Balina'nın alçak gönüllü bir şekilde kendini anlattığı görülmektedir. Balina sahip olduğu özellikleri ve meziyetleri abartmadan, mütevazı bir şekilde kendini anlatmış. Kocaman cüssesini "Biraz kuş biraz ayı" diye tasvir etmesi de övünç kaynağı olarak kullanmadığını gösterir. Burada yazar Balina kahramanından hareketle şiiri okuyan çocukların; sahip oldukları güç, makam, yetenek, güzellik, başarı vb. geçici şeyleri övünç kaynağı yapmadan başkalarına saygı duyarak, alçak gönüllü olmaları gerektiğini çıkarmalarını istemiştir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Koku Alamayan" adlı şiirinde alçak gönüllü olma değeri işlenmiştir.

Ey sarı kardeş

Bende eksik olan duygu

Koklamak, biliyorum

Şiirde Balina Mandalina'ya kendisinde eksik olan şeyin koklamak olduğunu söylüyor. Balina kendisini övmeden, kendisindeki eksiklikleri görebilmesi ve bunu açık yüreklilikle söyleyebilmesi alçak gönüllülüğünü göstermektedir. Alçak gönüllülük kendini beğenme ve kendini üstün görme gibi insanlar tarafından itici bulunan özelliklerden uzaktır. Alçak gönüllülük abartıdan uzak olmak ve mütevazı olmayı gerektirir. Şiirde yazar, Balina'nın bu mütevazı davranışını göstererek şiiri okuyan çocuklara alçak gönüllü olmayı aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Karşılığı” adlı şiirinde alçak gönüllü olma değeri işlenmiştir.

İyi ettin Sarı Kardeş

İnan ki

Sen beni ısıttın

Buzullar boyu

Şiir bir önceki şiirle bağlantılıdır. Önceki şiirde üşüyen Mandalina'yı ağzında ısıtan Balina'ya minnettarlığını dile getirmesine karşılık; bu şiirde asıl sen beni ısıttın diye cevap veriyor Balina. Yaptığı iyilikle övünmeyip, kendini üstün gösterme çabasına girmeyip mütevazı bir şekilde karşılık veren Balina'nın alçak gönüllülüğü ortaya çıkmaktadır. Yapılan iyiliği söylemek, onunla övünmek, her fırsatta dile getirmek kibrin göstergesidir. Alçak gönüllülük kibirden uzak olmayı gerektirir. Şiirde kibir ve övünmeden uzak duran Balina'yı okuyan çocukların, örtük bir biçimde yaptıkları iyilikleri başa kalkmadan, kibirden uzak, alçak gönüllü bireyler olmaları gerektiğini çıkarmaları amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında “Ova Çocuk” adlı şiirinde alçak gönüllü olma değeri işlenmiştir.

Danimarkalı çocukların

Hepsi çağırır bizi

Bir elleri süt

Bir elleri peynir

Şiirde Danimarkalı çocukların kibir, başkalarını küçük görme, kendini beğenme gibi itici özelliklerden uzak; şiiri okuyan çocukları çağırmaları alçak gönüllü olduklarının göstergesidir. Herkese açık kapılarının olması aynı zamanda misafirperverliklerini de gösterir. Sahip olduklarından dolayı başkalarını küçük görmeyen, kendilerini üstün görmeyen, mütevazı insanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiiri okuyan çocuklara da Danimarkalı çocukları örnek almalarını sağlayarak alçak gönüllü olma değerini içselleştirmeleri istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Köprü Çocuk" adlı şiirinde alçak gönüllü olma değeri işlenmiştir.

*Bütün yeryüzü çocukları
Severler imrenirler
Ah bizim de olsa derler,
Sallarlar yavaşça başlarını yavaşça,
İşte sevinir gülümser biraz bile övünmeden
Köprü çocuk*

Şiirde bütün yeryüzü çocuklarının imrenmesine, ah bizimde olsa demesine, sevmesine karşılık hiç övünmeyen, mütevazı bir şekilde yaklaşan Köprü Çocuğun alçak gönüllülüğüne değinilmiştir. Alçak gönüllü insanlar kibir, başkalarını küçük görme, kendini beğenme gibi davranışlardan uzaktır. Sahip olduklarından dolayı asla böbürlenmez, başkalarını küçük görmezler. Şiirde de Köprü Çocuk aynen böyle davranarak alçak gönüllü olduğunu göstermiştir. Şiiri okuyan çocuklarında Köprü Çocuğu örnek alması ve alçak gönüllü olmaları hedeflenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Başlı İki Ayaklı Olan" adlı şiirinde alçak gönüllü olma değeri işlenmiştir.

"*Yarısı baş/Yarısı iki ayak uzun/Değdirerek yeşil kabuğa sırtını/Kaşınmış besbelli/Bende öyle kaşınıyorum ya/Kaşınmış besbelli*" şiirde Ayı kendisinin kusurunu da açık bir dille ifade edebiliyor. Kibirli olan kusurlarını kabul etmez, kendini üstün gösterme gayretine girer. Eksiklerini ve hatalarını göstermek istemez. Alçak gönüllü ola ise eksiği kusuru olabileceğinin farkındadır ve bunu söylemekten de korkmaz. Burada eksiklerini gören ve bunu ifade edebilen Ayı'nın alçak gönüllülüğü ortaya çıkmaktadır. Şiiri okuyan çocuklara da eksiklerimiz, hatalarımız olabileceği; bunları kapatıp, kendimizi üstün gösterme gayretinde olmamamız gerektiği gösterilmek istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Sırp Çocuklarında Türkü" adlı şiirinde alçak gönüllü olma değeri işlenmiştir.

*Belgrad benzer güzel bir çobana
Sürüsünü yanına çağırın değil*

Sürüsünün yanına giden

Alçak gönüllülük kişinin kendini üstün görmemesi, ölçülü benlik algısına sahip olmasıdır. Kendinde bulunan özelliklere gereğinden fazla önem vermeyip, bunu hizmet ve yardım için kullanmasıdır. Şiirde çobanın kendisini üstün görüp sürüsünü yanına çağırmadığı, kendisi sürüsünün yanına gittiği gösterilmektedir. Burada çobanın alçak gönüllülüğü ortaya çıkmaktadır. Şiiri okuyan çocuklara da alçak gönüllülüğün daha değerli ve önemli olduğu gösterilmek istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Çobanın Yok Olmuş Çobancığı" adlı şiirinde alçak gönüllü olma değeri işlenmiştir.

Çobancığın biri en küçük çobanıydı Yugoslavya'nın

Sürüsünü öyle severdi ki

Ağılda yatardı onlarla

Anasıyla değil

Alçak gönüllülük gurur ve kibre kapılmayıp kendini olduğundan daha aşağı düzeyde sayma, başkalarından yüksek görmeme durumunu da ifade eder. Kendini olduğundan fazla göstermeye çalışma, kibirli davranma, gereksiz yere övünme gibi durumlar alçak gönüllülüğe terstir. Burada çobanın annesinin yanında değil de çok sevdiği sürüsü ile beraber yatabilmesi, onun ne kadar alçak gönüllü olduğunu göstermektedir. Yazar şiirde çobanın alçak gönüllülüğünden hareketle, şiiri okuyan çocuklara mütevazı olmayı örnek aldırarak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Açık" adlı şiirinde alçak gönüllü olma değeri işlenmiştir.

Kapısı açık

Bir evdir çocuklar

Kediler de develer de

Kuşlar da bulutlar da girer içeri

Temizliğin, saflığın ve masumiyetin sembolüdür çocuklar. Çocuklarda birbirini üstün görme, büyüklenme, başkalarını küçük görme, diğerlerine yüksekte bakma gibi durumlar yoktur. Masumane hep sevgi beslerler içlerinde. Sahip olduklarından dolayı böbürlenme, başkalarını aşağılama yoktur. Farklılıklarından dolayı kimseyi dışlama durumu olmaz çocuklarda. Şiirde yazar çocukların saflığına, temizliğine dikkat çekmektedir. Alçak gönüllü olduklarını göstermektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın bazı şiir kitapları incelendiğinde alçak gönüllülük değerine de yer verdiği, alçak gönüllü olmayı bazen açık, bazen örtük bir şekilde çocuklara aşılama istediği görülmektedir. Okulumuz 2'deki adlı kitabında Atatürk'ün alçak gönüllülüğüne değinerek çocuklarında Atatürk'ü örnek alması, onun gibi alçak gönüllü olması gerektiğini işlemiştir. Balina ve Mandalina adlı şiir kitabında ise Balina ve Mandalina arasındaki ilişkiden yaralanarak, şiiri okuyan çocukların alçak gönüllü olmaları gerektiğini biraz örtük olarak amaçlamıştır. Alçak gönüllüğün kendini üstün görmemek, hatalarımız olabileceğini kabul etmek, gurur ve kibirden uzak durmak, başkalarını küçük görmekten uzak durmak, kendini beğenmeden ve övünme gibi davranışlardan kaçınmak olduğuna değinmiştir. Şiirlerinin tamamında az da olsa alçak gönüllülük değerine yer vermiştir. Burada bazen açık olarak alçak gönüllülüğe değinmiş, bazen de örtük bir biçimde şiiri okuyan çocukların bu değeri çıkarmasını amaçlamıştır. Yazıları Seven Ayı şiirinde Ayı'nın alçak gönüllülüğüne değinmiştir. İlkokul 1'deki adlı şiirinde bu değere rastlanmamıştır. Yazar, diğer insanların düşüncelerine değer vermeyi, başkalarının tecrübelerinden yararlanmayı, hatalarımızı görmeyi, kendimizi üstün gösterme gayretinden uzak olmayı şiiri okuyan çocuklara göstermek istemiştir. Şiiri okuyan çocukların da alçak gönüllülüğü, sahip olunması gereken bir değer olarak görmeyi ve içselleştirmelerini istemiştir.

4.4. Bağımsızlık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğü'nde (2005) "bağımsız olma durumu veya niteliği, istiklal" şeklinde tanımlanan bağımsızlık, özgürlük/hürriyet kavramlarıyla zaman zaman aynı anlamda kullanılsalar da iki kavram birbirinden farklı anlamlar ifade eder.

Türk tarihinde ve kültüründe bağımsızlığın farklı bir önemi ve değeri vardır. Türk Milleti tarihi boyunca bağımsız yaşamış ve bağımsızlık için çeşitli mücadeleler vermiştir. Yakın tarihimizden bunu görmek de mümkündür. Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde Kurtuluş Savaşı yapmış ve bağımsızlığına kavuşmuştur. Türk Milletinin değerleri içerisinde bağımsız yaşama çok önceliklidir. Tarihte savaşlar genellikle bağımsızlık mücadelesinden kaynaklanmıştır. Bağımsızlığını kaybeden devletler her şeyini kaybetmiş demektir. Bunun bilincinde olan Türk Milleti her zaman bağımsızlık için yaşamış ve mücadele vermiştir. Çocuklara verilmesi gereken en önemli değerler arasında bağımsızlık değeri gelmektedir. Türk Milli Eğitiminin amaçlarında ve Türkçe eğitim programlarında bağımsızlık değerine önem verildiği görülür. Fazıl Hüsnü Dağlarca da bunu bilincinde, bağımsızlık değerine şiirlerinde yer vermiştir. İncelenen şiir kitaplarında bağımsızlık değerine yer verdiği görülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "İnanç" adlı şiirinde bağımsızlık değeri işlenmiştir.

Atam harfleri sayıları

Öğrenir yeniden benimle

Koşar büyür

Yurdu kurtarır yeniden benimle

Şiirde yazar, ilkokula giden çocuğun gözünden Atatürk'ün kendisi ile beraber yeniden öğrendiğini ve yurdu kurtarıp bağımsızlığına kavuşturduğunu işlemektedir. Burada çalışkanlık ve bağımsızlık değerine birlikte yer verildiği görülür. Mustafa Kemal Atatürk, vatanı kurtarmak için birçok çalışmalar yapmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, yaptığı çalışmalarla Türk milletinin lideri ve kahramanı haline gelmiştir. Bağımsızlığın tehlikeye girdiği zamanda ortaya çıkmış, Türk Milleti ile beraber bağımsızlık mücadelesi vermiş, ülkeyi düşman işgalinden kurtarmıştır. Yazar şiirde Atatürk'ün yurdu kurtarmasından bahsederek, bağımsızlığa da vurgu yapmıştır. Şiiri okuyan çocuklara yurdun kurtuluşu anımsatılarak, örtük biçimde bağımsızlığa önem verme değeri işlenmek istenmiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Verir Mi” adlı şiirinde bağımsızlık değeri işlenmiştir.

Dağ başını duman almış ha

Hayır Kim 'miş duman

Verir mi Atatürk

Dağın başını dumana

Şiirde Atatürk'ün dağın başını dumana vermemesi aslında Atatürk'ün ülkemizi düşmanlara vermemesi ve bağımsızlığına kavuşturmasını anımsatmak için söylenmiştir. Atatürk Türk Milleti ile beraber, ülkenin bağımsızlığı tehlikeye girdiğinde, her türlü fedakârlığı yaparak ülkeyi bağımsızlığına kavuşturmuştu. Yazar Atatürk'ün dağın başını dumana vermemesini, ülkeyi düşmana vermeyişine benzetmek ve şiiri okuyanlarda bu düşüncüyü uyandırmak istemektedir. Örtük bir şekilde bağımsızlık değerine vurgu yapmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Anlattı Öğretmen” adlı şiirinde bağımsızlık değeri işlenmiştir.

“*Biliyor musunuz çocuklar/Hangi sözcüğü/Severdi daha çok Atatürk'ümüz*” dizelerinde öğretmen Atatürk'ün hangi sözcüğü daha çok sevdiğini söylüyor. “*Yurda saldırırlarsa/Savaş'tı en güzel olan/Öbür günlerde/Çalışmak*” diye Atatürk'ün en sevdiği iki kelimeyi söylüyor. Yurda saldırı olursa savaşmayı göze alan Atatürk'ün bağımsızlığa çok önem verdiğini göstermektedir. Vatan ve millet sevgisi Atatürk'ün taşıdığı özelliklerin temel taşıydı. O vatani ve milleti için canını seve seve verebilecek bir karaktere sahipti. Bu yüzden de bağımsızlık tehlikeye düştüğünde, hiç düşünmeden savaşmıştır. Yazar, burada öğretmenin anlatımını kullanarak, Atatürk'ün bağımsızlığa ve çalışkanlığa verdiği önemi şiiri okuyan çocuklara göstermek istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Mustafa Kemal” adlı şiirinde bağımsızlık değeri işlenmiştir.

Dağdır O

Savaş günü toprak sallandığında

Bayraktır O

Dağlar allandığında

Mustafa Kemal Atatürk ülkenin bağımsızlığı söz konusu olduğunda dağ gibi heybetli ve korku salan birisi olduğunu şiirde vurgulanmıştır. Mustafa Kemal özgürlüğün olmadığı ortamda yaşamaktansa her türlü tehlikeye göğüs gererek bağımsız bir millet için savaşmayı göze almıştır. Bu nedenle vatan topraklarını işgal etmek isteyen güçlere karşı amansız bir mücadele vermiş. Başka ülkelerin boyunduruğu altına girmiş bir milletin zamanla yok olup gideceğini bildiği için bağımsızlık için her şeyi göze almıştır. Yazar şiiri okuyan çocuklara da bağımsızlık değerini aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Yaşayan Mustafa Kemal" adlı şiirinde bağımsızlık değeri işlenmiştir.

Devrim der kurtuluş der

Özgürlük der kimi

O yurt uğruna ölenlerin birikimi

Bağımsızlık Atatürk'ün kişiliğinin bir parçasıydı. Mustafa Kemal daha henüz öğrencilik yıllarında bile bağımsız olmadan çağdaş bir devletin kurulamayacağını anlamış ve özgür olmadan yaşamaktansa her şeyi göze alarak bağımsız bir millet için savaşmayı göze almıştır. O yaşamının her anında bağımsızlık ve özgürlük için çalışmış, ülkenin kurtuluşundan sonra da çeşitli devrimler yapmıştır. Şiirde yazar Mustafa Kemal 'in ağzından özgürlük dediğini, kurtuluş dediğini işlemiştir. Şiiri okuyan çocuklara da Lider Mustafa Kemal'i örnek alarak ülkemizin bağımsız ve özgür olması için her şeyi göze alabilmeyi ve bağımsızlık için çalışmayı öğütlemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Der ki" adlı şiirinde bağımsızlık değeri işlenmiştir.

Neden çiçek açar bilir misin

Bütün ülkelerde bütün ağaçların dalı

*Çünkü bitmek tükenmezdir
Özgürlüğün yeşil masalı*

Şiirde yazar bütün ağaçların çiçek açabilmesinin sebebini özgürlüğe bağlamıştır. Burada örtük olarak şiiri okuyanlara mesajlar vermektedir. Bağımsız olmayan bir devlet istediği gibi hareket edemez. Başka ülkelerin boyunduruğu altında olan milletler, bir süre sonra yok olmaya mahkûm olur. Kültürünü, dilini, yaşam tarzını, manevi değerlerini kaybeder. İsteddiği gibi hareket edemez. Burada yazar şiiri okuyan çocuklara; ülkede rahat, huzurlu, güven içinde yaşayabilmemizin sebebini bağımsızlık olduğunu göstermek istemektedir. Ağaçların çiçek açma örneğinden, aslında bağımsızlığın değeri ve önemini vurgulamak istemektedir. Şiiri okuyan çocuklara bu değerini örtük bir biçimde anlatmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Der ki" adlı şiirinde bağımsızlık değeri işlenmiştir.

*Siz can verirken dolar da akar gök oluğu
Akar da yarınlara ulaşır özgürlüğün soluğu*

Mustafa Kemal "Ya istiklal ya ölüm" ifadesiyle hiçbir şekilde vazgeçmeyeceğini gösterdiği bağımsızlığı öylesine içine sindirmişti ki, Türk Milletini örgütleyip tam bağımsız bir ülke için hep birlikte Kurtuluş Savaşını başlatmış ve her karış toprağı milletin kanı ile sulanmış yeni Türk Devletini kurmuştu. Burada yazar, bağımsızlığımız için canını veren atalarımızı hatırlatarak, bağımsızlığımızın kolay kazanılmadığını ve her ne olursa olsun bağımsızlığı korumamız gerektiğini anlatmak istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Der ki" adlı şiirinde bağımsızlık değeri işlenmiştir.

*Güzeldir
Ölüm bile biraz
Niye mi
Tutsak değildir de ondan
Bunu yüreğine yaz*

Yazar şiirde bağımsızlığın önemini vurgulamıştır. Bağımsızlık uğruna ölümün bile güzel olduğunu, tutsak olmaktansa ölmeyi tercih ettiğini söylemektedir. Atalarımız da aynen böyle yapmıştır. Kurtuluş Savaşında, tutsak yaşamaktansa ölmeyi tercih etmişlerdir. Bunu kalbine yaz derken de, vatan müdafaası sürekli olduğuna göre; bu ruhun da sürekli yaşatılması lazımdır. Yeni nesiller, mutlaka bu bilinçle yetiştirilmelidir. Mustafa Kemal Atatürk'ün de “*Ya istiklal ya ölüm*” dediği bilinçte nesillerin yetişmesi gerekmektedir. Yazar burada bağımsızlığın önemini ve değerini anımsatarak, bunu şiiri okuyanların yüreğine yazmasını istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Der ki” adlı şiirinde bağımsızlık değeri işlenmiştir.

Özgürlüğüne düşerse oğul

Gölgesi bir tozun bile

Tutsaksındır sen artık

Karanlıklardan karanlık dile

Yazar şiirde tutsaklığı anlatarak özgürlüğün değerini anlatmak istemiştir. Özgürlüğüne tozun gölgesi bile düşse artık tutsak olduğunu ve aydınlık yüzü göremeyeceğini anlatmaktadır. Burada bağımsızlık konusunda öğüt vermektedir. Özgürlüğün paha biçilemez bir değer olduğu, bu uğurda canını veren atalarımızdan anlamaktayız. Bağımsızlık bizim milletimizin diğer adı gibidir. Şair burada bağımsızlığın ne derece önemli olduğunu, tutsaklığın ne kadar kötü olduğunu anlatarak göstermek istemiştir. Şiiri okuyanlara da bağımsızlığın değerini aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Daha Mustafa Kemal” adlı şiirinde bağımsızlık değeri işlenmiştir.

Bu 19 Mayıs'ta gökler

Yok olmuşçasına silik

Oysa yeniden koca bir gün getirecek

Dağların doruklarındaki görünmez mavilik

Ülkemizin üzerinde dolaşan kara bulutların, Mustafa Kemal'in 19 Mayıs'ta Samsun'a çıkmasıyla dağılacağı, güzel günlerin geleceği şiirde anlatılmaktadır. Atatürk'ün kişiliğinde umutsuzluğa yer vermek yoktu. Onun azmi, kararlı davranışı ve cesareti ülkeye bağımsızlığı getirmiştir. Şiirde yazar; ülkenin umutsuzluğa düştüğü zamanda, Atatürk'ün 19 Mayıs'ta Milli mücadeleyi başlatması güzel günlerin geleceğine işaret etmektedir. Yazar şiiri okuyan çocukların, örtük biçimde bu sonuçları çıkarmalarını istemektedir.

Türk tarihinde bağımsızlığın önemi çok büyüktür. Tarihi boyunca bağımsız yaşamış ve bağımsızlık uğruna her türlü mücadeleyi vermiş milletin torunları olarak bağımsızlığın değerini ve önemini her Türk çocuğunun bilmesi gerekir. Bu değerın aktarılmasına gereken önemin verilmesi gerekmektedir. Bağımsız ve özgür olmak bir ülkenin kazanabileceği en önemli değerlerdendir. Ülkemizde ise bağımsızlık kavramının ayrı bir önemi vardır. Bunun esas sebebi tabi ki ülkenin özgürlüğü adına akıtılan kanlar, verilen şehitlerdir. Özgürlük bir milletin var olmasının başlıca sebeplerindendir. Bireyler özgür ve bağımsız bir ülkede yaşasın ki mutlu, huzur içinde olabilsin. Esir bir yaşam sürmek acıların en büyüğüdür. Günümüz içinde özgür gibi gözüken fakat başka ülkelerin baskısı altında var olan huzursuz toplumları sık sık görürüz. Toplumun baskı altında ve şiddet görerek yaşamını sürdürmesi bağımsızlıktan çok uzaktır. Her Türk çocuğu bu bilinçle yetiştirilmelidir. Fazıl Hüsnü Dağlarca da bunu hedef alarak şiirlerinde bu değere yer vermiş ve önemini kavratmaya çalışmıştır. Özellikle Okulumuz 2'deki adlı şiir kitabında bu değere yer vermiştir. Diğer şiir kitaplarında pek rastlanmamıştır. Okulumuz 2'deki kitabında Atatürk ve Türk Milletinin bağımsızlık uğruna verdikleri çabalar, bağımsızlık için ölümü göze alıp canını veren şehitlerimiz, Atatürk'ün bağımsızlık için hiç umutsuzluğa düşmemesi, bağımsızlık uğruna verdikleri üstün gayretler gibi birçok konuyu şiirlerinde işlemiştir. Burada yazarın bağımsızlık değerinin ne derece önemli olduğunu, bağımsızlık uğruna dökülen kanlar ve verilen çabaları göstererek vermeye çalışmıştır. Bu şiirleri okuyan çocuklarında bağımsızlığın kolay kazanılmadığı ve sürekli korunması gerektiği bilinciyle yetişmesi de olasıdır.

4.5. Barış Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Barış çeşitli sözlüklerde şu şekilde tanımlanmaktadır. “1. Barışma işi 2. Savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum, sulh, 3. Uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam ” (Türkçe Sözlük: 2005, 201).

Savaşı önlemenin en etkili yolu insanlara barışçı bir ahlak terbiyesi vermek, kuvvete başvurmayı gerektiren halleri ortadan kaldırmaktır. Ahlakın başlıca gayelerinden biri olan barış, insanları daha mutlu yapacak işlerin yapılması için gerekli olan ortamı sağlar (Güngör, 2010: 186-187).

Barış, en genel anlamıyla savaş olmama durumudur. Barışı daha geniş olarak Yılmaz (2004, s.699), “savaş sebeplerinin ortadan kaldırılarak toplumda güven ve huzurun temin edilmesi, insanca yaşama şartlarının oluşturulması, insan hayatını yıkan veya hayatın zevklerinden mahrum eden şiddetin yokluğu” şeklinde tanımlamıştır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Anlattı Öğretmen” adlı şiirinde barış değeri işlenmiştir.

Biliyor musunuz çocuklar

Hangi sözcüğü

Severdi daha çok Atatürk'ümüz?

Yurda saldırırlarsa

Savaş'tı en güzel olan

Mustafa Kemal Atatürk yurttta ve dünyada her zaman barış içinde yaşamayı istemiş ve bunu “*Yurтта sulh, cihanda sulh*” sözleri tüm dünyaya duyurmuştur. Her zaman barıştan, birlik beraberlikten yana olmuştur. Ancak bağımsızlık ve ülke söz konusu olduğunda ölümü göze alarak savaşmaktan çekinmemiştir. Yazar burada Atatürk'ün yurda saldırı olması dışında hep barıştan yana olduğuna vurgu yapmak istemiştir. Yurt içerisinde barış toplumun gelişmesi ve kalkınması için gereklidir. Dünyada huzurun oluşması içinde dünya barışına ihtiyaç vardır. Hele ki günümüzde buna çok ihtiyacımız vardır. Yazar Atatürk'ün yurda saldırı olması dışında hep barıştan yana olduğuna vurgu yaparak, şiiri okuyan çocuklarında barıştan, kardeşlikten yana olmalarını amaçlamıştır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Karışmak" adlı şiirinde barış değeri işlenmiştir.

Nereden gelirsek gelelim biz

Ana Okullarında yakın uzak

Yüzlerimiz benzermiş birbirine

Yüzlerimiz- sevelim konuşalım

Gülelim hadi dermiş birbirine

Dünyada insanların farklı özelliklere sahip olsalar da aslında hepsinin aynı olduğunu, "*Yüzlerimiz benzermiş birbirine*" dizlerinde anlatan şair, insanların ortak paydada birleştiğini, okuyucuya bir araya gelin, barış içinde yaşayın iletisini vermektedir. Birlikte barış içinde huzurlu, mutlu yaşamak gerektiğini göstermek istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Anneler Masalı" adlı şiirinde barış değeri işlenmiştir.

Demiş ki ilk ozanımız bakışları en güzel:

Bir çocuktan sonra

Artık savaş olmayacak!

Bulacak yeryüzü gerçek maviliğini

Şiirde yazar barışın özlemini işlemiştir. Şiirde bir özlem vardır. Bu da dünyanın gerçek maviliğine gerçek değerine ulaşması için, ilk günkü durumuna dönmesi için dünyaya barışın gelmesi özlemini çekmektedir. Dünyada barışı ise bir çocuğun getireceği umudu "*Bir çocuktan sonra*" dizesinde dile getirilmiştir. Yazar Dünya üzerinde savaşlar yüzünden bozulan huzur yerine içinde barış, sevgi ve dostluğun hüküm sürdüğü bir evren istemektedir. Dünyada çeşitli sebeplerden dolayı savaşlar olmakta ve bu savaşlarda özellikle çocuklar zarar görmektedir. Yazar şiirde açık olarak vermese de savaşların tahribatına vurgu yapmaktadır. Barışı doğacak bir çocuğun getireceği umudu vardır. Bunun için ise; "*İşte anneler/Köylerde kentlerde doğururlar çocuklarını gece gündüz/Ararlar doğura doğura/O çocuğa, barışı getirecek o çocuğu*" dizelerinde annelerin barışı getirecek çocuğu, doğurarak

aradıkları, bulmaya çalıştıkları görülmektedir. Savaştan ne kadar rahatsız olduklarını ve barışı hasretle beklediklerini şair işlemiştir. Dünyamızda barışa gerçekten de çok ihtiyaç olduğunu işleyen yazar, şiiri okuyan çocuklarında barıştan yana olmalarını hedeflemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Rabatlı Çocuğa İyilik" adlı şiirinde barış değeri işlenmiştir.

Çocuğum dağlarımız birbirine küsmüş değil

Seni sevdiklerinden böyle yapmışlar

Şiirde Fas'taki dağların birbirine küsmüş gibi durduklarını, çocuğun dağları ona benzettiği görülmektedir. Bu durumu yazar çocuğun yanlış yorumladığını, aslında çocuğu sevdiklerinden dolayı böyle durduklarını, birbirine küsmediklerini düşündürmektedir. Yazar çocuğa küslükten yana değil, barıştan yana bir görüş açısı kazandırmak istemektedir. Açık olarak verilme bile küslüğün olumsuz bir davranış olduğu, barışın olumlu bir davranış olduğu vurgusu yapılmaktadır. Yazar şiiri okuyan çocuklara da böyle olumlu bakış açısı ve barıştan yana bir tavır kazandırmak istemektedir.

Barışı en genel anlamda savaş olmama durumu olarak tanımlamışlardır. Diğer değerler gibi barış değeri de toplum ve insanlık için çok önemli bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumda huzur, güven ve insanca yaşama şartları oluşması için savaştan yana değil barıştan yana olmak gerekmektedir. Savaşı önlemenin en etkili ve en önemli yolu insanlara çocukluktan itibaren barış yanlısı bir ahlak terbiyesi vermektir. Barış toplumda huzur ve mutluluğu sağlayacak en önemli etkenlerden birisi olarak bilinmektedir. Savaştan yana olmak yerine barıştan yana; küslük, kavga, şiddetten uzak bir tavır almak gerekir ve bu da barışçıl insan özelliğidir.

Günümüzde bu değer ayrı bir önem arz etmektedir. Dünya üzerinde ülkeler arasında ve ülke içerisinde birçok yerde sürekli savaşlar yaşanmaktadır. Bu savaşlar yüzünden birçok insan can ve mal kaybına uğramaktadır. Buradaki insanlar sefalet, zulüm ve dram içerisinde yaşamakta ya da ülkelerini terk etmek zorunda

kalmaktadır. Savaş bir insanlık suçudur, sözü bu durumu en iyi şekilde özetlemektedir. Öyle bir şey ki savaşan toplumların hiç birisi kar elde etmemekte, hepsi zarar görmektedir. Savaş yüzünden tüm insanlar dolaylı ya da doğrudan zarar görmektedir. Bunlar içerisinde ise çocuklar en fazla zararı görmektedir. Daha dünyaya gözünü yeni açan çocuklar bile ne olduğunu anlamadan dünyadan göçüp gitmektedir. Bu bir insanlık ayıbıdır. Bu ayıbı ortadan kaldırmak için ise insanlara barıştan yana ahlak terbiyesi vermekten gerekmektedir. Bunun için ise yine toplumdaki tüm bireylere önemli görevler düşmektedir.

4.6. Cesaret Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Türkçe Sözlük (TDK,1998: 398)'te cesaret “güç veya tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendinde bulduğu güven; yüreklilik, yiğitlik, yürek ve göz peklığı” olarak tanımlanmıştır. Kemal Demirel (2006: 55), “İnsani Terimler Sözlüğü”nde cesareti “atılganlık, korkusuzluk, kendinde güç görme” olarak tanımlamaktadır.

Cesaret kavramı, ürkeklik veya korkaklığın karşıtı olarak olumlu bir ruh hâlini ifade eder. Aynı zamanda yiğitlik, kararlılık, ataklık ve dayanıklılık özelliklerini de içerir. Bireyin sosyal hayatta karşılaştığı belirsizliklere, korku ve tehditlere, acılara ve risklere karşı koyma; bu tür durumlarla baş etme yolunda gösterdiği girişim ve yeteneklerdir. Zorluklara karşı direnme, sıkıntılı durumlar ve tehlikeli olaylarla yüzleşmeyi ifade eden fiziksel cesaretin yanında utanç verici ve yüz kızartıcı eylemlere karşı etik davranmayı ifade eden ahlaki cesaret örneği de vardır. Cesaret, sosyal hayatta ayakta kalabilmenin, başarılı olmanın, başlanan işten sonuç almanın gerektirdiği en önemli kaynaktır. Cesaret, bütün korkulara rağmen bilinmeyene adım atmaktır. Bu durum, korkusuzluğu ifade etmekten çok girişimcilik ruhunu açıklamaktadır. Cesaretin en uç deneyiminde de korkusuzluk aranır. Cesareti kendinde bulunduran kişiye cesur denir. Cesaret akıllıca ve erdemlice kullanıldığında övgüye değer bulunur; ancak cahilce kullanıldığı zaman da aptallıkla ifade edilir. “Korkaklık her yerde küçümsenirken, yiğitlik herkes tarafından övgüyle karşılanır” (Comte, 2004: 53) Cesur olmak, insanda hayranlık uyandıran bir özelliktir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Yüreklenmek” adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

Niye korkacakmışım harflerden

Onlarla

Okuyorum işte

Atatürk'ün adını

Şiirde okula başlayan çocuk harflerden, harfleri öğrenmekten korkmadığını açıkça söylemektedir. Türk Milletinin ve çocukların için ayrı bir yeri olan, ülkemize yaptıkları ve kazandırdıkları ile herkesin gönlünde yer edinen Atatürk'ün adını bu sayede okumaktan memnuniyetini dile getirmektedir. Okula yeni başlayan çocuklar için okula alışma, okuma yazma öğrenme süreci bir hayli güçtür. Çocukları korkutan bu durumun güzel bir şekilde geçirilmesi, çocukları umutsuzluğa düşürmeden atlatılması gerekmektedir. Burada yazar şiirdeki çocuğun gözünden, aslında okuma yazma öğrenme sürecinden korkulacak bir şey olmadığı, okuma yazma sayesinde her şeyi okuyabilmenin ayrı bir tadı olduğu gösterilmektedir. Aynı zamanda okumanın güzelliğine de örtük bir şekilde değinmektedir. Şiiri okuyan çocuklara, okuma yazma konusunda cesur olması gerektiği, korkulacak bir şeyinin olmadığı şiirsellikten yararlanarak anlatılmak istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Verir Mi” adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

Dağ başını duman almış ha

Hayır kimmiş duman

Verir mi Atatürk

Dağın başını dumana

Şiirde biraz örtük biçimde Atatürk'ün cesaretine vurgu yapılmaktadır. Türk Milleti'ni çok seven Mustafa Kemal Atatürk, milleti için her türlü zorluğa katlanmış ve kendini ona adamıştır. Gerekirse vatani ve milleti için canı pahasına savaşması, Türk Milletine sevgisinin ve cesaretinin en güzel göstergesidir. Burada yazar “*Verir mi Atatürk/Dağın başını dumana*” derken aslında şiiri okuyanlara, Atatürk'ün ülkesini düşmanlara vermediği, bunun için cesaretini göstererek ölümü göze alma

pahasına zorlu mücadelelere girdiğini anımsatmaktadır. Atatürk vatanı ve milleti için canını feda etmekten kaçınmazdı ve bunu yaşamı boyunca da yaptıkları ile göstermişti.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Anlattı Öğretmen" adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

Biliyor musunuz çocuklar

Hangi sözcüğü severdi daha çok Atatürk'ümüz?

Yurda saldırırlarsa savaştı en güzel olan

Öbür günlerde çalışmak

Şiirde öğretmen çocuklara Atatürk'ün en sevdiği kelimeleri soruyor. Burada Atatürk'ün ülkesi, milleti tehlikeye düştüğünde hiç tereddüt etmeden, canını ortaya koyarak savaşmaya hazır olduğunu söylüyor. Diğer zamanlarda ise en büyük özelliğinin çalışmak olduğu vurgulanıyor. Atatürk ülkesi için savaşmaktan hiçbir zaman korkmamış, en büyük cesaret örneğini göstermiştir. Hiçbir zaman korkaklık ve ümitsizlik belirtisi göstermemiştir. Şiirde yazar, öğretmenin öğrencilere anlatımından Atatürk'ün ne kadar cesur ve çalışkan olduğunu göstermek istemiştir. Şiiri okuyan çocuklara da Mustafa Kemal Atatürk'ü örnek göstererek cesareti ve çalışkanlığı aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Mustafa Kemal" adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

Dağdır O

Savaş günü toprak

Sallandığında

Atatürk savaşmaktan, ülkesi için canını ortaya koymaktan hiçbir zaman çekinmemiş, hep cephede en önden giden olmuştur. Yapmış olduğu savaşlarda ne kadar cesur ve kararlı olduğunu göstermiştir. Yazar şiirde Atatürk'ün savaş günü dağ gibi heybetli ve cesur olduğuna değinmiştir. Şiiri okuyan çocuklara da Atatürk'ün cesaretini örnek almalarını, vatan ve millet söz konusu olduğunda hiçbir şeyden çekinmemek ve korkmamak gerektiğini aşılama istemektedir. Ülkemizin en önemli

lideri, yetiştirmiş olduğu en önemli değerinin cesaretini ve diğer kişilik özelliklerini tüm neslin özümsemesi ve içselleştirmesi gerekmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Mustafa Kemal Varlığı" adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

O'nu gördün mü
Açılır iki gözünde iki çiçek
Olur dev
Gecelerden öteye yürür gövden
Daha iri daha tek

Şiirde Mustafa Kemal'i gören çocuğun iki gözünde iki çiçek açması Atatürk'e ola sevgisini göstermektedir. "*Olur dev/Gecelerden öteye yürür gövden*" derken, Atatürk'ün varlığının bile ne kadar cesaret verdiğini vurgulamaktadır. Atatürk cesareti ile her zaman örnek olmuştur. Savaşlarda ve daha sonra yaptıklarında yiğitliğini göstermiştir. Onun bu özelliklerini, göstermiş olduğu cesareti bilen kişinin; O'nu gördüğünde kendini dev gibi hissetmesi, daha iri daha tek olarak gecelerden öteye yürümesi O'nun verdiği cesareten kaynaklanmaktadır. Şair şiirde Atatürk'ün varlığının, O'nu görmenin bile ne kadar cesaret aşıladığını şiiri okuyanlara göstermiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Der ki" adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

Güzeldir
Ölüm bile
Biraz
Niye mi
Tutsak değildir de ondan
Bunu yüreğine yaz

Cesaretin değer taşıması için güzel ve iyi bir amaca hizmet etmesi gerekmektedir. Cesaret durduk yere kavga etmek, savaşmak değildir. Cesaret gerektiğinde ölümü bile göze almaktır. Şair şiirde cesur olup bağımsızlık uğruna,

vatan uğruna ölümün bile göze alınabileceğini vurgulamaktadır. Bağımsızlık uğruna ölümün bile güzel olduğu, bunu atalarımızın gözünü kırpmadan yaptığını anımsatmaktadır. Şiiri okuyanlara bunu yüreğine yaz diye öğüt vermektedir. Vatanın bütünlüğü konusu olduğunda, ölümün bile korkutmaması gerektiği şiiri okuyanlara aşılacak istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Fil Ahmet" adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

Filimiz "Ahmet"

Kenyamızın ulusal yiğidi

Öldü ha?

Şiirde Kenya için ayrı bir değeri olan, yiğitliği ve cesareti ile ünlü Fil Ahmet'in ölümünden duyulan üzüntü dile getirilmiştir. "Dayanamadı ülkedeki kuraklığa o/Artık yemedi içmedi/Çocuklar yesin içsin diye o" dizelerinde ise yazar örtük olarak başka mesajlarda vermektedir. Afrika'daki kuraklığa ve kuraklık yüzünden ölen çocuklara da atıfta bulunmaktadır. Fil Ahmet'in çocuklar yesin içsin diye kendisinin yemeyip içmeyip, bu yüzden öldüğüne dikkat çekmekte. Filin gösterdiği yiğitliği ve fedakârlığı ortaya koymaktadır. Aslında burada kuraklık yüzünden açlık, susuzluktan ölen çocuklara Dünyanın sessiz ve ilgisiz kalmasını şiirsellikten yararlanarak atıfta bulunduğu düşünülmektedir. Yazar bir Filin gösterdiği yiğitliği, Dünya insanın daha fazlası ile göstermesi gerektiğini şiiri okuyanlara hatırlatmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Dağlarla Güvercinler" adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

Kaçırır annemin güzel sıcaklığı

Cezayir'in Atlas Dağları'nı evimizden

Şiirin bu dizelerinde annenin varlığının, çocuğa verdiği cesareti görülmektedir. Çocuk için anne ve baba güven ve huzur kaynağıdır. Bir şeyden korktuğu zaman hemen anne babaya ihtiyaç duyar ve ona sığınır. Annenin ve babanı varlığı cesaret aşılar. Şiirde de annenin verdiği cesareti ve güveni işlemiştir yazar.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "İlk Gün İlk Oturum" adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

Bu ha okul dedikleri

Bayram mı ha pencereler bayrak

Kızarlar mı ha uyusam

Şiirde okula başlayan ve ilk günün korkusunu yaşayan çocuğun içinde bulunduğu durum anlatılmıştır. Bazen bir şeyi zıddıyla anlatmak daha etkili olmaktadır. Yazar da burada şiiri okuyan çocuklara okula başlama korkusu ve çocuğun yaşadıklarını anlatarak, aslında okuldan korkacak bir şeyin olmadığını ve cesur olmak gerektiğini anlatmak istediği düşünülmektedir. Okula başlama süreci biraz sıkıntılı ve zorlu bir süreçtir. Bu süreci çocuğun özgüven ve cesaretini artırarak aşmak gerekir. Burada yazar bu süreci anlatarak, cesur olmak ve okuldan korkacak bir şeyin olmadığını anlatmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Daha Acıkmak" adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

Demek büyümüşüm dedim

Açlık büyüttü beni

Burada kurumaktansa dedim

Anasız

Çıkmalyım dışarı çabucak

Bulmalıyım yiyeceğimi

Cesaret, sosyal hayatta ayakta kalabilmenin, başarılı olmanın, başlanan işten sonuç almanın gerektirdiği en önemli kaynaktır. Cesaret, bütün korkulara rağmen bilinmeyene adım atmaktır. Aynı zamanda cesaret kendinde güç görme, acılara ve risklere karşı koymayı da ifade eder. Şiirde de yazar bu durumlara değinmiştir. Her zaman annesi yiyeceğini getiren Ayı'nın, annesiz kalınca kendi başının çaresine bakmak için cesaret örneği gösterdiğini ve yiyeceğini bulmak için ininden çıktığını görüyoruz. Hayatta kalabilmesi için cesaretli olup artık hayata atılmalı ve kendi başın çaresine bakması gerekmektedir. Yazar şiiri okuyan çocuklara da örtük olarak; cesur

olmaları, iş başa düşünce kendi başarının çaresine bakmaları gerektiğini, kendilerine güvenerek ürkek ve korkak davranmamalarını anlatmak istediği düşünülmektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Okul" adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

*Öyle sevdim ki
Hepsini ta uzaktan
Durun diye seslendim
Oraya gelmezsem hemen bu gece
Bana da Ayıcık desinler*

Yazar şiirde yazıları çok seven Ayının, okulu görünce yaşadığı mutluluğu anlatıyor. Çocuklara seslenip kedisi de okula gitmek ve yazıları görmek istiyor. Çok sevdiği okula varmak için "Oraya gelmezsem hemen bu gece/Bana da ayıcık demesinler" diyerek sevdiği şey uğruna her şeyi göze alacağını ve cesaretini ortaya koymaktadır. Yazar şiirde, şiiri okuyan çocuklara da; inandığımız ve sevdiğimiz şeyler uğruna risk almamız, ürkeklik ve korkaklıktan uzak olup cesaret ve kararlılık göstermek gerektiğini şiirsellikten yararlanarak anlatmak istemektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Pusu" adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

*Düşürdük diyorlardı tüydürmeyelim ha
Kaçmak kim ben kim
Sevilmiş çocuklardan
Kim kaçar ki budalalar*

Şiirde okulu çok seven Ayı, birkaç okula girince çocuklar Ayı'yı yakalamak için pusu kuruyor. Etrafını sarıp pusuya düşürüyorlar. Ayı ise bu durum karşısında cesur bir şekilde korkmadığını "Kaçmak kim ben kim/Sevilmiş çocuklardan" diyerek dile getiriyor. Yazı yazan bu çocuklar kendisine zarar vermez diye düşünüyor ve cesaretli şekilde bekliyor. Ayı birde sevdiği ve istediği şeyler uğruna yiğitlik ve kararlılık gösteriyor. Yazar örtük biçimde şiiri okuyan çocuklara da, inandıklarımız

ve isteklerimiz uğruna cesur olmak, kendimizde güven duymak gerektiğini aşılacak istiyor.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Suçlamalara Savunmalar" adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

*Alfabeyi karatahtayı soruyorsunuz ha
Aldım götürdüm
Yemedim ki
Okudum n'olacak*

Şiirde, alfabe karatahtayı alıp evine götüren Ayı, suçlamalar karşısında cesur bir şekilde neden yaptığını açıklıyor. Okumayı ve yazıları çok sevdiği için, korkmadan cesur bir şekilde savunma yapıyor. Yazar şiiri okuyan çocuklara da inandıkları değerler uğruna korkusuz olmalarını, cesur davranmalarını örtük bir biçimde aşılacak istiyor.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Dalgalar Oyunu" adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

*Şahlan der
Şahlan Şahlan Şahlan
Dalgaların yiğitleri
Dalgaların devlerine
Şahlan der
Şahlan Şahlan Şahlan.*

Şiirde yazar dalgaların şahlanışına, dalgaların yiğitliğine değinmiştir. Cesaret yiğitliği içinde barındırır. Yazar dalgaların şahlanışını ve heybetliliğini, dalgaların yiğitliği ile bağdaştırmıştır.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Norveç Kilidi" adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

*Ülkemizle
Atlas Okyanusu
Birbiriden korkusuz*

Diye mi?

“Çok girinti varmış/Çok çıkıntı varmış/Ülkemiz Norveç’in kıyılarında/Dedi öğretmen/Neden bu anneciğim?” diye yazar, öğretmen aracılığı ile çocuklara Norveç kıyılarında neden girinti ve çıkıntı olduğunu soruyor. Çocuk da ülkeleri ile Atlas Okyanusunun korkusuzluğundan, cesaretinden olabilir diye düşünüyor. Burada yazar tasvir yaparken cesaret değerini, şiiri okuyanlara anlatmak istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında “Kurt Büyütmek” adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

Yoo. Şu bizim Moğolistan’da

Kurtlar, yavruları daha korkusuz olsun diye hep

Hemen mağaraların önünde ulurlar aya karşı

Şiirde, kurtlar yavrularına cesaret aşılama için onlara örnek olarak mağaranın önünde ulumaktadırlar. Kurt cesur, atılgan ve hürriyetine düşkün hayvan olarak bilinir. Yapısı küçük fakat hayat mücadelesindeki yeri büyük, cesur ve sert hayvandır kurtlar. Burada kurtların cesaretine, yavrularına cesaret konusunda örnek olmalarına vurgu yapılmaktadır. Burada örtük olarak, çocukların her şeyi anne babasından örnek aldığı gibi cesareti de örnek alacağı verilmek istendiği düşünülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “Korkusuz” adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

Neden korkacaktım

Geceleri

Uyurken

Giysilerim uyumuyor ya

Şiirde çocuk gecelerden korkmadığını, bunu giysilerinin uyumayıp kendisini koruduğunu düşünmesinden kaynaklandığını söylemektedir. Cesur olduğunu, korkacak bir şey olmadığını açıkça söylemektedir. Karanlık korkusu hemen hemen bütün çocukların küçükken yaşadığı bir duygudur. Bu yüzden de geceleri ışığın açık bırakılmasını ya da anne baba ile beraber yatmayı tercih ederler. Yazar bu durumu

bildiği için, şiirdeki çocuğun karanlıktan korkmadığını ve cesaretli olduğunu göstererek şiiri okuyan çocuklara da cesaret aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Korku" adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

Geceleyin

Korkmayayım diye

Lambayı açık bırakır annem

Şiirde yazar karanlık korkusu olan ve bu yüzden geceleri lambayı açık bırakılarak duran çocuğu anlatmaktadır. Karanlık korkusu ve gece tek kalma korkusu çoğu çocuğun yaşadığı duygudur. Yazar da buna dikkat çekmektedir. Bazen bir şeyi anlatmak ve öğretmek için zıddı kullanmak daha faydalı olabilmektedir. Burada yazar korkuyu işleyerek cesur olmayı öğretmek istemektedir. Bu şiiri okuyan çocuklarda, karanlıktan korkacak ne var ki, diye düşündürmek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "İki Görünümlük Oyun" adlı şiirinde cesaret değeri işlenmiştir.

Sonra kara evden çekilir konu komşu

Gece eski gece olur

Ne korkuyorsun anacık ne korkuyorsun

Ölüm gelir de gider de.

Şiirde yazar ölüm korkusuna değinmiştir. Yazar şiirde bir evde ölüm olayı meydana geldiği ve komşular çekildikten sonra annenin korkusunun devam ettiğini söylemektedir. Çocuk ise annesine korkusunun gereksiz olduğunu, cesur olması gerektiğini, ölümün doğal bir şey olduğunu söyleyerek moral vermeye çalışmaktadır. Ölüm elbette ki üzücü ve sıkıntı verici bir durumdur. Düşünmesi bile acı verir insana. Sevdiklerimizi kaybetme ve öleceğimizi düşünmek bile çok korkutucudur. Ancak yaratılışın kanunu olarak her canlı ölümü tadacaktır. Bu yüzden korkup sürekli düşünmek ve o korku ile hayatı zehir etmek yanlıştır. Şiirdeki çocuk da annesine bu şekilde cesaret vermek istemektedir. Yazar da şiiri okuyan çocuklara bu durumu anlatmak istemektedir.

Cesaret korkaklık ve ürkeklikten uzak olmak demektir. Yiğitlik, atılganlık ve dayanıklılık gibi durumları içerisinde barındıran bir değerdir. Cesaret kavramı önemli değerlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı da değerlerin kazandırılması konusunda adım atmaktadır. MEB de bu cesaret değerine önem vermekte, programlarında cesur olma değerine yer vererek çocuklara bu değeri kazandırmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca da çocuklara yönelik yazmış olduğu şiirlerinde bu değeri bilincinde olup, şiiri okuyan çocuklara açık ya da örtük biçimde bu değeri kazandırmaya çalışmıştır. İncelenen şiirlere baktığımızda Okulumuz 2'deki şiir kitabında genele olarak Mustafa Kemal Atatürk'ün cesareti örnek gösterilerek, şiiri okuyan çocuklarında O'nu örnek alması sağlanmak istenmiştir. Bağımsızlık uğruna, Atatürk'ün göstermiş olduğu cesurluklara değinilmiştir. Vatan, millet söz konusu olduğunda ölümü göze alarak, savaşma cesareti gösterdiği işlenerek cesaret değeri aşılacak istenmiştir. Türk Ulusunun en önemli değerlerinden Mustafa Kemal Atatürk gibi bir şahsı şiirlerinde işlemesi, zaten şiiri okuyan çocuklar üzerinde büyük etki yapmaktadır. Yazar değerleri yeni nesle kazandırmak için topluma örnek olmuş kişilerin yapmış olduklarından yararlanmıştır. Mustafa Kemal de her yönü ile olduğu gibi cesurluğu ile de örnek bir liderdir. Yazar şiirlerinde bu durumdan faydalanmıştır. Yazıları Seven Ayı kitabında Ayı'nın göstermiş olduğu cesaret örneklerine açık ve örtük biçimde değinmiştir. Burada şiiri okuyanlara örtük biçimde cesaret aşılacak istenmiştir. Kuş Ayak kitabında da karanlık korkusu, ölüm korkusu gibi durumlara değinerek, aslında korkacak bir şey olmadığını düşündürmek istemiştir. Yazar bazen bir şeyi anlatmak ve öğretmek için zıt durumlardan faydalanmıştır. Korkaklığı göstererek aslında cesareti aşılacak istemiştir. Bazı çıkarımları çocuklara bırakmış, onların çıkarmasını istemiştir. Gösterme Parmağı, İlkokul 2'deki, Balina ile Mandalina ve Başparmak kitabında da az da olsa çeşitli cesaret örneklerine değinerek, şiiri okuyan çocuklara cesareti aşılacak istemiştir.

4.7. Çalışkanlık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Çalışmak, insanın hayatta kalabilmesi için gerekli temel ihtiyaçlarını karşılama yolunda sarf ettiği uğraşıdır. Bu eğilimde ciddi bir aktivite sahibi olmak da çalışkanlıktır. Başka bir ifadeyle çalışmak, bir şeyi ortaya koymak, oluşturmak için çaba harcamaktır. (Demirel, 2006: 61) Çalışkanlık ise, tembel olmama, severek iş yapma, faal ve üretken olma durumudur. Aksi durumda insan, başkalarına muhtaç bir yaşam sürmek zorunda kalabilir. İnsanı hayatta yüksek yerlere taşıyacak değerlerin başında çalışkanlık gelir.

Çalışmak insanın kendini daha iyi hissetmesini sağlar. İnsan çalıştığında bedenini ve zihnini olumlu şekilde kullanır, bu da hem bedensel hem de zihinsel sağlığı pekiştirir. (Urban, 2007: 153). İnsanın kendine güvenmesi ve mutlu olması için hayatta başarılı olması gerekir. Başarıya giden hiçbir kestirme yol yoktur. Edebiyat, tıp, bilim alanında başarıya ulaşmış insanların başarısının tek sırrı çok çalışmalarıdır. Bu insanlar çalışkanlıklarıyla sadece kendi hayatlarını değil başka insanların da hayatlarını kolaylaştıran buluşlara imza atmıştır.

Çalışkanlık değeri Türkçe Öğretim Programı'nda Temel Beceriler bölümünde doğrudan yer bulmuştur. Ayrıca girişimcilik değeri çalışkanlık değeriyle bağdaştırılarak aktarılmıştır:

“Temel Beceriler, öğrencilerin dil becerilerindeki gelişmeleriyle bağlantılı, yatay olarak bir yılın sonunda, dikey olarak da sekizinci sınıfın sonunda kazanacakları ve hayat boyu kullanacakları temel becerilerdir. Türkçe Dersi Öğretim Programı içerdiği kazanımlarla bu temel becerilerin gelişmesini sağlayacaktır. Programla ulaşılması beklenen temel becerilerin başında “girişimcilik” gelmektedir” (MEB, 2006: 5).

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Çalışkanlar” adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Ben

2'ye geçince

2'ye geçti Atatürk

Öyle sevindim ki

Yazar bu şiirde, birinci sınıfı başarı ile bitirip ikinci sınıfa geçen çocuğun sevincini işlemiştir. Çalışmadan bir hedefe ulaşmak, başarı elde etmek olanaksızdır. Şiirdeki çocuğun sınıfı geçmesi çalışmasının neticesidir. Başarılı olmak da çalışkanlığın göstergesidir. Bir işte başarılı olmak istiyorsak, ona emek vermek ve çalışma yapmak gerekmektedir. Yazar çalışıp başarılı olan, sınıfını geççe çocuğu şiiri okuyan çocuklara göstererek, başarılı olmak için çalışmak gerektiğini iletmek istemektedir. Şiiri okuyan çocuklara bu şekilde çalışkanlık değerini aktarmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Yüreklenmek" adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Neden korkacaktım harflerden

Onlarla

Okuyorum işte

Atatürk'ün adını

Şiirdeki çocuk harflerden korkmadığını, onları öğrenmenin kendisine zarardan ziyade fayda sağlayacağını bilincindedir. Çalışıp harfleri öğrenerek, okuma ve yazmayı yapabileceğini söylüyor. "Tek tek seviyorum hepsini/Onlarla/Yazıyorum su içer gibi kolay/Adını Atatürk'ün" dizelerinde ise çalışıp harfleri öğrenmesi sayesinde yazma konusunda hiç zorlanmadığından memnuniyetini dile getiriyor. Aynı zamanda bu sayede, Atatürk'ün adını okuyup yazmasının verdiği mutluluğu da ifade ediyor. Yazar burada çalışkanlık yanında Atatürk sevgisini de yer veriyor. Yazar çalışıp başarılı olmanın, okuma yazma öğrenmenin çocuğa verdiği mutluluğu ve memnuniyeti dile getirerek şiiri okuyan çocuklara da çalışkanlığı aşlamak istiyor. Çalıştıktan sonra başarılı olabileceğimizi, zorluk çekmeyeceğimizi şiiri okuyanlara ileti olarak vermektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "İnanç" adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Atam

Harfleri sayıları

Öğrenir yeniden

Benimle

Yazar bu şiirinde Atatürk ve çocuğun çalışkanlığına ve başarısına vurgu yaparak çalışkanlık değerini işliyor. Atatürk'ün sınıfta bulunan resmini, sanki Atatürk gerçekten sınıfta kendisi ile berabermiş gibi hissedip; çocukla beraber yeniden harfleri, sayıları çalışarak öğrendiğini düşünmektedir. Yazar şiiri okuyan çocuklara bu şekilde Atatürk ve çocuğun çalışkanlığını göstererek örnek almalarını sağlamak istediği düşünülmektedir. “*Yurdu kurtarır yeniden/Benimle*” derken de Atatürk'ün yurdun kurtarılması sürecindeki azmi ve çalışkanlığına atıfta bulunup, örtük biçimde Atatürk'ün çalışkanlığını göstermek istemektedir. Atatürk'ü tanıyan, onun hakkında bilgi sahibi olan çocuklar da onun bu çalışkanlığını örnek alacaktır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Kolaylığım” adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Çok güçse

Yapamıyorsam

Öğretmenin verdiği ödev

Atatürk hemen gelir yanıma

Yazdıklarına bakar

Birdenbire kolaylaşır birdenbire

Soruların hepsi

Şiirde, öğretmenin verdiği ödevi yaparken zorlanan çocuk Atatürk'ü yanına geldiğini hissetmesi ile soruların kolaylaştığını söylemektedir. Atatürk'ün varlığının kendisine çalışma ve başarıya güdüsü aşıladığına vurgu yapmaktadır. Atatürk'ün hayatında çalışkanlığı ile elde ettiği başarılar ve ülkesi için ortaya koyduğu eserleri herkese başarılı olma ve çalışkanlık aşılamaştır. Yazar şiirde biraz örtük olarak buna değinmektedir. Çocuk kendisine zor gelen soruların, Atatürk'ün kendisinin yanına gelmesi ile kolaylaştığını, başarı ve çalışkanlığının arttığını söylemektedir. Şiiri okuyan çocuklarda da bu his uyandırılarak, başarı ve çalışkanlık aşılama istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Koşu” adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

*Düdük çalına öğretmen
Koşunca bütün çocuklar
Bende koşarım
En hızlı*

Şiirde, öğretmenin çocuklara yaptırdığı yarışmada çocuğun diğer tüm çocukları geçmesi, en hızlı kendisinin koşması çalışkanlığının sonucu olarak verilmektedir. Şiirde başarılı olmak için herkesten çok çalışmak gerektiği görülmektedir. Yazar şiirdeki çocukları yarış içerisinde göstermedeki amacı, çalışkanlığın başarı getirdiğini göstermek istemesidir. Şiiri okuyan çocuklara da en başarılı olmak için, herkesten daha çok çalışmak gerektiği iletisini vermektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Verir Mi” adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

*Dağbaşını duman almış ha
Hayır kimmiş duman
Verir mi Atatürk
Dağın başını dumana*

Çalışmak, üretmek Atatürk'ün yaşama biçimidir. Atatürk'e göre çalışmamak insan için en büyük kusurdur. Bu nedenle Atatürk, “Türkiye çalışkanlar diyarı olacaktır” demiştir. Atatürk ülkenin kurtuluşu sürecinde ve kurtuluştan sonraki süreçte ülkesi ve milleti için gece gündüz çalışmıştır. Yazar bu şiirde Atatürk'ün ülkemizi kimseye vermediğine atıfta bulunarak, çalışkanlığını da vurgulamak istemiştir. Atatürk'ün yolundan gitmek için öncelikle çok çalışkan olmak gerekmektedir. Yazar biraz örtük biçimde Atatürk'ün çalışkanlığının şiiri okuyanlar tarafından örnek alınmasını istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Armağan” adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Hangimiz bilse

Öğretmenin sorduğunu

Yavaşça ona dönüyor yüzü

Ona gülümsüyor yüzü

Yazar şiirde sınıftaki çocukların çalışkanlığına ve kurallara uymasına değinmiştir. Çocuklar öğretmenin sorduğu sorulara cevap vererek çalışkanlıklarını göstermektedir. Aynı zamanda kurallara uydukları da görülmektedir. Yazar burada soruları bilen ve yaramazlık yapmayan çocuklar, sınıftaki Atatürk resmine bakıp ona layık olduklarını düşünmektedirler. Atatürk'ün çocuklardan beklentisini bile çocuklar, gösterdikleri çalışkanlık ve başarı ile Ona dönüp yüzlerinde bir gülümseme oluşmaktadır. Çocuklar çalışkanlığın verdiği dururu yaşamaktadırlar. Atatürk'e layık bir nesil olmanın mutluluğu yüzlerine yansımaktadır. Yazar şiiri okuyan çocuklarında, şiirdeki çocukları örnek alıp çalışkan ve başarılı olmalarını hedeflediği düşünülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "O'nu da Saymak" adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Toplama

Yaptırınca öğretmen

Sevinir bütün çocuklar

Şiirde, öğretmenin toplama yaptırmasına sevinen çocukların çalışmaktan zevk aldıkları anlaşılmaktadır. Bütün çocukların, öğretmenin toplama etkinliği yaptırmasına sevinmeleri derse olan ilgi ve sevgilerini göstermektedir. Derse çalışmayan, başarılı olmayan kişi ders işlemekten zevk almaz. Çalışkanlık ise derse olan ilgi ve sevgiyi artırır. Yazar şiiri okuyan çocuklara; çalışmanın derse olan sevgiyi ve başarıyı artırdığını göstererek, çalışma alışkanlığı kazandırmak istediği düşünülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Anlattı Öğretmen" adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Yurda saldırırlarsa

Savaş'tı en güzel olan

Öbür günlerde:

Çalışmak

Şiirde Atatürk'ün e sevdiği iki sözcükten birisinin çalışmak olduğunu söyleyen yazar, açık olarak çalışkanlık değerini işlemiştir. Mustafa Kemal çalışkanlığı ile dünyaya örnek bir liderdi. Çalışkan olmanın önemini her fırsatta vurgulamıştır. Atatürk'ün çalışkanlığı biraz araştırıldığında; Atatürk'ü tanıyanlar onun için çalışma saati diye bir şey olmadığını, yapacağı işi bitirinceye kadar uyumadan, dinlenmeden, yemek yemeden çalıştığını söylerler. Atatürk için iyi bir vatandaş olmak amaçtır. Bunun yolu ise çalışmaktan geçmektedir. Yazar Atatürk'ün çalışkanlığına açık olarak değinerek, şiiri okuyan çocuklarında Atatürk'ü örnek alarak çalışkanlık değerini içselleştirmeleri amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Konuşmamız" adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Günü gelince yavrurum

Ne olacaksın dedi annem gülerek

Ey Türk Genci

Olacağım büyür büyümez dedim anneme

Atatürk'ün en güvendiği, ülkeyi emanet ettiği gençlere, ölmeden önce bazı nasihatleri olmuştur. Bunu da Gençliğe Hitabe'de dile getirmiştir. Bu hitabede çalışkanlık değerine de değinmiştir. "Bir gün, İstiklâl ve Cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şerâitini düşünmeyeceksin!" diyerek ülke muhafazasının devamlı olan bir şey olduğu ve bunun için her an tetikte bulunmak gerektiğini vurgulamıştır. Vazifeye atılmak da çalışkanlığı göstermektedir. Yazar şiirde çocuğun Ey Türk Genci olacağım derken, örtük bir şekilde çalışkan olacağım da dediğini düşündürmektedir. Şiiri okuyanlara da bu değeri aşılacak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Yaşayan Mustafa Kemal" adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Devrim der kurtuluş der

Özgürlük

Der kimi

Ülkenin kurtuluşu sürecinde gösterdiği çalışkanlığı, daha sonra da yaptığı devrimlerle gösteren liderdir Mustafa Kemal Atatürk. Yazar burada Atatürk'ün çalışkanlığını dile getirmiştir. Ülkenin bağımsızlığı tehlikede iken kurtuluş demiş, kurtuluştan sonra ülkenin çağdaşlaşması için devrim demiş ve özgürlüğü her şeyin üzerinde tutmuştur. Bu işleri ise çalışkanlığı ile yapmıştır. Burada yazar böyle bir lideri şiirinde işleyerek, şiiri okuyanlara da örnek olmasını istemiştir. Bazen bir değeri anlatmak için, millete her yönü ile örnek olan şahısları şiirlerinde işlemiştir yazar.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Der ki" adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Öğrenciler

Okul yollarında

Dinler türkü ayaklarını

İşitir

Bilginin

Uzaklarını

Yazar şiirde, öğrencilerin okula gitmek için her gün yollara düştüklerini ve bunu severek yapmaları çalışkanlık ve azimlerini göstermektedir. Bilgiye ulaşmak, hayatta başarılı olmak için çalışmak ve bazı zorluklarla sabırla mücadele etmek gerekmektedir. Yazar da şiirde aslında bunu işlemektedir. Yazar şiirsellikten yararlanarak çocukların okula gitme, bilgiye ulaşma sürecini hoş bir biçimde tasvir ederek işlemiştir. Şiiri okuyan çocuklara, bilgiye ulaşmak için çalışmak ve bazı mücadeleler vermek gerektiğini gösterip, böyle yapmaları için mesaj vermektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "İçimdeki Aydınlık" adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Eşittir işte içimden biliyorum

Seversek
Çalışırsak bize
Okullarla öğretmenler,

Yazar şiirde çalışkanlık değerini açık olarak işlemiştir. Şiirdeki çocuk, okullar ve öğretmenlerin kendisine açık ve eşit olmasını okulu sevmek ve çalışkan olma şartına bağlamıştır. Öğretmenlerin her öğrenciye eşit yaklaştığını, öğrencilerin ise bu muameleyi görmek için üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmeleri gerektiğini işlemektedir. Okul ve öğretmenler, okulu ve öğretmenleri seven, çalışan herkes için bilgi yuvasıdır. Yazar burada şiiri okuyan çocuklara da okul, öğretmen sevgisi ve çalışkanlık değeri aşılacak istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "İlk Sözü Anlamak" adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Öğretmenin dediği
Değerken
Yüzümüze bizim
Güler gibiyiz anne

Şiirde, öğretmenin anlattıklarını " *Öğretmenin dediği/Değerken*" memnuniyetle karşılayan ve bilgileri güler yüzle karşılayan çocuk işlenmiştir. Burada yazar örtük biçimde çocukların derlere çalışmak ve öğrenmekten zevk aldıkları çıkarılmaktadır. " *Öğretmenin dediği/Değerken/Ta içimize bizim/Susmuş türküler gibiyiz*" diyerek de öğretmenin anlattıklarını içselleştirdiklerini, öğretmenin dinlerken susmuş türküler gibi olduklarını şiirsellikten yararlanarak anlatmıştır. Çocukların öğretmenin anlattıklarına değer verdiklerini, bilgileri anlamak ve içselleştirmekten duydukları memnuniyet işlenmiştir. Şiirde örtük biçimde çalışkanlık değerine vurgu yapılmaktadır. Şiiri okuyan çocuklara da bu değer aşılacak istenmektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Boyalar" adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir

“Yeşil çalışkandır/Kırmızı yaramaz/Sarı uykucu/Ak yıkanmış/Kara korkak/Ben erkenden/Ana Okuluna gelirken/Yeşil gibiyim” şiirde yazar, renklere bazı öğrenci davranışları yüklemiştir. Yeşile çalışkanlık, kırmızıya yaramazlık gibi davranışlar yüklemiştir. Şiirdeki çocuk da kendisini Ana Okuluna giderken erkenden kalkıp, sorumluluğunu yerine getirip zamanında okula gitmesinden dolayı yeşil gibi çalışkan olduğunu söylemektedir. Yazar burada çalışkanlık değerini açık olarak işlemiştir. Okula giden çocukların bazı sorumlulukları vardır. Bunları yerine getiren çocuklar çalışkan olarak nitelendirilebilir. Şiirdeki çocukta erkenden kalkıp, okul yolunu tuttuğu için çalışkan ve sorumluluk sahibi bir öğrenci olarak düşünülebilir. Yazar burada şiiri okuyan çocuklara da şiirdeki renklere yüklediği olumlu ve olumsuz davranışları göstererek, olumlu davranışlardan olan çalışkanlığı örnek almalarını istemektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “Sincap” adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Şu ağacın tepesinde

Var bir sincap

Ceviz kırar, yemek arar.

Doğadaki tüm canlılar yaşamını devam ettirebilmek ve hayatta kalabilmek için çalışmak, mücadele etmek zorundadır. Aksi takdirde hayatta kalması imkânsızdır. Şiirde sincap hayatını sürdürebilmek ve karnını doyurmak için, ceviz kırmakta ve yiyecek arayarak çalışmaktadır. Yazar doğadaki sincap örneğini şiirde işleyerek aslında şiiri okuyanlara da mesaj vermek istemektedir. Hayatımızı sürdürebilmek ve yaşam kalitemizi artırmak için çalışmak, mücadele etmek gerektiğini örtük biçimde okuyuculara vermektedir. Şiiri okuyan çocuklarında bu çıkarımda bulunmasını sağlayarak, çalışkan ve mücadeleciler olmalarını sağlamak istediği düşünülmektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “Betigim” adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Betik en iyi arkadaş

Bana neyi sorsam söyler

Ne anlatsa en sonunda

Çalış, iyi, doğru ol der.

Yazar bu şiirde arkadaşlık, dostluk değerini açık olarak işlemiştir. Bunun yanında çalışkanlık değerine de değinmiştir. Şiirde, kendisine her sorduğunu söyleyen, her konuda yardımcı olan, çalışkanlığı, iyiliği ve doğruluğu öğütleyen Betik adlı arkadaşına olan sevgisini dile getiren çocuk işlenmiştir. İyi arkadaşın, sohbet ve nasihatleriyle bizde sürekli güzelliklere karşı bir merak, arzu oluşturacağını, kötülükler konusunda ise ikazda bulunup elimizden tutarak bizi kayıp düşmekten kurtaracağını anlayabiliriz. Yani bu ifadede iyi arkadaş, aktif ve üzerimizde doğrudan bir etkiye sahiptir. Şiirde de arkadaşı Betik'in kendisine çalış diyerek çalışkan olmayı öğütlediği görülmektedir. Şiiri okuyan çocuklarında bu şiirden çıkarımlar yaparak; çalışkan, doğru, iyi insan olmaları sağlanmak istenmektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Kelebek" adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Sana yaramaz diyorlar

İnanmıyorum kelebek

Senin çiçekten çiçeğe

Gittiğin geldiğin konduğun

Çiçeklere çalışmak değil mi?

Şiirde kelebeğin yaramaz olduğu, bir işe yaramadığı düşüncesinin yanlış olduğunu; aksine çiçekten çiçeğe gidip geldiği, konduğu çiçeklere çalışmak olarak gösterilmiştir. Kelebekle ilgili yanlış düşünce düzeltilmek istenmiştir. Kelebeğin gerçekte çalışkan olduğu vurgulanmıştır. Yazar şiirde açık olarak çalışkanlık değerini işlemiştir. Şiirdeki çocuk kelebeğin çiçekten çiçeğe konmasının yaramazlık olmadığı, çiçeğe faydasının olduğu, yaramazlık için değil bir amaç için çiçekten çiçeğe konma çalışması yaptığını düşünmektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Karşılığı" adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

*Duydum evler yapıldığını
Bir olanaksızlığı anlatırken
Balık kavağa çıkmış
Dediklerini insanların gülerek*

Başarılı insanlar genellikle olumlu düşüncelere sahiptir. Çalışmayı sever zorlukları aşmayı bilirler. Olumsuz düşünen insanlar ise negatif düşüncelere takılıp kalırlar. Karşılaştıkları engelleri nasıl aşacaklarını bilemezler. Başarılı olmak için öncelikle inanmalı ve çok çalışmalıyız. Asla ve asla karamsarlığa düşmemeliyiz. İnanmadığımız, başaramayacağımızı düşündüğümüz işlerde, çalışma şevki kalmayacak ve başarılı olmak da zorlaşacaktır. Şiirde de yazar bu duruma değinmiştir. Birileri olanaksızlığı anlatırken, balığın çalışarak kavağa çıkıp olanaksızı başardığını göstermiştir. Şiiri okuyan çocuklara da olanaksız diye bir şeyin olmadığını, inanarak ve çalışarak her şeyi başarabileceklerini anlatmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Yön Akdeniz" adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

*Bütün gücümle çırpıyorum kuyruğumu
Öyle hızlı gideceğim ki
Kuşlar bile arkamızda kalacak*

Şiirde Balina, Mandalina'yı ülkesine sevdiklerine kavuşturmak için sırtına binmesini istiyor. Öyle hızlı gideceğim ki, kuşlar bile arkamda kalacak diyerek çalışkanlığını ve azmini göstermektedir. Çalışkanlık tembel olamama, severek iş yapma ve pasif olmamaktır. Burada da Balina severek ve çok hızlı bir şekilde gideceğini, kuşları bile geçeceğini söyleyerek çalışkanlığını ön plana çıkarmaktadır. Şiirde, okuyuculara da yaptıkları işin en iyisini yapmaları, çalışkan olmaları gerektiğinin iletisini vermektedir. Başarılı olmak için çok çalışmak gerektiği gösterilmek istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Başarı" adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Yaşasın ne güzel

Çiziyorum artık

Toprağa

Çayıra

Gölün üstüne

Yazar şiirde, yazı yazmayı seven Ayı'nın yazmayı öğrenince yaşadığı mutluluğu işlemiştir. Çalışmak başarıyı getirir. Başarıda mutluluğu beraberinde getirir. Bir amaca ulaşmak için çalışmak ve emek vermek gerekmektedir. Başarılı olduğumuzda da kendimize güvenimiz artar. Şiirde yazar, Ayı'nın artık çizmeyi öğrenmesinin çalışması sayesinde olduğunu ve bundan duyduğu mutluluğu şiiri okuyanlara göstermek istemiştir. Şiiri okuyanlarında başarılı olmak için çalışması gerektiği iletisini çıkarmaları hedeflenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "A" adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

"İşte kim yazmış dediler/Bu A'yı buraya/Hem de/Güzel yazmış dediler/Bir sevindim ki/Bir sevindim ki" şiirde Ayı'nın çalışıp başarılı olmanın verdiği mutluluğu yaşadığı görülmektedir. A yazmayı öğrenen Ayı, yazdığı A'nın sevilmesi, beğenilmesini duyunca yaşadığı sevinç işlenmiştir. Yazar burada Ayı örneğinden hareketle şiiri okuyanlara; çalışıp başarılı olabileceğimiz ve başarının da mutluluğu beraberinde getireceğinin mesajını vermektedir. Şiiri okuyanlara da çalışkanlık değeri aşılacak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Güzel Litvanya Türküsü" adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Başkent Vilnius'ta öyle çalışkandır ki öğrenciler görürsünüz

Yollara yaza yaza çözerler

En güç aritmetik sorularını

Yazar şiirde çalışkanlık değerini açık olarak işlemiştir. Litvanyalı çocukların çalışkan olduğuna değinmiş ve en güçlü aritmetik sorularını bile çözdüklerini söylemiştir. Çalışmak en güç işleri bile başarmayı sağlar. Şiirde de Litvanyalı

çocukların çalışarak en güç, en zor soruları bile çözebildikleri şiirde görülmektedir. Yazar şiiri okuyan çocukların da Litvanyalı çocuklar gibi çalışkan olmalarını sağlamak için, onları örnek olarak şiirde işlemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Su" adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

Anlatılanları ilk önce anlar gibidir

Öğrenmişçesine anlar

Bilgiç bilgiç

Yazar öğretmenin masasında duran suyun parlaklığını, sanki öğretmenin söylediklerini ilk önce anlayan sınıfın parlak öğrencisi gibi göstermiştir. Burada da örtük biçimde çalışkanlığa vurgu yapmıştır. Suyu betimleyip, sınıftaki her şeyi bir çırpıda anlayan, bilgiç bilgiç duran çocuğa benzeterek işlemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Kuş Çanta" adlı şiirinde çalışkanlık değeri işlenmiştir.

...

Hemen yanıtlıyor Aysel

Öğretmeni iyice dinliyorum ya ben

Çantam kuş gibi

Şiirde yazar derslerde başarısız olan çocuğa çantasının ağır geldiği, taşımaktan yorulduğu durumla; dersleri dinleyip çalışkan olan çocuğa çantasının kuş gibi olduğu durumu anlatmıştır. Yazar burada iki durumu göstererek, şiiri okuyan çocukların olumlu durumu yani çalışkanlığı örnek almalarını amaçlamaktadır. Sorumluluklarını yerine getiren, derlerine çalışan, öğretmenini dinleyen, azim ve gayret gösteren öğrenciler her zaman başarılı olur. Başarılı olan çocuklar da okulla ilgili her durumdan zevk alır. Bu şiirde de çalışkan, sorumluluk sahibi çocuğa çantası kuş gibi gelmektedir. Yorulduğunu farkına bile varmamaktadır.

İnsan için en önemli değerlerden bir tanesi de çalışkanlık değeridir. Çalışmak tembellikten uzak olma, üretken olma, işleri severek yapma durumudur. Hayatımızı

devam ettirebilmek için çalışma mecburiyetimiz vardır. İnsanların ve diğer canlıların yaşamı sürdürebilmeleri için çalışma içerisinde olmaları gerekmektedir. İnsanların hayatta bazı hedefleri ve amaçları vardır. Bu hedef ve amaçlarına ulaşabilmek için çaba göstermek ve çalışmak zorundadırlar. Tembellikle, boş vermişlikle başarılı olmak olanaksızdır. Çalışkan insanlar hem kendilerine hem de çevrelerine faydalı insanlardır. Çalışkan insanlar işlerine azim ve gayretle sarılır, engellerle başa çıkmak için emek harcar, kolay kolay pes etmezler. Aynı zamanda sorumluluk sahibi insanlardır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca da bu değerın öneminin farkında olmuş ve çocuklara yönelik yazmış olduğu şiirlerinde çalışkanlık değerine de özellikle yer vermiştir. Çocuklara yönelik şiirleri incelendiğinde, öğrenci çalışkanlığına çokça değinmiştir. Türk milletine ve ülkesine yaptıkları ile en büyük örnek teşkil eden Mustafa Kemal Atatürk'ü Okulumuz 2'deki kitabında özellikle işleyerek, Atatürk'ün çalışkanlık yönünü gösterip şiiri okuyanlarında örnek almasını amaçlamıştır. Önemli şahısları şiirlerinde işleyerek, o şahsiyetlerin olumlu özelliklerini şiiri okuyanlara gösterip değer aktarma yoluna gittiği görülmüştür. Bazı şiirlerinde çocukların okul başarısı için çalışmalarını gerektiğine vurgu yapmıştır. Kuş Ayak adlı şiir kitabında da çalışkanlık değerine önem verdiği ve şiirlerinde bu değere yer verdiği görülmüştür. Bu kitabında da öğrenci çalışkanlığına bazen açık bir şekilde değinmiş, bazen de hayvanların çalışkanlığını okuyuculara göstererek örtük biçimde çalışkanlık değerini aktarmaya çalışmıştır. İncelenen Başparmak adlı kitabında çalışkanlık değerine rastlanmamıştır. Diğer incelenen kitaplarında ise çalışkanlık değerine yer verdiği görülmüştür. Yazarın bu şiirlerinde de görüldüğü gibi ülkenin gelişmesi için çalışkan bireylere ihtiyaç olduğu bilincinden hareketle, bu değerinin önemini ve değeri okuyuculara aktarma düşüncesinde olduğu anlaşılmıştır. Bazen açık bazen de örtük olarak değeri aktarma yoluna başvurmuştur.

4.8. Dayanışma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Türkçe Sözlük (TDK, 1998: 534)'te bir topluluğu oluşturan insanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanması olarak tanımlanmıştır.

Sahip olunan imkânların ihtiyaç sahiplerinin yararına kullanılmasına sağlayan dayanışma adalet, ahlak, saygı, sevgi gibi değerlerin yaşatılmasını sağlar. İnsanlara saygı gösteren, gönlü ve zihni sevgiyle dolu olan insanların dayanışmadan kaçmaları mümkün değildir (Doğan, 2005: 15). Dayanışma sayesinde insanların bir işi daha kolay ve daha kaliteli yaptıklarını ifade eden Dökmen (2008: 145)'e göre her dayanışmada bir işin birlikte yapılmasının yanı sıra bir iletişim süreci yaşanır. Bu iletişim insanları birbirin yakınlılaştırarak güçlü dostlukların doğmasını sağlar.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "İnanç" adlı şiirinde dayanışma değeri işlenmiştir.

*Atam
Harfleri sayıları
Öğrenir yeniden
Benimle*

Dayanışmanın tanımında geçen bazı durumlar karşısında birlikte hareket etme durumu, bu şiirde Atatürk ile çocuğun beraber hareket etme durumunda görülmektedir. Burada aslında gerçekte beraberlik yoktur. Çocuk sınıfta derleri öğrenirken, Atatürk'ün sınıfta bulunan reminin gerçekte Atatürk'ün kendisi ile beraber olduğunu düşünmesi vardır. Burada dayanışma içerisinde olduklarını çocuk düşünmektedir. Şiiri okuyan çocuklara da bu değeri aktarmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Büyüttüğümüz" adlı şiirinde dayanışma değeri işlenmiştir.

*Ben ödev yazarken
Vardır bir eli
Hepimiz ödev yazarken
Vardır biliyorum 30 eli*

Şiirde açıkça dayanışma değeri işlenmiştir. Şiirde çocuk kendisi ödev yazarken elini Atatürk'ün eli olarak düşünüyor. Burada bir eli olduğunu söylüyor. Atatürk'e layık olmanın verdiği gururla, kendisi ödev yaparken Atatürk'ün eli gibi düşünüyor. Sınıftaki herkes birlik olup, otuz kişi beraber ödev yapınca Atatürk'ün otuz eli

olduğunu söylüyor. Burada dayanışma ve birlikteliğe vurgu yapıyor. Örtük olarak Atatürk'ün bizden beklentisi olan birlik, beraberlik ve dayanışma içerisinde olmamız gerektiğini şiirsellikten yararlanarak şiiri okuyanlara anlatmak istediği düşünülüyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "O'nu da Saymak" adlı şiirinde dayanışma değeri işlenmiştir.

30 öğrenciyiz

1 daha kattık mı

31 oluruz O'nunla

Dayanışmanın tanımında da bahsedildiği gibi ortak bir durum karşısında güç, fikir ve duygu birliği yapma durumudur. Burada şiirde yazar sınıfta çocukların otuz kişi olduğunu ve birlikte olmaktan memnuniyet duyduklarını sınıf içi dayanışma içinde olduklarını gösteriyor. Bir de Atatürk'ü kendileri ile beraber sayıp otuz bir olduklarını söylüyor. Dayanışma birlik beraberlik, ortak hareket etme demektir. Şiirde de öğrencilerin birlik ve beraberlik içinde oldukları hatta Atatürk'ün de kendileri ile olduğunu söyleyerek dayanışma içerisinde olduklarını gösteriyor. Yazarın şiiri okuyan çocuklara da dayanışma ruhu aşlamak istediği düşünülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Yaşayan Mustafa Kemal" adlı şiirinde dayanışma değeri işlenmiştir.

Devrim der kurtuluş der

Özgürlük der kimi

O bütün yurt uğruna ölenlerin

Birikimi

Şiirde yazar biraz örtük olarak dayanışma değerini işlemiştir. Mustafa Kemal ve Türk Milletinin fertleri vatanını, milletini kurtarmak ve tam bağımsız bir ülke olarak devam edebilmek için Kurtuluş Savaşını yapmıştır. Burada ise canını hiçe sayan aziz millet, tarihinin en büyük dayanışma örneğini ortaya koymuştur. Kadın, erkek, çocuk, yaşlı herkes birlikte hareket etme duyarlılığı göstermiş ve ülkesini kurtarmıştır. Yazar burada okuyuculara bunu anımsatmak istemiştir. Birde şiirde; "O

bütün yurt uğruna ölenlerin birikimi” diyerek bu ülke için her şeyini ortaya koymuş aziz milletin temsilcisi ve birleştirip bütünleştiricisi olarak Atatürk’ü şiiri okuyanlara göstermektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Yooo” adlı şiirinde dayanışma değeri işlenmiştir.

*Yooo bana bak
Balıklara denizlere bak
Buzullara bak Sarı kardeş
Bizler öyle kocamanız ki
Soğuşun kocamalığını kaplarız*

Bir önceki şiirle bağlantılı olarak yazılan bu şiirde yazar balinaların dayanışmasını işlemiştir. Önceki şiirde Balina Mandalina’ya üşümesin diye yardım etmek istemiş, Mandalina da siz üşürken bunu kabul edemem diye cevap veriyor. Bu şiirde ise Balina, büyüklükleri ve beraberlikleri sayesinde kendilerine soğuşun işlemediğini söylemektedir. Burada balinalar arasındaki dayanışmaya ve beraberliğe vurgu yapmaktadır. Yazar burada şiiri okuyanlara da bazı mesajları vermek istektedir. Bunlar; birlik, beraberlik ve dayanışma içerisinde olursak zor durumlara daha kolay göğüs gerebiliriz. Ortak hareket etme işlerimizi daha kolaylaştırır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Köpükler Köpükler” adlı şiirinde dayanışma değeri işlenmiştir.

*Kuşları geçiyorduk
Yüksele alçala biz
Gökbalina bir ben iki
Köpükler üç*

Şiirde Balina, Mandalina ve Köpüklerin birlikte, dayanışma içerisinde kuşları bile geçtiği görülmektedir. Dayanışma değeri açık olarak işlenmiştir. Dayanışma bazı durumlar karşısında birlikte, ortak hareket etme olarak tanımlanabilir. Şiirde de Balina, Mandalina ve Köpükler arasındaki birlikteliği, dayanışmayı işleyen yazar;

okuyucuya dayanışma içerisinde olursak daha güçlü olabiliriz mesajını vermek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Ova Çocuk" adlı şiirinde dayanışma değeri işlenmiştir.

Danimarkalı çocukların

Hepsi çağırır bizi

Bir elleri süt

Bir elleri peynir

Şiirin tamamında yazar Danimarkalı çocuklar arasındaki beraberlik ve dayanışmayı işlemiştir. Hep birlikte oynadıkları, birlikte hareket ettikleri ve birlikte çalıştıklarını göstermiştir. İnsan doğası gereği yalnızlıktan pek memnun kalmaz. Toplumsal bir varlıktır. Birlikte yaşamının gereği de dayanışma içerisinde olmaktır. İnsanların birlikte hareket etmesidir dayanışma. Yazar da şiirde Danimarkalı çocuklar arasındaki dayanışmayı şiiri okuyan çocuklara göstererek, dayanışmanın önemini ve değerini kavratmak istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Yapışık Kardeşler" adlı şiirinde dayanışma değeri işlenmiştir.

Şili ile Arjantin,

Sırt sırta vermiş iki çocuk

Yazar şiirde ülkeleri çocuğa benzeterek aralarındaki ülke dayanışmasını işlemiştir. Hiç bir insan tek başına yaşayamaz, tek başına ihtiyaçlarını karşılayamaz. Her insan bir başka insanın yardımına muhtaçtır. Toplum halinde yaşama insanların birbirleriyle yardımlaşarak ve birbirlerini desteklemelerini ortaya çıkarmıştır. Yardımlaşma ve dayanışma bir toplumu ayakta tutan en önemli insani özelliklerdendir. İnsanlar arasında yardımlaşma olduğu gibi ülkeler arasında da yardımlaşma ve dayanışma önemlidir. Ülkelerin de maddi ve manevi destek ve yardıma ihtiyaçları ortaya çıkabilmektedir. Burada ülkelerin dayanışma içerisinde olmaları onlara her yönden yarar sağlayacaktır. Yazar okuyuculara bu bilinci aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Göz Balıkları" adlı şiirinde dayanışma değeri işlenmiştir.

*Azerbaycanlı çocuklar, sevgili arkadaşlarım
Yedi yedi oynarlar hep
Gobistan kayalarındaki o çok eski çizgilerle
El ele, doymuş.*

Yazar şiirde Azerbaycanlı çocuklar arasındaki dayanışma ve birlikteliği işlemiştir. Hiç bir insan tek başına yaşayamaz, tek başına ihtiyaçlarını karşılayamaz. Her insan bir başka insanın yardımına muhtaçtır. Toplum halinde yaşama insanların birbirleriyle yardımlaşarak ve birbirlerini desteklemelerini ortaya çıkarmıştır. Burada da yazar bu duruma vurgu yapmış, dayanışma değerini işlemiştir. Yazar şiiri okuyan çocuklarda da dayanışma duygusunu geliştirmek istemektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Göklenme" adlı şiirinde dayanışma değeri işlenmiştir.

*Kuşlardan birisi uçmasa
Öteki kuşlar uyanmazlar
Kuşlardan birisi uyanmasa
Öteki kuşlar uçmazlar*

Yazar şiirde kuşlar arasındaki dayanışmaya değinmiştir. Bir kuş uçmasa diğer kuşlarında uçmaması, aralarındaki birliktelik ve dayanışmayı göstermektedir. Canlıların birçoğu aralarında büyük bir dayanışma içerisindedirler. Özellikle sürüler veya koloniler halinde yaşayan canlılar, toplu yaşamın ve dayanışmanın örneğini göstermektedirler. Canlılar, çoğunlukla rekabetin değil, dayanışmanın, işbirliğinin, birbirinin çıkarlarını kollamanın ve fedakârlığın avantajlarını kullanmaktadırlar. Yazar burada kuşlar arasındaki dayanışmayı göstermektedir. Burada okuyucular da bazı mesajları çıkarmalıdır. Hayvanlar arasında bile dayanışma varsa ve bu onların yaşamını önemli ölçüde kolaylaştırıyorsa, insanlar arasında da dayanışmanın da çok sayıda faydası olacağını çocuklara hissettirmek istemektedir. Bu şekilde de dayanışma içerisinde olma davranışı göstermelerini amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Gürültü" adlı şiirinde dayanışma değeri işlenmiştir.

Adamlar kadınlar çocuklar görüyorum

Kimi balık tutuyor

Ağaçlar arasında geziyor kimi

Kimi giriyor büyük eve

Yazar şiirde hep birlikte gölün kıyısında ormanda piknik yapan insanların beraberlik ve dayanışma ruhu içerisinde zaman geçirdiklerini işlemiştir. Herkesin birbirine saygı ve sevgi çerçevesinde birlikte etkinlik yapmaları ararlarındaki dayanışmanın göstergesi olarak düşünülmektedir. Dayanışma ruhunun maddi ve manevi birçok faydası bulunmaktadır. Yazar şiiri okuyan çocuklara da bu bilinci aşılayıp, birbirleri ile dayanışma içerisinde olmalarını istemektedir.

Dayanışma birlik ve beraberliği sağlayan, insanları ortak noktada buluşturan değerdir. Sahip olunan imkânların ihtiyaç sahiplerinin yararına kullanılmasını sağlayan dayanışma adalet, ahlak, saygı ve sevgi gibi değerlerin yaşatılmasını sağlar. Dayanışmanın birçok faydası olduğu gerçeği inkâr edilemez. Dayanışma sayesinde işlerin çok kolaylaştığı söylenebilir. Güçlü toplumlara baktığımızda insanlar arasında sıkı bağ ve dayanışma olduğu görülmektedir. Dayanışma değerini en güzel yansıtan toplumların başında Türk toplumu gelmektedir. Türk toplumu Kurtuluş Savaşında tarihinin en büyük dayanışma örneğini göstererek, bağımsız ve özgür yaşamaya devam etmiştir. Milletimiz bu savaş esnasında tek vücut olmuş, büyük bir dayanışma örneği göstermiştir. Tarihinde de büyük öneme sahip olmuş bu değeri gelecek nesle aktarmak da hayati öneme sahiptir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca da şiirlerinde dayanışma değerine yer vererek, toplumun bekası için çok gerekli olan dayanışma değerini çocuklara aktarmak istemiştir. Şiirlerinde açık ve örtük olarak çeşitli dayanışma örneklerine yer vererek, şiiri okuyan çocuklara bu değeri aktarmaya çalışmıştır. Okulumuz 2'deki şiir kitabında Atatürk ve Türk milletinin dayanışma içerisinde ülkesinin kurtuluşuna vesile olmasını işleyerek dayanışmanın önemini göstermiştir. Bazı şiirlerinde sınıf içi

dayanışma örneklerine yer vermiştir. Balina ile Mandalina şiir kitabında, kitabın kahramanları Balina ve Mandalina arasındaki dayanışma örneklerine yer vererek, biraz örtük olarak dayanışma değerini şiiri okuyan çocuklara aktarmaya çalışmıştır. Gösterme Parmağı, Kuş Ayak, Yazıları Seven Ayı, Başparmak adlı şiir kitaplarında dayanışma değerine yer vermiş, İlkokul 1'deki şiir kitabında dayanışma değerine rastlanmamıştır. Bazı şiirlerinde hayvanlar arasındaki dayanışma, bazılarında ülke dayanışması, çocuklar arasındaki dayanışma gibi örnekleri işlediği görülmüştür. Baktığımızda dayanışma değerinin önemini kavratmak ve dayanışma değerini çocuklara aşılama için çeşitli dayanışma örneklerini şiirlerinde işlemiştir. Dayanışma değerine önem vermiş ve bunu da çocuklara aktarmaya çalışmıştır. Toplumumuz için çok büyük öneme sahip dayanışma ruhunu aşılama düşüncesi ile şiirlerinde yer vermeye çalıştığı sonucuna varılmıştır.

4.9. Doğruluk-Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Dürüstlük kavramı, *Türkçe Sözlük* (TDK, 1998)'te “sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmama” olarak tanımlanır. Dürüst; söz ve eylemlerinde doğru olan, doğruluktan ayrılmayan, dürüstlük ise dürüst olma durumu olarak tanımlanabilir. Dürüst olmamak ise insanı yapmacık ve başkalarını kandıran insanlara dönüştürür. Yapılan sahtekârca davranış bir diğerine yol açar. Kişi söylediği yalan sonucunda amacına ulaşırsa yalan söylemeye devam eder. Ayrıca kişi yalanını kapatmak için başka bir yalana ihtiyaç duyar. Bu süreç devam ederse, sahtekârlık neredeyse bir yaşam biçimi haline dönüşür (Urban, 2007: 116). Yalan alışkanlık haline dönüştüren insanlar çıkarlarını korumak adına kolayca yalan söyleyebilir. Bu tür insanlar toplum tarafından yadırganır; hiç kimse onlara güvenmediği için onlarla alış veriş etmez, yardımda bulunmaz.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Mut” adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir.

Söyledim çocuklara hemen

Önce inanmadılar

Oh

Ben oldum artık

Öğrencilerin ona en yakını

Şiirde çocuğun Atatürk'e en yakın kendisinin olduğunu arkadaşlarına söylemesi ve ilk başta onların buna inanmamasını görüyoruz. Şiirde çocuğun Atatürk sevgisinin yanında dürüstlüğünü de görüyoruz. Arkadaşlarının önce inanmayıp sonra inanmaları, çocuğa olan güvenlerinden ve dürüst olduğunu bilmelerinden kaynaklanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Yüreklenmek" adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir

Niye korkacakmışım harflerden

Onlarla okuyorum işte

Atatürk'ün adını

Şiirde çocuk harflerden korkmadığını açık yüreklilikle dile getirmiş, korkmadığını dürüstçe ortaya koymuştur. Neden korkacakmışım diyerek, korkulacak bir durum olsa bile dürüst olmak gerektiğini vurgulamıştır. Yazarın dürüstlük değerini cesur olma değeriyle birlikte ele aldığı bu metinde insani ve ahlaki değerleri öne çıkardığı, insan dürüst olduktan sonra nihayetinde bir şey kaybetmeyeceği fikrine yaslandığı görülür. Şiiri okuyan çocuklara da her durumda dürüst olmak gerektiğini aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Gizli Başarı" adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir.

"Öğretmen/Görmüyor O'nu/ Görse/Bana yardım ettiğini görse/Ne derdi kim bilir" dizelerinde çocuğa Atatürk'ün yardım ettiğini işlemektedir. Bu durumu öğretmenin görmesinden korkmaktadır. Burada doğru olan davranış yardım almadan kendi başına görev ve sorumluklarını yerine getirmesi gerektiğidir. Bunu bilen çocuk doğru davranmadığının farkında ve bunu öğretmenin görmesinden endişe duymaktadır. Şiirde de yazar bu şekilde çocuğu örnek göstererek, çocuklara dürüstlüğü aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "23 Nisan" adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir

*Kuşlara baksam
Yürüsem biraz
Yok oluyor içimde
Annemin dediği
Öğretmenin dediği*

Dizelerinde çocuk dürüst bir şekilde annesinin ve öğretmenin dediklerini unuttuğunu ancak Atatürk'ün dediklerini unutmadığını söylemektedir. Burada annem ve öğretmenim kırılır, alınır diye düşünmeden dürüst bir şekilde doğruları söylemektedir. İçinden geçenleri, açık bir şekilde ifade ederek dürüst davrandığını göstermektedir. Şiiri okuyan çocuklara da her durumda ve herkese karşı dürüst ve doğru davranmak gerektiğini vurgulamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Korku" adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir

"Kimin öğretmeni dinlemediğini/Gizlice resim yaptığını kimin/Anlatmış birbirlerine" dizelerinde çocukların derste sorumsuz davranmalarını dürüst bir şekilde dile getirmektedir. Öğretmeni dinlemeyenleri, ders esnasında başka işlerle meşgul olanları dürüst bir şekilde söylemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Gözler" adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir

...
*Bana bakıyor ya korkmuyorum
Ne de olsa
Buzullardan iyi*

Şiirde balina ile karşılaşan mandalina, balinanın kocaman cüssesi ve heybeti ile kendisine bakmasından korkmadığını dürüst bir şekilde dile getirmektedir. Zor

durumda kalacağını bilse bile dürüst davranarak korkmadığını göstermektedir. Başına gelebilecekleri bilmesine rağmen dürüstlükten taviz vermediğini görmekteyiz.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Karşılık" adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir.

Adım Balina benim

Biraz kuş biraz ayı

Biraz yaşama

En kısa adım yalnızlık

Şiirde Mandalina'ya kendisini tanıtan Balina, içinde bulunduğu durumu ve kedisini dürüst bir şekilde dile getirmektedir. Kendisini olduğundan farklı gösterme durumuna düşmemektedir. İçinde bulunduğu ruhsal durumunu da açık ve dürüst bir şekilde ifade etmektedir. Her ne şekilde ve ortamda olursak olalım dürüst olmak ve doğru konuşmak gerektiğini anlatmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Karşılığı" adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir.

Görmedim ya

Balıkçılar konuşurken duydum çok

Gemilerin eski gemilerin

Kalın ağaçlardan yapıldığını

Eskiden gelen bir laf vardır: Gözünle görmediğine inanma diye. Duyduklarımız bazen doğru olmayabilir, yanıltabilir. Şiirdeki kahraman yanlış düşmemek, yalan söylememek için bu durumu da dile getirerek, görmedim ama çok duydum diyerek dürüst bir şekilde bir durumu dile getirmektedir. Söylediğinin yanlış çıkmasından korkmakta, dürüst davranmamış olurum kaygısıyla gözüyle görmediğini ama çok duyduğunu dile getirmiştir. Şiiri okuyan çocuklara da dürüst olmayı aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Koku Alamayan" adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir.

"*Ey kardeş sarı/Bende eksik olan duygu/Koklamak, biliyorum*" dizelerinde kendi eksikliğini dürüst bir şekilde dile getirmektedir. Aslında eksikleri, hataları söylemek kolay değildir. İnsan kendindeki eksikleri, hataları görmek istemez genellikle. Kendinde kusur aramaz hep başka taraflarda arar. Burada eksikliğini açıkça dile getirme erdemini ve dürüstlüğünü gösteren kahramanımız, şiiri okuyan çocuklara da bunu öğretmek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Karşılığı" adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir.

Gemilerin altı üşürken

Deniz üşürken

Buzullar bile üşürken

Utandırırım.

Kahramanın kendini dürüstçe anlatması gösterilmektedir. Olduğundan farklı görünmenin faydasının olmadığı bilincinde olan karakterin, gerçek yüzünü saklamaya gerek görmeden mevcut durumunu göstermektedir. Kendisine yapılan iyiliğe karşılık, çıkarıcı davranmadan karşılık vermektedir. Bunu da dürüst bir şekilde dile getirmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Öneri" adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir.

"*Sarı kardeş/Düşündüm uykun sürerken/Buralar sana göre değil/ayrılmak istemem ya/Ülkesine götüreceğim Mandalinamı*" dizelerinde Balina'nın dürüst bir şekilde davranıp, Mandalina için doğru olanı yaptığını görüyoruz. Mandalina'nın kendi ile beraber kalmasını çok istemesine rağmen, ona dürüst davranıp kendi yaşam alanına gitmesinin daha doğru olacağını söylüyor ve götürüyor. İstese doğru davranmayıp, kendisi ile kalmasını sağlayabilirdi. Ama dürüst davranıp, doğru olanı

yaparak şiiri okuyan çocuklara da her zaman doğruyu yapmak gerektiğini hissettiriyor.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "İyice Gören" adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir.

"Ağaçta gördüğüm oyuntu/Yaprak mı/Yooo/Yaprak değil/Boşlukta olur/Sallanır yaprak" dizelerinde ağaçtaki oyuntuyu yaprak zannetmesine karşılık doğru olanı ortaya koyuyor. Yaprak değil, yaprak boşlukta olur diyerek doğruyu gösteriyor. Aynı zamanda dürüst davranmış oluyor.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Gölde İki Olduğum" adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir.

Niye mi seviyorum

Kıyısından içine bakarken

İki oluyorum nedense

Seviyorum gölü

Şiirde gölü sevmesinin sebebini dürüst bir şekilde ortaya koyduğunu görüyoruz. Yalana gerek duymadan, içimizden geçenleri ve düşüncelerimizi doğru bir şekilde anlatmak kişinin kendine saygısını ve başkalarının da ona güvenini sağlayacaktır. Burada da yalana gerek duymadan kendini dürüst bir şekilde ifade ettiren yazar, şiiri okuyan çocuklara da dürüstlüğün önemini anlatmak istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Kış Uykusu" adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir.

Anamın dediği doğruymuş

Kar yağdı mı

Koşsam dağılıyor sıcaklığım

Şiirde annesinin söylediklerinin doğruluğunu anladığını şiirde vurgulamaktadır. Annenin yalana başvurmadan, dürüst bir şekilde düşüncelerini söylediğini ve bunun zamanı gelince anlaşıldığını görmekteyiz. Doğuluk ve

dürüstlüğe vurgu yapılarak, her zaman dürüst olmak gerektiği şiiri okuyan çocuklara da aşılacak istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Suçlamalara Savunmalar" adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir.

Çocuğun başlığını soruyorsunuz ha

Parçalamadım ki

Çok beğendim de

Biraz giydim ne olacak

Şiirde kahramanımız Ayıcık çocuğun yazılı başlığını çok hoşuna gittiği için almış ve birazcık giymiş. Çocukların Ayıcığı yakalayıp başlığı ne yaptın diye sormalarına karşılık, beğendim biraz taktım diyerek dürüst ve cesurca davranarak söylemektedir. Korkup yalana başvurmayarak dürüst davranmıştır. Ceza verileceğinden korkmadan dürüst davranabilmek cesaret işidir. Böylece şair, her ne koşulda olursa olsun dürüst olmak gerektiği iletisini okuyucularına vermektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Sungur'un Savunması" adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir.

Seslerce dolunca oda

Seslerle artık işitilmez gibi olunca oda

Çocuklar susunuz diyor öğretmen

Ne yapalım içimiz susmuyor ki

Şiirde sınıfta artık gürültüden durulmaz olunca öğretmenin susun diye uyardığını görüyoruz. Burada çocuğun da aslında susmaları gerektiğini bilmesine rağmen susmamalarını içlerinden gelen bir şey olduğunu söyleyerek doğru söylediğini görüyoruz. İçten ve samimi bir şekilde, bahane üretmek yerine dürüst davrandığını hissettirmektedir. Bazen yaptığımız yanlış davranışlar bizi yalan söylemeye yönlendirebilir. Burada yazar böyle durumlarda bile dürüst davranmak, doğru olmak gerektiğini anlatmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında “Kurt Büyütmek” adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir.

“Yooo. Şu bizim Moğolistan'da/Kurtlar, yavruları daha korkusuz olsun diye hep/Hemen mağaraların önünde ulurlar aya karşı/Doğrusu budur oğul” şiirde yanlış olan bir durumun doğrusunu açıklamaktadır. Anne yalan konuşmak yerine doğrusu neyse onu söyleyerek doğru bilgilendirme yapmaktadır. Çocuğuna dürüst davranarak, onun doğruları bilmesini sağlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında “Gece ile Güneş” adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir.

Güneş batınca gece olurmuş

Amma da yalan

Bir de yala söyleme diyorlar

Söylerken kendileri.

Doğru davranışları küçüklere öğretmenin en güzel yöntemi, onlara örnek olmaktır. En etkili öğrenme yöntemlerinden birisi model alarak öğrenmedir. Doğruluk ve dürüstlüğü öğretmek istiyorsak, öncelikle kendimiz doğru ve dürüst olmalıyız. Kendisi yalan söyleyip, yalan söyleme demek abes kaçmaktadır. Bir başka insanın davranışlarının gözlemlenmesi, söylediklerinin duyulması ve birey tarafından adapte edilerek uygulamaya konulması model olarak öğrenmedir. Burada da yazar buna vurgu yaparak dürüstlüğü aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında “Çako” adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir.

...

Ne olursa olsun açıklıyorum

Ben uyurken geceleri

...

Şiirde her ne olursa olsun, doğruyu açıklaması dürüstlüğün göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Her ne şart ve durumda olursa olsun önemli olan dürüst davranabilmektir. Ortama ve şartlara göre yalan konuşmak değil, her şartta doğruyu konuşmak gerektiğini de yazar, şiiri okuyanlara anlatmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Güzel Annenin Çocuğu" adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir.

Annemden saklayamam ki

Terliyken

Su içsem biraz

Hemen söylerim anneme

...

Şiirde çocuğun annesinden gizli saklı bir şey yapmadığını, yanlış bir davranış yapmış olsa bile annesinden gizlemeyip dürüst bir şekilde söylediğini görmekteyiz. Annelerden bir şey saklamamak gerekir. Kalbi o kadar çocuklarıyla doludur ki, onların başına bir şey geldiğini hemen hisseder. Çocuğunun canının sikkinliğini, üzüntüsünü hemen anlar. Bir anneden bir şey saklamak çok zordur. Annelere karşı dürüst olmak ve doğruyu söylemek gerekir. Yazar şiirsellikten yararlanarak çocuklara dürüstlüğü aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Anneme Verdiğim Söz" adlı şiirinde dürüstlük değeri işlenmiştir.

Ben doğru olacağım

Gökten düşen taş gibi

Doğru.

Şiirde yazar çocuğun annesine verdiği sözü işlemiştir. Çocuk annesine ben doğru olacağım, dürüst olacağım diyerek söz vermiştir. "Ben güzel olacağım/Taşıyacağım hep/Akan suların güzelliğini" diyerek su gibi temiz ve saf olmak istediğinden söz etmektedir. Şair şiirsellikten yararlanarak bir çocuğun amaçlarından, olmak istediklerinden bahsederek şiiri okuyan çocuklara da şiirdeki

çocuğu örnek alarak dürüstlüğü aşlamak istemektedir. “*Gökten düşen taş gibi doğru olacağım*” derken her zaman her yerde doğru olacağını sözünü annesine vermektedir.

4.10. Dostluk -Arkadaşlık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

“İnsani Terimler Sözlüğü”nde arkadaşlık, “İnsan ilişkilerinde birbirine güvenen, birlikte oldukları zaman mutlu olan, o var diye düşünüldüğü an sevinç duyulan kişi” olarak tanımlanır (Demirel, 2006: 77). Bu tanıma göre insan, tabiatı gereği sosyal bir varlıktır ve onun yalnız başına yaşamak gibi bir şansı ve imkânı yoktur. Yalnızlığını giderecek birilerine ihtiyaç duyması, duygu ve düşüncelerde paylaşım ve ortaklaşmaya olan mecburiyetinden kaynaklanır. Arkadaş, dost, her şeyden önce kişinin gerçek anlamda güvenebileceği insandır. Paylaştıkları bir sevgi, saygı ve bilgi vardır. Arkadaşlık ve dostluk kavramının iyi günde, kötü günde birbirlerinin yanında olmak gibi kaçınılmaz bir işlevi vardır. İnsanın temel ruhsal gereksinimleri arasında arkadaşlık kurma, bir grubun içinde yer alma, rol ve statüye sahip olma gibi istek ve eylemler vardır. İnsanın temel psikolojik gereksinimlerinden biri de başka insanlarla sevgi alışverişinde bulunmak ve dostça ilişkiler kurabilmektir (Geçtan, 1978: 91).

Türkçe Öğretim Programı’nda arkadaşlık ilişkisinin yapılan çalışmaların neredeyse tamamında değerlendirildiği ve kaynaşmayı artıracak şekilde uygulamaya konduğu görülmektedir. Grupla çalışma yöntemini esas alan program, öğrencilerin her etkinliği ortak bir şekilde yapmasını sağlamaya çalışmaktadır. Bu şekilde arkadaşlık değerine de sahip olma fırsatını bulan öğrenciler, da okul ortamını sevecek, böylece derslerinde daha başarılı olacaklardır. Program incelendiğinde “Kazanımlar, Etkinlik Örnekleri, Açıklamalar” başlığı altında bulunan etkinliklerin tamamında öğrencilerin arkadaşlarıyla ortaklaşa yapacakları uygulamalar anlatılmaktadır (MEB, 2006: 12-50).

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın incelenen şiir kitaplarında da arkadaşlık değerine çok fazla olmasa da yer verilmiştir. Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik

yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “İnanç” adlı şiirinde arkadaşlık değeri işlenmiştir.

Atam

Harfleri sayıları

Öğrenir yeniden

Benimle

Şiirde okula giden çocuğun, Atatürk'le arkadaş gibi olduğu ve kendisi ile beraber sayıları, harfleri öğrendiğini söylemektedir. Yazar şiirde çocukla Atatürk'ü arkadaş gibi göstererek, Atatürk'ün çocuklara olan sevgisini ve dostluğunu göstermiştir. Atatürk çocukları çok severdi. Onlarla arkadaş gibiydi. Burada ona vurgu yapan yazar, şiiri okuyan çocuklara da arkadaşlık- dostluk değerini işlemek istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında “Ova Çocuk” adlı şiirinde arkadaşlık değeri işlenmiştir.

Danimarkalı çocukların

Hepsi çağırır bizi

Bir elleri süt

Bir elleri peynir

Arkadaşlık, dostluk ilişkileri çok önemlidir. Çocuklarımızın bu duyguları öğrenmesini, doğru arkadaşlar seçmesini, gerçek dostluklar kurmasını isteriz. Çocukluk arkadaşı, okul arkadaşı, mahalle arkadaşı hatta diğer ülkelerden arkadaşlar gibi arkadaşlıklar olmaktadır. Şiirde Danimarkalı çocukların şiiri okuyan çocuklarla olan arkadaşlığı ve şiiri okuyan çocukları çağırdıklarını, şair şiirde işlemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında “Yapışık Kardeşler” adlı şiirinde arkadaşlık değeri işlenmiştir.

“Şili ve Arjantin/Birbirini seven iki yapışık çocuktular” dizelerinde yazar, ülkeleri birbirini seven iki çocuk arkadaşına benzetmiştir. Yazar iki ülke arasındaki

arkadaşlığı şiiri okuyan çocuklara göstererek, arkadaşlık duygularını geliştirmek istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Ağaç Çocuk, Su Çocuk" adlı şiirinde arkadaşlık değeri işlenmiştir.

İki çocuk

Birbirini çok sever bizim Finlandiya'da

...

Oynarlar biraz bile durmadan

Bütün yıl

...

Arkadaş her şeyimizi paylaşabileceğimiz, varlığı ile güç veren, her zaman yanımızda olan, sırtımızı dayayacağımız bir dayanaktır. Arkadaşlık aynı zamanda paylaşmak demektir. Sevgiyi, mutluluğu, üzüntüyü, heyecanı, maddi ve manevi her şeyi paylaşmak demektir. Yazar şiirde ağaç ve suyun arkadaşlığına ve geçirdikleri güzel zamana vurgu yaparak, şiiri okuyan çocuklar arasında da arkadaşlık-dostluk duygularını aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Göz Balıkları" adlı şiirinde arkadaşlık değeri işlenmiştir.

Azerbaycanlı çocuklar, sevgili arkadaşlarım

Yedi yedi oynarlar hep

Gobistan kayalarındaki o çok eski çizgilerle

El ele, doymuş.

Arkadaşlık, paylaşmaktır, arkadaşlık hemhâl olmaktır; arkadaşlık sırdaş olmak, yoldaş olmaktır. Arkadaşlık değeri için içinde bencilliğin olmadığı, sevgi ve samimiyetin her şeyin önünde tutulduğu bir dostluktan söz edilir. Yazarın gözünden, şiirde farklı ülkeden de olsa Azerbaycanlı çocukları arkadaş olarak görmesi ve onlara içten sevgi duyması, şiiri okuyan çocuklarda da arkadaşlık duygusunu artıracaktır. Farklı ülkeden, farklı kültürden, farklı ırktan da olsa çeşitli inanları tanımak, onlarla

arkadaşlık kurmak, onlarla paylaşımında bulunmak dünyadaki en önemli kazançlardan birisidir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Göklenme" adlı şiirinde arkadaşlık değeri işlenmiştir.

Kuşlardan biri uçmasa
Öteki kuşlar uyanmazlar
Kuşların biri uyanmasa
Öteki kuşlar uçmazlar

Şiirde arkadaşlık, dostluk duygusunun yalnızca insanlar arasında yaşanan bir değer olmadığı, aynı zamanda diğer canlılar arasında da yaşandığı anlatılır. Kuşlar arasındaki arkadaşlık, dostluk değeri işlenmiştir. Kuşlardan birisi uçmasa diğer kuşlarında uçmadığı görülmektedir. Arkadaşlık paylaşmayı, kuşların fedakârlık yapmayı gerektirir. Burada kuşların fedakârlığı da görülmektedir. Sorunları çözmek, sıkıntılara çare aramak ve birlikte hareket etmek arkadaşlığın gereğidir. Burada hayvanlar arasındaki arkadaşlığı gösteren yazar, şiiri okuyan çocuklara da arkadaşlık değerini aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Öte" adlı şiirinde arkadaşlık değeri işlenmiştir.

Uykuyu sevmiyorum hiç
Uyurken uzak düşünüyorum
Ayrılmış oluyorum çok
Okul arkadaşlarımdan

Hayatımızda çeşitli arkadaşlıklar vardır. Hayat arkadaşlığı, okul arkadaşlığı, iş arkadaşlığı, mahalle arkadaşlığı, çocukluk arkadaşlığı ve benzeridir. Arkadaşlık aynı duyguları paylaşmaktır. Aynı duyguları paylaşmak demek, birbirinizin düşüncelerini, duygularını anlayabilmek demektir. Arkadaşlar hep beraber olmak, birlikte çok zaman geçirmek, birlikte oynamak ister. Şiirde okul arkadaşlarından ayrı düştüğü için uyumak istemeyen çocuğu görüyoruz. Temel ihtiyacımız uykuyu bile arkadaşlarından ayrı kaldığı için istemeyen çocuk, arkadaşlarına olan sevgisini açık

bir şekilde göstermiştir. Şiirde okul arkadaşlığına vurgu yapan yazar, şiiri okuyan çocuklarda da bu değeri artırmayı istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Betigim" adlı şiirinde arkadaşlık değeri işlenmiştir.

*Betik en iyi arkadaş
Bana neyi sorsam söyler
Ne anlatsa en sonunda
Çalış, iyi, doğru ol der*

Şiirde çocuk Betik'in en iyi arkadaşı olduğunu söylüyor. Kendisine neyi sorsa söylemesi, iyiyi, doğruyu öğütlemesi arkadaşlığının göstergesidir. Arkadaşlarımız aslında bizim dışarıya açılan pencerelerimiz, aynı zamanda kendimizi gördüğümüz aynalarımızdır. Üzüntümüzde bölüşüp hüznüleri azaltan, mutluluğumuzda, sevinçleri çoğaltan can yoldaşlarımızdır arkadaşlarımız. Bizim için hep iyiyi, güzeli isteyen, bizimle mutlu olan, bizimle üzülen dostlarımızdır arkadaşlarımız. "Geceleri uyumaz o/Beni kaldırır erkenden/ Okuldan bile güzeldir/Betiği çok severim ben" dizelerinde de arkadaşı için geceleri uyumaması, fedakârlık yapması arkadaşlık değerini göstermektedir. Hayata daha fazla mutluluk ve neşe katmanın yollarından biridir arkadaşlık. Şiirde arkadaşlık değerine değinen yazar, şiiri okuyanlara da bu değeri artırmayı istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Aysel'in Geldiği Günler" adlı şiirinde arkadaşlık değeri işlenmiştir.

*Benzemez anneme, anne anneme
Aysel esmerdir incedir uzundur
Öyle tatlıdır ki sesi*

Şiirde Tülay, arkadaşı Aysel'in sabahları kendisine gelmesinden çok mutlu olmaktadır. Aysel'in kimseye benzemediğini, sesinin ve kendisinin çok güzel olduğunu söylemektedir. Bu Aysel'e olan sevgisinin ve dostluğunun göstergesidir. "Duyunca çağırmasını aşağıdan/Gecikmemden utanırım" diyerek onu bekletmekten mahcup olduğunu, ona olan sevgisini açıkça dile getirmektedir. Hayatımıza mutluluk

ve neşe katmanın yollarından birisinin sağlam arkadaşlık kurmakla alakası vardır. “*Neden daha güzel olur/Okulun yolları bize/Aysel’in geldiği günler*” diyerek de arkadaşı Aysel’le okul yollarının bile güzel olduğu, daha zevkli olduğunu söylemektedir. Yazar şiirde Tülay ve Aysel arasındaki dostluğu göstererek, şiiri okuyan çocuklara da arkadaşlık ilişkilerini aşlamak, arkadaşlığın verdiği mutluluğu görmelerini sağlamak istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “İstek” adlı şiirinde arkadaşlık değeri işlenmiştir.

*Üşüyorsun görüyorum Sarıcık
Gir ağzıma istersen
Şöyle kıyı kıyı otur
Isınırsın biraz ha, ister misin?*

Şiirde Mandalina ve Balina arasındaki dostluk görülmektedir. Denize düşen Mandalina ve Balina arasında arkadaşlık bağı oluşmuş. Balina Mandalina’nın üşümesine gönlü razı olmayıp, ağzıma gir seni ısıtayım diye teklifte bulunmuştur. İçinde sevgi, dayanışma, fedakârlık gibi birçok değeri barındıran arkadaşlık, birbirine bağlayan özel bir bağıdır. Burada arkadaşı Mandalina’yı düşünüp fedakârlık yapan Balina’yı görmekteyiz. Her zaman güvenebileceği, kötü günlerinde yanında olan arkadaşların varlığıyla kendini daha iyi hisseder. Şiirde yazar Mandalina ve Balina arasındaki sevgi bağını ve arkadaşlığı göstererek, şiiri okuyan çocuklarında örnek almasını istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Karşılığı” adlı şiirinde arkadaşlık değeri işlenmiştir.

“*Ne iyisiniz efendim/Ne ki/Girmek istemiyorum ağzına/Siz üşürken/Bütün balıklar üşürken*” şiirde Mandalina, Balina’nın gir ağzıma ısıtayım teklifine karşılık; siz üşürken, bütün balıklar üşürken giremem diye karşılık vermiştir. İçinde sevgi, fedakârlık gibi duyguları barındıran arkadaşlık özel bir bağıdır. Sadede insanlar arasında da olmayan bir bağıdır. Arkadaşlık ve dostluk kavramının iyi günde, kötü günde birbirlerinin yanında olmak durumu vardır. Burada da Mandalina kötü günde

arkadaşının yanında olmayı, onunla beraber üşüme yi göze almıştır. Yazar şiiri okuyan çocuklara da bu değerin önemini anlatmaya çalışmıştır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Uyanma" adlı şiirinde arkadaşlık değeri işlenmiştir.

Uyumuşum ağzında

Belki binbir gece masallarını uyumuşum

Görmedim ki nicedir sıcağın böylesini ben

Şiirde Mandalina ve Balina arasındaki arkadaşlık bağı görülmektedir. Denizde üşüyen Mandalina'nın üşümesine gönlü razı olmayan Balina, Mandalina'yı ağzına alıp ısınmasını sağlamıştır. Arkadaşlık zor zamanlarda birbirine yardım etmeyi gerektirir. İyi günde, kötü günde beraber olma işlevi vardır. Burada da buna vurgu yapılarak, şiiri okuyan çocuklara da arkadaşlığın önemi anlatılmak istenmiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Öneri" adlı şiirinde arkadaşlık değeri işlenmiştir.

"Sarı kardeş/Düşünüyorum uykun sürerken/Buralar sana göre değil/Ayrılmak istemem ya/Ülkesine götüreceğim Mandalinamı/Üşümen bitsin diye/Sevdiklerine ulaşsın diye/Senin mutluluğunu/Senden çok seviyorum diye" şiirde Mandalina ve Balina arasında sevgi ve dostluk bağı oluşmuştur. Balina, Mandalina'nın yaşam şartlarına uygun olmadığı için, Mandalina'yı çok sevdiğinden onu ülkesine, sevdiklerine götürme kararı almıştır. Mandalina'dan ayrılmak istemese de, onu çok sevse de onun iyiliği ve onun mutluluğu için bu kararı almıştır. Zaten arkadaşlık sevgi, fedakârlık gibi değerleri içinde barındırır. Balina bencil düşünmeyip, fedakâr davranması dostluğundan kaynaklanmaktadır. Şiirde yazar bazı mesajları okuyuculara vermektedir. Arkadaşlığın bencil düşünceden uzak olduğunu, yeri geldiğinde arkadaş için fedakârlık yapılması gerektiğini okuyuculara vermek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Ulaşmak" adlı şiirinde arkadaşlık değeri işlenmiştir.

...

*Bir kez daha kokladı
Yok yok, kokusunu duyamıyor,
Bir kez daha baktı
Arkadaşlığı uçsuz bucaksız*

Şiirde yazar Mandalina'yı ülkesine götüren Balina'nın, ayrılırken yaşadığı üzüntüsünü, ayrılmak istemeyişini işlemektedir. Balina ve Mandalina arasında o kadar güzel arkadaşlık bağı oluşmuştu ki, “*Arkadaşlığı uçsuz bucaksız*” dizelerinden açıkça anlaşılmaktadır. Arkadaşlar birbiri için özel anlam ifade eder, birlikte olmaktan ve beraber vakit geçirmekten haz duyarlar. Burada Balina'nın ayrılmak istemeyişi de bundan kaynaklanmaktadır. Şiiri okuyan çocuklara; Balina ve Mandalina dostluğu gösterilerek, arkadaşlığın ve dostluğun çok değerli birer değer olduğunu anlatılmak istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Mandalina'nın Son Sesi” adlı şiirinde arkadaşlık değeri işlenmiştir.

*Duydu Gökbalina
Denizin altından
Gök gibi derin bir ses
Seviyorum efendim sizi çok*

Şiirde Balina ile Mandalina ayrılmış, Mandalina arkasından seviyorum sizi efendim diye seslemiştir. Burada dostluğun sevgi değerini içinde barındırdığını görmekteyiz. Araklarında oluşan arkadaşlık bağı aynı zamanda sevgi bağından kaynaklanmaktadır. İçinde sevgi, dayanışma, fedakârlık gibi birçok değeri barındıran arkadaşlık, birbirine bağlayan özel bir bağıdır. Burada yazar bunu göstererek, arkadaşlık bağının önemine vurgu yapmak ve bunu şiiri okuyan çocuklara göstermek istemiştir.

İçinde sevgi, dayanışma, fedakârlık gibi birçok değeri barındıran arkadaşlık, insanları birbirine bağlayan özel bir bağıdır. İnsanlar sevinçlerini, acılarını, sıkıntılarını arkadaşları ile paylaşarak rahatlar. Her zaman güvenilebileceği, kötü

günlerinde yanında olan arkadaşların varlığıyla insan kendini daha iyi hisseder. Gerçek arkadaşlık iki kişi arasında koşulsuz sevginin oluşturduğu bir değerdir. Arkadaşlığın sadece insanlar arasında olmadığını, aynı zamanda insanlar ve hayvanlar arasında olabildiği ve sadece hayvanlar arasında da olabildiğini Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirlerinde gördük. İncelenen iki şiir kitabında arkadaşlık, dostluk değerine rastlanmamıştır. Bu kitapları; İlkokul 1'deki ve Yazıları Seven Ayı şiir kitabında arkadaşlık değerine rastlanmamıştır. Gösterme Parmağı şiir kitabında çocuklar arasındaki arkadaşlık, ülke arkadaşlığı ve doğadaki bazı varlıklar arasındaki arkadaşlık örnek gösterilerek, çocukların bu arkadaşlığı örnek almaları amaçlanmıştır. Kuş Ayak adlı şiir kitabında ise okul arkadaşlığı, hayvanlar arasındaki arkadaşlık, çocukluk arkadaşlığı gibi konulara değinerek arkadaşlık değerini işlemiştir. En çok da Balina ve Mandalina şiir kitabında Balina ve Mandalina arasındaki arkadaşlık işlenerek, çocukların arkadaşlık değerinin önemini anlamaları amaçlanmıştır. Fazıl Hüsnü Dağlarca arkadaşlık değerini çeşitli şekillerde işleyerek, şiiri okuyan çocukların arkadaşlık değerini çeşitli şekillerde görüp örnek almalarını sağlamak hedeflenmiştir. Yazarın arkadaşlık değerine yeterince önem verdiği, her türden arkadaşlığı işleyerek, arkadaşlık değerinin önemini içselleştirmeye çalıştığı görülmektedir.

4.11. Duyarlılık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Türkçe Sözlükte (2005) “duyum ve duyguları algılayabilme yeteneği, duygunluk, hassaslık, hassasiyet ve zayıf bir etkiye karşı tepki gösterebilme yeteneği” olarak tanımlanan bu kavram, insanları çevrelerine, çevrelerindeki olumlu veya olumsuz olgulara karşı sorumlu olmaya çağırılmaktadır. Duyarlılık, karşılaşılan olaylarla ilişki kurmak, tanık olunan hadiselerde empati kurmak ve bu konuda sorumluluk almaktır. Vurdumduymazlığın aksine meseleleri dert edinmeyi, ‘bana değmeyen yılan bin yaşasın’ demek yerine sorunlara karşı duyarlı olmayı gerektirir. Birey olarak yaşadığımız çevre ve dünya ile sürekli bir temasımızın olduğu gerçektir. Birey olmamızın yanında toplumsal hayatın da içinde olduğumuz gerçeği, bizi yaşadığımız çevrenin ayrılmaz bir parçası hâline getirmektedir. Bu durum, beraberinde o çevreyle ilişki kurmamızı ve çevremizdeki olaylara duyarlı olmamızı zorunlu kılmaktadır. Bu

nedene insanlarda duyarlılık değerine ilişkin farkındalığın geliştirilmesi çok önemlidir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "23 Nisan" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Peki neden yok olmuyor içimde

Atatürk'ün

23 Nisan dediği

Duyarlılık bir duruma ya da bir kişiye karşı sorumluluk hissetme, hassasiyet gösterme olarak da tanımlanabilmektedir. Şiirde çocuk annesinin dediğini, öğretmenin dediğini unutabilmekte ancak Atatürk'ün dediği 23 Nisan'ı hiç unutmamaktadır. Burada çocuğun, Atatürk gibi bir önderin dediklerinin ne derece önemli ve değerli olduğu, bu yüzden duyarlı davranarak O'nun söylediklerini içselleştirdiği görülmektedir. Şair çocuğun duyarlılığını şiiri okuyanlara göstererek aynı duyarlılığın onlarda da oluşmasını sağlamak istemektedir. Atatürk'ün yaptıkları ve söyledikleri bizim için çok değerlidir. Onun yaptıklarına ve öğütlerine kulak asmak ve duyarlı davranmak gerekmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Sığmamak" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Dalarım karşımdakine

Arada bir

Duyarım bizi severken

İçi içine sığmaz

Şiirde, sınıftaki çocuk arada bir Atatürk'ün resmine bakıp O'nun kendilerine olan sevgisini hissetmektedir. Hatta içi içine sığmayacak kadar sevdiğini düşünmektedir. Atatürk yaşamı boyunca çocuklar konusunda çok duyarlıydı. Atamız çocuk konusunda büyük bir hassasiyet göstermiştir. Atatürk'ün çocuk sevgisine bakıldığında; tüm sevdiklerine hangi yaşta olursa olsun çocuk diye seslenmiş, onun sözlüğünde çocuk sevgi demekmiş. Çocuk onun gözünde saflığı ve dürüstlüğü, temizliği temsil etmiştir. Şiirde yazar Atatürk'ün çocuklar konusunda hassasiyeti ve

duyarlılığını işleyerek, bu duyarlılığı şiiri okuyanlara da örnek göstermek istemiştir. Şiiri okuyan çocuklara da Atatürk'ün kendileri konusunda duyarlılığını gösterip, çocuklarında Atatürk konusunda duyarlı davranmalarını istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Armağan" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Hangimiz bilse öğretmenin sorduğunu

Hangimiz yaramazlık yapmasa

Yavaşça ona dönüyor yüzü

Ona gülümsüyor yüzü

Şiirde çocukların öğretmenin sorduklarını bilmeleri ve sınıf kurallarına uymaları neticesinde sınıfta bulunan Atatürk resmine bakıp, Ona layık olma duyarlılığı ile yüzlerinde gülümseme ve sevinç olduğu işlenmektedir. Çocukluğundan başlayarak, öğrenim hayatı, çalışma hayatı incelendiğinde Atatürk bize, çalışmalarıyla, başarılarıyla, vatan ve millet sevgisiyle kendisini takip etmemiz gereken en önemli liderlerden biridir. Yazar burada şiirdeki çocukları örnek göstererek, şiiri okuyan çocuklara da bu duyarlılığı aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Dümdüz" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Kimin toplama çizgisi

Çıkarma çizgisi

Çarpma çizgisi eğri olsa utanır

Atatürk dümdüz durur

Bize karşı

Şiirde öğrenciler, yaptıkları hatadan dolayı Atatürk'e karşı mahcubiyet duyduğunu söylemektedir. Atatürk dümdüz durur derken, o hayatı boyunca her davranışı ile örnek olmuştur düşüncesi hâkimdir. Şiirdeki çocuklar da onun gibi olmak ve ona layık olma duyarlılığında öğrencilerdir. Atatürk'ün şu sözleri çocuklardan beklentisini ortaya koymaktadır. "*Küçük hanımlar, küçük beyler! Sizler*

hepiniz geleceğin bir gülü, yıldızı ve ikbal ışığıdır. Memleketi asıl ışığa boğacak olan sizsiniz. Kendinizin ne kadar önemli, değerli olduğunuzu düşünerek ona göre çalışınız. Sizlerden çok şey bekliyoruz." Burada Atatürk'ün çocuklardan beklentisi açık olarak verilmektedir. Çocuklarında buna uygun davranma duyarlılığında olmaları gerekmektedir. Yazar da bu şiirinde biraz açık biraz örtük buna vurgu yapmaktadır. Şiiri okuyan çocuklarında bu duyarlılığa ulaşması amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Anlattı Öğretmen" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Biliyor musunuz çocuklar

Hangi sözcüğü severdi daha çok Atatürk'ümüz?

Yurda saldırırlarsa

Savaş'tı en güzel olan

Diğer günlerde çalışmak

Şiirde öğretmen Atatürk'ün hangi sözcüğü sevdiğini soruyor. Burada çocukların düşünmesini sağlıyor. Sorulara kendisi cevap veriyor. Yurt tehlikeye düşerse hiç düşünmeden, ölümü göze alarak savaşmak; diğer zamanlarda ülkesi ve milleti için gece gündüz çalışmaktır, diyor. Burada öğretmen, Atatürk'ün vatanseverliği konusunda duyarlılığını öğrencilere anlatıyor. Bağımsızlık ve ülkesini çağdaştırma duyarlılığını gösteriyor. Atatürk vata söz konusu olduğunda her şeyi göze alabilecek kadar vatanına âşık bir liderdi. Ülkenin en kötü zamanlarında, vatanına ve milletine olan sevgisi öne çıkmış, büyük başarılarla imza atmıştır. Atatürk ülkesi ve milleti konusunda çok duyarlı bir liderdi. Yazar bu şiirde bu duyarlılığa vurgu yaparak, şiiri okuyan çocuklara da bu duyarlılığı aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Konuşmamız" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Günü gelince yavrum

Ne olacaksın

Dedi annem gülererek

Ey Türk Genci

Olacağım büyür büyümeyiz

Dedim anneme

Atatürk; Cumhuriyeti biz kurduk, onu yüceltecek olan sizlersiniz, diyerek gençlere büyük görev yüklemiştir. Cumhuriyeti koruma ve yüceltme görevini geçlere veren Atatürk; güzel ahlaklı, çalışkan, adaletli, milli ve manevi değerlerine bağlı olan, sürekli kendini geliştiren bireyler olmalarını istemiştir. Türk gençlerinin Atatürk'ün gençlere verdiği önemi ve değeri boşa çıkarmamak için çok çalışma duyarlılığına sahip olmalıdır. Şiirde de annesi çocuğuna büyüyünce ne olacaksın diye sorması üzerine çocuğun Ey Türk Genci olacağım diyerek cevap verdiği görülüyor. Burada şiirdeki çocuğun Atatürk'ün geçlere yüklediği sorumluluğun duyarlılığında olduğu görülüyor. Yazar şiiri okuyan çocuklara da şiirsellikten yararlanarak bu duyarlılığı oluşturma düşüncesinde olduğu görülüyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Mustafa Kemal" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Dağdır O

Savaş günü toprak sallandığında

Bayraktır O

Dağlar allandığında

Yazar bu şiirde de Atatürk'ün vatan konusunda duyarlılığını işlemiştir. Vatan savunmasını her şeyden önemli gören Atatürk'e Kurtuluş Savaşı'nı kazandıran da bu eşsiz vatan sevgisi ve milletine olan büyük güveni olmuştur. Vatanı için her türlü zorluğa katlanan Atatürk, hayatının en zor günlerinde vatanını ihmal etmemiş, vatan söz konusu olduğunda dağ gibi heybetli olmuştur. Ülkesi söz konusu olduğunda savaşmaktan hiç çekinmemiştir. Vatanı ve milleti konusunda çok duyarlı bir lider olduğunu her zaman ortaya koymuştur. Yazar burada Atatürk'ün bu hassasiyeti ve duyarlılığını göstererek, şiiri okuyan çocukların da Atatürk'ü örnek alıp bu duyarlılığa erişmesini amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Yaşayan Mustafa Kemal" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Devrim der kurtuluş der
Özgürlük-
Der kimi

Atatürk yaşamı boyunca ulusu ile beraber büyük savaşlar verdiği özgürlüğün en büyük savunucusu olmuştur. Bağımsızlık ve özgürlüğün olmadığı bir ülkenin yok olmaya mahkûm olduğunun her zaman bilincindeydi. Bu bilinçte olduğu için bu konuda ayrı bir hassasiyet ve duyarlılık göstermiştir. Atatürk: “*Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir.*” derken özgürlük ve bağımsızlık konusunda duyarlılığını açıkça ortaya koymuştur. Çocukluğundan ölümüne kadar bu hassasiyetini muhafaza etmiştir. Yazar da şiirde Atatürk’ün bu hassasiyetine değinerek, şiiri okuyan çocuklarda da bu duyarlılığı oluşturmak istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2’deki* adlı şiir kitabında “Der ki” adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Neden çiçek açar bilir misin
Bütün ülkelerde
Bütün ağaçların dalı
Çünkü bitmek tükenmezdir
Özgürlüğün
Yeşil masalı

Yazar şiirde özgürlüğü şiirsellikten yararlanarak farklı bir biçimde tasvir etmiştir. Özgürlüğün önemini anlatmaya çalışarak, özgürlük konusunda duyarlılık oluşturmak istemiştir. Türk Milleti özgürlüğün değerini en iyi bilen milletlerden bir tanesidir. Hiçbir zaman özgürlüğünden taviz vermemiştir. Bu uğurda da çok mücadeleler vermiştir. Yazar şiirde bu durumu şiiri okuyanlara göstererek, bu duyarlılığa sahip bireyler olmasını amaçladığı düşünülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2’deki* adlı şiir kitabında “Der ki” adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Eğil
Yurt toprağının altını dinle

Orda bir bayrak var

Adı: Uygarlığımız

Gökyüzüne çıkmak ister seninle

Yazar şiirsellikten yararlanarak şiiri okuyanlara vatandaşlık sorumluluğu ve duyarlılığı yüklemektedir. Eğil yurt toprağının altını dinle derken, vatani milleti için şehit olmuş atalarımıza vurgu yapmaktadır. Onlar bu ülkenin bağımsızlığı için canını bile verecek kadar vatansever kişiler olduğunu, onlara kulak vermemiz gerektiği anlatılmaktadır. Yurdumuzu ve milletimizi seviyorsak, eğer uygar olmayı, uygar yaşamayı kabul ediyorsak, her çeşit sorumluluğumuzun bilinci içinde bulunmak zorundayız. Burada bize düşen görevleri yazar şiirsellikten de yararlanarak anlatmak istemiştir. Ülkenin bağımsızlığı ve özgürlüğü, bayrağımız için canını veren şehitlerimizin yaptıklarını hatırlayıp, onların eksik bıraktıklarını tamamlayarak çağdaş uygarlığa çıkmayı hedeflemeliyiz. Yazar şiiri okuyanlara bu duyarlılığı aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Der ki" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Güzeldir

Ölüm bile biraz

Niye mi

Tutsak değildir de ondan

Bunu yüreğine yaz

Türk Milleti bağımsız bir millet olmadan çağdaş bir devletin kurulamayacağını anlamış ve özgürlüğün olmadığı ortamda yaşamaktansa her türlü tehlikeye göğüs gererek bağımsız bir millet için savaşmayı göze almıştır. Bağımsızlık ve özgürlük uğruna amansız bir mücadele vermiş, hiçbir zaman Türk Milleti'nin tutsak olmasına izin vermemiştir. Bağımsızlık ve özgürlüğün değerini iyi bilen millet olma özelliğine sahiptir. Tutsak olmaktansa ölümün bile daha iyi olduğu bilinciyle, bağımsızlık uğruna çeşitli mücadelelere girmiştir. Yazar da şiirde tutsak yaşamaktansa, ölümün bile daha güzel olduğuna vurgu yapmıştır. Şiiri okuyan çocukların, bağımsızlık ve özgürlük duyarlılığı göstererek, bunu kalplerine yazmalarını istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Saki Mustafa Kemal" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

*"Bayraksız
Toprak olmaz" diye haykırır
Gelincik çiçeği*

Türk bayrağı rengini şehitlerimizin kanından alan ulusumuz için en kutsal en şerefli değerlerden bir tanesidir. Bağımsızlığımızın ve özgürlüğümüzün en önemli sembollerinden bir tanesidir. Bayrağımız gökyüzünde dalgalandığı sürece, dünyaya bağımsız olduğumuzun mesajını vermekteyiz. Ayrıca bayrak bir milletin saygınlığını ve gururunu da sembolize eder. Şiirde yazar bayrağın değerini ve önemini "Bayraksız toprak olmaz" diyerek anlatmıştır. Şiiri okuyan çocukları da, bu derece değerli ve önemli olan Türk Bayrağımıza gereken değeri ve saygıyı verme duyarlılığına ulaştırma amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Kılavuz Mustafa Kemal" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

*Bir yıldız aydınlatır en koyu karanlıkta
Yurt denen evi
Bir yıldız kim
O'nun Türk gençliğine söylevi*

Atatürk Türk gençliğinin kulağına küpe olması gereken sözleri Gençliğe Söylev'inde aktarmıştı. Bu sözleri bilmek ve uygulamaya çalışmak Türk Gençliğinin görevidir. Yazarın da dediği gibi bu sözler ki yurdumuzu en koyu karanlıkta bile aydınlığa kavuşturacak niteliktedir. Bu sözleri iyi okumak, iyi anlamak, gerektiğinde uygulamak her Türk gencinin görevidir. Bu sayede ülke daha aydınlık yarınlara kavuşacaktır. Yazar bu şiirinde açık bir şekilde bu duruma vurgu yapmaktadır. Şiiri okuyan çocuklara da bunu göstererek, ülkesi, milleti için duyarlı bireyler olmalarını sağlamayı istediği düşünülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Fil Ahmet" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Dayanamadı ÷lkedeki kuraklığa

Artık yemedi içmedi

Çocuklar yesin içsi diye

“*Filimiz Ahmet/Kenya’mızın ulusal yiğidi/Öldü ha?*” şiirde Kenya için değerli Fil Ahmet’in ölümünden duyulan üzüntü dile getirilmiştir. Yazar burada aslında başka bir mesaj vermektedir. Filler çok su içmesi ve yemesi ile bilinir. Ülkedeki kuraklık ve açlık sorunu yüzünden, çocukların yemesi ve içmesi için kendisi yemeyip içmemiştir. Ölüm sebebi bundan kaynaklanmıştır. Yazar örtük olarak burada bazı ÷lkelerdeki kuraklık ve açlık yüzünden yaşanan ölümlere ve bu duruma duyarsız davranan Dünyaya sitem etmektedir. Bir filin bile duyarlılık gösterip çocukların açlık ve susuz kalmasına dayanamayıp, kendisi yemeyip içmeyip çocukları düşünmüştür. Dünya ÷lkelerinin gözü önünde yaşanan bu duruma, çoğu ÷lke sessiz kalınmakta ve duyarsız yaklaşılmaktadır. Burada yazar bu duruma dikkat çekmekte ve şiiri okuyan çocuklarda bu duyarlılığı oluşturmak istemektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında “Kalmuklar” adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Kalmuk çocuğu der ki

Atlarımız

Analarımızdır bizim

Şiirde Kalmuk çocukları için atların ne kadar değerli ve önemli olduğunu işlenmiştir. “*Analarımızdır bizim/Suyumuzdur güneşimizdir bizim*” derken ne kadar değer verdikleri açıkça gör÷lmektedir. Burada yazar hayvanlara karşı duyarlılık oluşturmak istemektedir. Hayvanlara karşı korkutularak, sevgisiz ve duyarsız büyüt÷lmekteyiz. Hayvanların hakları olduğu bilincinden uzak, zarar vermeye meyilli bireyler yetiştirmek yerine; hayvanların haklarına saygılı, sevme ve koruma duyarlılığına sahip bireyler yetiştirmek amaç olmalıdır. Yazar da burada Kalmuk çocuklarının atlarına olan sevgisi ve verdikleri değeri göstererek; şiiri okuyan tüm çocuklara hayvanlara karşı sevgi ve duyarlılık aş÷lamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Avcılar" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

"Anlatırdı anam/Tüfekleri varmış/Çizmeleri varmış/Deri ceketleri varmış/Bıçakları varmış/Kuş torbaları varmış/Kiminin/Köpekleri tazıları bile varmış/İnsanların en kötüsüymiş avcılar" dizelerde avcılar tasvir ederek, avcıların insanların en kötüsü olduğu vurgulanmıştır. Tüm hayvanlar kendi doğal yaşamında yaşama ve çoğalma hakkına sahiptir. Hayvanlara zalimce yaklaşmak ve öldürmek doğru değildir. İnsanların hayvanları öldürmek yerine, hayvanları korunmaları, gözetilmeleri, bakımları ve kötü muamelelerden uzak durma duyarlılığına sahip olmaları gerekmektedir. Yazar şiirde bu duyarlılığı göstermeyen avcılar şiirde işleyerek, şiiri okuyanlara hayvanlara karşı duyarlı olmaları gerektiğinin mesajını vermektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Satılmak" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Duydum konuşurlarken

Satacaklarmış

Bir sirke ya da hayvanlar bahçesine

Ben onların mıyım

Yazar şiirdeki Ayıyı yakalayan insanların, onu satacaklarını şiirde işlemektedir. Ayı bu duruma "*Ben onların mıyım*" diyerek tepki göstermektedir. Hayvanların da hakları vardır. Yabani hayvanların yaşama ortamlarından koparılmaması, doğada serbestçe yaşayan bir hayvanın yakalanıp özgürlükten yoksun bırakılmaması esastır. Yabani hayvanları yakalayıp özgürlüklerini elinden almak ve onları maddi kazanç karşılığı kullanmak hayvan haklarına duyarsız bireylerin özellikleridir. Şiirde yazar hayvan haklarına duyarsızlığı örnek göstererek, şiiri okuyanlara hayvanlara karşı duyarlı olmayı öğretmek istemektedir. Bazen bir şeyi öğretmek için zıddı durumdan yararlanmak gerekebilir. Burada da yazar duyarsızlığı göstererek duyarlı olmayı öğretmek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “Bağırmalara İnemeler” adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Sirkin bakıcıları

Upuzun sopalarla vurdular

Ayaklarıma omuzlarıma

Kollarıma el ayalarım

Şiirde sirke hapsedilen Ayı'ya uygulanan şiddet işlenmiştir. Yazar hayvan haklarına duyarsız kişileri göstererek, hayvan haklarına duyarlı olmayı öğretmek istemektedir. Tüm hayvanların saygı görmeye hakkı vardır. Hayvanlara işkence etmek, öldürmek hayvan haklarına aykırıdır. Hayvanları kendi çıkarı için karşılıksız kullanmak ve hayvana kötü, zalimce davranmak doğru değildir. Şiirde yazar hayvanlara şiddet uygulayan, duyarsız kişileri göstererek; şiiri okuyan çocuklara hayvanlar konusunda duyarlı davranmalarını istediği düşünülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “Sızdı İçeri” adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Gecenin en görülmeyen yerinde

Sızdı içeri yavaş yavaş

Vardı çocuk kafesin önüne

Kapı çengelini çevirdi çıt dedirtmeden

Ayıyı sirke kapatıp öldürme kararı alındığını duyan çocuk, gece yarısı Ayıyı kurtarmak için harekete geçiyor ve sessizce Ayıyı kurtarıyor. Hayvanların da kendi doğal yaşam alanında özgürce yaşama hakkı olduğu bilincine sahip çocuk, onu kurtarma duyarlılığını gösteriyor. Yazar hayvan hakları konusunda duyarlılık gösteren çocuğu şiirde işleyerek, şiiri okuyanlara da bu durumu örnek alıp duyarlı davranmalarını amaçlıyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Karşılığı” adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Ne iyisiniz efendim

Ne ki girmek istemiyorum ağızınıza

Siz üşürken

Bütün balıklar üşürken

Şiirde Balina Mandalina'nın üşümesine gönlü razı olmayıp ona yardımcı olma duyarlılığını gösteriyor. Mandalina da aynı duyarlı davranışla karşılık verip, siz üşürken ben ısınmam diyor. Burada Balina yardım etme duyarlılığı gösteriyor. Mandalina da teklifi kabul etmeyip, bencil davranmama duyarlılığı gösteriyor. Yazar burada Mandalina ve Balina arasındaki olayları gösterip şiiri okuyanlara bazı iletileri vermek istiyor. Şiiri okuyanlara öncelikle yardıma ihtiyacı olanlara yardım etme hassasiyeti göstermek gerektiğini düşündürüyor. Birde bencil davranmama, sadece kendini düşünmeme duyarlılığına sahip bireyler olmalarını amaçlıyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Öneri" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Sarı kardeş

Düşündüm uykun sürerken

Buralar sana göre değil

Ayrılmak istemem ya

Ülkesine götüreceğim Mandalinamı.

Şiirde Balina ve Mandalina arasında bir arkadaşlık ve sevgi bağı oluşmuş. Balina Mandalina ile olmaktan ve onunla zaman geçirmekten çok memnun. Ancak Balina, Mandalina'nın yaşam alanı olmadığı için, ayrılmak istememesine rağmen onu ülkesine ve sevdiklerine kavuşturacağını söylemektedir. Kendisini düşünmeyip, arkadaşının iyiliğini ve mutluluğunu daha çok düşünme duyarlılığına sahiptir. Yazar burada şiiri okuyanlarında bazı mesajları çıkarmasını istemektedir. Buradaki örnek olaydan hareketle, şiiri okuyanların bencilikten uzak; arkadaşını, dostunu ve sevdiklerini kendinden daha çok düşünebilme duyarlılığına sahip kişiler olmasını istediği düşünülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Ölümü" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

*Vurdular Gökbalina'yı işte
Kanı taşıtı Akdeniz'in, kıyılarından
Şimdi bütün maviliği sessiz,
Kıpkırmızı, korkunç.*

Hayvanların doğal yaşamında özgürce yaşamını sürdürme hakkı vardır. Kimse hayvanlara vahşice davranma ve onları öldürme hakkına sahip değildir. İnsanlara düşen görev hayvanları korumak, onların yaşamasına ve haklarına saygı duymaktır. Bu hayvanlara karşı duyarlılığımızı gösterir. Şiirde ise Balina'yı öldüren, onun doğal yaşam alanında yaşama hakkını elinden alan kişilerin hayvan haklarına duyarsızlığı gösterilmektedir. Ancak yazar şiiri okuyan çocukların hayvanlar konusunda duyarlı olmalarını amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "İlkokul 2'deki" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

*Pazarları giyerdi güzel giysilerini
Anıtkabir'e giderdi, Mustafa Kemal'e*

Şiirde çocuk Atatürk'ün kabrini, Anıtkabir'i ziyarete giderken güzel giysilerini giyip gidiyor. Burada çocuk Atatürk'e ve bizim için değerli olan Anıtkabir'e saygı duyarlılığı göstermektedir. Ziyarete giderken kendisine ayrı bir özen göstermesi, kıyafetinin güzel ve temiz olmasına dikkat etmesi Atatürk'ün kendisine ve kabrine gösterdiği hassasiyeti göstermektedir. Ülkemiz ve milletimiz için sayısız faydaları olan, ülkenin kurtuluşunda gösterdiği başarı ile Türk tarihine damga vurmuş Atatürk'e yaşamında gösterilen hassasiyet, yaşamından sonra da gösterilmesi gerekmektedir. Yazar şiiri okuyan çocuklarda da aynı duyarlılığı oluşturma amacıyla olduğu düşünülmektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Anneler Masalı" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

*Demiş ki ilk ozanımız bakışları en güzel
Bir çocuktan sonra
Artık savaş olmayacak*

Bulacak yeryüzü ilk gerçek maviliğini

Dünya barışı veya yeryüzünde barış dünya üzerinde savaşın olmadığı, herkesin birbirine saygı ve sevgi ile yaklaştığı bir durumdur. Bu dünya görüşüne göre tüm devletler ve uluslar şiddet içermeyen bir dünyada gönüllü birliktelik kurabilir. İnsanlık birbirine düşmanlık yapmadan bir araya gelebilir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de çeşitli sebeplerle Dünya devletleri arasında savaş olmakta ve kan dökülmektedir. Yazar burada uluslar arası bir masal gösterisinde, Pekinli bir çocuk ağzından Dünya barışına vurgu yapmıştır. Savaş yerine barış duyarlılığını işlemiştir. “İşte anneler/Köylerde kentlerde doğururlar çocuklarını gece gündüz/Ararlar doğura doğura/O çocuğu, barışı getirecek o çocuğu” dizelerinde masalın devamında annelerin o barışı getirecek çocuğu bulmak için gece gündüz doğum yaptıklarını söylemektedir. Yazar bir masal aracılığı ile dünya üzerindeki savaşlara tepki göstermekte, dünya barışı duyarlılığı sahip bireyler oluşturmak istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında “Gece ile Güneş” adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Güneş batınca gece olurmuş

Amma da yalan

Bir de yalan söyleme diyorlar

Söylerken kendileri

Şiirde yazar dürüstlük ve doğruluk duyarlılığına vurgu yapmaktadır. Yalan söyleme deyip yalan söyleyen bireyleri şiirde işleyerek, dürüstlük konusunda ve söyledikleri konusunda hassas davranmayıp, tutarsız davranan birisini şiirde işlemektedir. Yazar burada şiiri okuyanlara bazı mesajları, olumsuz durumları göstererek vermek istemektedir. Öncelikle doğruluk ve dürüstlük konusunda duyarlı davranmak, ikinci olarak da söyledikleri sözler ve davranışlar konusunda tutarlı davranma hassasiyetine sahip olmaktır.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında “Güneş Pompamız” adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Kuyulardan suları biz çekerdik ya eskiden

Şimdi bir okul yaptılar

Yanında upuzun bir kule

Okuyoruz öğreniyoruz oynuyoruz akşama dek

Eğitimciler, aile ve çocukla ilgili olan tüm kesimlere büyük sorumluluk ve görev düşüyor. Dünyanın her yerinde çocukların eğitim görme hakkı vardır. Eğitim sürecinde, çocukların eğitim hakkını hiçbir ayrımcılığa tabi olmaksızın, öncelikli yararı doğrultusunda, katılımı sağlanmak ve görüşü alınmak sureti ile kullanabilmesi gerekmektedir. Eğitim çağındaki çocukların çalıştırılıp eğitim görmesinin engellenmesi çocuk haklarına aykırı bir durumdur. Burada ülkedeki her insanın bu duyarlılığa sahip olması gerekmektedir. Yazar şiirde Moritanya’lı çocukların eskiden okula gidemeyip çalıştıkları, daha sonra ise okula gidip okuyup öğrendiklerini işlemiştir. Burada yazar çocukların çalıştırılmaması, eğitim görme haklarına karşı duyarlı davranılmasını işlemiştir.

Fazıl Hüsni Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1’deki* adlı şiir kitabında “Ayaklar” adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

“*Sırama oturunca ben/Yan yana getiriyorum ayaklarımı/Sağa sola/Uzanmasınlar/Burunlarını yere vurmasınlar/Oyunlara kaçıp gitmesinler istiyorum/Öğretmeni dinlesinler istiyorum*” şiirde çocuk ayaklarının yaramazlık yapmaması, sorumluluklarının farkında olup öğretmeni dinleme duyarlılığına sahip olmasını istiyor. Burada yazar öğrencinin ayaklarına söylediklerini aslında şiiri okuyanlara söylemek istiyor. Öğrencilerin sınıf içinde ve dışında uyması gereken sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklara sahip olma ve uyma duyarlılığına sahip olması gerekmektedir. Şiiri okuyan çocuklara da bu duyarlılığı oluşturmak istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1’deki* adlı şiir kitabında “Şapır Şupur” adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Ne iyiymiş okumak

Ne güzelmiş

Okumanın tadı var

Hayatta da başarının en önde gelen şartların biri okumaktır. Çağdaş ve kültürlü bir insan olmak için çok okumalıyız. Biz, uygarlığa o kuşakların kitaplarını okumakla katılabiliriz. Hiçbir şey okumanın yerini tutamaz. Kültürlü bir insan olmanın yolu da okumaktır. Yazar şiirde çocuğun okumadan aldığı tadı işlemiştir. “*Ben okurken/Sanki hepsi ya şeker ya bal/Tadına bakıyorum sözcüklerin*” derken de okumanı ne kadar tatlı bir şey olduğunu göstermektedir. Yazar şiirde okumanın değerini ve güzelliğini göstererek şiiri okuyan çocuklara kitap okuma duyarlılığı oluşturmak istemektedir. Çağımızda okuma kültürünün pek de olduğu söylenemez. Hazır bilgiye alışmış insanlar okumaktan üşenmekte ve okumak istememektedir. Yazar da bu durumun farkında olduğu için, okuma duyarlılığı oluşturmak istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'deki* adlı şiir kitabında “Kitaplarımız” adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Kitaplarımız bir öğretmen

Başka bir öğretmen

Konuşmalarını işitmiyoruz biraz bile

Konuşmalarını gözlerimizle dinliyoruz

Kitaplar hayatımızın vazgeçilmez birer parçasıdır. Kitap okumanın tadı bambaşkadır. Kitaplar onları okuyanlar oldukça değerlenmekte ve kıymeti artmaktadır. Her kitap kendi içinde değerlidir ancak bazı kitaplar anlatımı ve konusu ile daha değerli hale gelebilir. Kitaplar birer öğretmendir. Okuyanlara çeşitli konularda bilgi verir. Yazar da şiirde kitapların birer öğretmen olduğu, sessiz öğretmenler olduğunu söylemektedir. Yazar burada şiiri okuyanlara kitapların değeri ve önemi konusunda duyarlılık oluşturmak istemektedir. Aynı zamanda kitap okumanın da güzelliğini ve tadını da örtük bir şekilde vermektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “İçimdeki Aydınlık” adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

Açıktır işte içimden biliyorum

Giysileri ne olursa olsun

*Çocuklara
Okullarla öğretmenler*

Eğitim hakkı her insanın temelde sahip olduğu haklardandır. Irk, mezhep, din, görüntü ayrımı yapmadan herkesin hakkıdır. Kimsenin eğitim hakkı elinden alınamaz, kimse dışlanıp eğitimden mahrum bırakılamaz. Şiirde yazar da buna vurgu yapmaktadır. Giysileri ne olursa olsun, okulların ve öğretmenlerin açık olduğunu söylemektedir. Burada yazar herkesin eşit şekilde eğitim görme hakkına sahip olduğunu, kimseye ayrı gayrı davranılmaması gerektiği konusunda duyarlılık oluşturmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Besinler" adlı şiirinde duyarlılık değeri işlenmiştir.

*Besler bizi binbir öğün
Yemişler sebzeler her gün
Beni yanına götürün
Toprak ikinci annemiz*

Şiirde doğaya ve toprağa karşı bir duyarlılık söz konusudur. Toprak tüm canlılar için hayati öneme sahiptir. Toprak çeşitli bitkileri ve besinleri ile ikinci annemiz gibidir. Her türlü besin maddeleri topraktan elde edilmektedir. İnsanlar ve hayvatar yaşam alanlarını toprak üzerinde kurarlar. Yazar toprağın bir kısım faydalarını ve önemini şiirde işlemiştir. Burada şiiri okuyanlarda toprağa karşı duyarlılık oluşturmak istemektedir.

Duyarlılık, karşılaşılan olaylarla ilişki kurmak, tanık olunan hadiselerde empati kurmak ve bu konuda sorumluluk almaktır. Duyarlılık çevreye, kişilere ve olaylara karşı hassasiyet göstermektir. Duyarlılık vurdumduymazlık ve bencillikten uzak olmayı gerektirir. Birey yaşadığı toplumun bir parçasıdır. Yaşadığımız çevre ve dünya ile sürekli ilişki halindedir. Bu durum yaşadığı çevreyle ilişki kurmasını ve çevresindeki olaylara karşı duyarlı olmayı gerektirir. Bu durumda olaylara, durumlara ve kişilere karşı kendini sorumlu hissedip, duyarlı davranmak gerekmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca da duyarlılık değerini şiirlerinde birçok kez işlemiştir. Bunlardan bazıları toplumsal sorunlara karşı, Atatürk'e ve yaptıklarına karşı, bağımsızlık ve özgürlüğe karşı, hayvanlara karşı, çevreye karşı, okula ve kurallara karşı duyarlılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal sorunlar temelinde gelişen duyarlılık, şiirlerinde her insanın sorumluluğu olarak yansıtılmıştır. Bu değer sorumluluk ve hoşgörü değerini içerisinde barındırdığı için, birlikte işlendiği de gözlemlenmiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca şiirlerinde şiirsellikten yararlanarak bilinçli, duyarlı, sorumluluk sahibi bireyler yetişmesi için bu değere yeterince yer vermiştir. Okulumuz 2'deki şiir kitabında vatanseverlik, Atatürk'e layık olma, özgürlük ve bağımsızlık konusunda duyarlılık oluşturmaya çalışmıştır. Özellikle Mustafa Kemal'in ülke konusunda, bağımsızlık ve özgürlük konusunda göstermiş olduğu duyarlılığı örnek göstererek, şiiri okuyan çocukların da bu konuda daha duyarlı bireyler olmasını sağlamayı amaçladığı görülmüştür. Özgürlük ve bağımsızlık uğruna verilen mücadeleleri göstererek, bunun önemine ve değerine vurgu yapılarak bu konuda hassasiyet gösterilmesini istediği görülmektedir. Gösterme Parmağı adlı şiir kitabında ise dünyanın bazı ülkelerinde yaşanan açlık ve susuzluğa dikkat çekilerek bu konuda duyarlılık oluşturmak istemiştir. Yazıları Seven Ayı şiir kitabında hayvan hakları konusunda duyarlılık oluşturmak istendiği görülmüştür. Hayvanların doğal yaşam alanlarında özgürce yaşama haklarının olduğuna değinilmiş. Hayvanlara işkence yapma, onları öldürme gibi olumsuz durumlara değinerek, hayvanların yaşamına saygı gösterme duyarlılığı aşılama istemiştir. Balina ile Mandalina, Başparmak, İlkokul 1'deki, Kuş Ayak adlı şiir kitaplarında da duyarlılık değerine rastlanmıştır. Dürüstlük, barış gibi konularda duyarlılık oluşturulmaya çalışılmıştır. İlkokul 1'deki şiir kitabında ise okuma, okul kurallarına uyma ve kitaplar konusunda farkındalık oluşturmak istenmiş. Genel olarak baktığımızda toplumsal konular, vatanseverlik sorumluluğu gibi konularda duyarlılık işlenmiştir. Böylece daha bilinçli, sorumluluk sahibi, duyarlı bireyler oluşturma gayretine girmiştir.

4.12. Fedakârlık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Fedakârlık, diğerk adıyla özveri Türkçe Sözlük (TDK, 1999: 767)’te “Bir amaç uğruna veya gerçekleştirilmesi istenen herhangi bir şey için kendi menfaatlerinden vazgeçme” olarak tanımlanmıştır. Şener’e göre fedakârlık; “Önemli bir sebep ve amaç uğruna sıkıntıya girmek veya zorluklara göğüs gerebilmek... Fedakârlık öncelikle din, vatan, toplum, aile gibi insan için büyük önem gösteren, onun düzen ve mutluluğunu sağlayan, toplumu düzen ve adalet içinde yaşatan görev ve ideallerle ilgilidir. Bir hastanın tedavisi için doktor bulma, fakir birine para yardımı yapma, toplumun problemlerini gidermek için hayatını vakfetme, inanılan değerler uğruna şehit olma gibi fedakârlık örnekleri ferdin ruh inceliğinin ve vicdani hassasiyetinin bir göstergesidir.” (Şener, 1997: 191-192) şeklinde açıklanır. Fedakârlığın karşısında bencillik yer alır. Bencil insan sadece kendini ve kendi isteklerini önemserken fedakâr insan kendi ihtiyaçları kadar başkalarının ihtiyaçlarına da değer verir. Fedakâr insanlar sevdikleri için ya da inandıkları değerler uğruna gerektiğinde kendi haklarından feragat edebilir, ölümü göze alabilir. Bu yüzden toplumların geleceği için bütün fertlerin bencillikten uzak, fedakârlığın önemini kavrayan bireyler olarak yetiştirilmesi son derece önemlidir. Fazıl Hüsnü Dağlarca da bu değerinin önemini farkında olup, şiirlerinde bu değere yer vermiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2’deki* adlı şiir kitabında “Verir mi” adlı şiirinde fedakârlık değeri işlenmiştir.

Verir mi Atatürk

Dağın başını

Dumana

“Dağ başını duman almış ha/Hayır/Kimmiş duman” şiirde dağ başını dumana vermeyen Atatürk’ün aslında ülkesini düşmana vermediğine atıfta yapılarak biraz örtük olarak fedakârlığına değinilmiştir. Mustafa Kemal ve aziz Türk milleti Kurtuluş Savaşında canını hiçe sayarak büyük bir fedakârlık örneği göstermiş ve ülkesini bağımsızlığına kavuşturmuştur. Fedakârlık bencilliğin karşısında yer alır. Bencillik sadece kendini düşünmektir. Fedakârlık ise insanın sevdikleri ve inandıkları değerler, vatanı, milleti için kendinden feragat etme hatta ölümü bile göze alabilmektir. Atatürk ve Türk milleti de bağımsızlık uğruna ölümü bile göze alarak

fedakârlık yapmışlardır. Hatta fedakârlığın en güzel örneğini göstermişlerdir. Yazar burada şiiri okuyanlara Atatürk'ün fedakârlığını düşündürerek, fedakârlık değerini aktarmak istemiştir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Anlattı Öğretmen" adlı şiirinde fedakârlık değeri işlenmiştir.

Biliyor musunuz çocuklar

Hangi sözcüğü severdi daha çok Atatürk'ümüz?

Yurda saldırırlarsa

Savaş'tı en güzel olan

Öbür günlerde çalışmak

Atatürk'ün Türk milleti için yaptığı fedakârlık şiirde örtük olarak verilmiştir. Atatürk milletinin ve vatanının elden gitmesine karşı çıkmış ve canını, malını, geleceğini, sağlığını, özel hayatını, ailesini ve çıkarını düşünmeden yapılması gerekeni yapmıştır. Kurtuluş Savaşlarında yaptıklarıyla bu yere yerleşmişlerdir. Şiirde öğretmen çocuklara Atatürk'ün sevdiği kelimeleri sorarak düşünmelerini sağlamış. Daha sonra kendisi cevaplayarak yurt tehlikeye düştüğünde her türlü fedakârlığı göstererek savaşı göze alabildiğini, diğer zamanlarda ise gece gündüz çalışma fedakârlığını gösterip ülkesini çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmaya çalıştığını söylemektedir. Burada Atatürk'ün fedakârlık değerini en iyi yansıtan lider olarak şiiri okuyanlara gösterip, fedakârlık değerini içselleştirmelerini sağlamak amaçlamıştır.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Konuşmamız" adlı şiirinde fedakârlık değeri işlenmiştir.

"Günü gelince yavrum/Ne olacaksın/Dedi annem gülerek" dizelerinde annesi çocuğunun düşüncesine saygı göstererek alacağı kararı öğrenmek istiyor. Çocuk da: "Ey Türk Genci/Olacağım büyür büyümez/Dedim anneme" diyerek vatani için fedakârlık yapan, milletli için çalışan bir birey olacağını mesajını vermektedir. Atatürk Türk gençliğine Gençliğe Hitabesinde önemli görevler vermiş, Türk gençlerinden ülkesi ve milleti için bazı fedakârlıklar yapmasını beklemiştir. Bunun

bilincinde olan çocuk büyümeyi sabırsızlıkla beklediğini ve Ey Türk Genci olmak için can attığını göstermektedir. Burada yazar fedakârlık değerine atıfta bulunarak, şiiri okuyan çocuklara şiirdeki çocuk gibi olmalarını sağlayarak ülkesi ve milleti için her türlü fedakârlığı yapabilecek nesiller olmasını sağlamak amaçlanmıştır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Yaşayan Mustafa Kemal” adlı şiirinde fedakârlık değeri işlenmiştir.

Devrim der kurtuluş der

Özgürlük der kimi

O bütün yurt uğruna ölenlerin

Birikimi

Yazar şiirde Atatürk ve Türk milletinin yapmış olduğu fedakârlığa değinerek fedakârlık değerini işlemiştir. “O bütün yurt uğruna ölenlerin birikimi” derken yurt uğruna canını veren, vatani için ölümü göze alan atalarımızın gösterdiği fedakârlığı öne çıkarmaktadır. Onların birikimin de Mustafa Kemal olduğu, fedakârlığın sembolü olarak O görülmektedir. Fedakârlık, gerektiğinde kendinden feragat etme hatta ölümü bile göze alabilmektir. Fedakârlığın en güzeli de ülkesi ve milleti için yapılan fedakârlıktır. Yazar şiirde vatani için ölümü göze alan Atatürk ve Türk milletini şiirde işleyerek, şiiri okuyan çocuklara da bu ruhu aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Der ki” adlı şiirinde fedakârlık değeri işlenmiştir.

Eğil

Yurt toprağının

Altını dinle

Orda bir bayrak var

Adı: Uygarlığımız

Gökyüzüne çıkmak ister seninle

Yazar şiirde okuyuculara bir görev yüklemektedir. “*Eğil yurt toprağının altını dinle*” derken bağımsızlık uğruna, vatani ve milleti için canını feda etme fedakârlığını gösteren aziz şehitlerimize kulak ver demektedir. Daha sonra “*Orda bir*

bayrak var/Adı uygarlığımız/Gökyüzüne çıkmak ister seninle” derken, bize ülkemizi canı pahasına kurtarıp emanet eden atalarımızın bu mirasını çok çalışarak çağdaş uygarlık düzeyine çıkarma görevi şiiri okuyanlara verilmektedir. Gökyüzüne çıkmak ister seninle, derken çok çalışarak ülkesini uygarlık düzeyine ulaştırma anlamı çıkarılmaktadır. Bunun içinde fedakârlık göstermek çok çalışmak gerekmektedir. Yazar şiiri okuyanlara bu görevi yüklemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Der ki” adlı şiirinde fedakârlık değeri işlenmiştir.

*Siz can verirken dolar da
Akar gök oluğu
Akar da yarınlara ulaşır
Özgürlüğün soluğu*

Türk milleti Milli Mücadele'de verdiği önemli bir dayanışma ve fedakârlık örneğini tarihe kazımıştır. Bu dayanışma milletin birlik ve beraberliğini sağlamış; böylece Türk milletinin ve Türk vatanının bağımsızlığı elde edilmiştir. Türk milleti vatanın kurtarılmasında büyük destek vermiş, canını hiçe sayıp ölümü göze almıştır. Vatanın kurtuluşunun ve bağımsızlığın her şeyden önemli olduğu bilinciyle hareket ederek ülkesini kurtarmıştır. Bu Türk tarihine altın harflerle yazılan fedakârlık göstergesidir. Fedakârlığın en güzeli vatan için olanıdır. Ölümü göze alabilmek büyük bir cesaret göstergesidir. Kadını erkeği ile Türk milleti tüm varlığını ortaya koyma fedakârlığını göstermiştir. Böylece özgürlüğe kavuşulmuştur. Yazar şiirde Türk milletinin gösterdiği böylesine anlamlı fedakârlığı, şiiri okuyanlara göstererek bu ruhta, fedakâr bireyler olmasını sağlamayı amaçladığı düşünülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Karşılığı” adlı şiirinde fedakârlık değeri işlenmiştir.

*Ne iyisiniz efendim
Ne ki
Girmek istemiyorum ağzına
Siz üşürken*

Bütün balıklar üşürken

Önceki şiirlerle bağlantılı olan bu şiirde Mandalina, Balina'nın ağzıma gir üşüme teklifine; siz üşürken ben ısınmam diye karşılık vererek fedakârlık örneği gösteriyor. Fedakârlık bencilliğin karşısında yer alır. Bencil insan sadece kendini ve çıkarlarını düşünürken, fedakâr insan başkalarına ve ihtiyaçlarına daha çok önem verir. Bu şiirde de Mandalina bencil davranmayıp, diğer balıkları ve Balina'yı düşünerek fedakârlık göstermiş oluyor. Burada yazar şiiri okuyan çocuklara da bencil olmayıp fedakâr olmamız gerektiği konusunda mesaj vermiş oluyor. Hep kendi çıkarlarımız yerine başkalarının ihtiyacını ve çıkarlarını daha çok önemsemek gerektiğini vurguluyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Öneri" adlı şiirinde fedakârlık değeri işlenmiştir.

Ülkesine götüreceğim Mandalinamı

Üşümen bitsin diye

Sevdiklerine ulaşsın diye

Senin mutluluğunu

Senden çok seviyorum diye

Şiirde denize düşen Mandalina Balina ile tanışıp, aralarında sevgi ve arkadaşlık bağı oluşuyor. Ancak Mandalina denizde üşüyor ve sevdiklerinden ayrı kalmış durumda. Balina Mandalina'yı çok sevmesine rağmen bencil davranmayıp Mandalina'yı hem üşümesin hem de sevdiklerine kavuşsun diye ülkesine götürmek istediğini söylüyor. Burada Balina fedakârlık gösteriyor. Bencil düşünüp Mandalina'yı götürmeyeyim diye düşünmüyor. Zaten fedakârlık bencilliğin karşısında yer alır. Bencil olan sadece kendini düşünür, fedakâr olan ise kendinden ziyade başkalarını düşünür. Burada Balina bencil davranmayıp, fedakârlık yapıyor. Yazar şiiri okuyan çocuklara bu durumu şiirsellikten yararlanarak göstermekte ve şiiri okuya çocukları da bencil değil fedakâr olmasını istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "İnimiz" adlı şiirinde fedakârlık değeri işlenmiştir.

Gidip gelirdi anam

Yiyecek getirirdi

Yerdim sevinçle

İçerdim sevinçle

Dünyanın en kutsal görevidir annelik. Daha yavrusu dünyaya gelmeden, yavrusu için fedakârlık yapmaya başlar. Hayat boyu en büyük destekçidir anneler. Fedakârlık deyince akla ilk önce anne gelir. Hani annelerin: “*Yemedim yedirdim, içmedim içirdim, giymedim giydirdim*” sözü çok yerinde bir sözdür. Yavruları için sayısız fedakârlık yapan anneler, bu durumdan da hiç şikâyet etmez hatta çok mutlu olur. Yazar şiirde Ayı’nın annesinin yaptığı fedakârlığı göstererek, annelerin fedakârlığına atıfta bulunmak istemiştir. Buradaki kahramanları örnek göstererek çocukların annelerinin yapmış olduğu fedakârlıkları anımsamalarını sağlamak istemekte ve çocuklarında annelerine karşı fedakârlık göstermelerini amaçladığı düşünülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “Okul” adlı şiirinde fedakârlık değeri işlenmiştir.

Oraya gelmezsem hemen bu gece

Bana da Ayıcık demesinler

Şiirde Ayıcık yazıları ve okulu çok sevmektedir. Okula gide çocukları görünce onlara durun diye seslenip kendisi de okula gitmek istiyor. Çocuklar duymayınca, sevdiği için fedakârlık yapacağını “*Oraya gelmezsem hemen bu gece/Bana da Ayıcık demesinler*” diyerek göstermektedir. Fedakârlık bir amaç veya gerçekleştirmek istenen bir şey için kendini zorlama, menfaatlerinden vazgeçme olarak tanımlanabilmektedir. Burada Ayıcık da çok sevdiği yazılar ve okul için her türlü zorluğu göze alacağını söylemektedir. Yazar burada okuyucuların da bazı dersleri çıkarmasını istemektedir. Bu da yapmak istediğimiz şeyler ve amaçlarımız uğruna fedakârlık göstermemiz gerektiğini çıkarmalarını istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “Sızdı İçeri” adlı şiirinde fedakârlık değeri işlenmiştir.

*Gecenin en görülmeyen yerinde
Sızdı içeri yavaş yavaş
Vardı çocuk kafesin önüne
Kapı çengelini çevirdi çıt dedirtmeden*

Şiirde Ayıyı yakalayıp sirke götüren, daha sonra kuduz olmuş diye öldürme kararı alındığını öğrenen çocuk Ayıyı kurtarma fedakârlığı gösteriyor. Ayının ne suçu var ki diye düşünüp, onu gecenin karanlığında kimse görmeden kurtarıyor. Burada yazar çocuğun suçsuz bir canlı için kendini riske atarak, onu kurtarma fedakârlığını işlemektedir. Şiiri okuyan çocuklara önemli durum ve amaçlar uğruna sıkıntıya girmek, zorluklara göğüs germek gerektiğini anlatmak istiyor.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Fil Ahmet" adlı şiirinde fedakârlık değeri işlenmiştir.

*Dayanamadı ülkedeki kuraklığa
Artık yemedi içmedi
Çocuklar yesin içsin diye.*

Şiirde Kenya'da yaşayan bir fil anlatılmaktadır. "*Filimiz Ahmet/Kenyamızın ulusal yiğidi/Öldü ha?*" diyerek onun ölümünden duyulan üzüntü dile getirilmiştir. Filin ölüm sebebi: "*Dayanamadı ülkedeki kuraklığa o/Artık yemedi içmedi/Çocuklar yesin içsin diye*" dizelerinde ülkedeki kuraklık yüzünden aç susuz kalan çocuklar yesin içsin diye, filin fedakârlık yapıp yemeyip içmemesidir. Burada Filin fedakârlığını aslında dünya ülkelerinin göstermesi beklenmektedir. Bazı ülkelerdeki kuraklık yüzünden açlık susuzluktan ölen çocuklara Dünyanın fedakârlık yapması beklenmektedir. Burada yazar örtük olarak, dünyanın bencil davranıp fedakârlık yapmamasına atıfta bulunmaktadır. Ülkedeki bir filin yaptığı fedakârlığı, dünya insanların duyarsız kalmasına, fedakârlık yapamamasına bir sitem olarak işlediği düşünülmektedir. Bu durumu şiiri okuyan çocuklara göstermek istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Kurt Büyütmek" adlı şiirinde fedakârlık değeri işlenmiştir.

Şu bizim Moğolistan'da

*Kurtlar, yavruları uyanmasın diye
Ta uzaklarda ulurlarmış aya karşı
Doğru mu anne?*

Yazar Şiirde çocuğun annesine sorduğu sorudan, anne kurdun fedakârlığına vurgu yapmıştır. Anne deyince akla ilk olarak fedakârlık gelir. Burada kurt annenin yavrusu uyanmasın diye uzaklara gidip uluması, yavrusuna sevgisinin, onu kendinden daha çok düşünmesinin sonucudur. Zaten fedakârlık bencillik karşısında yer almaktadır. Anneler yavruları için her türlü fedakârlığı yapan, her Şeye göğüs gerek kutsal varlıklardır. Yazar Şiirde kurt annenin fedakârlığını göstererek Şiiri okuyan çocuklarında fedakârlık konusunda farkında lığını artırmak istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı Şiir kitabında "Sırp Çocuklarında Türkü" adlı Şiirinde fedakârlık değerini işlenmiştir.

*Belgrad benzer güzel bir çobana
Sürüsünü yanına çağırın değil
Sürüsünün yanına giden*

Şiirde yazar Belgrad'ı fedakârlık bir çobana benzetmiştir. Çobanı sürüsünü ayağına çağırın değil, sürüsünün yanına kendisi giden olarak göstermiştir. Bencil insan sadece kendisini düşünüp sadece kendisi için davranışlarda bulunurken, fedakârlık insan başkalarını daha çok düşünür. Burada da çobanın sürüsünü daha çok düşündüğu, onları yanına çağırın yerine kendisi gitmesinden anlaşılmaktadır. Yazar burada fedakârlık değerini bu Şekilde işleyerek, Şiiri okuyan çocuklara da fedakârlık konusunda bazı iletiler vermektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı Şiir kitabında "Çobanın Yok Olmuş Çobancığı" adlı Şiirinde fedakârlık değerini işlenmiştir.

*Çobanın biri
Tek keçisi uyumasa, uyumazdı
Yedisi birden uyusa
Uyurdu yedisini birden*

Yazar bu şiirde yine çobanın fedakârlığını işlemiştir. Keçilerini o kadar sevmekte ki, bir tanesi uyumasa bile kendisinin de uyumadığı görülmektedir. Çoban keçileri uğruna bazı zorluklara katlanmaktadır. Fedakârlık da bazı zorluklara göğüs germeyi gerektirir. Fedakârlık kendini düşünmekten çok sevdiklerini düşünmeyi de gerektirir. Burada çoban sevdiği keçilerini kendisinden daha çok düşünmekte ve onlar için bazı fedakârlıklar yapmaktadır. Yazar şiirde örtük olarak şiiri okuyan çocuklara da sevdiklerimiz için fedakârlık yapmamız gerektiğini anlatmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Göklenme" adlı şiirinde fedakârlık değeri işlenmiştir.

Kuşlardan biri

Uçmasa

Öteki kuşlar

Uyanmazlar

Şiirde kuşlar arasındaki dayanışma ve fedakârlık işlenmiştir. Hepsi beraber hareket etmesi, birbirini düşünmeleri aralarındaki sevgiyi de göstermektedir. Burada yazar birkaç değeri birlikte işlemiştir. Fedakârlık değeri de, biri uçmazsa diğerlerinin de uçmamasından anlaşılmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Sevilmek" adlı şiirinde fedakârlık değeri işlenmiştir.

Gök ne güzel anne

Kendini yoksullara adar

Hakan yıldızı yok

Çobanyıldızı var

Yazar şiirde fedakârlık değerini açık olarak işlemiştir. Gök'ün fedakârlığına vurgu yapmıştır. Gök'ün kendini yoksullara adadığını düşünmesi, fedakârlığı göstermektedir. Fedakârlık bir amaç ya da bir şey uğruna kendi menfaatlerinden vazgeçme olarak tanımlanabilir. Aynı zaman da fedakârlık bencillikten ziyade, başkalarını düşünmek olarak da karşımıza çıkmaktadır. Burada gök'ün yoksulları

daha çok düşünmesine değinerek fedakârlığa değinilmiştir. Şiiri okuyan çocuklara da fedakâr bireyler olması yönünde mesajlar verilmektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Betigim" adlı şiirinde fedakârlık değeri işlenmiştir.

*Geceleri uyumaz o,
Beni kaldırır erkenden*

Şiirde Betigin çocuk için yaptığı fedakârlık görülmektedir. Çocuğu erkenden kaldırmak için sabaha kadar uyumadığı, bencil davranmayıp fedakârlık yaptığı açık olarak işlenmiştir. Zaten fedakârlık kendinden çok başkasını düşünmek, başkaları daha çok önemsemektir. Burada da Betik, çocuğu kendinden daha çok düşünerek fedakârlık göstermektedir. Yazar şiiri okuyan çocuklardan da bu davranışı beklemektedir. Fedakârlık değerinini önemini ve değerinini anlayıp, fedakâr bireyler olmalarını istediğı düşünölmektedir.

Fedakârlık, bir amaç ve gerçekleştirilmesi istenen herhangi bir şey için kendi menfaatinden vazgeçme olarak tanımlanmaktadır. Buradan anlaşılıyor ki fedakârlık kazanılması gereken en önemli değerler arasındadır. Fedakâr insan bencil olmaz, kendinden çok başkalarını düşünür. Gerektiğinde inandığı değerle uğruna haklarından feragat edebilir. Fedakârlık zorluklara göğüs germeyi de gerektirebilir. Fedakârlık değerinini toplumun geleceğı için, bütün fertlerin bencillikten uzak fedakâr bireyler olarak yetişmesi büyük önem taşımaktadır.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın incelenen şiirlerine baktığımız zaman bu değerin farkında ve bilincinde olarak, değere yeterince önem verip, şiirlerinde özellikle işlediğı görölmüştür. Çeşitli şekillerde fedakârlık değerinini işleyerek, şiiri okuyan çocukların bu değeri içselleştirmesi amaçlanmıştır. Türk toplumunun en büyük fedakârlık örneğini gösterdiği Kurtuluş Savaşı yıllarına ve olaylarına Okulumuz 2'deki şiir kitabında yer vererek bu değerin önemini göstermiştir. Milli Mücadele döneminde Mustafa Kemal Atatürk ve aziz Türk Milletinin göstermiş olduğu fedakârlıklara özellikle değinerek, çocukların bu bilinçte yetişmesini amaçlamıştır. Fedakârlığın en güzelinin vatan, millet için olacağını çocuklara aşılama çalışmıştır.

Bazı şiirlerinde hayvanların gösterdiği fedakârlık örneklerine değinerek, biraz örtük olarak şiiri okuyanlara fedakârlık değerini göstermek istemiştir. Balina ile Mandalina adlı şiir kitabında buna özellikle rastlanmaktadır. Yazıları Seven Ayı şiir kitabında ise anne fedakârlığına değinerek, annelerin ne kadar fedakâr olduğunu şiiri okuyan çocuklara göstermektedir. Fedakârlık deyince akla ilk olarak annenin geldiğini göstermiştir. Gösterme Parmağı adlı şiir kitabında ise özellikle kuraklık yüzünden açlık ve susuzlukla mücadele eden bir ülkeyi göstererek, insanların bencil davranıp fedakârlık göstermemesine biraz sitemkâr bir şekilde yaklaşmıştır. Başparmak adlı şiir kitabında ise çobanın sürülerine olan sevgisini ve onlara gösterdiği fedakârlığı işleyerek çocuklara farklı yoldan fedakârlık değerini aşılmayı amaçlamıştır. İlkokul 1'deki adlı şiir kitabında ise fedakârlık değerine rastlanmamıştır.

4.13. Hoşgörü Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Türkçe sözlükte, kendine aykırı gelse de her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiğince hoş görme durumu ve kendisinininkilerle çelişse bile, başkalarının düşünce ve kanılarını özgürce dile getirmelerinden rahatsız olmama, onların geçerliliklerine karşı tepki göstermeme tutumu, olarak tanımlanmaktadır.

Hoşgörü bir insanın kendinden farklı düşünceleri, inançları, yaşam tarzı, değerler sistemi olan insan ya da insanlara sevecen bir tahammül göstermesidir (Kaymakcan, 2008:114). Arap dilinde hoşgörü, 'tasamuh' olarak çevrilir. Fakat Arapçadaki 'tasamuh' farklılıklara saygı duymaktan daha fazlası demektir. Çünkü bu kavram kibar, açık fikirli, sabırlı olma, affedebilme; nefsanî temayüllerini kontrol edebilme, kendine davranılmasını istediği gibi başkalarına da davranma anlamlarına da gelmektedir (Kouchok, 2008: 404). Kısacası hoşgörü karşımızdaki insanın dili, dini, ırkı, görüşleri ne olursa olsun ona saygı göstermek; davranışlarını anlayışla karşılamaktır. Kolaç (2010: 591), hoşgörünün aynı zamanda sevgi saygı, güven, anlayış gibi değerleri taşıdığını ve demokrasi, barış, özgürlük gibi olumlu durumların oluşmasını sağladığını ifade etmiştir. Bu özellikleriyle hoşgörünün, hem kişiler hem toplumlar arası ilişkilerin sağlıklı bir şekilde sürmesi için gerekli bir değer olduğunu savunmuştur.

Hoşgörülü insanlar affetmeyi sever, farklılıkları ve eksiklikleri anlayışla karşılar, kimseye bu durumlarından dolayı kötü davranma yoluna gitmez. İnsanların eksiklikleri de olsa, hataları da olsa bunlara saygı gösterir. Çocuklarımızın ileride olumlu ilişkiler kurması, bencil davranmaması, insanların farklılıklarına ve eksikliklerine saygı gösterip iyi ilişkiler kurabilmesi için hoşgörü değerini kazanması gerekmektedir. Bu yüzden hoşgörü değerine önem verilip, aileler, öğretmenler ve okul aracılığı ile bu değer çocuklara aşılanmalıdır. Fazıl Hüsnü Dağlarca da bu değeri çok fazla olmasa da şiirlerinde işlemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Öğretmenle Oyun" adlı şiirinde hoşgörü değeri işlenmiştir.

Biz sorduk öğretmene

Peki dört yönü içinde yeryüzünün

Batı mı büyük Kuzey mi?

Karşılık veremedi ki sustu sustu sustu

Deliler gibi öğretmeni alkışladık hepimiz.

Yazar şiirde öğrencilerin, öğretmene karşı hoşgörüsünü işlemiştir. Şiirde çocuklar ve öğretmen karşılıklı soru sormakta ve cevap vermektedir. Son bölümde ise çocuklar öğretmene soru soruyor ve öğretmen cevap veremiyor. Bu durumda çocuklar saygı gösterip, hoşgörü ile karşılayıp alkışlayıp moral veriyorlar. Normalde insanlar arasında, öğretmenler her şeyi bilir, her şeye cevap verir algısı vardır. Bir soruya cevap vermediğinde ya da bilmiyorum diye cevap verdiğinde hoş karşılanmaz, hatta hoşgörüsüz yaklaşılır. Şiirde ki çocuklar ise bu duruma hoşgörü ile yaklaşip anlayışla karşılık vermektedir. Yazar şiiri okuyan çocuklara öncelikle hoşgörü değerini aşılama istiyor. Sonra ise öğretmenin de bilmediği durumlar olabilir, her şeyi bilir düşüncesinin yanlış olduğunu aktarmak istiyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Malezya, Kara Adalar Ülkesi" adlı şiirinde hoşgörü değeri işlenmiştir.

Uzanır takımadalarımız

Yeni Gine'den Yeni Zelanda'ya dek

*Derilerimiz kara diye
Bize kara adalar derler ya
Aldanırlar hep.*

Şiirde yazar hoşgörüsüzlük durumunu göstererek hoşgörü değerini aşılacak istemiştir. Bazen bir durumu anlatmak için zıddı olan durumdan yararlanılabilir. Yazarın burada adalara kara denilmesi, farklılıklarına saygı gösterilmemesi durumunu göstererek aslında insanlara renklerinden dolayı ayırım yapılması, onlara saygısız davranılması durumuna atıfta bulunduğu düşünülmektedir. Dünyada renklerinden, ırklarından, düşüncelerinden ve çeşitli farklılıklarından dolayı dışlanan, hor görülüp hoşgörüsüz yaklaşılan insanlar bulunmaktadır. Yazar bu şiirde bu duruma örtük olarak değinmek istemiştir. Şiiri okuyan çocuklara da olumsuz örneği göstererek, hoşgörü değerini aşılacak istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Mikronezya, Küçük Adlar Ülkesi" adlı şiirinde hoşgörü değeri işlenmiştir.

*Uzaksınız
Büyük Okyanus ardındasınız hep
Ama seversiniz hep
Bütün yeryüzü çocuklarını besbelli.*

Şiirde Mikronezya'nın bütün yeryüzü çocuklarını sevdiği dil, renk, giysi, düşünce, ülke, ırk ayırımı yapmadan hepsini hoşgörüp, hepsine saygı ile yaklaştığını görmekteyiz. Yazar burada Mikronezya ülkesinin davranışından, insanların hoşgörüsüne atıfta bulunmaktadır. Dünya çocuklarını ayırım yapmadan, farklılıklarına saygı göstererek, hoşgörü ile yaklaşarak sevmek gerektiğini anlatmak istemektedir. Şiiri okuyan çocuklara da bu şekilde hoşgörü değeri aşılacak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Karşılığı" adlı şiirinde hoşgörü değeri işlenmiştir.

*Olsun efendim koku neymiş
Sizin kocaman yaşamanıza*

Ne katabilir ki?

Şiirde Balina koku alamamasının kendisinde bir eksilik ve kusur olduğunu söylüyor. Mandalina ise koku alamamanın bir eksiklik olsa bile senin yaşamına ne katabilir ki, sen zaten çok şeye sahipsin gibi hoşgörü ile karşılık veriyor. Balina'nın eksikliğini hoş görüp, kendisi için çok da bir şey ifade etmeyeceğini söylüyor. Yazar şiiri okuyan çocuklara da çevremizdeki insanların eksikliğini, kusurunu saygı ile karşılayıp; kusur, eksiklik aramak yerine hoşgörülü olmak gerektiğini öğretmek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Açık Masal" adlı şiirinde hoşgörü değeri işlenmiştir.

*Dört yönden gelmişlerdi onlar
Yüzleri çil çil, sanki sorarlardı bana
Yazdın mı beni*

...

*Babaları anneleri görmeden
Severlerdi Arap çocuklarını*

Yazar şiirde İsraili üç çocuğun maceralarını işlemiştir. Şiirde Hoşgörü değeri de işlenmiştir. Şiirdeki çocukların yüzleri çilli olmasını eksiklik, kusur olarak görmeyip bir güzellik olarak görmesi hoşgörüsünü göstermektedir. Aynı zamanda İsraili çocukların, Arap çocuklarını sevmesi; onları esmerliklerinden dolayı hor görmemesi, güzellik olarak görmesi hoşgörülerini göstermektedir. Yazar şiiri okuyan çocuklara da farklılıklara saygı gösterip, hoşgörü ile yaklaşmak gerektiğini aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Görüyordu" adlı şiirinde hoşgörü değeri işlenmiştir.

*Görüyordu
Gözleri yana yana
Ağlıyordu çocuk
Nasıl ağlamasın*

*Ayıcığın ne suçu vardı ki
Kötü müydü yazılarla ilgilenmek
Yasak mıydı*

Hoşgörü karşımızdakinin davranışlarını da anlayışla karşılayabilmektir. Şiirde Ayıcık yazıları sevip, onlarla ilgilendiği için cezalandırılmasına çocuğun gönlünün razı olmaması işlenmiştir. Yazılarla ilgilenmenin kötü olmadığı, onun suç olmadığına değinen şiirdeki çocuk; Ayıcığa hoşgörü ile yaklaşır anlayışla karşılaşmıştır. Yazar şiiri okuyan çocuklara da şiirsellikten yararlanarak hoşgörü değerini içselleştirmek istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Karışmak" adlı şiirinde hoşgörü değeri işlenmiştir.

*Nerelerden gelirsek gelelim biz
Ana Okullarında yakın uzak
Yüzlerimiz benzemiş birbirine*

Bir insan; hangi dinden, milletten, renkten, coğrafyadan, dilden, düşünceden ve anlayıştan olursa olsun öncelikle insan olduğunun algılanması gerekir. Farklılıkların kazanç olduğunu bilmeliyiz. İnsanların değerleri, inançları, olaylara bakış açıları farklı farklı olabilir. Bu farklılık bir ayrışma sebebi olmamalı, farklılıklar bir kazanç olarak görülmelidir. Şiirde de yazar bu duruma vurgu yapmaktadır. Nereden gelirsek gelelim, yüzlerimiz sevelim konuşalım, dermiş derken birbirine hoşgörü ve sevgi ile yaklaştıklarını göstermektedir. Yazar şiiri okuyan çocuklara da hoşgörü değerini aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "İçimdeki Aydınlık" adlı şiirinde hoşgörü değeri işlenmiştir.

*Açıktır işte içimden biliyorum
Giysileri ne olursa olsun
Çocuklara
Okullarla öğretmenler*

Bir insan; hangi dinden, milletten, renkten, coğrafyadan, dilden, düşünceden ve anlayıştan olursa olsun öncelikle insan olduğunun algılanması gerekir. Şiirde öğretmenlerin; dili, giysisi, rengi, düşüncesi ne olursa olsun herkese açık olduğu ve herkesi hoşgörü ile karşıladığı işlenmiştir. İnsanın kendisinden farklı olanı hor görmeye hakkı yoktur. Farklı düşünceye, farklı giysiye, farklı renge sahip diye dışlanma ve kötü davranılma durumu olmamalıdır. Şiirde yazar öğretmen ve okulların hoşgörüsüne vurgu yaparak, şiiri okuyan çocuklara hoşgörü değerini kazandırmayı düşünmektedir.

Hoşgörü farklı düşünce, inanç, yaşam tarzı, değerler konusunda farklılıklara saygı göstermektir. Karşımızdaki insanın dili, dini, ırkı ne olursa olsun anlayışla karşılama durumudur. İnsanlar doğuştan ya da sonradan olma farklılıklara sahip olmaktadır. Herkesin farklı düşüncesi, inancı, farklı giysisi, rengi olabilir. Bu bir kusur, eksiklik değil bir kazançtır. İnsanlara düşen bu duruma karşı saygı göstermek ve anlayışla yaklaşmaktır. Hoşgörü barışı sağlayacak, çatışmaları ortadan kaldıracak en önemli değerlerden birisidir. Hoşgörülü insan hataları affeder, kusurları anlayışla karşılar, farklılıklara saygı gösterir. Düşünce ve insanlara saygılıdır. Herkesin kendisi gibi hakları olduğunu bilir. Böylesine anlamlı bir değerın çocuklara aşılması gerekir. Bunun için ailelere, öğretmenlere, çevredeki insanlara ve toplumun önde gelenlerine bazı sorumluluklar düşmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca da bu sorumluluğu kendisinde görüp, şiirlerinde bu değere önem verip işlemeye çalışmıştır. Şiirlerinde hoşgörü değerine çok sık rastlanmasa da bazı yönlerden hoşgörüye yer vermeye çalışmıştır. Şiirlerinde farklılıklara, kusurlara, davranışlara, dünya çocuklarına, öğretmene hoşgörü gibi konuları işlemeye çalışmıştır. Okulumuz 2'deki şiir kitabında hoşgörü değerine rastlanmamıştır. Başparmak adlı şiir kitabında farklılıklara saygı, dünya çocuklarına saygı ve öğretmene saygı konusunu işlemiştir. Bir insan; hangi dinden, milletten, renkten, coğrafyadan, dilden, düşünceden ve anlayıştan olursa olsun öncelikle insan olduğunun algılanması gerekir. Farklılıkların kazanç olduğunu bilmeliyiz. İnsanların değerleri, inançları, olaylara bakış açıları farklı farklı olabilir. Bu farklılık bir ayrışma sebebi olmamalı, farklılıklar bir kazanç olarak görülmelidir. Yazar bu

kitabında buna değinmeye çalışmıştır. Balina ile Mandalina adlı şiir kitabında, Mandalina'nın Balina'ya hoşgörü ile yaklaşmış; şiiri okuyanlara da bu durumu örnek alıp hoşgörülü olmayı öğretmek istemiştir. Gösterme Parmağı, Yazıları Seven Ayı, Kuş Ayak adlı şiir kitaplarında da farklılıklara saygı durumunu işlemeye gayret ederek, şiiri okuyan çocuklara hoşgörü değerini aşlamaya çalışmıştır. Genel olarak bakıldığında hoşgörü değerini farklı açılardan işleyip, hoşgörünün ne kadar önemli bir değer olduğunu göstermek istemiştir.

4.14. Kanaatkârlık Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Ahlaki Terimler Sözlüğü'nde kanaatkârlık şöyle tanımlanır: “Elinde bulunan ile yetinme, verilen nimetlerden razı olma, az ya da çok rızkı mübarek sayma, israftan ve ihtirastan kaçınma” (Seyyar, 2003: 253). Ayrıca kanaatkâr insanların, zenginleşmeyi istemekle birlikte artan ya da azalan serveti hiçbir zaman manevi değerlerin üstünde tutmayacaklarını ifade etmiştir. Kanaatkârlık bir bakıma kişinin sahip olduklarının miktarı ne olursa olsun onlarla yetinmesidir. Fakat rızkım bu kadar deyip çalışmayı bırakmak, tembellik etmek de değildir. Kanaatkâr insan istediklerine ulaşmak için elinden gelen tüm çabayı gösterir. Şayet istediği olmaz ise o zaman elindekiyle yetinir, sahip oldukları için şükreder. Ama çalışmaya devam etmekten asla vazgeçmez. Kanaatkârlık açgözlülüğün karşısında yer alır. Açgözlü insan hiçbir zaman elindekiyle mutlu olmaz, hep daha fazlasını ister. Oysa kanaatkâr insan azla yetinmeyi, küçük şeylerle mutlu olabilmeyi bilir. Bu sebeple toplumu oluşturan fertlere kanaatkârlık değerinin kazandırılması huzurlu bir toplum için son derece önemlidir. Aksi takdirde sürekli daha fazlasını isteyen, bunun için toplumun değerlerini hiçe sayan, maddiyatçı insanlar yetişir ki bu da toplumsal hayatta ciddi sorunlar doğurur.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Gözler” adlı şiirinde kanaatkârlık değeri işlenmiştir.

Kocamanlığına göre

Gözleri çok küçük

Demek açgözlü değil

Kanaatkârlık ile açgözlülük arasında ters ilişki vardır. Açgözlü olan kanaatkâr olamaz. Açgözlü olan elindeki ile mutlu olmayı bilemez, her zaman daha fazlasını ister, verilen nimetten razı olmaz, yetinmez. Yazar şiirde Balina'nın gözlerinin küçük olmasını, açgözlü olmamaya benzeterek kanaatkârlığına vurgu yapmıştır. Yazar şiiri okuyan çocuklara da bazı iletileri bu şekilde vermek istemiştir. Mutlu olmak için elimizdeki ile yetinmek, kanaatkâr olmak gerektiğini göstermek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Karşılığı" adlı şiirinde kanaatkârlık değeri işlenmiştir.

Olsun efendim koku neymiş

Sizin kocaman yaşamanıza

Ne katabilir ki?

Kanaatkârlık elinde olanla yetinme, verilen nimete razı olma, elindekinin kıymetini bilme anlamlarına gelebilmektedir. Şiirde Mandalina, Balina'nın kendisinde koku alma duyusunun eksikliğinden duyduğu mutsuzluğu ve üzüntüyü dile getirmesine karşılık; Mandalina bu eksikliğin Balina'nın yaşamına bir şey katmayacağını anlatarak kanaatkâr olması gerektiğini hatırlatmaktadır. Yazar burada Balina ile Mandalina arasındaki bu olayda kanaatkârlığı örnek göstererek, şiiri okuyan çocuklara da bu değeri aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Daha Acıkmak" adlı şiirinde kanaatkârlık değeri işlenmiştir.

Demek büyümüşüm dedim

Açlık büyüttü beni

Şiirde Ayıcık açlığın kendisini büyüttüğünü dile getiriyor. Burada açlıktan şikâyet etmemesi kanaatkâr olduğunu gösteriyor. Kanaatkârlık az ya da çok rızkı mübarek sayıp, şikâyet etmemek, yetinmeyi bilmek demektir. Burada Ayıcık şikâyet etmiyor hatta açlığın kendisini büyüttüğünü dile getiriyor. Bir de "Çıkmalıyım dışarı çabucak/Bulmalıyım yiyeceğimi" derken de kanaatkârlığın rızkı bu kadar deyip çalışmamak olmadığını da göstermektedir. Kanaatkârlık çalışmaya, daha fazla kazanmaya engel değildir. Yazar burada Ayı'nın kanaatkârlığını şiiri okuyan

çocuklara göstererek, şiiri okuyan çocukların da kanaatkâr olma konusunda bazı mesajları çıkarmalarını beklemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Hollanda Kavakları" adlı şiirinde kanaatkârlık değeri işlenmiştir.

Üç Hollanda çocuğu, üç kavak

Bir avuç topraklarını öyle severlerdi ki

Yazar şiirde kanaatkârlık değerini biraz örtük olarak işlemiştir. Şiirde çocukların bir avuç topraklarını sevmesi, az diye şikâyetle bulunmadıklarını ve onunla yetinmeyi bildiklerini göstermektedir. Bu da çocukların kanaatkârlığını ortaya koymaktadır. Kanaatkârlık bir bakıma kişinin sahip olduklarının miktarı ne olursa olsun onlarla yetinmesidir. Burada da elinde bulunanla yetindikleri düşünülmektedir. Yazar şiiri okuyan çocuklara da ellerinde bulunanla yetinmeyi aşılama istemektedir.

Kanaatkârlı, elinde bulunan ile yetinme, verilen nimetlerden razı olma, az ya da çok rızka şükretme diye tanımlanabilir. Kanaatkârlık açgözlülüğün karşılığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kanaatkâr insan manevi değeri maddi değerden daha üstün tutar. Kanaatkârlık bir şeyin miktarı ne olursa olsun ona gönlünün razı olmasıdır. Kanaatkâr olmayan insanlar hiçbir zaman mutlu olmayı başaramaz. Hep elindekinin yetersiz olduğunu düşünüp, her zaman daha fazlasını ister. Kanaatkâr insanlar gibi azla yetinmeyi, aza kanaat etmeyi bilmezler. Açgözlülük huzursuzluk verir. Hırsı ortaya çıkarır.

Toplumun huzuru ve mutluluğu için kanaatkâr insanlara ihtiyaç vardır. Maddiyatçı insan toplumun maneviyatını ve değerlerini düşünmez. Varsa yoksa daha fazlasını elde etme düşüncesinde olur. Topluma faydası olamaz. Bu yüzden toplumun huzur bulması için kanaatkâr insan yetişmesi şarttır. Burada herkese görevler düşmektedir. Günümüzdeki açgözlülük ve doyumsuzluğu düşününce daha kanaatkâr insanların yetişmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden ki bu değer geleceğimizin mimarı çocuklara aşılması gerekmektedir. Çocuk yaşta bu değeri içselleştiren insanlar sayesinde toplumda huzur artacaktır. Burada Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirleri incelendiğinde kanaatkârlık değerine rastlanmakla birlikte,

değerin çok fazla işlenmediği de görülmüştür. Dört tane şiir kitabında kanaatkârlık değerine hiç rastlanmamıştır. İncelenen diğer üç kitapta ise toplam dört şiirde kanaatkârlık değerine rastlanmıştır. Burada biraz açık biraz örtük olarak şiiri okuyan çocuklara, elindeki ile yetinmeyi bilme, az ya da çok rızka şükür edebilmeyi, açgözlülükten uzak kanaatkâr olabilmeyi öğretmek ve aşlamak amaçlanmıştır.

Artık başka bir çağda yaşıyoruz. Günümüz çocukları kanaatkârsızlık ve açgözlülükleri ile karşımıza çıkmaktadır. Açgözlülük, şükür bilmezlik hat safhada; elindeki ile yetinme, elindekinin kıymetini bilme gibi davranışlar ise günümüz çocuklarında yok denecek kadar azdır. Hangi sosyal çevrede yetişirse yetişsin, ekonomileri ne olursa olsun çocukların genelinde doyumsuzluk vardır. Bu yüzdendir ki günümüzde bu değerın önemi kat kat artmıştır. Fazıl Hüsnü Dağlarca da bunu bilerek az da olsa bu değere yer vermiştir.

4.15. Misafirperverlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Türk Dil Kurumu (TDK) (2015) misafiri, hem yolcu hem de yolculuk esnasında bir eve ya da konaklayacak bir yerde kalmaya gelen kimse olarak tanımlanırken misafirperverliği, misafir ağırlamayı sevmek ya da konukseverlik olarak tanımlamaktadır.

Türk geleneklerinde, toplumun hemen hemen tümü tarafından benimsenen ve doğal ve içtenlikle uygulanan misafirperverlik Türk toplumunun en önemli geleneklerindendir. Türk halkının misafirlik konusundaki gelenekleri dayanışma kültürünün bir ürünüdür. Zorluk ile karşılaşanla elindekini paylaşmak, dara düşene yardım etmek, yolda kalana evini açmak hep bu dayanışma içinde olmanın göstergesidir. Tüm bunlar bir iyilik olarak yapılır ve karşılık beklenmez. Üstelik geleneksel Anadolu kültüründe bu davranışları göstermemek bir ayıplama nedenidir.

Aile üyeleri dışında ailenin barındığı meskene, iyi niyetle ve belirli bir süre kalmak için gelen insanlara misafir denir (Alkan, 1991: 741). Misafiri seven, misafir ağırlamayı bir meziyet haline getirmiş insanlara da misafirperver ya da konuksever

denir. Kapısı herkese açık olan, misafir ağırlamaktan hoşlanan, misafiri maddi varlığının el verdiği ölçüde yediren, içiren insanlar misafirperver insanlardır. (Özdemir, 1991: 740). Misafirin karşısına temiz bir kıyafetle çıkılır, hali hatırı sorulur, büyükse eli öpülür, ikramlarda bulunulur, konuşma esnasında ona öncelik verilir, gideceği zaman biraz daha kalması için ısrar edilir, belli bir yere kadar misafire refakat edilir ve yeniden gelmesi temenni edilir (Alkan, 1991:742).

Misafir ağırlama Türk Kültüründe önemli bir yere sahiptir. Misafirperverlik insanlar arasındaki sevgiyi artıran, insanları birbirine yaklaştıran önemli bir değerdir. İnsanların birbirine konuk olması, birbirini ağırlaması aralarındaki bağı güçlendirmekte, birbirine olan sevgisini artırmaktadır. Birbirini ağırlayan insan da, ağırlanan insanda bu durumdan memnun olmakta, haz almaktadır. Misafirlik geleneği toplumunu da ayakta tutan, birbirine bağlayan önemli bir değerdir. Geçmişimize bakınca misafirperverlik ile ilgili birçok atasözünden, misafirin kıymeti ve değerini anlamaktayız. “*Misafir rızkı ile gelir. Misafir on kismetle gelir, birini yer dokuzunu bırakır. Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer*” gibi atasözleri kültürümüzde misafirperverliğin yerini ve önemini göstermektedir. Günümüzde ise bu değer biraz yok olmaya yüz tuttuğu gözlemlenmektedir. Modern toplum hayatı misafir ağırlama, misafirlige gitme kültürünü yok etmeye başlamaktadır. Böylesine önemli değer geleceğe nesillere aktarılması bu açıdan değer kazanmaktadır. Bu konuda herkese sorumluluk düşmektedir. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın incelenen şiirlerinde bu değere rastlanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında “Drina'dan Geçmek” adlı şiirinde misafirperverlik değeri işlenmiştir.

İki çocuk

Yürüdüler yürüdüler yürüdüler

Vardı ikisi birbirinin evlerine

Drina Köprüsü'nü geçer geçmez.

Yazar şiirde çok da açık olmasa da misafirperverlik değerini işlemiştir. İki çocuğun birbirinin evine gitmesi, birbirlerinin evlerine kabul etmeleri ve ağırlamaları

misafirperverliklerini göstermektedir. Misafiri sevmeyen, istemeyen kişi kimsenin evine gelmesini istemez, kabul etmez. Yazar şiiri okuyan çocuklara da misafirperver olmayı, misafir ağırlamayı biraz örtük de olsa göstermek istemekte ve bu değeri aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Karatahtayı Sevmek" adlı şiirinde misafirperverlik değeri işlenmiştir.

Varır varmaz

Koydum karatahtayı anamın yerine

Bir oturdu ki

Şiirde biraz örtük olarak misafirperverlik işlenmiştir. Ayıcık karatahtayı eve getirdiğinde onu annesinin yerine oturtup, başköşeye katması misafirperverliğini göstermektedir. Misafir her zaman baş tacıdır. Misafire kıymet verilir, el üstünde ağırlanır. Şiirde Ayıcık, karatahtayı misafir gibi kabul edip, annesinin yerine oturarak misafirperverliğini ortaya koymuştur. Yazar şiiri okuyan çocuklara da bu değeri, biraz örtük olarak aşılama istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "İstek" adlı şiirinde misafirperverlik değeri işlenmiştir.

Üşüyorsun görüyorum Sarıcık

Gir ağzıma istersen

Şöyle kıyı kıyı otur

Isınırsın biraz

Ha, ister misin?

Şiirde Mandalina denize düştüğü için üşüyor. Balina bu durumdan memnun kalmayıp, Mandalina'ya ağzıma gir seni ısıtayım diye teklifte bulunuyor. Yazar burada okuyuculara, Balina'nın ağzını evi gibi düşündürüp Mandalina'yı ısıtmak için oraya davet etmesini görüyoruz. Burada Balina'nın misafirperverliğini gösteriyor. Yazar şiiri okuyanlara bu şekilde misafirperverlik değerini aşılama istiyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Ova Çocuk" adlı şiirinde misafirperverlik değeri işlenmiştir.

Danimarkalı çocukların

Hepsi çağırır bizi

Bir elleri süt

Bir elleri peynir.

Misafirperverlik, misafir ağırlamayı sevmek, konukseverlik anlamına gelmektedir. Misafirin gelmesinden hoşnut olup, ona ikramlarda bulunup, memnuniyetle karşılamaktır. Şiirde de Danimarkalı çocukların misafirperverliğinden bahsedilmektedir. Danimarkalı çocukların şiiri okuyan çocukları çağırdıkları, onlara peynir ve süt ikramında bulunmak için peynir ve sütleri ellerinde tuttukları işlenmiştir. Yazar burada şiiri okuyan çocuklara da misafirperverliği göstermek ve bu değeri onlara da öğretmek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Açık" adlı şiirinde misafirperverlik değeri işlenmiştir.

Kapısı açık

Bir evdir hep

Çocuklar

Kediler de develer de

Kuşlar da bulutlar da

Girer içeri

Yazar şiirde çocukların misafirperverliğini işlemiştir. Çocukların herkese açık birer alçakgönüllü insanlar olduğuna ve herkesi kabul eden birer misafirperver olduklarına değinmiştir. Kediler de develer de derken herkese açık oldukları, kimseyi küçük görme, kendini beğenmişlik taslamadıklarına vurgu yapılmıştır. Yazar şiiri okuyan çocuklara da şiirdeki çocuklar gibi olmaları için, şiirde bu değeri işlemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Evimiz" adlı şiirinde misafirperverlik değeri işlenmiştir.

Evimiz dört odalıdır

Hadi gezelim Tuncay

Yavaş yavaş hepsini

Şiirde çocuk arkadaşı Tuncay'ı evine davet etmiş ve onu evinde ağırlıyor. Burada çocuğun misafirperver olduğunu, arkadaşını memnun etmek ve ağırlamak için uğraştığını görüyoruz. Evin bölümlerini gezerken misafir odasının olması ve onun süslenmiş, önem ve özenle hazırlanmış olduğunu “Konuk odası süslü” dizesinden anlamaktayız. Özenerek hazırlanan misafir odası da, misafirperverliği ortaya koymaktadır. Misafir evin en güzel yerinde ağırlanması, en güzel şekilde ikramlar yapılması misafirperverliği yansıtmaktadır. Yazar şiiri okuyan çocuklara da misafire nasıl davranılması gerektiğini göstererek, misafirperverliği aşılama istemektedir.

Misafirperver insan, kapısı herkese açık olan, evine birilerinin gelmesinden hoşlanan, evine gelen kişileri el üstünde tutup, çeşitli ikramlarda bulunan kişilerdir. Misafirperverlik Türk Kültüründe çok önemli bir yere sahiptir. Misafire Türkler ayrı bir değer ve önem verir. Misafir kapıda karşılanır, hali hatırı sorulur, ikramlarda bulunulur, büyük ise eli öpülür, gitmek istediğinde kalması için teklifte bulunulur, giderken kapıya kadar uğurlanır. Misafire ayrı bir değer ve önem verilir. Türk Kültüründe çok önemli bir yere sahip olan bu değer, toplumdaki dayanışmanın da göstergesidir. Zorlukla karşılaşıp kapı açmak, onları evinde ağırlayıp misafir etmek hem dayanışmayı hem de misafirperverliği göstermektedir. Türk Kültüründe misafir davetli ya da davetsiz olsa da fark etmez. Geçmişimize baktığımızda yabancı birisi geldiğinde büyüklerimiz onları eve davet eder ve misafir ederlermiş. Kimse açıkta kalmaz, aç kalmamış. Şimdilerde ise bu değer önemini ve değerini kaybetmektedir. Misafiri rızkı ile gelen Allah'ın misafiri olarak görmekten çok, yük görmeye başlanan dönemdeyiz. Bu kadar değerli ve önemli olan bu değeri gelecek nesillere aktarmak çok önem kazanmıştır. Burada da toplumda herkese bazı görevler düşmektedir. Fazıl Hüsnü Dağlarca da bu sorumlulukla bazı şiirlerinde bu değeri işlemiştir. Şiir kitaplarına baktığımızda bazı şiirlerinde açık, bazı şiirlerinde de örtük olarak bu değere yer vermeye çalışmıştır. Şiir kitaplarında Okulumuz 2'deki ve

İlkokul 1'deki şiir kitaplarında bu değere rastlanmamıştır. Diğer kitaplarında ise misafirperverlik değerine örtük ve açık bir şekilde yer vermeye çalışmıştır.

4.16. Nazik Olma-Nezaket Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Türk Dil Kurumu (TDK) (2015) nezaketi; başkalarına karşı incelikli ve saygılı davranma, incelik, naziklik ve (bir durum ya da iş için) dikkatli, özenli davranmayı gerektirme, önemli olma, önemlilik olarak tanımlamaktadır.

İnsanın çevresindekilere karşı gösterdiği ahlak, görgü kuralı ve kibar davranışlara nezaket denir. Nezaket insanların medeni olma durumunu gösterir. Birbirlerine karşı hoşgörülü ve kibar davranışlarla hislerini yansıtırlar. Nezaket gösteren insanlar toplumda “beyefendi” olarak adlandırılır. Toplum içinde insanlara karşı hoşgörülü yaklaşarak dostluk bağları kurmak istiyorsak nezaketli davranışlar göstermeliyiz. Sosyal ilişkilerimizin düzenli şekilde yaşanması için nezaket oldukça önemlidir. Toplumun birbirlerine saygı duyması için alçakgönüllü olup kibarca davranmalıyız. İnsanlardan bir şey isteyeceğimiz zaman rica etmeli, bizim için bir şeyler yaptıkları zaman teşekkür etmeliyiz (usta,2015).

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Koşu” adlı şiirinde nezaket değeri işlenmiştir.

Bilirim

Koşuyordur Atatürk'ümüz en önde

En hızlı

Şiirde öğretmenin çocuklara yarış yaptırdığı; “Düdük çalınca öğretmen/Koşunca bütün çocuklar/Bende koşarım/En hızlı” dizelerinden anlaşılmakta ve şiirdeki çocuk diğer tüm çocuklardan hızlı koştuğunu söylemektedir. Ancak burada nezaketli olduğunu “Atatürk'ümüz en önde” diyerek ortaya koymaktadır. Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk toplumunun önderi, lideri olduğunun bilincinde olan çocuk nezaketini göstererek Atatürk'ün kendinden daha hızlı olduğunu söylemektedir. Çocuk, her yönü ile topluma örnek olan Atatürk'e hak ettiği değeri verme nezaketini göstermektedir. Yazar şiirdeki çocuğun nezaketini örnek

göstererek şiiri okuyan çocukların, ince düşünceli ve nezaketli olmalarını istediği düşünülmektedir. Nezaketin önemli bir değer olduğu iletisini vermektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “İnanmıyoruz Biraz” adlı şiirinde nezaket değeri işlenmiştir.

Neden yüzüncü yılında olsun

Söylesek söylesek

Bitmez ki

Bin masal yaşında Atatürk'üm

Şiirde yazar Atatürk'ün yaşını bir bölümde bin masal yaşında olduğunu, diğer bir bölümde daha benim yaşında diyerek O'nu belli bir zamana sığdırmama inceliğini gösteriyor. Çocuğun Atatürk'e sevgi ve saygısından kaynaklanan nezaketi görülmektedir. Burada Atatürk'ü hem tüm zamanlara hitap edecek kadar yaşa sahip, hem de daha kendisi gibi çocuk yaşta düşündürerek Atatürk'e saygı nezaketinde bulunmaktadır. Atatürk'ün ülkesi ve milleti için yaptığı fedakârlıklar düşünüldüğünde her türlü saygıyı hak ettiği, nezaket gösterilmeyi hak ettiğini açıktır. Yazar şiiri okuyan çocuklara da hem Atatürk'e sevgi, saygı duyup hem de nezaket göstermeyi aşlamak istediği düşünülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Uzun Sevmek” adlı şiirinde nezaket değeri işlenmiştir.

Okula girdim mi ben

Atatürk'e

Günaydın derim ya

Nezaket başkalarına karşı saygılı ve incelikle davranma olarak tanımlanmaktadır. Dilimizde nezaket sözcükleri bulunmaktadır. Bunlardan birisi de günün başlangıcında karşılaştığımız kişilere günaydın diye selam vermektir. Birbirinden ayrılırken de güle güle diyerek iyi dilek ve temennilerle ayrılmak da diğer bir nezaket göstergesidir. Şiirde çocuk sınıfa girdiğinde Atatürk'ün resmine bakıp, sanki gerçekten sınıftaymış gibi günaydın diyerek nezakette bulunuyor. Kendisi eve giderken de; “Akşamları duyarım/Ta kapısında evimin/Bana güle güle

dediğini” diyerek Atatürk’ün kendisine güle güle dediğini hissetmektedir. Yazar şiirsellikten yararlanarak çocuk ve Atatürk arasındaki nazik davranışları işliyor. Şiiri okuyan çocuklara da bu şekilde bazı mesajlar veriyor. Birbirimizle karşılaştığımızda selamlaşmamız, ayrılırken iyi temennilerle ayrılma nezaketinde bulunmak gerektiği iletisini veriyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Yavaşça” adlı şiirinde nezaket değeri işlenmiştir.

Seslendim

Adınız ne

Kuş musunuz

Yoksa ayı mı?

Selam vermek saygının, sevginin, nezaketin sembolü ve anlatımıdır. Birbirini tanıyan insanların, karşılaştıklarında birbirlerini selamlamaları gerekir. Tanımayanların ise tanışması nezakettendir. Tanışmak durumunda kaldığı kişilere kendini tanıtmak ve onun da tanıtmasını istemek gerekir. Şiirde denize düşen Mandalina, Balina ile karşılaşınca merak etmiş ve tanışmak istemiştir. Mandalina Balina’ya kibar bir şekilde adını sormuştur. Burada nazik olduğunu görmekteyiz. Yazar Balina ve Mandalina arasındaki bu tanışma nezaketini şiirsellikten yararlanarak işlemiş ve şiiri okuyan çocuklara da nezaketi aşlamayı istediği düşünülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Soru” adlı şiirinde nezaket değeri işlenmiştir.

Balina sordu:

-Peki senin adın ne?

Çiçek misin

Sapsarı böylesine

Yoksa ay ışığı mı?

Önceki şiirde Balina yeni gördüğü Mandalina’ya kendisini tanıtmıştı. Burada ise Mandalina’ya senin adın ne diyerek nazik bir şekilde tanışmak istiyor. Ona

sorular soru sorar gibi iltifatta bulunma inceliği gösteriyor. “Çiçek misin/Yoksa ay ışığı mı?” demesinden ne kadar incelikle davrandığı görülüyor. Yazar şiiri okuyanlara da şiirdeki örnekten hareketle çıkarımda buldurmak istiyor. Tanımadığımız kişilerle karşılaştığımızda nazik bir şekilde tanışmamız ve olara nezaket kuralları çerçevesinde yaklaşmak gerektiğini aşlamak istiyor.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Karşılığın Karşılığı” adlı şiirinde nezaket değeri işlenmiştir.

*Ne mutlu ağaçmış o
Çocukları böylesine tatlı
Ne mutlu ağaçmış o
Çocukları böylesine sıcak*

Yazar önceki şiirinde Mandalina'yı konuşturarak, kendisini tanıtırken Anne ağacın çocuklarıyız diyerek tanıtmıştı. Balina da bu şiirde bu duruma incelikle karşılık vererek iltifatlarda bulunuyor. “*Ne mutlu ağaçmış o*” derken anne ağaca nazik bir şekilde yaklaşarak sevgisini ortaya koyuyor. “*Çocukları böylesine tatlı/Çocukları böylesine sıcak*” derken de Mandalina'ya nezaketle yaklaşarak, iltifatlarda bulunuyor.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Yaklaşma” adlı şiirinde nezaket değeri işlenmiştir.

*Efendim
Sorabilir miyim efendim biraz
Siz ağaç gördünüz mü?*

Nezaket ve zarafet insanların birbiriyle olan gündelik ilişkilerinde uymaları gereken ölçülü davranış kurallarıdır. Konuşması, davranışı, hal ve hareketleriyle ölçülü olmaktır nezaket. Nezaket; gelenek ve göreneklere uygun, ilkeli, saygılı, barışçı ve dürüst bir davranışın ifadesidir. Şiirde yazar Mandalina'yı konuşturuyor ve ne kadar nazik olduğunu gösteriyor. Sorular sorarken efendim diyerek saygı göstermesi, soruları kibar bir şekilde sorması ne kadar nezaketli davrandığını göstermektedir. Yazar şiirsellikten yararlanarak Balina ve Mandalina arasındaki

nezakete dikkat çekmekte ve şiiri okuyan çocuklarında bu değeri içselleştirmelerini istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Karşılığı" adlı şiirinde nezaket değeri işlenmiştir.

Ne iyisiniz efendim
Ne ki
Girmek istemiyorum ağzına
Siz üşürken
Bütün balıklar üşürken

Nezaket saygılı, dürüst ve incelikli davranışın göstergesidir. Şiirde Mandalina Balina'ya "Ne iyisiniz efendim" derken ne kadar nazik olduğunu gösteriyor. Konuşmaları ve davranışının saygılı ve kibar olduğu açıkça görülmektedir. Birde bu şiirde Mandalina, Balina'nın ağzına gir üşüme teklifine incelikle karşılık olarak "Girmek istemiyorum ağzına/Siz üşürken" demektedir ve onlar üşürken kendisinin ısınmasının doğru olmadığı düşüncesi ile nezaketini göstermektedir. Yazar şiiri okuyan çocuklara da buradaki kibarlık ve nezaket örneklerini göstererek, kendilerinin de nezaket sahibi olmaları gerektiği çıkarımında bulunmalarını istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "İlkokul 2'deki" adlı şiirinde nezaket değeri işlenmiştir.

Kaçtasın diye sorarlardı ona
İlkokul ikideyim derdi ağır ağır
Sesi titrerdi biraz
...
Pazarları giyerdi güzel giysilerini
Anıtkabir'e giderdi, Mustafa Kemal'e

Nezaket başkalarına karşı saygılı ve incelikli davranma olarak tanımlanmaktadır. Şiirde bu değer açık olarak işlenmiştir. Kendisine kaçtasın diye sorulduğunda, çocuğun mahcubiyeti ve kibarlığı sesinin titremesinden

anlaşılmaktadır. Cevap verirken saygılı, ölçülü davrandığı açıktır. Bu da nezaket sahibi olduğunu gösterir. Ayrıca her pazar güzel kıyafetler giymeye dikkat edip, Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk'ü kabrinde ziyarete giderken gösterdiği incelik de ne kadar nezaketli davrandığını ortaya koymaktadır. Yazar şiirdeki çocuğun incelik ve nazikliğini şiiri okuyanlara açık olarak göstermektedir. Şiiri okuyan çocuklardan da bu değere sahip olmalarını beklediği düşünülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Anedersen Dede'yle Yıldızlar" adlı şiirinde nezaket değeri işlenmiştir.

Doğum günü geldi mi

Geceleyin Andersen Dede

Dolaşırdı bütün evlerini çocukların.

Nezaket incelikli davranma, incelik anlamalarına da gelmektedir. Şiirde Andersen Dedenin, doğum günü olan tüm çocukların evlerini dolaşarak onlara hediye bırakması ve onların sevinciyle sevinmesi inceliğini ortaya koymaktadır. İnsanları mutlu etmek, onlara güzel davranışlarda bulunmak, kibar olmak ve saygılı davranmak nezaketin göstergelerindedir. Yazar şiirde Andersen Dede'nin incelikli davranışını şiiri okuyan çocukların da örnek almasını amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Göğüslük" adlı şiirinde nezaket değeri işlenmiştir.

Salıverince saçlarını

Sağına biraz

Soluna biraz

Hele ak yakasının üstüne biraz

Çok yakışmış

Öğrenciye göğüslük

Şiirde çocuk Yeşim adlı arkadaşına bakıp, göğüslüğünün ne kadar yakıştığını söyleyerek beğenisini kibar bir şekilde dile getiriyor. Nezaket başkalarına karşı incelikli davranma diye tanımlanabilmektedir. Burada arkadaşına karşı beğenisini nazik bir şekilde dile getirmesi, çocuğun nezaketini göstermektedir. Yazar şiiri

okuyan çocuklara da şiirdeki çocuğu örnek alarak, nezaketli davranmayı ve nazikliği içselleştirmeyi istediği düşünülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Turgut" adlı şiirinde nezaket değeri işlenmiştir.

Uyusun da büyüsün derdin ya anneciğim
Geceleri karanlıklarda
Yıldızlar büyürken

Şiirde çocuk annesine seslenirken kibar bir şekilde "anneciğim" diyerek hitap etmektedir. Dünyanın en kutsal varlıklarıdır anneler. En duygusal, en vefalı, en çok değeri bilinen ve haklarının ödenmesi imkânsız olan varlıklarımızdır. Bu nedenle ki onlara davranırken nezaketle, kibar bir şekilde yaklaşmalıyız. Konuşurken, hitap ederken nazik olmalıyız. Yazar şiirdeki çocuğun annesine davranırken gösterdiği nezaketi şiiri okuyan çocuklara göstererek, dünyanın en kıymetli varlığı olan annelerine nezaketle yaklaşmalarını amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Petrol Dede" adlı şiirinde nezaket değeri işlenmiştir.

Nice nice yıl
Anneciğim babacığım

Büyümemiz, gelişmemiz ve hayata atılmamız sürecindeki en önemli insanlar, kesinlikle ana-babalarımızdır. Her şeyimizi borçlu olduğumuz, bizim için en kıymetli insanlar için ne yapılırsa azdır. Haklarının ödenmesi ise çok zordur. Onlara davranışımız, konuşmamız, yaklaşımımızda çok dikkatli olmamız gerekmektedir. Saygılı ve nezaketli olmaya özen göstermeliyiz. Şiirde baktığımızda çocuğun annesine ve babasına hitap ederken kibar davranması, onlara olan nezaketini ortaya koymaktadır. Anne babaların kıymeti bilinmeli ve çok dikkatli davranılmalıdır. Yazar şiirde buna biraz örtük olarak vurgu yapmakta ve şiiri okuyan çocukların anne babasına nezaketle yaklaşmalarını amaçlamaktadır.

4.17. Sabırlı Olma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sabır, insanın kendi iradesi dışında gerçekleşen sıkıntı, güç ve zorluklara paniğe kapılmadan, tedirgin olmadan ve şikâyet etmeden soğukkanlılıkla tahammül göstermesidir.(Seyyar, 2003: 343).

Sabırlı olamayan insan zayıf karakterli olur. Bu insanlar bunalımlıdır, streslidir, mutsuzdur ve istedikleri olmayınca çabuk vazgeçer. İnsanın hastayken tekrar doğrulabilmesi, yoksul düştüğünde hayata küsmemesi, işçiyken patronuna, amirken çalışanlarına saygılı davranması için kişinin öncelikle sabırlı olmayı bilmesi gerekir (Eren,2010). Sabır insanın düşünerek hareket etmesini sağlar. Sabırlı insan acele etmez, düşünerek hareket eder. Bu sebeple olayların belki de kimsenin kolaylıkla fark edemediği noktalarını görerek doğru adımlar atar. Sabırlı insan kolay kolay öfkelenmez, aklını kullanarak hareket eder, yapacaklarının sonucunu da düşünür. Sabırlı insanların ne zaman ne yapacakları, olaylara nasıl tepki verecekleri genellikle bellidir. Yapacaklarını ve sonuçlarını hesap ederler.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Yatır Mustafa Kemal” adlı şiirinde sabırlı olma değeri işlenmiştir.

*Bakarsınız
Çıkıp Anıtkabir'den
Aramıza katılıvermiş
Günü gelince*

Önderlerimiz, vatanın kurtarıcısı ve bir ulusun kurucusu olarak kabul edilen bir öndere duyulan hayranlık ve özlem, kuşkusuz onu ölümsüz yapmaktadır. Bedenen ölümü olsa bile yaptıkları ile her zaman yaşamaya devam etmektedir. Yazar şiirde aslında bu duruma vurgu yapmakta, aynı zamanda sabırlı olurlarsa Atatürk'ün günü gelince yaptıkları ile aralarına karışacağını söylemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “Düşün Yap Diyor Dedem” adlı şiirinde sabırlı olma değeri işlenmiştir.

*Bir gün geç olsun
Bir gün iyi olsun*

Bir gün geç olsun

Bir gün tatlı olsun

...

Şiirde dedenin torununa sabırlı olması gerektiği ve bunun sonucunun daha iyi olacağını işlediğini görüyoruz. Atalarımızın; “*Sabrın sonu selamettir. Geç olsun güç olmasın*” sözleri şiirdeki dedenin torununa tavsiyesini açıkça ortaya koymaktadır. Geç olsun ama daha güzel olsun, geç olsun ama daha tatlı olsun, geç olsun ama daha iyi olsun diyerek sabırlı olması gerektiğini göstermek istemektedir. Sabır ederse sonuçların daha güzel olduğunu düşündürmektedir. Yazar şiiri okuyan çocuklara da sabrın sonunun daha güzel sonuçlara yol açtığını göstererek, sabırlı olmalarını amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Düş’le Gerçek” adlı şiirinde sabırlı olma değeri işlenmiştir.

Düş’le gerçek birbirine yakındır

Bilmez misin

Düşler

Güçlü düşler

Gerçek olur er geç

Yazar şiirde düşlerimizin, güçlü düşlerimizin sabırlı olursak er geç gerçekleşeceğine vurgu yapmaktadır. Yazar şiirde sabırlı olmak gerektiğini şiiri okuyanlara göstermek istemektedir. Sabırsız insan istekleri biraz geç kalınca, hemen vazgeçme eğilimindedir. Sabır insanın akıllı düşünmesini sağlar ve hedeflerine ulaşmasına çok yardımcı olur. Yazar şiiri okuyanlara bu durumu göstererek sabrı aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “İnimiz” adlı şiirinde sabırlı olma değeri işlenmiştir.

Çıkmak isterdim dışarı

Anamla ben

Anam büyü hele derdi

Büyürdüm

Şiirde yazar Ayının annesi ile dışarı çıkmak istemesini, dışarının güzelliğini düşünüp “*Dışarda güneş/Dışarda orman/Dışarda armut/Dışarda bal*” derken Ayının en sevdiği şeylerin dışarıda olduğu ve oraya kavuşmak için can attığını işliyor. Ayının annesi ise ona “*Anam büyü hele derdi/Büyürdüm*” diyerek daha dışarı çıkacak büyüklükte olmadığını, sabır edip büyümesi gerektiğini söylemektedir. Ayının ise sabır edip büyümeyi bellediğini görüyoruz. Yazar bu şiirden, şiiri okuyanlara da bazı mesajları vermek istemektedir. Çocukların bazı şeyleri yapacak yaşı, bilgisi, olgunluğu, tecrübesi vb. yok ise sabredip beklemesi gerektiğinin mesajını vermektedir. Birde bazı şeyler için sabır etmenin bizim yararımıza olduğunu şiiri okuyanlara göstermek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “A” adlı şiirinde sabırlı olma değeri işlenmiştir.

Gök ağarır ağarmaz

Geldim bekledim üç gün

Boşa gitmedi

Şiirde Ayı sabırla beklemesinin sonucunu aldığını, beklemesinin boşa gitmediğini söylüyor. Sabrın sonu selamettir, sözü de aslında bu durumu özetliyor. Yazar şiiri okuyan çocuklara da sabırlı olmak gerektiğini, sabrın sonunun güzel olduğunu göstermek istiyor.

Toplumumuz; “*Sabreden derviş muradına ermiş.*”, “*Sabırla koruk helva olur*”, “*Sabrın sonu selamettir*” gibi sözlerle sabrı bir kültür hâline getirmiştir. Sabırlı insanlar aynı zamanda akıllı, doğru sözlü, kinden ve öfkeden uzak, dengeli bir karakter özelliği gösterir. Sabır insanın akıllıca düşünmesini sağlar. Sabırlı insan paniğe kapılmadan aklını kullanarak hareket eder. Bu sebeple olayların belki de kimsenin kolaylıkla fark edemediği noktalarını görerek doğru adımlar atar.

Fazıl Hüsnü Dağlarca sabır değerini, incelediğimiz bazı şiirlerinde işlemiş bazı kitaplarında sabır değerine rastlanmamıştır. Okulumuz 2'deki, Kuş Ayak, Balina ile Mandalina, Yazıları Seven Ayı kitaplarında sabırlı olma değeri çok açık olmasa da yer almıştır. Gösterme Parmağı, İlkokul 1'deki, Başparmak kitaplarında sabırlı olma değerine rastlanmamıştır. Yazarın kitaplarını incelediğimizde, değeri yansıtm oranının yetersiz olduğu görülmektedir. Şiiri okuyan çocukların bu değeri içselleştirmesi için daha fazla işlenmesi gerekmektedir.

4.18. Saygı Değeri İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğü'nde (2005) saygı, “değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram/başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu” olarak tanımlanmaktadır.

Saygı değeri, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji, Görsel Sanatlar, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin öğretim programlarında geliştirilmesi gereken değer olarak verildiği gibi Türkçe Öğretim Programı'nda doğrudan yer almaktadır. “Genel Amaçlar” başlığı altında insan haklarına ve tarihi değerlere karşı saygılı olma şeklinde ifade edilir. Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin; “hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri amaçlanmıştır” (MEB, 2006: 4) denilmektedir. Türkçe Öğretim Programı'nda saygı değerinin ayrıca “Temalar” bölümünün “Millî Kültür” başlığı altında doğrudan belirtildiği de bilinmektedir. (MEB, 2006: 58)

Başkalarına saygı duymak ve saygılı davranmak onlardan da saygılı davranış görmenin başlıca şartıdır. İnsan ilişkilerinde her iki tarafın da memnun kalabilmesi için karşılıklı saygı duyulması gerekir. Saygıya dayanmayan ilişkiler insanları bir arada tutmaz, aksine onları birbirinden uzaklaştırır (Güngör, 2010: 70)

Saygı karşımızdaki insana sırf insan olduğu için değer vermek, belirli nezaket kuralları içerisinde davranmaktır. Herkes insan olmanın vasıflarını taşıdığı sürece saygıyı hak eder. Bunun yanı sıra sahip olunan yaş, mevki gibi bazı özellikler, o özellikleri taşıyan kişiye saygıyı gerektirir. Örneğin toplumumuzda özellikle yaşlılar ne olursa olsun saygıyı hak eden insanlar olarak görülür. Bunun sembolik ifadesi olan el öpme Türklerde eskiden beri var olan bir davranış kalıbıdır. Ayrıca saygı sadece insanlara gösterilen bir değer değildir. Kültürel değerler, yasalar gibi insan dışındaki şeylere karşı da saygı gösterilir.

Değerler eğitimi sürecinde, öğrencide olması gereken en önemli değerlerden biri saygıdır. Saygı öğrencilerin kendilerini tanımları, evrensel düşünceleri oluşturmaları ve toplumu ile sosyalleşmeleri için vazgeçilmez bir değerdir. “Yurttaşlarına saygıyı temele alan devletlerde toplumsal istikrar da büyük ölçüde güvence altına alınmış olur” (Yazıcı, 2008: 31). Toplumsal ilişkilerin temelinde bulunan saygı, insanların arasındaki ilişkiye ve samimiyete dayanır. Saygı gösteren kişi, saygı görmek ister. Saygı iyi beslenmeye benzer, çocuk onunla ne kadar beslenirse, o kadar sağlıklı ve güçlü olur.

Onun için okulda, toplumda ve ailede saygı eğitimi vazgeçilmezdir. Burada en önemli görev ise bu işi, düzenli ve planlı yapacak olan eğitim sistemine düşmektedir. Eğitim sistemi içinde saygı eğitimi aktif, olumlu ve uygulamacı öğretmen ile katılımcı öğrenci esaslı başarılar olarak amacına ulaşacaktır. Toplumun sahip olması gereken başlıca değerlerden biri olan saygı Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirlerinde de kendini belirgin şekilde gösterir. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirlerinde saygı değeri, daha çok başkalarının haklarına saygılı olma, Atatürk'e saygı, toplumsal normlara uyma, aile bireyleri arasında karşılıklı saygı, büyüklere saygı, hayvanlara ve doğaya karşı saygı, tüm insanlara saygı, farklı ülkeden olanlara saygılı olma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı Okulumuz 2'deki adlı şiir kitabında genellikle Atatürk'e saygı işlenmiştir. Atatürk Uluslararası anlayış, işbirliği ve barış yolunda çaba göstermiş üstün bir kişi, olağanüstü reformlar

gerçekleştirmiş bir devrimci, sömürgecilik ve emperyalizme karşı savaşılan ilk lider, insan haklarına saygılı, dünya barışının öncüsü, bütün hayatı boyunca insanlar arasında renk, din ve ırk ayrımı göstermeyen eşsiz bir devlet adamı, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusudur. Bunları düşündüğümüzde geleceğimizin mimarı olan çocuklara Atatürk'e olan saygı ve sevgiyi artırmamız gerekmektedir. Bu bağlamda incelediğimiz şiirlerde de yazar Atatürk'e olan saygıyı artırmayı da amaçlamıştır. Çocuklara yazmış olduğu Okulumuz 2'deki adlı şiir kitabında Atatürk'e saygıya sıkça yer vermiştir. Bunları inceleyecek olursak:

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Gizli Başarı" adlı şiirinde öğretmene saygı işlenmiştir.

Öğretmen

Görse

Bana yardım ettiğini görse

Ne derdi kim bilir

Şiirde çocuğun derslerine yardım eden Atatürk'ü öğretmenin görmediğini, onu görse bana ne der diyerek biraz endişeli olduğunu görüyoruz. Buradaki endişe öğretmene olan saygısından ileri gelmektedir. Çünkü öğretmen, görevi çocuğa vermiş ve onun yapmasını istemiş. Çocuk da yardım aldığını ama bu durumdan da biraz rahatsız olduğunu göstermektedir. Öğretmene olan saygı ve sevgisinden bu durumu görmesini istememektedir. Bu örnek olaydan hareketle şiiri okuyan çocuklara da bu hissi uyandırmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Koşu" adlı şiirinde Atatürk'e saygı işlenmiştir.

"*Bilirim/Koşuyordur Atatürk'ümüz en önde/En hızlı*" şiirde öğretmenin öğrencileri arasında koşu yarışması yaptırdığı ve şiirdeki kahramanımızın tüm çocukları geçtiğini görüyoruz ancak Atatürk'e olan saygı ve sevgisinden O'nun daha önde olduğunu söylüyor. Yani Atatürk'e olan saygısı öyle içselleşmiş ki O'nu kimse geçemez, O hep öndedir düşüncesi hakim olmuştur. O bizim liderimiz, önderimiz, Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk'e her çocuk saygı göstermektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Korku" adlı şiirinde Atatürk'e saygı işlenmiştir.

"Biz eve gidince/Birbiriyle konuşmuş/Bıraktığımız sıralar/Kimin öğretmeni dinlemediğini/Gizlice resim yaptığını kimin/Anlatmış birbirlerine/ Ya duyarsa Atatürk?" dizelerinde ders esnasında çocukların öğretmenden habersiz başka işlerle meşgul olduklarını, okul bittikten sonra sıraların birbirine söylediğini şiirsellikten yararlanarak söylemektedir şair. Burada çocuk bu yaptıklarını Atatürk'ün duymasından endişe duymaktadır. Bu da Atatürk'e olan saygısından kaynaklanmaktadır. Atatürk çocukları çok severdi. Çocukları yarının büyükleri olarak görüyordu. Bunu da bir konuşmasında *"Bugünün küçüğü yarının büyüğüdür"* diyerek belirtmesi çocuklara önemli bir görev yüklemektedir. Bunu bilen çocuklar da ona layık olma düşüncesinden ve ona saygısından daha dikkatli davranmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Armağan" adlı şiirinde Atatürk'e saygı işlenmiştir.

"Hangimiz bilse/ Öğretmenin sorduğunu/ Hangimiz/ Yaramazlık yapmasa/ Yavaşça; ona dönüyor/ Yüzü/ Ona gülümsüyor yüzü" dizlerinden çocukların Atatürk'e layık birer öğrenci olmak ve O'na duydukları saygıdan ötürü yaptıkları her güzel davranışta Atatürk'ün resmine baktıklarını söylemektedir. Sanki gerçekten Atatürk sınıfta kendilerini izliyormuşçasına yaptıkları davranış ve hareketlere dikkat etmeleri, yaptıkları her olumlu davranış için içlerinde bir mutluluk oluşması Atatürk'e saygının en güzel göstergesidir. Şiiri okuyan çocuklarda da bu his oluşturulmak istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "İnanmıyorum Biraz" adlı şiirinde Atatürk'e saygı işlenmiştir.

Neden yüzüncü yılında olsun

Söylesek söylesek

Bitmez ki

Bin masal yaşında Atatürk'üm

Şiirde Atatürk'ün yaşının yüzüncü yılında olmasını kabul etmeyen çocuk, O'nun yaşını bin masal yılında olduğunu, yüz yıla sınırlanamayacağını söylemektedir. Atatürk'e olan saygısından ve sevgisinden böyle düşünmektedir. Atatürk'e olan hayranlığı O'nu belli bir devre ve zamana sığdırmayıp, tüm zamanlara mal etmesinden görülmektedir. Aynı zamanda “*Hayır/Neden yüzüncü yılında olsun/Daha benim yaşında*” diyerek de daha O'nun gencecik olduğunu, yaşlanmadığını söylemektedir. Atatürk'e olan saygısından kaynaklı böyle düşünmektedir. Şiiri okuyan çocuklara da bu duygu ve saygıyı aşlamak istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Uzun Sevmek” adlı şiirinde Atatürk'e saygı işlenmiştir.

“*Okula girdim mi ben/Atatürk'e/Günaydın derim ya*” dizelerinde okula gelen çocuğun sınıfa girer girmez Atatürk resmine bakarak ona günaydın demesi Atatürk'e olan saygısından kaynaklanmaktadır. Atatürk'ün resmi bile olsa O'nun varlığı, sanki gerçekten sınıftaymış gibi, göstermiş olduğu saygı ve sevgi karşımıza çıkmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Konuşmamız” adlı şiirinde düşünceye saygı işlenmiştir.

Günü gelince yavrum

Ne olacaksın

Dedi annem gülerek

Doğru ailede bireyler birbirlerine duygu ve düşüncelerini rahatça ifade edebilir, birbirlerine karşı hisleri konusunda net ve açık olur, evle ilgili alınması gereken bir kararda çocukların da söz hakkı olduğunu savunur. Çocuğun bağımsız bir birey olduğu kabul edilir ve çocuk konuşmaya teşvik edilir. Anne ve babalar çocuğun istek ve ihtiyaçlarına duyarlı olmalı, başarması için fırsat vermeli, inançlarına ve fikirlerine saygı göstermelidir. Burada da anne çocuğuna ilerde ne olacağının kararını

kendine bırakarak ve onun düşüncesine saygı duyarak ne olmak istediğini soruyor. Buradan hareketle düşüncelere saygı duyulması gerektiği aşılacak isteniyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Yücelten Mustafa Kemal" adlı şiirinde Atatürk'e saygı işlenmiştir.

"Yüceltir bizi hep/Evrensel/Adı/Onunla altın gibi ıştır/Anlamın/İki kanadı" Mustafa Kemal Atatürk'ün yaptıklarının sadece ülkemizde değil tüm dünyada yayılan ünü "Yüceltir bizi hep, Evrensel adı" denerek vurgulanmaktadır. Atatürk, yönlendirdiği milletine birçok özellikler, güzellikler, imkânlar ve nitelikler kazandırmıştır. Türk Milleti O'nun kendine kazandırmaya çalıştığı özelliklerle O'na saygı ve minnet duygularıyla bağlıdır. Onun adının bile vatanımızın, milletimizin adını yücelttiğini, değer kattığını göstermektedir. Şair bu duygularla Atatürk'e duyulan saygı ve sevgiyi aşılacak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "İçimizdeki Mustafa Kemal" adlı şiirinde saygı işlenmiştir.

"Ne yukarıdan bakar/Ne kocaman/Ne abarmış/Ne büyük" Atatürk o derece alçakgönüllü bir kişidir ki yaptıklarının herhangi birisi O'nu dev adam göstermeye yettiği halde Atatürk bunların hiçbirinden söz etmez. Adeta söz etmekten sıkılır. Hepsini milletine mal etmekten haz duyar. Bu da Atatürk'ün Türk Milletine olan sevgi ve saygısını gösterir. "Yurdun /Geleceğidir O/Kendi/Kendine büyük" dizelerinden de anlaşılacağı gibi doğumundan ölümüne kadar Türk milleti ve Türk toprakları için mücadele vermiştir. Bu O'nu zaten kendi kendine büyük yapmaktadır. Saygı duyulması gereken bir lider olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiiri okuyan çocuklara da bu hislerle Atatürk saygı duyulması gereken büyük bir değer olarak gösterilmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Kılavuz Mustafa Kemal" adlı şiirinde saygı işlenmiştir.

Bir yıldız kim

O'nun

Türk gençliğine söylevi

“Bir yıldız aydınlatır/En koyu karanlıkta/Yurt denen evi” Atatürk üzerinde yaşadığımız bu büyük ve güzel ülkeyi Türk gençliğine emanet etti. Bu yüzden Türk gençliğinin görevi, Atatürk'ü sadece ülkemizi kurtardığı için anmak değil; onun gençliğe verdiği değeri ve duyduğu sonsuz güveni boşa çıkarmamak için daha da çok çalışmak olmalıdır. Türk gençliğinin kulağına küpe olması gerekenleri ise Türk gençliğine söylevinde dile getirmiştir. Bu kadar değerli ve önemli bu söyleve ve bunu dile getiren Atatürk'e saygı duymamız daha da önemlisi bu değerlere uygun genç olabilmemiz için şair şiiri okuyan çocuklara bunu göstermek istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Balıkçıların Kuşatmaları ” adlı şiirinde hayvanlara saygı işlenmiştir.

“Ha bre, yaklaş daha/Ha bre/Şaşkın balina kaçmasın/Kara kaptan dümen kır/Öteden çevir çabuk/Şaşkın balina kaçmasın” dizelerinde avcıların balınayı öldürmek için uğraştıkları görülmektedir. İnsanlar ve hayvanlar aynı dünyayı paylaşıyorlar, bazen de aynı evleri. Tıpkı çocuklarımız gibi, hayvanlarımız da ihtiyaçlarının karşılanması için bize muhtaçlar. Bu sebeple çocuklarımızın tüm canlılara aynı düzeyde saygı, sevgi ve hoşgörülle yaklaşmayı öğrenmesi çok önemlidir. Hayvanların yaşama hakkını elinden almamalıyız. Şiirde hayvanların yaşama hakkına saygı duymayanları göstererek, şiiri okuyan çocuklara hayvanların yaşama hakkına saygı duymayı aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Ölümü” adlı şiirinde hayvanlara saygı işlenmiştir.

*Vurdular Gökbalina'yi işte
Kanı taşıtı Akdeniz'in, kıyılarından
Şimdi bütün maviliği sessiz,
Kıpkırmızı, korkunç.*

İnsanlar gibi hayvanlarında yaşama hakkı vardır. Onları korumak güven içinde yaşamlarını sürdürmelerini sağlamak insanlara düşen görevlerden bir tanesidir.

Onların yaşam haklarına saygı duyup korumak gerekmektedir. Hayvanların bizim gibi yaşama ve her ne kadarsa ömürlerini tamamlamaya hakkı olduğunu, şiirde ki bu hakkın elinden alınan balina örneğini göstererek, çocuklara aşılama ve saygı duymalarını sağlama amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "İnimiz" adlı şiirinde anneye saygı işlenmiştir.

...

Çıkmak isterdim dışarı

Anamla ben

Anam büyü hele derdi

Büyürdüm

Anneler dünyada evladı en çok düşünen, onun iyiliğini en çok isteyen varlıklardır. Onların sözünü tutmak, nasihatlerine uymak ve düşüncelerini saygı ile karşılayıp uygulamak her zaman insanın faydasına olacaktır. Şiirde de Ayıcık'ın annesinin sözüne olan saygı ve söylediklerini tutmasını örnek gösteren yazar genelleme yaparak şiiri okuyan çocuklara da anneye saygıyı aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Daha Acıkmak" adlı şiirinde kendine saygı işlenmiştir.

"*Demek büyümüşüm dedim/Açlık büyüttü beni/Burada kurumaktansa dedim/Anasız/Çıkmalıyım dışarı çabucak/Bulmalıyım yiyeceğimi*" dizelerinde kendine saygı dile getirilmiştir. Kendine saygının temellerinden birisi kendini tanıma, nitelikleri ve kusurlarıyla kendini değerlendirmesidir. Kendine saygı duymak, kendine değer vermeyi ve kendini tanımayı gerekli kılar. Şiirde de kahramanın kendini tanımasını "*Demek büyümüşüm dedim*" dizesinden anlaşılmaktadır. Şiiri okuyan çocuklara da bunu nasihat ederek kendilerini tanımayı ve kendilerine saygı duymayı öğretmek amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Gören" adlı şiirinde doğaya saygı işlenmiştir.

Ağacın üstünü çizmişler

Ne diye çizmişler

Nasıl çizmişler

Ağaçların doğaya ve insanlara faydaları oldukça fazladır. İnsanlara düşen en önemli görevlerden biri de ağaçları korumaktır. İnsanlar için hayati öneme sahip olan, doğanın parçası ağaçlara saygı duymalı ve duyarlı davranılmalıdır. Şiirde ağaçlara yazı yazıldığı ve bu şekilde ağacın yok olma sürecini hızlandırdığını görüyoruz. Şair burada şiiri okuyan çocuklara farkındalık oluşturarak ağaçlara saygı duymayı ve korumayı hedeflemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Gürültü" adlı şiirinde insanlara saygı işlenmiştir.

"Bugün gürültü çok/Boyalı arabalarla/Uçar gibi akan arabalarla/Dolmuş/Gölün kıyısındaki orman/Adamlar kadınlar çocuklar görüyorum/Kimi balık tutuyor/Ağaçlar arasında geziyor kimi/Kimi giriyor büyük eve/Bugün gürültü çok" dizelerinde insanların gölün kıyısındaki ormanda yaptığı etkinlikler dile getirilmiştir. Normalde insan gürültüden rahatsız olur, şikâyet eder. Burada insanlar halka açık olan bir mekânda çeşitli etkinlikler yapmaktadır. Bu duruma şiirdeki kahraman şikâyet ederek değil saygı ve hoşgörü ile yaklaşmaktadır. Gürültüden şikâyet etmek yerine güzel bir bakış açısı ile yaklaşmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Avcılar" adlı şiirinde hayvanlara saygı işlenmiştir.

"Anlatırdı anam/Tüfekleri varmış/Çizmeleri varmış/Köpekleri tazıları bile varmış/İnsanların en kötüsüyümüş avcılar" dizelerinde avcılarının hayvan haklarına saygı duymayıp onları öldürmelerinden yakınılmaktadır. Hayvanların yaşama hakkına saygı duymayıp, onları avlayan avcılarını insanların en kötüsü olarak

göstermektedir. Şiirde bu kötü durumu göstererek, hayvanların haklarına saygı duymayı ve korumayı şiiri okuyan çocuklara aşılama amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Yazılı Ağacı Anlamak" adlı şiirinde doğaya saygı işlenmiştir.

Saygıyla konardı kuşlar

Üzerime

Sanki insan olmuştu

Şiirde ağaca konan kuşların ağacı incitmeden, zarar vermeden saygı ile konduklarını dile getirmektedir. Gerçekte baktığımızda kuşlar ağaçlara ne kadar zarar verebilir ki? Burada kuşların bile ağaçların değerini bilip ona göre davrandığını görmekteyiz. Burada amaç şiiri okuyan çocuklara doğanın en önemli parçası olan ağaçlara karşı hassas davranmayı, saygı duymayı ve korumayı öğretmek istenilmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Yakışan Başlık" adlı şiirinde saygı değeri işlenmiştir.

"Koştuğum göle/Okul başlığımı giyince erkenden/Ağaçlar yol veriyordu sanki/Eğiliyordu dallar daha biraz" dizelerinde okul başlığını giyen Ayıcık ağaçların arasından geçerken, ağaçların saygıdan yol vermesini ve dallarını eğmesini görüyoruz. "Öğrenci olmasına ayıcığın/Şaşakaldı dalgalanmadı biraz" derken de saygısını açıkça dile getirmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Pusu" adlı şiirinde hayvanlara saygı işlenmiştir.

"Düşürdük diyorlardı tüydürmeyelim ha/Kaçmak kim ben kim/Sevilmiş çocuklardan/Kim kaçır ki budalalar" şiirde Ayıcık'ın bazı çocuklar tarafından yakalanmak istendiğini görmekteyiz. Bu durum karşısında Ayıcık sevilmiş çocuklarda kim kaçır diyerek çocukların kendisine zarar vermeyeceğini düşünmektedir. Sevilmiş çocuklar hayvanları sever onlara saygı duyar inancı

taşımaktadır. Burada yazar bu durumu göstererek şiiri okuyan çocuklara hayvanlara saygı duyan ve onları koruyanlar olarak kendilerini de hissettirmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Satılmak" adlı şiirinde hayvanlara saygı işlenmiştir.

*Duydum konuşurlarken
Satacaklarmış
Bir sirke ya da hayvanlar bahçesine
Ben onların mıyım*

Bütün hayvanlar saygı görme hakkına sahiptir. Bir insan hayvanı yok edemez, satamaz ve özgürlüğünü elinden almaz. Hiçbir hayvana kötü davranılmaz, acımasız ve zalimce muamelede bulunulamaz. Hayvanlar kendi özel çevrelerinde özgürce yaşama hakkına saygı duyulmalıdır. Şiirde bu duruma ters bir durum görülmektedir. Şiiri okuyan çocuklara bu bilinç verilmek ve saygı duyulmasını öğretmek istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Bağırmalara İnemeler" adlı şiirinde hayvanlara saygı işlenmiştir.

*"Sirkin bakıcıları/ Upuzun sopalarla vurdular/ Ayaklarıma/ Omuzlarıma/
Kollarıma/ El ayalarıma"* dizelerinde sirkte Ayıcık'a yapılan işkence ve eziyet dile getirilmektedir. Hiçbir hayvana kötü davranmak, işkence etmek, eziyet etmek doğru değildir. Hayvanlarında hakları vardır ve saygı duyulması gerekir. Bütün hayvanların insanca gözetilme, bakılma ve korunma hakları vardır. Şiirde Ayıcık'ın haklarına saygı göstermeyip, ona yapılan kötü davranışları göstererek şiiri okuyan çocuklara bu durumun yanlışlığı gösterilmek istenmektedir. Böylelikle hayvanların haklarına saygı duymayı öğretmek istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Sızdı İçeri" adlı şiirinde hayvanlara saygı işlenmiştir.

*Vardı çocuk kafesin önüne
Kapı çengelini çevirdi çit dedirtmeden*

Şiirde kafese hapsedilen, doğal yaşamında özgürce yaşama hakkı elinden alınan Ayıcık'ı çocuğun kurtarmasını görmekteyiz. Yabani türden olan bütün hayvanlar kendi doğal yaşama ortamlarında özgürce yaşama hakkına sahiptir. Şiirdeki çocuk bu hakka saygı duyup, Ayıcık'ı kurtarmıştır. Şiiri okuyan çocuklara da, şiirdeki çocuğu örnek almasını sağlamak ve hayvanlara saygı duymalarını öğretmek amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Tanışma" adlı şiirinde kendine saygı işlenmiştir.

Büyüdüm gibi oldum

Alkışladılar

Başka biri oldum birdenbire

Kendine saygı bir anlamda kişiye kendine değer verme, kendini sevme, kendiyle barışık olma, kendine güven duyma; çevremizdekilerin gözünde de bizi değerli, saygın, güvenilen bir kişi olma durumudur. Şiirde de çocuğun kendine güven duyması, kendini sevmesini görüyoruz. Bu da kendisine duyduğu saygının göstergesi olarak karşımıza çıkıyor. Şiiri okuyan çocuklara da kendilerine duyduğu saygıyı artırmayı amaçlıyor.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Girince Öğretmen" adlı şiirinde öğretmene saygı işlenmiştir.

"*Girince öğretmen/Sıralardan rap diye bir ses çıkıyor/Gürültüsüz bir ses/Gürültü olmayan bir ses/Ayağa kalkıyoruz ya/Aydınlanıyor birer birer yüzlerimiz*" dizelerinde öğretmene duyulan saygı görülmektedir. Nesillerin yetişmesinde en fazla öğretmenlerin alın teri ve emeği vardır. Onlar, öğrencilerini bilginin ışığıyla aydınlattıkları gibi, gönüllerini de sevginin sıcaklığıyla ısıtmakta, onlara mutluluk, fedakârlık ve bağlılık hislerini aşlamaktadırlar. Öğretmenler çocukların, heyecanı, rehberi ve örneğidirler. Buradan hareketle öğretmenler saygı duyulmayı en çok hak eden insanlardandır. Şiirde ki çocuklarda öğretmen sınıfı girdiğinde yaptıkları karşılamayla öğretmenlerine duydukları saygıyı göstermektedirler. Şiiri okuyan çocuklara da bu davranışları aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Ayaklar" adlı şiirinde öğretmene saygı işlenmiştir.

"*Sırama oturunca ben/Yan yana getiriyorum ayaklarımı/Sağa sola/Uzanmasınlar/Burunlarını yere vurmasınlar/Oyunlara kaçıp gitmesinler istiyorum/Öğretmeni dinlesinler istiyorum*" dizelerinde derste öğretmen ders anlatırken ona saygı ve sorumluluğumuzdan, vücudunun organlarının bile öğretmeni dinlemesini istiyor. Sınıfta öğretmenimize ve başkasına zarar verecek davranışlar sergilememek, öğretmeni etkin ve verimli bir şekilde dinlemek hem öğretmene duyulan saygıdan hem de dersten kazanım çıkarmak istemekten kaynaklanmaktadır. Burada çocuk bazı organlarına bu durumu söyleyerek aslında şiiri okuyan çocuklara öğretmene saygıyı aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Gürültü Yapmak" adlı şiirinde öğretmene saygı işlenmiştir.

*Gürültü yapmayın
Diyor öğretmen*

Öğrencilerin sınıfta arkadaşlarına ve öğretmene saygısını gösterme yollarından birisi sınıfta gürültü yapamamaktır. Gürültü yapılan bir sınıfta verimli bir eğitim ortamı olmamaktadır. Gürültülü ortamda dikkat dağılır, motivasyon düşer, öğretmen ve öğrencilerin verimi azalır. Yazar, derslerde öğretmene ve sınıf arkadaşlarına saygı gösterip gürültü yapamamak gerektiğini şiirsellikten yararlanarak anlatmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Kitaplarımız" adlı şiirinde kitaplara saygı işlenmiştir.

*Kitaplarımız bir öğretmen
Başka bir öğretmen
Konuşmalarını işitmiyoruz biraz bile*

Kitap, sadece kelime dağarcığımızı geliştirmekle kalmaz, düşünce yapımızı, hayal gücümüze de yön vermektedir. Kitap okumak, sanılanın aksine kişiyi

olgunlaştıran, değiştiren etkili silahlardan biridir. Kitap okumak bizim geçmişimiz ve geleceğimizle olan köprüyü oluşturan ayna gibidir. Öylesine önemli ve değerlidir ki kitaplar, aynı zamanda bir öğretilendir. Şiiri okuyan çocuklara kitapları daha güzel tanıtarak kitaplara gerekli saygıyı göstermelerini amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Baba Çanta" adlı şiirinde saygı işlenmiştir.

Çantamı ben seçtim alırken

Korur güneşten de soğuktan da

Çocukların kendi ile ilgili kararları verme hakkı vardır. Kendisine alınacak bir eşya da öncelikle çocuklar söz sahibi olmalıdır ve buna anne babalar saygı duymalıdır. "Çantamı ben seçtim alırken" derken çocuğun kendisine alınacak çantayı kendisinin seçtiğini ve buna anne babasının saygı gösterdiğini üstü kapalı bir şekilde göstermektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Hadi" adlı şiirinde kitaplara doğaya saygı işlenmiştir.

"Durmadan/Yağsınlar yağsınlar/Karla yağmur yağsınlar daha/Giremezler ki/Çantamdan içeri biraz bile/Azıcık bile" dizelerinde doğaya saygı duyulduğu görölmektedir. Yağmurlar ve kar dünyada yaşamın devam edebilmesi için en gerekli doğa olaylarıdır. Bunun bazı insanları rahatsız edecek sonuçlara sebep olsa da şiirde ki çocuk bu durumdan şikâyet etmemekte yağsınlar diye hoşnutluğunu ve saygısını dile getirmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "İlkokul 2' deki" adlı şiirinde Atatürk'e saygı işlenmiştir.

Pazarları giyerdi güzel giysilerini

Anıtkabir'e giderdi, Mustafa Kemal'e.

...

Şiirdeki çocuğun pazarları Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ü kabrinde ziyarete giderken güzel giysilerini giyip, temiz, tertipli bir şekilde gitmesi Atatürk'e saygısından kaynaklanmaktadır. Şiiri okuyan çocuklarda da bu duyguyu hissettirip, Atatürk'e saygıyı artırmayı amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Yaşlı Denizin Sesi" adlı şiirinde büyüklere saygı işlenmiştir.

En eski tapınaklar önünde ellerimi öperlerken

Değer mavi tüylerime artık daha tatlı yüzleri

El öpme saygı, sadakat gibi pek çok duygunun ifadesidir. Müslüman toplumlarda ve bazı diğer doğulu toplumlarda el öpülerek alna konulur. Bu davranış eli öpülen kişiye gösterilen saygı ve sevgiyi ifade eder. Bu tür el öpmede genellikle küçükler büyüklerin ellerini öperler. Şiirde de buna vurgu yapılmakta ve büyüklere saygı duymayı içselleştirmek amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Öğretmenle Oyun" adlı şiirinde farklılıklara saygı işlenmiştir.

"Sordu öğretmen: Çocuklar/Gal mi güzeldir İskoçya mı?/Kalakaldık biraz/Galliler göz kırptı İskoçyalılara/İskoçyalılar Gallilere" dizelerinde öğretmenin öğrencilere sorduğu soru karşısında birbirlerine ve farklılıklara duydukları saygıdan çok güzel tepki vermişlerdir. Hiç birisi bizim memleket daha güzel demeyip birbirinin gönüllerini kırıcı cevap vermemişlerdir. Burada davranışları, birbirlerine saygılarını açık bir şekilde göstermektedir. Şiiri okuyan çocuklara da farklılıklara saygı duymayı ve hoşgörü ile yaklaşmayı örnek aldırarak istenmektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Göz Balıkları" adlı şiirinde hayvanlara saygı işlenmiştir.

Yasaktır o ormanda

Kızıl geyiğini avlamak

Bütün hayvanlar saygı görme hakkına sahiptir. Bu hakkı çiğneyerek onları sömüremezler. Bilgilerini hayvanların hizmetine sunmakla görevlidir. Bütün hayvanların insanca gözetilme, bakılma ve korunma hakları vardır. Hiçbir hayvana kötü davranılamaz, acımasız ve zalimce eylem yapılamaz. Hayvanları öldürmek, doğal yaşam alanlarında onları rahatsız etmek hayvan haklarına saygısızlıktır. Burada da bu duruma üstü kapalı dikkat çekilerek, şiiri okuyan çocuklara hayvan haklarına ve hayvanlara saygı duymalarını sağlamak hedeflenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Kalmuklar" adlı şiirinde hayvanlara saygı işlenmiştir.

*Kalmuk çocuğu dek ki
Atlarımız
Analarımızdır bizim*

Kalmuk çocuğunun ağızından atların kendileri için ne kadar değerli ve önemli olduğunu şiirin tamamında dile getirilmiştir. "Atalarımız/Suyumuzdur güneşimizdir bizim" derken atların kendileri için ne kadar değerli ve saygıya değer olduğunu görmekteyiz. Atlarının Kalmuklara yapmış olduğu emeğin karşılığında, atlara karşı saygı ve sevgileri açıkça görülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Kehribar" adlı şiirinde farklılıklara saygı işlenmiştir.

*Letonya sarıdır biraz
Riga'da güneşin az oluşundan değil
Bütün çocukların biraz daha
Sarışın olmasından*

Farklılıklara saygılı olmak ve bunları zenginlik olarak görmek önemlidir. Hangi dinden, dilden, coğrafyadan, düşünce ve fikirden olursa olsun herkesin, yaşama, kendini tanımlama ve değerli kılma hakkı vardır. İnsanların renkleri, tipleri, değerleri, yaşam tarzları, inançları, beklentileri farklı olabilir. Bu aslında bir

zenginliktir. Bu şiirde de Letonyalı çocukların sarışın olmasını dile getirmiş ve güzel bir bakış açısı ortaya koymuştur. Burada şiiri okuyan çocuklara da farklılıkları hoş görmeyi ve saygı duymayı amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “Karışmak” adlı şiirinde farklılıklara saygı işlenmiştir.

“*Nereden gelirsek gelelim biz/Ana Okullarında yakın uzak/Yüzlerimiz benzermiş birbirine/Yüzlerimiz sevelim konuşalım/Gülelim hadi/Dermiş birbirine*” dizelerinde farklılıklara saygı işlenmektedir. İnsanların renkleri, tipleri, değerleri, yaşam tarzları, inançları, beklentileri farklı olabilir. Bu aslında bir zenginliktir. Buna saygı duymak gerekir. Şiirde de çocuklara bu duyguyu aşılama amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “İçimdeki aydınlık” adlı şiirinde farklılıklara saygı işlenmiştir.

Açıktır işte içimden biliyorum

Giysileri ne olursa olsun

Çocuklara

Okullarla öğretmenler.

Bir insan; hangi dinden, milletten, renkten, coğrafyadan, dilden, düşünceden ve anlayıştan olursa olsun öncelikle insan olduğunun algılanması gerekir. Her birey, saygıya değer bir varlıktır. İnsanın kendisinden farklı olanı hor görmeye hakkı yoktur. Burada da giysileri ne olursa olsun, çocuklara okul ve öğretmenlerin açık olduğunu söyleyerek farklılıklara saygı duyulması gerektiğini göstermektedir. Farklılıklar kötü bir durum değil hatta aksine zenginliğimizdir. Bunu şiiri okuyan çocuklara da işlemek amaçlanmıştır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “Boyalar” adlı şiirinde kendine saygı işlenmiştir.

“*Yeşil çalışkandır/Kırmızı yaramaz/Ben erkenden/Ana Okulumu giderken/Yeşil gibiyim*” derken şiirde ki çocuk kendini yeşile benzeterek çalışkanlığını ortaya

koymuştur. Kendine saygının unsurlarından birisi kendini sevme ve kendinden memnun olma durumudur. Burada da çocuğun kendisini beğenmesi ve kendinden memnun olmasını gormekteyiz. Bu da kendisine duyduğu saygının gostergesidir. Şiiri okuyan çocuklara da kendilerine duyduğu saygıyı artırmak istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yonelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı Şiir kitabında "Besinler" adlı Şiirinde doğaya saygı işlenmiştir.

"Besler bizi bin bir oğn/Yemişler sebzeler her gün/Beni yanına gotrn/Toprak ikinci annemiz" dizelerinde ve Şiirin tamamında doğanın parçası toprağın ikinci annemiz olarak gormekte ve ona duyduğu saygı ve sevgi dile getirilmektedir. Bize tüm gerekli ihtiyaç maddelerini doğa vermektedir. Bunların içerisinde ise en onemlisi topraktır. Her zaman comerttir, her zaman karşılıksız verir. Şiirde de toprağın onemini değerini anlatarak, toprağa/doğaya duyulan saygıyı ozmsetmek istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yonelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı Şiir kitabında "Uyku Oyun" adlı Şiirinde anneye saygı işlenmiştir.

Artık uyu diyor annem bana

ortyorum gozlerimi

Sanki uyuyorum

Anne çocukları için yaşar, yaptıkları her şeyi çocukları için yapar. Karşılıksız seven, değer veren en değerli varlıklardır anneler. Davranışlarımızla annelerimize mutluluk vermeliyiz. Anneler, çocukları kendilerine itaat ettikleri için mutlu olurlar. Anne ve babalarımıza hürmet ve saygıyı artırmalıyız. Şiirde de çocuğun annesinin soylediklerini dinleyip, itaat etmesi annesine olan saygısını gostermektedir. Şiiri okuyan çocuklara da bu Şiirden ornek almalarını sağlayarak, anne babaya saygıyı artırmak amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yonelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı Şiir kitabında "Güzel Annenin çocuğu" adlı Şiirinde anneye saygı işlenmiştir.

“Annemden saklayamam ki/Terliyken/Su içsem biraz/Hemen söylerim anneme” dizelerinde annesine saygı ve sevgisinden, annesinden bir şey saklamayıp dürüst davrandığını görüyoruz. Annenin çocuğu üzerinde emeği ve hakkı çok fazladır. Bunu bilen bir çocuk anneye hiçbir şekilde kötü davranıp, yalan söyleyemez. Annenin verdiği nasihatlerden çıkamaz. Şiirde de çocuk annesine saygısının göstergesi olarak, onu dürüst davranıyor. Şiiri okuyan çocuklara da her ne şartta olursa olsun, annenin sözünü tutmak ve ona dürüst davranmak gerektiğini göstererek, anneye saygıyı öğretmeyi istiyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “Aysel'in Geldiği Günler” adlı şiirinde arkadaşına saygı işlenmiştir.

Duyunca çağırmasını aşağıdan

Gecikmemden utanırım

Şiirde Tülay adlı çocuğun yanına arkadaşı Aysel'in okula giderken gelmesi ve birlikte okula gitme sürecini anlatıyor. Aysel arkadaşı gelince onu aşağıdan çağırıp geldiğini söylemektedir. Aysel arkadaşı gelince geç kalırım, arkadaşımı bekletirim endişesi ve mahcubiyeti yaşamaktadır. Bu da arkadaşına olan saygısından kaynaklanmaktadır. Arkadaşını aşağıda bekletmek ve gecikmek ona karşı saygısızlık olarak görmektedir.

Sonuç olarak Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirlerinde saygı değerini insanların dili, ırkı, cinsiyeti ne olursa olsun, ayırmadan farklılıklarını kabul etmek olarak görüp işlenmiştir. Saygının insanlar arasındaki olumsuzlukları olumluya çeviren bir bağ, insanlar arasında en güzel iletişim yolu olarak çocuklara işlemeye çalışmıştır. Şiirlerinde saygı değerine mümkün oldukça yer vermiştir. Saygı uygulamada karşımıza insana, anneye, doğaya, haklara, emeğe, kendine, engellilere, hayvanlara ve düşünceye saygı olarak değişik şekillerde kendini gösterir. İyi bir insan olabilmenin gerekliliklerinden birisi de saygılı insan olabilmektir. Değerler eğitiminde de öğrencilerde olması gereken en önemli değerlerden birisi de saygıdır. Saygı zamanla ve mekânla sınırlı değildir. Her yerde ve her zaman gösterilmesi

dereken bir değerdir. Bu değerin çocuklara aşılanması o yüzden de çok önem kazanmaktadır.

4.19. Sevgi Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Türkçe Sözlükte sevgi, bir kişiye ya da bir şeye karşı duyulan duygusal yakınlık, ilgi olarak tanımlanmaktadır. (2005) İnsanları birbirine bağlayan, paylaşmayı ve birlikte yaşamayı öğreten en güzel duygu sevgidir. Eğer toplum halinde yaşayan insanlar birbirlerini seven kişilerse aralarında hiçbir anlaşmazlık çıkmaz. Sevginin egemen olduğu toplumlarda birlik beraberlik olur, huzur ortamı oluşur. Diğer değerlerin de ana kaynağını sevgi oluşturmaktadır.

Sevgi, insanoğlunun en yüce duygularından biridir. Diğer birçok değerin de var olma sebebi sevgidir. Sevgi denen duygu olmasaydı barış, kardeşlik, saygı, dayanışma, duyarlılık, misafirperverlik, yardımlaşma, vatanseverlik, merhametli olma, hoşgörü gibi birçok değer de olamazdı. Bu nedenle insanların sevgi değerini çocuklara çok küçük yaşlardan itibaren aşımaları gerekmektedir. Sevginin bir değer olarak görülebilmesi için saf, samimi ve belki de karşılıksız olması, her türlü bencillikten uzak olması gerekir. Çünkü sevgi o zaman bir değer taşır. Herhangi bir çıkar gözeterek, karşılık beklenerek birine ya da bir nesneye duyulan sevgi, olumlu bir sonuç vermez ve insana huzur da katmaz.

Allah sevgisi, çocuk sevgisi, doğa sevgisi, vatan sevgisi, anne-baba sevgisi gibi birçok sevgi türü bulunmakla beraber sevgi bir bütündür. İnsan sevgisi olmadan doğayı, doğa sevgisi olmadan vatani sevmek mümkün olmaz. Bununla birlikte bazı sevgiler çok daha belirgin, çok daha şiddetli olarak kendisini hissettirebilir (Bilhan, 1991: 896).

Türkçe Öğretim Programı'nda da farklı şekillerde yer alan sevgi değeri, toplumun bireyleri arasındaki kaynaşmanın, işbirliği ve duyarlılığın geliştirilmesi anlamında önemli bir yer tutar. İlköğretim seviyesindeki bireyin, sevmeyi ve değer vermeyi öğrenmesi, gelecekteki ferdî ve ictimâî hayatı için önem taşımaktadır. Programda yer alan sevgi değeri, "İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8.sınıflar) Öğretim

Programında sevgi, millî kültür, hak ve özgürlükler gibi değer ifadeleri ana konu/temada; insan sevgisi, hayvan sevgisi, dostluk, yardımlaşma gibi değer ifadeleri de alt konular/temalar tablosunda ifade edilmektedir (Şen, 2007: 44).

Türkçe Öğretim Programı'nda sevgi değeri doğrudan aktarılmıştır. Bu değer okuma metinlerinde bulunması gereken özellikler başlığı altında doğrudan verilmiştir. “Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler” arasında metinlerin öğrenciye okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak nitelikte olması” (MEB, 2006: 56) gerektiğinden söz eder. Bu değer ayrıca Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan Temalar bölümünde “Sevgi” başlığı altında doğrudan verilmiştir (MEB, 2006: 58).

Sevgi değerinin bir kavram olarak Türkçe Öğretim Programı'nda diğer başlıklardan farklı biçimde direkt olarak yer alması, eğitim sistemimizin bu değere verdiği önemi göstermektedir. Türkçe ders kitaplarında programın temel öğelerinden biri hâline gelmiştir. Aynı şekilde bu değer, Fazıl Hüsni Dağlarca için de önemlidir.

Sevgi değerini de bu bağlamda işleyen yazar, pek çok şiirinde içtenlik olgusunu sevgi değeri aracılığıyla okuyucusuna aktarma gayretindedir. İncelediğimiz şiirlerde en fazla işlenen değer “sevgi” olması, Fazıl Hüsni Dağlarca'nın, bu değere ne kadar önem verdiğini göstermektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yazmış olduğu şiirler incelendiğinde sevgi değerine çok fazla önem verdiğği görülmektedir. Anne sevgisi, Atatürk sevgisi, doğa sevgisi, arkadaş sevgisi, vatan sevgisi gibi birçok sevgiyi şiirlerinde işlemiştir. Böylece geleceğimizin mimarı olan çocuklara sevgiyi aşlamayı hedeflemiştir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuk şiirlerinden Okulumuz 'deki incelendiğinde özellikle Atatürk sevgisi üzerinde durulduğu görülmüştür. İncelenen şiirlerde bunun üzerine özellikle durulduğu görülmüştür.

İncelenen şiirlerde Atatürk sevgisinin işlendiği de görülmüştür. Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'deki* adlı şiir kitabında "Çalışkanlar" adlı şiirinde çocuğun Atatürk'e duyduğu sevgiden bahsetmiştir.

*Ben
2'ye geçince
2'ye geçti Atatürk
Öyle sevindim ki.*

Çocuk ikinci sınıf geçtiğini ve Atatürk'ün de kendisi ile beraber ikinci sınıfa geçtiğini, yine beraber olacaklarını, her gün Atatürk ile yine aynı sınıfta ders işleyeceklerini söyleyerek Atatürk'e duyduğu sevgiyi anlatmaktadır. Sınıflarda Atatürk resminin olması, Atatürk'ün her an bizimle olduğunu, bizi sevdiğini hissederek tüm çocuklara Atatürk sevgisini hissettirmektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Şaşmak" adlı şiirinde çocuğun Atatürk'e duyduğu sevgiden bahsetmiştir.

*Erkenden geldim okula
Bir de ne göreyim
Gelmiş Atatürk
Daha erkenden.*

Şair yine bu şiirinde çocuğun Atatürk özlemi ile okula gelmek için sabırsızlandığını, erkenden okula geldiğini Atatürk'ün sınıfta asılı olan resminin sözde Atatürk'ün daha erken geldiğini söyleyerek ona duyduğu sevgiyi işlemektedir. Atatürk'ün sınıfta olmasının çocuğu ne kadar mutlu ettiğini göstererek çocuklarda Atatürk'e ve okula duyulan sevgiyi aşlamaktadır. Bu sayede çocuklarda Atatürk'e duyulan sevgi artmaktadır.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Mut" adlı şiirinde çocuğun Atatürk'e duyduğu sevgiden bahsetmiştir.

...
Atatürk tam karşımda.

*Söyledim çocuklara hemen
Önce inanmadılar
Oh
Ben oldum artık
Öğrencilerin ona en yakını.*

Bu şiirde de yazar çocukların Atatürk'e sevgisini işlemiştir. Yerime oturunca karşısında Atatürk'ün resmini gören çocuk Atatürk'ün kendisine baktığını görünce çok sevindiğini dile getiriyor. Atatürk'ün tam karşısında oturduğunu, ona en yakın kendisinin olduğunu söyleyip bunun mutluluğunu yaşamaktadır. Bu da Atatürk'e olan sevgisini çok samimi bir şekilde göstermektedir. Ona yakın olmanın verdiği mutluluğu yaşamaktadır. Atatürk resimde bile olsa sanki gerçekten sınıfta, karşısında oturuyor düşüncesinin samimiyetini göstermektedir. Yazar bu şiirde çocuklarda Atatürk'e olan sevgiyi üst düzeyde yaşatmaktadır. Atatürk'e olan sevgiyi artırmayı amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "İnanç" adlı şiirinde çocuğun Atatürk'e duyduğu sevgiden bahsetmiştir.

*Atam
Harfleri sayıları
Öğrenir yeniden
Benimle*

...

Bu şiirde yazar Atatürk'ün kendisi ile beraber derslere katıldığını, harfleri, sayıları öğrendiğini söyleyerek Atatürk'ün gerçekten sınıfta olduğunu hissettirmektedir. Birlikte koşup, büyüüp, yurdu tekrardan kurtardığını söyleyerek bunun mutluluğunu yaşamaktadır. Bu da Atatürk'e olan sevgisini göstermektedir. Atatürk'ün sınıflarda asılı duran resmini gerçekten Atatürk sınıftaymış gibi hissettirerek, sınıfta yapılan her etkinliğe çocuklarla beraber katıldığını göstermektedir. Atatürk'ün ülkemiz için yaptığı fedakârlıkları da anımsatarak çocuklarda Atatürk'e olan sevgiyi artırmayı amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Kolaylığım" adlı şiirinde çocuğun Atatürk'e duyduğu sevgiden bahsetmiştir.

*Çok güçse
Yapamıyorsam
Öğretmenin verdiği ödev
Atatürk
Hemen gelir yanıma
Yazdıklarına bakar
Birdenbire
Kolaylaşır birdenbire
Soruların hepsi*

Şiirde çocuğun zorlandığı bazı ödevlerde Atatürk'ün kendisine yardım ettiğini ve onun sayesinde her işin kolaylaştığını anlatmaktadır. Atatürk 'ün kendisine güven verdiğini, onu görmenin başarısını artırdığını vurgulamaktadır. Atatürk'e olan sevgisinin kendisindeki başarı ve güveni aştığını vurgulamaktadır. Çocuğun zorlandığında her an yanına Atatürk'ün geleceğini hissetmesi ona olan sevgisini daha da artırmaktadır. Yazar çocuklara böylece Atatürk'ün kendilerine her zaman yardım edeceğini düşünmelerini sağlayarak Atatürk sevgisini artırmayı amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "23 Nisan" adlı şiirinde çocuğun Atatürk'e duyduğu sevgiden bahsetmiştir.

*Kuşlara baksam
Yürüsem biraz
Yok oluyor içimde
Annemin dediği
Öğretmenimin dediği
Peki neden yok olmuyor
Atatürk'ün
23 Nisan dediği*

Şair bu şiirde, çocuğa annesinin ve öğretmenin söylediği şeyleri unuttuğunu ancak Atatürk'ün söylediği şeylerin içine işlediğini söyleyerek Atatürk'e olan sevgisini işlemektedir. Atatürk'ün söylemiş olduğunu hiç unutmaması ona olan sevgisinin ne kadar çok olduğunu göstermektedir. Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olarak ülkeyi düşmanlardan kurtarmış, büyük millet meclisini kurarak halkın kendi kendisini yönetmesini sağlamış ve bu kuruluş gününü çocuklara armağan ederek yarınların güvencesi olan çocukların önemini vurgulamıştır. Şair de şiirinde 23 Nisana değinerek Atatürk sevgisini çocuğa aşlamayı amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Koşu" adlı şiirinde çocuğun Atatürk'e duyduğu sevgi işlenmiştir.

*Düdük çalınca öğretmen
Koşunca bütün çocuklar
Ben de koşarım
En hızlı
Bilirim
Koşuyordur Atatürk'ümüz en önde
En hızlı*

Şiirde Atatürk'ün en önde olduğu, herkesi geçtiği, onu geçmenin imkânsız olduğu vurgulanarak Atatürk'e olan sevgi ve saygı işlenmektedir. Çocuk tüm çocukları geçtiğini ancak Atatürk sevgisinin daha önde olduğunu, Atatürk gerçekten orda olmasa bile onun önden koşan olduğunu hissederek ve söyleyerek Atatürk'e olan sevgisini göstermektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Verir mi" adlı şiirinde Atatürk'e sevgi işlenmiştir.

*Dağbaşını duman almış ha
Hayır
Kim'miş duman?
Verir mi Atatürk*

Dağın başını

Dumana

Şiirde Atatürk'ün ülkemiz ve milletimiz için yaptığı fedakârlıkları anımsatarak, Atatürk'ün ülkemiz ve milletimize gelecek her hangi bir olumsuzluğa izin vermediğini belirterek Atatürk'e olan güven ve sevgiyi işlemektedir. Atatürk'ün içimize işlemiş sevgisi ve cesaretine vurgu yapılarak Atatürk sevgisini artırmayı amaçlamıştır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Sığmamak" adlı şiirinde Atatürk'e sevgi işlenmiştir.

Dalarım karşımdakine

Arada bir

Duyarım bizi severken

İçi içine sığmaz

Duyar

Arada bir biliyorum

Ben O'nu daha çok sevince

İçimin içime sığmadığını

Şiirde, çocuğun sınıfta otururken karşısında asılı duran Atatürk resmine arada daldığını ve Atatürk'ün kendisini içi içine sığmayacak şekilde sevdiğini söylemektedir. Atatürk'ün çocukları daha bir ayrı sevdiğini göstermektedir. Aynı zaman da kendisinin Atatürk'ü ne kadar çok sevdiğini ve içinin içine sığmadığını vurgulamaktadır. Çocuğun Atatürk'e karşısında duran resmine sevgi ile bakıp daldığını ve onu özlemle andığını hissettirmektedir. Yazar bu şiirde çocuğun ve Atatürk'ün karşılıklı sevgisini işleyerek Atatürk'e olan sevgiyi içselleştirmeyi amaçlamıştır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Armağan" adlı şiirinde Atatürk'e sevgi işlenmiştir.

Hangimiz bilse

Öğretmenin sorduğunu

*Hangimiz
Yaramazlık yapmasa
Yavaşça, ona dönüyor
Yüzü
Ona gülümsüyor yüzü*

Şiirde sınıftaki çocukların derste öğretmenin sorduklarını bilmeleri ve sınıfta derslerde uslu bir şekilde durduklarında Atatürk resmine bakıp ona gülümsediklerini söylüyor. Atatürk'ün kendilerinden beklediği davranışları sergilediklerinde, ona layık olmanın sevinci yüzlerinden okunuyor. Bu da Atatürk'e olan sevgilerini ortaya koyuyor. Şiirde Atatürk'ün gerçekte olmayıp sanki sınıfta varmış gibi düşünmelerini ve ona sevgilerinden davranışlarını düzelttiklerini görüyoruz. Böylece yazar Atatürk'e olan sevgiyi artırmayı ve onun öğütlediği şekilde insan olabilmeyi hedefliyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "İnanmıyoruz Biraz" adlı şiirinde Atatürk'e sevgi işlenmiştir.

*Neden yüzüncü yılında olsun
Söylesek söylesek
Bitmez ki
Bin masal yaşında Atatürk'üm
...
Hayır
Neden yüzüncü yılında olsun
Daha benim yaşımda.*

Şiirde Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'e duyulan sevgi dile getirilmiştir. Onun yaşının yüz yıllı sınırlı olmayıp çok daha geçmişe dayandığına vurgu yapılmakta. Bu düşüncenin Atatürk'e olan sevgiden kaynaklandığını işlemektedir. Bir yandan bin masal yaşında, hatta daha da eski demekte; bir yandan daha benim yaşımda diyerek onun hem çok uzun zamandır var olduğunu içimizde, kalbimizde olduğunu vurgulamakta diğer taraftan daha benim yaşımda diyerek çok genç olduğunu söylemektedir. Bu da göstermektedir ki Atatürk

sevgisi bambaşka bir şey. Yazar bu şekilde çocuklarda Atatürk sevgisini, onun yıllardır içimizde olduğunu, hiç ölmeyeceğini vurgulayarak işlemeye çalışmıştır.

Atatürk'te çocukları çok severdi. Çağdaş ve mutlu Türkiye'yi çocuklarda görür ve çocuklarda bulurdu. Tüm yurt gezilerinde çocuklara sevgi ile yaklaşır, onlarla uzun uzun konuşurdu. Vedat Demirci'nin anılarından öğrenildiğine göre; Atatürk bir gün çocuk balosuna gider. Ortalıkta bir şaşkınlık havası doğar. Küçük bir oğlan salonun orta yerinde kalır. Bu yavru hayranlıkla bir süre Atatürk'e baktıktan sonra: "*Atatürk'üm, seni öpmek istiyorum*" der. Ortalıkta bir sessizlik dalgası yayılır. Bu derin sessizliği Atatürk'ün sesi bozar "*Öyleyse, gel öp*" der. Çocuk koşarak Atatürk'ün boynuna sarılır. O sırada diğer çocuklar da: "Biz de.. Biz de..." diye bağırırlar. Böylece tüm çocuklar Ata'yı doya doya öperler. Bu görüntü çoğu kişiyi ağlatır. Büyük Atatürk de ağlar. Evet, Türk çocuklarının bu engin sevgisi için ağlar. Hem de sevinç gözyaşlarını dökerek. O gün çevresindekilere övünçle: "İşte benim kuşaklarım" der.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "O'nu da Saymak" adlı şiirinde Atatürk'e sevgi işlenmiştir.

Toplama

Yaptırınca öğretmen

Sevinir bütün çocuklar

30 öğrenciyiz

1 daha kattık mı

31 oluruz O'nunla

Şiirde çocukların derslere katıldıkları ve güzel bir atmosferde zevkle ders işledikleri görülmektedir. Sınıf mevcudunun aslında otuz olduğu ancak sınıfta asılı olan Mustafa Kemal Atatürk resmini de sanki Atatürk gerçekten varmış hissi ile mevcuda dâhil ettiğini söylüyor. Buradan da anlaşılacağı üzere Atatürk'ün resminin bile çocukları ne kadar mutlu ettiği ve sevindirdiğini görüyoruz. Yazar, Atatürk'ün çocukların hep kalplerinde, sevgisinin içlerinde olduğunu vurgulayarak, O'na olan sevginin artmasını amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Anlattı Öğretmen " adlı şiirinde Atatürk'e sevgi işlenmiştir.

*Biliyor musunuz çocuklar
Hangi sözcüğü
Severdi daha çok Atatürk'ümüz?*

...

Şiirde çocukların öğretmene Atatürk'ün hangi sözcüğü daha çok sevdiğini sorduklarını ve öğretmenin Atatürk'ün yurda tehdit olduğunda savaş, diğer zamanlarda çalışmak olduğunu görüyoruz. Burada bir de çocukların Atatürk'e hitap ederken sahiplik ekini kullanarak Atatürk'ümüz demeleri ona olan sevgi ve bağlılıklarını göstermektedir. Aynı zamanda Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Atatürk'ün vatan konusu olunca her türlü fedakârlığı göze alabildiği ve en belirgin yönlerinden birinin çalışkanlık olduğuna vurgu yapılarak Atatürk'e olan sevgi bağıni kuvvetlendirme hedeflenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Uzun Sevmek" adlı şiirinde Atatürk sevgisini işlenmiştir.

*Okula girdim mi ben
Atatürk'e
Günaydın derim ya
Akşamları duyarım
Ta kapısında evimin
Bana güle güle dediğini.*

Şiirde okula gelen çocuğun ilk iş olarak Atatürk'e günaydın dediğini görüyoruz. İnsan sevdiklerini her an özler, arar, düşünür. İlk onlarla görüşmek konuşmak ister. Çocuk da şiirde Atatürk'e olan sevgisini, okula gelir gelmez onun resmine ve heykeline bakarak sanki gerçekten karşındaymış gibi günaydın demesi ona olan sevgisini göstermektedir. Aynı zamanda çocuk Atatürk'ün kendisini uğurladığını, güle güle dediğini hissettirerek Atatürk'ün de kendisini sevdiğini gösteriyor. Yazar bu şekilde Atatürk ve çocuğun karşılıklı selamlaşp, birbirini

uğurladıklarını, birbirini sevdiklerini göstererek çocuklarda Atatürk sevgisini kazandırmayı hedeflemektedir. Atatürk'ün çocukları çok seven yönünü hissettirerek, çocuklarda da aynı sevgiyi oluşturmayı amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Konuşmamız “ adlı şiirinde annenin çocuğuna sevgisi işlenmiştir.

Günü gelince yavrum

Ne olacaksın

Dedi annem gülerek

...

Her anne birer iyilik timsalidir. Çocuğunun geleceğinin güzel olmasını, onun hayatta hep mutlu olmasını ister. Onu her şeyden çok sever. Burada da bir annenin günü gelince yavrum ne olacaksın diye evladına sorması, onun vereceği karara saygı duyduğunu ve düşüncelerine değer verdiğini göstermektedir. Düşüncelerine değer vermesi, evladının geleceğini düşünmesi evladına olan eşsiz sevgi ve merhametinden kaynaklanmaktadır. Yavrum diye hitap etmesi de evladına olan sevgisinin başka bir göstergesidir. Yazar da burada çocuklara annenin bu denli sevgisini göstererek, çocuklarda da annelerine karşı olan sevgiyi daha da artırmayı amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Yücelten Atatürk “ adlı şiirinde Atatürk sevgisi işlenmiştir.

Yüceltir bizi hep

Evrensel adı

Onunla altın gibi ısr

Anlamın iki kanadı.

Yazar şiirde Atatürk sevgisini işlemiştir. Mustafa Kemal Atatürk'ün yaptıklarının sadece ülkemizde değil tüm dünyada yayılan ünü “*Yüceltir bizi hep, Evrensel adı*” denerek vurgulanmaktadır. Atatürk, yönlendirdiği milletine birçok özellikler, güzellikler, imkânlar ve nitelikler kazandırmıştır. Bunların çoğu, dünyanın benimsediği ve geliştirdiği konulardır. Bu sebeple O, her zaman Türk Milletinin

gönlündeki seçkin ve saygın yerini koruyacaktır. Türk Milleti O'nun kendine kazandırmaya çalıştığı özelliklerle O'na sevgi ve minnet duygularıyla bağlıdır. Onun adının bile vatanımızın, milletimizin adını yücelttiğini, değer kattığını göstermektedir. “*Onunla altın gibi ışıldar*” diyerek bunu açıkça göstermektedir. Şair bu şekilde Atatürk'ün yapmış olduklarına değinerek ve onun değerini göstermeye çalışarak çocuklarda ona karşı duyulan sevgiyi artırmayı amaçlamaktadır. Şiirde onun değerine, evrensel değerine vurgu yaparak çocuklarında bunun farkına varmalarına yardımcı olmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Mustafa Kemal“ adlı şiirinde Atatürk sevgisi işlenmiştir.

Dağdır O
Savaş günü toprak
Sallandığında
Bayraktır O
Dağlar
Allandığında.

Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olarak ülkeyi düşmanlardan kurtarmış, büyük millet meclisini kurarak halkın kendi kendisini yönetmesini sağlamıştır. “*Dağdır O, Savaş günü toprak sallandığında*” diyerek söz konusu vatansa Mustafa Kemal'in dağ gibi dik durduğu, çok cesur olduğuna vurgu yapmaktadır. Dağlar allandığında bayrak misali şanlıdır Atatürk. Şair burada Cumhuriyetin kurucusu Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün ülkesi konu olduğunda duruşundan bahsederek, çocukların ona bakışını ve sevgisini içselleştirmek amaçlanmaktadır. Atatürk'ün ülke sevdalısı bir lider olduğunu, vatani için canını bile ortaya koyabileceğini çocuklara göstererek O'na olan sevgi duygusunu artırma inancı gütmektedir. Tabi ki bu sevgiyi Atatürk fazlasıyla hak etmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “İçimizdeki Mustafa Kemal“ adlı şiirinde Atatürk sevgisi işlenmiştir.

...

Yurdun

Geleceğidir O

Kendi

Kendine büyük.

Kurtuluş Savaşı zaferle sonuçlanmış ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuna önder olmuş bir Türk liderinin alçak gönüllülüğünden bahsetmektedir. Ne insanları küçümseyen ne de onlar yukarıdan bakan bir insan olmuştur. Türk Milletinin gözünde tabi ki eşi benzeri olmayan bir lider olmuştur. Ancak bunu hiçbir zaman kendisi halkın üzerinde büyüklük olarak göstermemiştir. Yurdumuzun geleceği olmuş ve ülkemiz için sayısız güzellikleri bırakmıştır arkasında. O'nun yurdun yetiştirmiş olduğu önemli bir değer olduğu vurgulanmaktadır. Her yönü ile önder ve örnek olan Mustafa Kemal Atatürk'ün alçak gönüllü ve yurdun geleceği olduğuna vurgu yapılarak, çocuklara Atatürk'ü anlatmak ve onlarda O'na karşı sevgi duygusunu aşılama amaçlanmaktadır. Yazar O'nun bazı özelliklerini ve değerlerini anlatarak daha yakından tanımlarını sağlamaktadır. Böylelikle çocuklarda Atatürk sevgisi artmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Yaşayan Mustafa Kemal" adlı şiirinde Atatürk sevgisi işlenmiştir.

Devrim der kurtuluş der

Özgürlük ---

Der kimi

O

Bütün yurt uğruna ölenlerin

Birikimi

Şiirde Atatürk'ün önderliğinden bahsedilmektedir. Ülkemizin kurtuluşunda üstlenmiş olduğu kutsal görev ve ülkemizin özgür olması için canını hiçe sayıp aldığı görevleri anımsatmaktadır. Özgürlük için verilen bu savaşlarda milletin önderliğini üstlenen Mustafa Kemal Atatürk'ün yurt uğruna canını veren bütün şehitlerimizin

birikimi ve temsilcisi olduğuna vurgu yapılmaktadır. Ülkemizde ve dünyada nam salmış Atatürk'ün bu özelliklerinden bahsederek çocuklarda O'na olan sevgiyi artırmak amaçlanmaktadır. Vatani uğruna bu kadar başarıyı göğüsleyen lideri, Türk çocukları her zaman sevgi ile gönlünde yaşatacaktır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'deki* adlı şiir kitabında "Mustafa Kemal Varlığı" adlı şiirinde Atatürk sevgisi işlenmiştir.

O'nu gördün mü

Açılır

İki gözünde

İki çiçek

Şiirde Mustafa Kemal'in varlığı bile çocukları mutlu etmeye yetmektedir. Sınıflarda her daim asılı duran resmini görmek, sanki gerçekten ordaymış gibi duyguya kapıldıklarından O'na olan sevgisini göstermektedir. O'nu görünce insanın daha bir cesaretli olduğu, kendine güveni geldiği "*Gecelerden öteye yürür gövden*" dizesinde açıkça anlatılmaktadır. Şair çocuklara Atatürk'ü görmenin bile verdiği mutluluk ve cesareti anlatarak, onların Atatürk'e olan sevgi bağını güçlendirmeye çalıştığı görülmektedir. Atatürk'ün varlığının bile bizi mutlu etmeye yettiğini çocuklara göstermektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Yatır Mustafa Kemal" adlı şiirinde Atatürk sevgisi işlenmiştir.

Çağdaş

Yatırımızdır

Saydam

İnce

Bakarsınız

Çıkıp Anıtkabir'den

Aramıza katılıvermiş

Günü gelince

Şiirde Mustafa Kemal'in kabrinin yani Anıtkabir'in çağdaş yatırımız olduğundan bahsetmektedir. Ulu önderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün mezarının bile çağdaşlığından bahsedilmektedir. Türk Milletinin dünya siyasal varlığındaki haklılığını kanıtlayan ve güvenceye alan, O'nun çağdaş uygarlığı hedef alan ve bu uygarlığa ulaşmayı öngören yönüdür. Atatürk'ün çağdaşlığını da şiirde işlemektedir. “ *Bakarsınız çıkıp Anıtkabir'den, Aramıza katılıvermiş*” derken Atatürk'ün her an gelebilecek duygusunu çocuklara hissettirmektedir. Böylelikle çocuklarda Atatürk sevgisini her an canlı tutmak amaçlanmaktadır. Çocukların hep söylediği “ Atatürk ölmedi, içimizde yaşıyor” sözü de bunu açıkça ortaya koymaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Yücelten Mustafa Kemal“ adlı şiirinde Atatürk sevgisi işlenmiştir.

Erer gök boşluğu

Anadolu

Tadına

Değer değmez aydınlık

Anıtkabir'den uçan

Kuşun kanadına

Şiirde Mustafa Kemal'e sevgi işlenmiştir. Anadolu da huzurun, mutluluğun oluşmasında en büyük katkıya sahip Atatürk'ün, kabrinden bile huzur vermeye devam ettiği anlatılmaktadır. Atatürk'ün kabrinden uçan kuşun kanadına değer değmez aydınlık derken şair şiirselliğin de gücünü kullanarak Anadolu'ya huzur yayıldığını söylemektedir. Her tarafta Anadolu havası olduğunu hissettirmektedir. Buradan hareketle çocuklara Atatürk sevgisi aşlamak amaçlanmaktadır. Huzurlu, mutlu, özgür bir şekilde bu topraklarda yaşıyorsak başta Atatürk olmak üzere aziz şehitlerimizi her zaman sevgi ve özlemlerle anmamız gerektiğini öğrencilere işlemek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Der Kil“ adlı şiirinde Okul sevgisi işlenmiştir.

Öğrenciler

Okul yollarında

Dinler türkü ayaklarını

...

Şair şiirselliğin gücünü kullanarak okul sevgisini işlemiştir. Öğrenciler okul yollarında dinler türkü ayaklarını derken, çocukların okul yollarında eğlenerek, neşe ve sevinç içinde bilgiye ulaşmak için verdikleri emekten bahsetmektedir. Şair bu şekilde çocukların okula ilgi ve sevgini artırmayı amaçlamaktadır. Okul yollarında milyonlarca çocuğun olduğu ülkemizde, okula olan sevginin artması çok önemlidir. Okulu bir zorunluluk mecburiyetten ziyade eğitim- öğretim yuvası olarak görebilen çocuklar sayesinde verim artacaktır. Dolayısıyla yazar çocuklara okula sevgi duygusunu aşlamak için şiirlerden yararlanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Çağlayan Mustafa Kemal" adlı şiirinde Atatürk sevgisi ve Bayrak sevgisini işlenmiştir.

Dalgalanır dalgalanır dalgalanır

Bayrak

Elde

Duyurur bütün güzelliğini

Mustafa Kemal

Bu selde.

Şiirde yazar şiirselliğin gücünü kullanarak Atatürk ve bayrak sevgisini bir arada işlemiştir. Bayrakların özgürce dalgalanmasını sağlayan Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Milletinin aziz şehitlerine minnet borcumuz vardır. Şiirde yazar barak ve Mustafa Kemal'e vurgu yaparak çocuklarda bayrak ve Atatürk sevgisini aşlamayı amaçlamaktadır. Bayrağın özgürce dalgalanmasına bakarken anımsatır bize Atatürk'ün bütün yaptığı güzellikleri. Bunu şair çocuklarda da anımsatarak onlarda bayrak ve Atatürk sevgisini içselleştirmeyi amaçlamıştır.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Sanki Mustafa Kemal" adlı şiirinde Bayrak sevgisi işlenmiştir.

Al doğar

Al yaşar gündüz gece

Anlatır neyi

"Bayraksız

Toprak olmaz" diye haykırır

Gelincik çiçeği

Şiirde gündüz ve gecenin Al ile oluştuğu, Al ile yaşadığına vurgu yapılmaktadır. Burada Al diye söylediği bayraktır. Her günün onunla başlayıp, onunla devam ettiği söylenmektedir. Toprakların toprak olabilmesi için şanlı bayrağa ihtiyacı vardır. Bizim toprağımızı vatan yapan al bayrağımızdır. Yazar doğadaki çiçeğin bile bunun farkında olduğunu, onu haykırdığını şiirsellikten yararlanarak anlatmıştır. Kırmızı rengini şehitlerimizin kanından alan Türk bayrağı ulusumuz için en kutsal en şerefli değerlerden bir tanesidir. Bayrak bir milletin bağımsızlık sembolüdür. Bir ulusun bayrağı gökyüzünde dalgalandığı sürece bu o ulusun hiçbir boyunduruk altında bulunmadığını gösterir. Ayrıca bayrak bir milletin saygınlığını ve gururunu da sembolize eder. Toprağımızın vatan olabilmesini sağlayan şanlı Türk Bayrağımızın önemini ve değerini çocuklara aktarmaya çalışan şair, bu şekilde bayrak sevgisini çocuklara aşlamayı amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Daha Mustafa Kemal" adlı şiirinde Atatürk sevgisi işlenmiştir.

Bu 19 Mayıs'ta gökler

Yok olmuşçasına

Silik

Oysa yeniden koca bir gün getirecek

Dağların doruklarındaki

Görünmez mavilik

Şiirde Dünya savaşından çıkan ülkemizin üzerinde dolaşan kara bulutların, 19 Mayıs'ta Atatürk'ün Samsun'a ayak basması ile güzel günlerin geleceğine işaret etmektedir. Atatürk'ün 19 Mayıs'ta Samsun'dan harekete başlayarak ülkemizi kurtarma süreci umudu artırmış ve sonucunda Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Şiirde de “*Oysa yeniden koca bir gün gelecek*” diyerek bu umuda vurgu yapılmıştır. Yazar şiir yoluyla bunları çocuklara göstererek çocukların Atatürk'e olan sevgisini daha da artırmayı amaçlamıştır. Atatürk varsa umut vardır, Atatürk varsa başarı vardır düşüncesine çocukları ulaştırmayı amaçlayarak ona olan sevgiyi amaçlamıştır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Kılavuz Mustafa Kemal“ adlı şiirinde Atatürk sevgisi işlenmiştir.

Bir yıldız aydınlatır

En koyu karanlıkta

Yurt denen evi

Bir yıldız kim

O'nun

Türk gençliğine söylevi

Yazar şiirde yurdumuzu bir yıldızın aydınlattığını, en koyu karanlıkları bile aydınlığa çevirdiğini söylemektedir. Bu yıldızın ise Atatürk'ün Türk gençliğine söylevi olduğuna vurgu yapmaktadır. Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk gençliğine söylevinin tüm karanlıkları aydınlığa çevirmeye devam edeceğini göstermektedir. Bir bölümünde “*Ey Türk Gençliğinin çocuğu! İşte bu durum ve koşullar içinde bile görevin, Türk Bağımsızlık ve Cumhuriyetini kurtarmaktır. (Bunu yapmak için) sana gerekli olan güç damarlarındaki soylu kanda bulunmaktadır.*” diye geçen Atatürk'ün Türk gençliğine söylevinin ne kadar değerli olduğunu ve bunları Türk çocuğunun özümsemesi gerektiğini, şair şiirsellikten yararlanarak anlatmıştır. Yazar Atatürk'ün söylevinden hareketle çocuklara Atatürk sevgisini artırmayı amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Yücelten Mustafa Kemal-3“ adlı şiirinde Atatürk sevgisi işlenmiştir.

Eskiden O
Dolaşırdı
Yelesi köpürmüş
Atlarda

Şimdi
Duymuyor musunuz
Başımızdan geçen
Kanatlarda

Şiirde Atatürk'ün ölmeden önceki bazı yaptıklarına vurgu yapılarak O'na duyulan özlem dile getirilmiştir. “*Eskiden O, Dolaşırdı, Yelesi köpürmüş, Atlarda*” diyerek Atatürk'ü özlem ve sevgi ile andığını bir çocuğun dilinden anlatmıştır yazar. “*Şimdi, Başımızdan geçen, Kanatlarda*” derken Atatürk ölse bile kalbimizdeki sevginin O'nu her yerde, her zaman var olduğunun hissini uyandırmaktadır. Şair Atatürk'ün ölmesinin ona olan sevgimizi ve duygularımızı azaltmayacağını, kuşun kanatlarında bile O'nun olduğunu hissederek, Atatürk'e sevgiyi artırmayı amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Yıldızlar Oyunu“ adlı şiirinde Doğa sevgisi işlenmiştir.

Yıldızlar neye yarar
Geceyi süslemeye
Yıldızlar neye yarar
Büyümesine
Bütün bitkilerin.

...

Şair şiirselliğin gücünden yararlanarak yıldızların işlevini, doğaya ve insanlara faydalarını etkili bir şekilde anlatmaktadır. Geceyi süsleyen yıldızların karanlıkta yol gösterici olması, bitkilerin büyümesine yardımcı olması, çocukların uyumasına faydalı olması gibi durumlardan bahsederek çocukların doğaya ve yıldızlara dikkatini çekmek istemiştir. Doğanın bir parçası olan, ilgi çekiciliği ile bilinen, merak edilen

yıldızların faydalarından bahsederek çocukların doğa sevgisini uyandırmak amaçlanmıştır. Bu kadar faydası olan yıldızları çocukların da bilip sevmesi çok doğaldır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Dalgalar Oyunu" adlı şiirinde Doğa sevgisi işlenmiştir.

...

Şahlan der
Şahlan Şahlan Şahlan
Dalgaların yiğitleri
Dalgaların devlerine
Şahlan der
Şahlan Şahlan Şahlan.

Şairin bu şiirinde doğa sevgisinden söz etmek mümkündür. "*Dalgaların yiğitleri/Dalgaların devlerine/Şahlan der*" dizelerinde dalgaların arasında bir sevgi bağı olduğu görülmektedir. Yazar doğanın bir parçası olan denizlerin dalgalarını birbiri ile konuşturup onların arasındaki sevgiyi de hissettirmektedir. Buradan hareketle çocuklarında bunu okuyup, doğaya olan sevgilerini güçlendirmek hedeflenmiştir diyebiliriz. Çocuklarda doğaya karşı ilgi ve merak uyandırmak da onların sevgisini artıracığı için yazar bunu da sık sık kullanmıştır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Güneşli Geceler Oyunu" adlı şiirinde Doğa sevgisi işlenmiştir.

Yarı yarıya doldurur
Güneşli gecelerde
Karanlıkta aydınlık
Oyunlarımızı
Dinlersin ya duyulmaz.
Görülür: Bir göz türküsü bu.

...

Şiirde güneşin çocukların oyununu güneşin doldurması, karanlıkta aydınlık yapması, sesini duymasalar bile baktıklarında bir göz türküsü gibi güzel olduğunu söyleyerek doğanın bir parçası güneşe olan sevgi dile getirilmiştir. Aynı zamanda tüm çocukla güneşten yola çıkarak doğaya sevgiyi artırmak amaçlanmıştır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Buzullar Oyunu" adlı şiirinde Doğa sevgisi işlenmiştir.

...

Eriken erirken

Yok olacaklarını sezerler o denizlerde

Bir çocuğu mu ararlar

İnerler güneye doğru.

Şair doğal dengenin bir ürünü olan buzulların parçalanıp yok olma sürecini etkili bir şekilde şiirde işlemiştir. Kopup parçalanan bulutların, çocukları bulmak için güneşe doğru indiklerini söylemekte. Çocukları aramaları onları sevdiğinin göstergesidir. Şair bu şekilde şiiri okuyan çocuklara bunu hissettirerek, çocuklarda da doğaya karşı sevgiyi aşılama amaçlanmıştır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Mutluluğun Sonu" adlı şiirinde Doğa sevgisi işlenmiştir.

Ben mandalinacık seviniyordum

Gök yuvarlağına bakarken

Güzel çocuğun elinde

Şair burada şiirselliğin gücünden yararlanarak mandalinayı konuşturmuştur. Mandalinanın güneşe bakarken güzel çocuğun elinde olmasının mutluluğunu yaşamayı, çocuğun elinde olmanın verdiği sevinçten söz etmesi çocuğa duyduğu sevginin göstergesidir. Burada yazar mandalınan böyle hissettiğini çocuklara, şiiri okuduklarında gösterecektir. Böylece çocuklarda da doğaya karşı sevgi daha da artacaktır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Sap" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Oh

Küçük sapımı

Öyle seviyorum ki

...

Bir gemi direğidir o

Dururken üzerimde dimdik

Kendimi bir gemi sanıyordum.

Şair yine şiirselliğin gücüyle mandalina ve sapı arasındaki ilişkiyi çok güzel tasvir etmiştir. Mandalina denize düşünce sapı sayesinde yüzebildiği ve kendine özgüveni geldiği için sapını çok sevdiğini söylemektedir. Burada açıkça sevgiden bahsedilmektedir. Aslında hiç anlamı ve değeri olmayan bir sapa, şair o kadar güzel bir sorumluluk yüklüyor ki çok değerli hale geliyor. Günlük hayatımızda pek de değeri olmayan sapı çok güzel tasvir eden yazar, çocuklarda da doğaya karşı sevgiyi aşılamaı amaçlıyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Sıcaklığı" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Öteki dalga değdirdi beni

Sırtına bir daha

Derisi sarılığımı yalarken

Titredi ta içimdeki ışık

Antalya'yı anımsadım birdenbire

Taa güneşi.

Şiirde denize düşen portakalın, dalgaların sırtına bindiğini ve dalganın derisi kendisine dokunduğunda içinin titremesi hissettiği mutluluğu ve sevinci göstermektedir. O kadar sevgi hissediyor ki aklına Antalya'nın sıcaklığını getiriyor. Burada şair şiirden yararlanarak portakal ve dalga arasındaki sevgiyi işliyor. Çocuklara da bu şekilde sevgi bağına aşılamaı çalışıyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında bu bölümdeki yazmış olduğu şiirler birbirinin devamı niteliğindedir. Yani şiirler birbiri ile bağlantılı olarak gitmektedir. Bu şiirlerde genellikle hayvan sevgisi ve doğa sevgisi işlenmiştir. Bunları birbiri ile bağlantılı olarak değerler eğitimi açısından inceledik. Burada balina ve mandalınanın konuşmalarını şair şiirselleştirmiştir. İkisi arasında geçen konuşmalarla aralarında geçen olaylar tasvir edilmiş. Bizde bunları değerler eğitimi açısından analiz ettik.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Sesi" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir. Hayvanlara sevgi de işlenmiştir.

A a güzel bir ses

Sanki ırmak

Sanki türkü

Sanki ilkyaz yeli

Ses mi belli değil

Beni beklediği mi belli değil

Yazarın bu kitabı balina ve mandalina arasında geçen şiirlerden oluşmakta ve bazı şiirler birbirinin devamı şeklindedir. Bu şiirden önceki şiirde mandalina balınanın adını sormuş ve sesini merak etmişti. Bu şiirde de görüldüğü gibi balınanın sesini duyan mandalina "A a güzel bir ses/ Sanki ırmak/ Sanki türkü" diyerek sesinin ne kadar güzel olduğunu ve ne kadar hoşuna gittiğini gösteriyor. Kendisini beklediğine vurgu yaparak aralarındaki sevgiyi gösteriyor. Şair bu şekilde doğadaki bazı varlıklar arasında ki ilişkileri, konuşmaları şiirsellikten yararlanarak anlatmakta ve aralarındaki sevgi bağını göstererek çocuklara örnek olmasını sağlamaktadır. Bu sayede çocukların doğaya ve çocuklar arasındaki sevgi bağını artırmayı amaçladığı görülmektedir.

Karşılık

Adım Balina benim

Biraz kuş biraz ayı

Biraz yaşama

En kısa adım yalnızlık

Bana Gökbalina derler sarı kardeş

Önceki şiirlerde Mandalina Balina'nın adını sormuş ve duyduğu sestem etkilenmişti. Burada adım Balina, deyip kendini tanıtmış ve son mısradaki " Bana Gökbalina derler sarı kardeş" diyerek onu kardeş olarak görmüştür. Bu şekilde kardeş diye hitap etmesi ona sevgi ile baktığının göstergesidir. Diğer bir mısradaki " En kısa adım yalnızlık" diyerek aslında kendisine sevgi ile bağlı olduğu birilerine ihtiyacı olduğunu hissettirmektedir. Yazar bu şiirde aynı zamanda çocuklara Balina ve Mandalinayı şiirsel bir dille konuşurarak onlara karşı ilgi oluşturup, doğa ve hayvan sevgisi aşılmasını düşünüyor.

Soru

Balina sordu:

Peki senin adın ne?

Çiçek misin

Sapsarı böylesine

Yoksa ay ışığı mı?

Yine bu şiir bir önceki şiirin devamı şeklinde karşımıza Balina ve Mandalina'nın konuşması olarak çıkmaktadır. Bu kez Balina Mandalina'ya senin adın ne, diyerek soruyor. O cevap vermeden "Çiçek misin/Sapsarı böylesine/Yoksa ay ışığı mı?" diyerek Mandalina'ya böyle güzel bakışından sevgi bağını hissedebiliyoruz. Çiçek gibi görmesi, ay ışına benzetmesi sevginin bir göstergesidir. Buradan hareketle yine şiiri okuyan çocuklara, sevgi aşılmasına ve birbirimize güzel bakmayı aşılmasına çalıştığını düşünebiliriz. Çocukların birbirine güzel, hoşgörü ile bakması gerektiğini gösteriyor. Bu sayede aralarındaki sevgi bağının da güçleneceğini söyleyebiliriz.

Yine birbiri ile ilişkili, birbirinin devamı şeklindeki diğer bir şiir "Mandalina'nın İçinden Geçen" adlı şiirde sevgi değeri işlenmiştir.

"Dilim tutuldu/Akarken üstümde dalgalar/Denizi kaplamış dev birinden/Nasıl çıkardı ki/Bu uyumuş/ Bu ipek/ Bu ipince/Sevgi ışığı?/Anladım: Sesi

yok/Düşüncesinin sesi var” diye yazılan şiirde, şair şiirselliğin gücünü kullanarak Mandalina'nın aklından geçenleri tasvir etmiştir. Mandalina, o kadar büyük dev birinden nasıl çıkar bu sevgi ışığı diye şaşırılmaktadır. Burada Mandalina, Balina'nın sevgi dolu yaklaşımını göstermektedir. Aralarındaki sevgi bağı açıkça işlenmektedir. Buradan hareketle, normalde Balina'nın o kocaman cüssesinin çocuklara ve etrafına korku salan görüntüsünün aslında öyle olmadığını yazar öylesine güzel tasvir ederek çocuklarda Balina ve hayvanlara karşı sevgi oluşturmaya hedeflenmektedir. Aynı zamanda üstü kapalı olarak burada çocuklara başka derslerde verilmektedir. Aslında dış görünüş olarak korkutucu ya da ürkütücü olarak görebileceğimiz varlıkları, aslında tanıyarak çok da sevebileceğimizi hissettirmektedir.

Balina'nın Mandalina'ya senin adın ne diye sorduğu şiire karşılık yazılan “Karşılığı” adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

*Benim adım Mandalina'dır efendim
Sıcak ülkelerde
Bir ağaç yetişir
Sevinci yaşamısından güzel
Kokusu rengi sevincinden güzel
İşte biz Mandalinalar
Çocuklarıyız onun.*

Bu şiirde ise, Balina'nın senin adın ne diye sorduğu şiire karşılık burada kendi ağzından cevap vermesini yazar tasvir etmiştir. Burada mandalina kendisini ve annesi olan mandalina ağacını şiirselliğin güzelliği ile çok güzel tasvir etmiştir. Doğaya renk, güzellik katan ve türlü türlü meyveler veren bu ağaçlara, çocukların ilgisini çekerek ve onlar hakkında bazı bilgileri vererek çocuklarda doğa sevgisi uyandırmak istenmiştir.

Balina ile Mandalina adlı kitapta “Karşılığı” adlı şiire karşılık yazılan “Karşılığın Karşılığı” adlı şiirde yazar yine sevgi değerini işlemiştir.

Ne mutlu ağaçmış o

*Çocukları böylesine
Tatlı
Ne mutlu ağaçmış o
Çocukları böylesine sıcak.*

Yazar burada Balina ve Mandalina'nın tanışmasından sonra, Balina'nın Mandalina ve annesine iltifat ederek sevgisini göstermesini işlemiştir. Mandalina'nın ne kadar tatlı, ne kadar sıcakkanlı olduğunu söyleyerek sevgisini açıkça belli etmektedir. Burada Balina'nın ağzından Mandalina ve annesini tasvir eden yazar çocukların da şiiri okuduklarında doğaya karşı sevgi, ağaç sevgisi uyandırdığını görebiliyoruz. Aynı zaman da çocukların buradan hareketle aralarında ki sevgiyi de artırmak için birbirlerine güzel gözle bakmaları gerektiğini, birbirleri hakkında güzel düşünceler beslemeleri gerektiğini görebiliyoruz.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Yaklaşma" adlı şiirinde Doğa sevgisi işlenmiştir.

*Efendim
Sorabilir miyim efendim biraz
Siz ağaç gördünüz mü?
Yemyeşil dallarında
Özsu ışıldayan
Gece gündüz yemyeşil?*

Ağaçlar doğanın yemyeşil ışıldayan birer parçasıdır. Şair şiirde ağaçların güzelliğini, sorularla tasvir ederek şiiri okuyan çocuklarda doğa sevgisini uyandırmaktadır. "Yemyeşil dallarında/ Özsu ışıldayan/ Gece gündüz yemyeşil" dereken ağaçların önemini ve güzelliğini göstererek çocuklarda doğa sevgisinin oluşmasını da amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Kokumu Anlatacağım" adlı şiirinde Doğa sevgisi işlenmiştir.

...

*Bütün çiçeklerin
Gözlerini açarlarken aydınlığa
GÜNAYDIN dedikleri koku var ya
İşte GÜNAYDIN derim ben
Gece gündüz
Yavaş yavaş.*

Şiirde yazar Mandalina'nın ağzından kendi görevlerini anlatmaktadır. Tek görevinin sapsarı olmak olmadığını, bir de güzel kokusunun olduğunu söylemektedir. Bütün çiçeklerin sabahın ilk aydınlığı ile doğaya günaydın der gibi saldıgı kokunun aynısını kendisinin de kokusunu salarak günaydın dediğini söylemektedir. Bu şekilde okuyucularda çiçeklerden ve mandalınadan yola çıkarak, bu yaptıkları güzelliklere karşılık bir sevgi oluşmaktadır. Mandalina'dan genelleme yaparak doğa sevgisini çocuklara işlemek istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Şaşmak" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

"Sorabilir miyim efendim/Nasıl yüzersiniz/Bu korkunç denizde çabucak/Elleriniz yokken?/Nasıl gidersiniz istediğiniz yere/ Gemilerin var/Sizin dümeniniz yokken?" diye şiirde Mandalina'nın, Balina'ya çabucak yüzmesi ve dümeni olmadığı halde yönünü bulmasını ilgi ve beğeni ile karşılımaktadır. Burada beğeni duyması ona olan sevgisinin göstergesidir. Şiiri okuyan çocuklarda da Balina'nın bu özelliklerini görmesini sağlayarak, Balina'dan hareketle hayvanlara karşı sevgi ortaya çıkacaktır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "İstek" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

*Sarıcık
Sen güneşten kopmuş birisin
Üşümüyor musun burada?
Üşüyorsun görüyorum Sarıcık
Gir ağzıma istersen*

Şöyle kıyı kıyı

Otur

Isınırsın biraz

Ha, ister misin?

Denize düşen Mandalina ve Balina arasında geçen konuşmada “Üşüyorsun görüyorum Sarıcık/Gir ağzıma istersen/ Isınırsın azıcık” derken Mandalina’nın üşümesine gönlünün razı olamadığını, ağzının içine girip onu ısıtmak istediğini söylüyor. Ona iyilik yapmak istemesi, onun durumuna üzülməsi, yardımcı olmak istemesi sevgisinin göstergesidir. Şiiri okuyan çocuklarda Balina’nın bu kadar yardımsever, iyiliksever biri olmasını görmeleri hayvan sevgisini artıracaktır. Yardımlaşma, iyilik yapma sevgi bağının göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda şair şiiri okuyan çocuklara farklı mesajlarda vermektedir. Birbirimize iyilik yaparak aramızdaki sevgi bağını artırabiliriz. Balina ve Mandalina’nın tasvirinden yola çıkarak sevgi bağını güçlendirme amacı ortaya çıkmaktadır.

Balina’nın Mandalina’ya “İstek” adlı şiirde Mandalina’yı ısıtmak için yazdığına karşılık yazdığı “Karşılığı” adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Ne iyisiniz efendim

Ne ki

Girmek istemiyorum ağzınıza

Siz üşürken

Bütün balıklar üşürken

Gemilerin altı üşürken

Deniz üşürken

Buzullar bile üşürken

Utanırım

Şairin “İstek” adlı şiirinden Balina, Mandalina’nın üşümemesi için ağzına girmesi teklifine karşılık yazdığı şiirde Mandalina buna karşı çıkarak girmek istemediğini görüyoruz. Mandalina Balina’ya çok iyi olduğunu, çok güzel düşündüğünü ama Balina ve diğer balıklar üşürken bunu kabul edemeyeceğini söylemesi onlara sevgisinin göstergesidir. Seven, sevdiği için fedakârlık yapar.

Sevdiği kötü durumda iken kendi rahat olmayı kabul etmez. Seven kişi bencil olmaz, sevdiğini kendisinden daha fazla düşünür. Burada şair şiiri okuyan çocuklara bunu göstererek, hem böyle davranmaları gerektiğini üstü kapalı bir şekilde öğütlemekte, hem de Balina Ve Mandalina'dan yola çıkarak hayvan sevgisi ve doğa sevgisini yerleştirmek istemektedir. Burada bir de şiiri okuyan çocukların birbirini sevmeleri, sevdiklerini kendileri kadar düşünmeleri, bencil olmamalarını, sevdikleri için fedakârlık yapmaları gerektiğini şiirde kahramanlar vasıtasıyla öğretmek istemektedir.

Mandalina'nın Balina'nın teklifine karşılık yazılan "Karşılığı" adlı şiire karşılık yazdığı "Yoo" adlı şiirde sevgi değeri işlenmiştir.

"Yoo/Bana bak/ Balıklara denize bak/ Buzullara bak Sarı kardeş/ Bizler öyle kocamanız ki/ Soğuşun kocamanlığını kaplarız/ Sen incecik/ Bu soğuk öylesine kalın ki/ Hadi yaklaş/ Çekiyorum seni içime/ O dış gibi olan/ Fırçalarımın arasında otur/ Yum gözlerini/ Uyu biraz" diyerek Mandalina'nın, Balina'nın teklifini kabul etmeme gerekçelerine karşılık, ikna etmek için söyledikleri görülmektedir. Burada Balina Mandalina'nın üşümesine razı olmayıp, biz üşümeyiz diyerek Mandalina'yı ikna etmeye çalışıyor. Burada üşümesine razı olmaması sevgisinin göstergesidir. Dizelere baktığımızda Mandalina'yı ikna etme çabası içinde olan Balina'nın ne kadar iyi olduğunu göstererek çocuklarda da Balina/hayvan sevgisi aşılacak istenmektedir. Bize cüssesi ile korkunç gelebilecek olan Balina'nın ne kadar ince ve güzel düşünceli olduğu şiirde anlatılmaktadır. Burada aynı zamanda çocuklara, iyilik yapmayı öğütleyerek sevgi bağına güçlendirmeyi örtülü bir şekilde anlatmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Kendi Kendine Konuşan" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Ağustosta göl gibi, Balina'nın ağzı.

Anne ağaca benziyor ağzı.

Dal ablama da benziyor ağzı.

Karanlık ya gece karanlığı değil ağzı.

Beni yemiyor

Isıtıyor beni ne güzel ağızı.

Şiirde ısınmak için Balina'nın ağızına giren Mandalina, Balina'nın ağızını anne ağaca yani mandalina ağacına benzeterek onun şefkatini hissediyor. Anne ağaç gibi merhametli, sıcak diye hissettiriyor. Kendisine yardım ettiğini, kendisini ısıttığını, kendisini yemediğini söyleyerek ona olan sevgisini gösteriyor. Birbirine iyilik yapmaları da sevginin göstergesi olarak karşımıza çıkıyor. Şiirde Balina ve Mandalina arasında geçen bu yardımlaşmayı çocuklara göstererek Balina/hayvan sevgisini aşılama amaçlanıyor. Aynı zamanda çocuklara bu olay örnek gösterilerek, birbirimize iyilik ve yardımlaşma ile yaklaşırsak sevgi bağının güçleneceği gösteriliyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Uyanma" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

...

Uyanır uyanmaz gözlerim sevinç

Sap çırptım el çırparcasına

Taştı içimden tatlı bir çığlık:

-Terledim kardeş Balina terledim.

Şiirde Balina'nın ağızında uyuyup sonra uyanan Mandalina, uyanır uyanmaz gözlerinde bir sevinçle sıcaklığın verdiği mutluluğu dile getiriyor. O kadar sevinçli ki Balina'nın kendisine yaptığı iyilik, içinden tatlı bir çığlık koparttırıyor. Burada Mandalina'nın Balina'ya duyduğu sevgi sözlerinden anlaşılıyor. Bir de Balina'ya kardeş diye hitap etmesi ona olan sevgisini gösteriyor. Yazar burada yine Balina ve Mandalina arasındaki sevgiden yola çıkarak şiiri okuyan çocuklara da sevgiyi aşılama amaçlıyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Karşılığı" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

İyi ettin Sarı kardeş

İnan ki

Sen beni ısıttın

Buzullar boyu.

Öyle bir sarılığın var ki

Ben değil

İnan, ben değil yalnız

Kuzey dalgaları bile ısınmıştır

Seninle.

Şiir “Uyanma” adlı şiire karşılık olarak yazılmış, birbiri ile alakalıdır. “Uyanma” şiirinde Mandalina, Balina’ya beni ısıttın diye sevgi içinde düşüncelerini söylemekteydi. Burada ise Balina asıl Mandalina’nın verdiği mutluluğun, Balina’nın kendisini ısıttığını vurgulamaktadır. “*Öyle bir sarılığın var ki/ Ben değil/Kuzey dalgaları bile ısınmıştır/Seninle*” derken aslında Mandalina’nın, Balina’nın kalbinde uyandırdığı sevginin kendisini ısıttığını vurgulamasıdır. Burada yazar Balina ve Mandalina arasında gelişen sevgiyi anlatmaktadır. Şiiri okuyan çocuklarda da doğa ve hayvan sevgisini yerleştirmek istemektedir. Aralarındaki sevgiyi şiirselliğin gücü ile öyle güzel tasvir etmekte ki, zaten çocuklarda sevgi duygusu oluşacaktır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Yansımalar“ adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir. Bu şiiri çok uzun olduğu için, birden çok bölümünde sevgi değeri işlenmiştir. Bu bölümleri ayrı ayrı inceleyeceğiz.

...

Sevgidir Koca Buzul

Getirdiği

Götürdüğü

Gemilerin

Şiirin bu bölümünde, gemilerin getirip götürdüğü nedir sorusuna karşılık verilen cevap geçmektedir. “*Sevgidir Koca Buzul/ Getirdiği/Götürdüğü/Gemilerin*” derken gemilerin, gemide yolcu olarak bulunan insanları, sevdiklerine

kavuşturduğunu düşündürerek aralarındaki sevgi bağıını göstermektedir. Şiirde bu duygu açık olarak verilmese de bunu okuyuculara hissettirmektedir.

...

Denizlerin dibi, geceleyin

Daha güzel

Daha karanlık

Bir sinema

Gemilerin çocuk gölgeleri öper

Balıkların gölgelerini hep.

Yazar şiirin bu bölümünde denizin altını tasvir etmiştir. Geceleyin denizlerin dibinin daha güzel olduğunu, bir sinemaya benzeterek gemilerin ve balıkların gölgelerinin birbirini öperek sevgi duyduğunu göstermektedir. Yazar kahramanları aracılığı ile denizin altındaki sevgi birlikteliğini işlemektedir. Şiiri okuyan çocuklara da bunu hissettirerek, doğanın bir parçası olan denize karşı ilgi ve sevgi aşılıyarak, doğa sevgisini artırmayı düşünmektedir.

...

Niye alır peki

Kendi içine

Toprağı denizler?

-Sevdiğinden.

Şiirin bu bölümünde denizin içine giren toprağı, denizin neden kabul ettiğini sevgisine bağlayarak aralarındaki sevgiyi işlemiştir. Burada misafirperverlik değeri de işlenmiş olsa da, misafirlik birbirini sevenler arasında olan bir durumdur. Sevmediğimiz birilerini, isteyerek kabul etmeyiz. Sevdiklerimiz bizim için değerli ve her zaman kıymetlidir. Bu durumu, şiiri okuyanlara düşündüren yazar, hem buradan ders çıkarıp aramızdaki sevgiyi artırmayı hem de doğayı anlatarak doğa sevgisini aşılamaı amaçlamaktadır.

...

*Evet
Toplantısı var burada çocuk,
Sevgilerin
Yalnızlıktan kurtulmuş sevgilerin
Su biçiminde
Deniz uçurtması gemiler biçiminde.*

Yine aynı şiirin bu mısralarında sevgi değeri işlenmiştir. Şiirin geride kalan bölümünde “ *İri buzulların toplantısı mı var?*” diye geçen soruya karşılık, bütün suların sevgilerini paylaşmak için toplandığını, yalnızlıktan kurtulduğunu kahramanları aracılığı ile söylemektedir. Burada sevgi açık açık işlenmiştir. İnsanı değerli kılan en güzel bağ sevgi bağıdır. Yalnızlıktan kurtulmanın çaresi sevgi ile birbirimize bağlanmaktır. Yazar bu düşüncelerle, şiiri okuyan çocuklara sevgi değerini aşlamak işlemektedir.

...

*Çocuklar uyur uyumaz
Çıkarır denizden balıklar başını
Güneşli geceye
Sever ağacın biri
Balığın birini*

Şiirin bu bölümünde balık ve ağaçlar arasındaki sevgi açık olarak işlenmiştir. Şiirde kahramanlardan balık, çocukların uyumasının ardından, başını denizden çıkarıp ağaçla sevgi ile buluştuğunu söylenerek betimlenmektedir. Şair, bu dizeleri örnek sunarak çocuklara model olmasını sağlamak, çocukların da birbirini sevmesini ve doğayı sevmesini aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Öneri“ adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

“Sarı kardeş/Düşündüm uykun sürerken/Buralar sana göre değil/Ayrılmak istemem ya/Ülkesine götüreceğim Mandalinamı/Üşümen bitsin diye/Sevdiklerine

ulaşasın diye/Senin mutluluğunu/Senden çok seviyorum diye./İster misin?” şiirde Balina ve Mandalina arasında sevgi işlenmiştir. Önceki şiirlerle bağlantılı olarak, denize düşen Mandalina ile Balina arasında sevgi bağı oluşmuş. Balina Mandalina'nın denizde yaşamaya uygun olmadığını, ayrılmak istemese de ülkesine götüreceğini söylüyor. Burada Mandalina'yı ne kadar çok sevdiğini gösteriyor. “*Senin mutluluğunu/Senden çok seviyorum*” dizesi mandalinaya olan sevgisini çok açık göstermektedir. Burada sevdiklerimiz için fedakârlık yapmamız gerektiğini de anlıyoruz. Sevdiklerimizin mutlu olmasını ister, sevdiklerimizden ayrılmak istemeyiz. Bu şiiri okuyan çocuklarda sevdiğimiz kişilerin mutluluğunu önemsememiz, sevdiklerimiz için fedakârlık yapmamız gerektiğini öğütleyerek sevgi bağlarını güçlendirmemiz gerektiğini amaçlıyor. Balina ve Mandalina arasındaki geçen olayı tasvir eden yazar, onları model olarak gösterip çocuklara sevgiyi aşılamaı düşünüyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “*Karşılığı*“ adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Ne söylüyorsunuz efendim

Sevinçten çıldırtacak mısınız beni

...

“*Öneri*” adlı şiirde, Balina Mandalina'yı ailesine, ülkesine götüreceğini söylemişti. Burada Mandalina bunu duyduğunda sevinçten çıldırabileceğini söylüyor. Bu kadar sevinmesi, mutlu olması ailesine ve ülkesine olan sevgisinin göstergesi olarak karşımıza çıkıyor. Burada şiiri okuyan çocuklara Mandalina'yı model olarak göstererek, ülke ve aile sevgisini aşılamaı amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “*İçimdeki Işığın Sesi*“ adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Şiirde, “*Kendi büyüklüğümce değil/İstiyorum/Sizin büyüklüğünüzce/Yurduma ulaşmayı*” dizelerinde Mandalina'nın yurt sevgisini açıkça ortaya koyuyor. Yurduna kavuşacağıın düşünceı bile onu çok mutlu ediyor. Sevdiğimiz bir şeye kavuşmak

bizi mutlu eder. “*Üstte kalır/Benim ağaçlarım/Benim yurdum*” dizelerinde de yine yurduna ve ailesine olan sevgisini dile getiriyor. Benim diye sahiplenmesi bile sevgisinin göstergesidir. Buradan hareketle şiiri okuyan çocuklara da yurt ve aile sevgisi aşılamaı amaçlıyor. Buradaki kahramanları model alarak, onların sevgisi gibi kendilerinin de aile ve yurt sevgisi konusunda duyarlı olmaları istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “İşte İşte“ adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

İşte efendim işte işte

Şu kıylara inmiş

Yemyeşil ağaçlar var ya

İşte işte işte şunlar

Benim annelerim ablalarım

Şiirde ülkesine, ailesine kavuşan Mandalina'nın mutluluğu işlenmektedir. Ailesine kavuşmanın sevinci, ailesine olan sevgi bağıını gösteriyor. Onları gördüğündeki mutluluk, konuşmalarına yansıyor. Sahiplenerek söylemesi de sevgisini dile getirmesinin bir şeklidir. Burada şiiri okuyan çocuklara da buradaki tasvirde yola çıkarak, üstü kapalı olarak aile sevgisini aşılamaı amaçlanıyor. İnsanın ailesinin, hayattaki en değerli varlıkları olduğunu bilmeleri, onlara olan sevgi bağıını daha da güçlendirmeleri gerektiği gösterilmeye çalışılıyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Ulaşmak“ adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

“*Süzüldü Balina/İri ayaklarıyla süzüldü/Denizler ejderi/Bir yanı mutlu bir yanı üzgün/Yemyeşil ağaçlara süzüldü*” dizelerinde Balina, Mandalina'yı ülkesine teslim edip ayrılırken bir yanının üzgün, diğeri yanının mutlu olduğunu söylüyor. Balina Mandalina'yı çok sevdiği için, ondan ayrılmak istemese de ailesine kavuşturmak istemiştir. Onu ailesine kavuşturduğu için bir taraftan mutlu, ama ayrı kalacağı için bir taraftan üzgün. Bu da aradaki sevgi bağıını göstermektedir. Şiirden yola çıkarak da çocuklara sevdiklerimiz için bazen istemediğimiz durumlara katlanmamız gerektiğini vurguluyor. Mandalina kendi ülkesinde, ailesi ile olması gerekir. Öyle

mutlu olabilir. Sevgimiz için fedakârlık yapmamız gerekebilir. Yazar kahramanları aracılığı ile şiirsellikten yararlanarak çocuklara bu duyguları aşlamaya çalışıyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Ayrılış" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

...

Tam yarısı sevinçti yüreğinin

Tam yarısı acı

...

Şiirde, Mandalina'dan ayrılan Balina'nın ayrılırken, bir yanın sevinç diğer yanının acı olduğunu görüyoruz. Sevdiğinden ayrılmanın acısı bir tarafta üzüyor. Mandalina'nın mutlu olacağını düşünmesi bir taraftan içinde sevinç oluşturuyor. Sevgi duygusu, sevdiğimizle mutlu olmasını ister bize. Sevgi duygusu bir yandan da sevdiğimizle beraber olmamızı ister. Burada şiiri okuyan çocuklara şair, şiirdeki kahramanlardan yararlanarak bu duyguları aşlamayı amaçlıyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Mandalina'nın Son Sesi" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Duydu Gökbalina

Denizin altından

Gök gibi derin bir ses:

-Seviyorum efendim sizi çok.

Önceki şiirlerde, Balina'nın Mandalina'yı ülkesine ve ailesine kavuşturması işlenmişti. Burada Mandalina, Balina'nın yapmış olduğu iyiliğe ve aralarında oluşan sevgi bağından kaynaklı ona sevdiğini söylemesini görüyoruz. Sevgi bizlere iyilik yapmayı, bencillikten ziyade birbirimizi düşünmeyi öğretir. Sevgi bizi birbirimize yaklaştırır. Sevgi bağı en güçlü bağıdır. Burada şair, şiirden yararlanarak kahramanları aracılığı ile çocuklarda sevgi bağını artırmayı amaçlamaktadır. Bu kitaptaki şiirlerin birçoğunda, çocukların Balina ve Mandalina arasındaki sevgiyi

örnek almasını hedefleyerek, çocuklara sevelim sevilelim düşüncesine ulaştırmak hedeflenmiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Dönüş" adlı şiirinde Doğa sevgisi işlenmiştir.

"*Akdeniz sıcaktı/Nerde serin buzulları onun/Masmaviydi Akdeniz/Nerde uçsuz bucaksız aklığı onun/Akdeniz dardı/Nerde özgür dalgaları onun/Kalabalıktı Akdeniz/Nerde ıssız doğası onun*" dizelerinde Akdeniz'i tasvir etmektedir. Şiiri okuyan çocuklarda Akdeniz ve aynı zamanda doğanın parçası olan bu yere ilgi çekmekte ve beğeni uyandırmaktadır. Şiir aracılığı ile Akdeniz'e/doğaya sevgisini gösteren yazar çocuklarda da bu sevgiyi ve beğeniyi aşılamaı amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "İnimiz" adlı şiirinde doğa ve anne sevgisi işlenmiştir.

...

Dışarıda güneş

Dışarıda orman

Dışarıda armut

Dışarıda bal

Yazar bu kitabında şiirleri Ayı kahramanının dilinden yazmıştır. Bu şiirde de aynı dışarıdakiler ne güzel deyip, sevdiği balı, armudu ve ormanı hayal ediyor. Burada aslında orman, armut, güneş ve balın güzelliğini düşünmesi onlara olan sevgisinin göstergesidir. Buradan hareketle yazar çocuklara da doğanın güzelliğini göstererek, onlarda doğa sevgisini artırmak istiyor.

Yine aynı şiirin "*Gidip gelirdi anam/Yiyecek getirirdi*" dizelerinde annesinin kendisini nasıl düşünüp, onun için yiyecek getirdiğini söylüyor. Anneler her zaman çocukları için fedakârlık yapan, onlara şefkat ve merhametle yaklaşan varlıklardır. Bu üstü kapalı bir şekilde çocuklara şiirselliğin gücünden yararlanarak göstermekte ve çocuklarda anne sevgisini daha da artırmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “Acımak“ adlı şiirinde anne sevgisi işlenmiştir.

...

Anam gelmedi

Soluğu çiçek anam

Şiirin bu mısralarından Ayı'nın annesine duyduğu sevgi çıkarılmaktadır. Eve gelmeyen annesini merak etmesi, ona bir şey olduğu endişesine kapılması Ayı'nın annesine olan sevgisinden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda “*anam*” diyerek sahiplenmesi de sevgisini göstermektedir. Diğer bir mısradaki “*Sıcağı güzel anam*” derken anne şefkatine vurgu yaparak anne sevgisini dile getirmektedir. Şiiri okuyan çocuklarda da şiirdeki kahramanı rol alarak anne sevgisini aşlamak amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “Koku“ adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

“*Koku almak ne tatlı/çağırıyor küçük ayları kokular*” diyerek doğadaki ağaçların kokusunun kendisini çağırdığını ve onları kokusunun ne tatlı olduğunu söylerken kahramanımız, doğaya duduyu sevgi ve beğeniyi dile getiriyor. “*Bana gel diyor darı/Hayır bana gel diyor/Altın başak*” derken kendisi için yarışıklarını dile getiriyor. Şiiri okuyan çocuklara da yazar, doğa ve Ayı arasındaki ilişkiyi bu şekilde tasvir ederek doğa sevgisi aşlamaya çalışıyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “Gölde İki Olduğum“ adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

...

Bir su ormandır

Seviyorum gölü

...

Uzunluğu bile değişir

Seviyorum gölü

Yazar şiirin kahramanı Ayı'nın göle duyduğu sevgiyi açıkça dile getiriyor. “Niye mi seviyorum/Kıyısından içine bakarken/İki oluyorum nedense” derken de gölü neden sevdiğini açıklıyor. Yazar kahramanın gözünden, gölü değişik bakış açısı ile işleyip, şiiri okuyan çocuklarda da gölden hareketle doğaya olan sevgi ve ilgiyi artırmayı hedefliyor. Doğanın bir parçası olan gölü değişik bir bakış açısı ile işleyip ilgi çekici hale getiriyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “Doyma“ adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

“Bu oyuntular/ Sanki yemiş/ Sanki elma kayısı kiraz/ Sanki/ Kabuk balı/ Koklasam/ Güzel/ Yoklasam daha/ Çeksem iyice bir/ Güzel daha” dizelerinde şiirin kahramanı Ayı'nın doğaya olan sevgisini tasvir etmektedir. Şiirselliğin gücü ile doğayı ilgi çekici ve farklı bir şekilde göstermektedir. Şiiri okuyan çocuklarda da ilgi ve sevgi uyandırmak istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “Eski Oyuklar“ adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

İşte bir daha

En sevdiğim oyuk

Gövdesinde yaşlı ağacın

Şiirin mısralarında da açık açık söylediği gibi, Ayı'nın ağaca olan sevgisini anlatmaktadır. Ağaca çizilen oyuğun ne kadar güzel olduğunu, çok beğendiğini söylemektedir. Burada şiiri okuyan çocuklara da, şiirsellikten yararlanarak ağaç/doğa sevgisini artırmak amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “Armut'ta“ adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

“Armut ağacına gittim yine/Hep beni bekler o/Severim armudu ben/Eskiden de/En çok yokladığım/Ağaçtı ya/Şimdi niye daha seviyorum/Armudu ben” dizelerinden anlaşıldığı gibi, şiirdeki kahraman Ayı'nın armudu ne kadar sevdiğini

açıkça dile getiriyor. Armut ağacını neden sevdiğini de dizelerde anlatıyor. Burada şiiri okuyan çocuklara da doğanın bir parçası ağaçtan yola çıkarak, doğa sevgisini aşılama hedefleniyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Çizdiğim" adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

...

Bütün sevgim

Çıkıverdi sımsıcak

Tırnağımdan dışarı

Giriverdi ağacın gövdesine

Şiirde, Ayı'nın ağaca tırnaklarıyla dokunması sırasında bütün sevgisinin ağaca geçtiğini söylemektedir. Yazar şiirdeki kahraman aracılığı ile ağaç sevgisini işlemiştir. Ağaçlar da doğanın en önemli parçasıdır. Ayı'nın ağaca olan sevgisini apaçık görmekteyiz. Yazar aynı zamanda şiirsellikten faydalanarak çocuklarda da ağaç/doğa sevgisi aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Fısıltılar" adlı şiirinde okul sevgisi işlenmiştir.

"Benim ormana geldiğimi/Yazı aradığımı" dizelerinde Ayı'nın ormana gelip ağaçlar üzerinde yazı aradığını söylemektedir. Burada bir şeyi aramak, ona olan sevgimizden kaynaklanır. Bir şeyin varlığı ile mutlu oluyorsak ona olan sevgimizdendir. Burada yazar, şiiri okuyan çocuklarda da yazılara ilgi ve beğeni çekerek yazı sevgisini aktarmak istiyor. Yazı yazmak ve yazılar da okulun en önemli işlevlerinden, eğitim öğretimin ayrılmaz bir parçası olduğundan çocuklarda aynı zamanda okul sevgisi artırılmak isteniyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Başlığı Yazılı Çocuk" adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

“Başlıklı çocuk/ Başlığının üstünde/ Yazılar parlayan çocuk/ Ormanda ağaçları/ Ellerken/ Severken/ Ne diyordu ki” diye geçen dizelerde, şiirdeki çocuğun ormandaki ağaçları elleyip sevdiğini söylüyor. Yazar şiirdeki kahraman aracılığı ile ağaç sevgisini işliyor. Ağaçlarda doğanın parçası olduğu için, şiiri okuyan çocuklara şiirdeki kahramanı örnek göstererek doğa sevgisi aşılacak istiyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “Yıldızlara Gülen“ adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

Uyanıyorum bakıyorum inin ağzından

A'lara benziyor yıldızlar

...

Şiirde inin ağzından yıldızları izleyen Ayı'nın yıldızlara olan sevgisi görülüyor. “*Bakıyorum gülüyorum inin ağzından*” derken onları hayranlıkla izleyip, hoşuna gittiğini gösteriyor. Neşe içinde yıldızları izlediğini görüyoruz. Burada doğanın bir parçası olan yıldızlardan yola çıkarak, şiiri okuyan çocuklara da doğa sevgisi aşılacak istenmektedir. Kahramanın gözünden yıldızlar ilgi çekici bir biçimde okuyucuya sunulmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “Karda Çamlar“ adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

...

Seviyorum daha çok

Çamları

Kar yağınca ben

Şiirde, kahramanın kar yağdığında çamları daha çok sevdiğini görüyoruz. Sevgisini açıkça dile getiriyor. Kar yağdığında çamlarda ayrı bir güzellik oluşmaktadır. Bunu okuyuculara da, şiirsellikten yararlanarak hissettirilmeye çalışıldığını görüyoruz. Yine doğanın bir parçası olan çamları, ilgi çekici halde anlatarak doğaya karşı sevgi uyandırmak isteniyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Görünen Köy" adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

"Karşı yamaç/Evciklerle kaplı öbek öbek/Bütün bacalarda duman/Bütün bacalardaki sarı duman/Sanki bir uyku/İpince uzanıyor/Göğün ipek maviliği üzerinde" dizelerinde şair şiirselliğin gücünden yararlanarak köyü çok güzel tasvir etmektedir. Köy adeta tablo gibi resmedilmektedir. Doğanın bir parçasını ilgi çekici ve farklı bir şekilde resmeden yazar, şiiri okuyan çocuklarda da doğa sevgisi oluşturmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Okul" adlı şiirinde okul sevgisi işlenmiştir.

...

Okula dönelim dedilerdi ya

Söyledikleri yer burası demek

Öyle sevindim ki

Hepsini ta uzaktan

Durun diye seslendim

Oraya gelmezsem bu gece

Bana da Ayıcık demesinler

Şiirde kahramanımız Ayıcık, okulun yerini bulunca çok sevindiğini söylüyor. Okula özlemini ve sevgisini açıkça dile getiriyor. Sevdiğimiz bir şeye, özlem duyduğumuz bir şeye kavuşmak herkesi mutlu eder. Ayıcık da sevdiği okulun yerini öğrenince çok mutlu olduğunu söylüyor. "*Oraya gelmezsem bu gece/Bana da Ayıcık demesinler*" diye sevdiği şey için her türlü fedakârlığa da katlanacağını söylüyor. Yazar burada kahramanının aracılığı ile okula farklı bir bakış açısı ile yaklaşarak, okula ilgi ve sevgiyi artırmayı amaçladığını görüyoruz. Okulu daha sevimli hale getirerek, çocuklara okul sevgisini aşlamayı amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Ayıcık Köyde" adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

Evler korkuttu beni ilkin

Sonra sevdim biraz

İne benziyor biraz

Şiirdeki kahraman Ayıcık, ormanın içine giriyor ve “*Köy orman mı/Ağaçları tek tük*” diyerek orayı betimleyerek gösteriyor. Ormanın içindeki evlerden önce biraz irkiyor, daha sonra evleri inine benzetererek sevmeye başlıyor. Burada şiiri okuyan çocukların gözünde de köyü tasvir eden yazar, okuyucularında doğayı sevebileceğimizi gösteriyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “Küt Küt“ adlı şiirinde okul sevgisi işlenmiştir.

...

A parlıyordu kaymak gibi

Yanağımı sürdüm

Gözümü sürdüm ona

Şiirde, Ayı’nın ağaca yazılı A harfini görünce, sevgisinden yüzünü gözünü sürdüğünü görüyoruz. Burada şiirin kahramanın yazılara olan sevgisi açıkça görülüyor. “*Alamıyordum ki tadını/Vurmasından: Küt Küt/yüreğimin*” dizelerinde, A harfine yüzünü gözünü sürüp tadını almaya çalışan Ayıcık, ona yaklaşmanın, dokunmanın heyecanından kalbinin küt küt attığını söylüyor. Sevdiğimiz bir şeye dokunmak mutluluk vermektedir. Burada şair, kahramanın gözünden A harfine olan sevgiyi işliyor. Bir A harfini şiiri okuyan çocuklara, ilgi çekici ve sevgi uyandıracak bir şekilde işliyor. A harfi de okulun bir parçası, eğitimin bir parçası olması bakımından okul sevgisini artırmayı amaçlıyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “Yine Okulda“ adlı şiirinde okul sevgisi işlenmiştir.

“*Seviyordu beni hepsi onların/Neden ki/Hepsi de yumuşak/Hepsi de sıcaktır*” dizelerinde, şiirin kahramanı Ayı okula girip, okulun bölümlerini heyecan içinde geziyor. Gördüğü yazılar hoşuna gidiyor. Kara tahtada yazılan yazıların hepsinin

kendisini sevdiğini söyleyerek, kendinin yazıları ve okulu ne kadar çok sevdiğini gösteriyor. “İşte sırtlandım/Karatahtayı yazılarla birlikte/Düştüm yoluna inimin/Sevinç” derken de yazılara duyduğu sevgiden, karatahtayla birlikte yazılarına götürmek istediğini görüyoruz. Sevdiğimiz şeylerin yanımızda olmasını isteriz. Hep gözümüzün önünde olmasını isteriz. Burada yazar, şiirdeki kahramanın okul ve yazı sevgisini şiiri okuyan çocuklara göstererek çocuklarda okula karşı ilgi ve sevgi oluşturmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “Karatahtayı Sevmek“ adlı şiirinde okul sevgisi işlenmiştir.

...

Sonra baktım yazılar

Işıl ışıl mı ışıl ışıl

Bakıyorlar bana hepsi gülerek

Şiirin mısralarında Ayı'nın yazılara ve karatahtaya olan sevgisi açıkça görülmektedir. Yazılara bakıp bakıp onların ışıldadığını ve kedisine bakıp güldüklerini hissediyor. Burada sevgisini açıkça gösteriyor. “Gece karanlıktı ya/İstedim uyumasınlar/Ben uyumadım çünkü” dizelerinde, Ayı'nın yazıların uyumamasını kendisi ile beraber uyumadan durmalarını, onlarla daha çok zaman geçirmek istediğini söylüyor. Bu da Ayı'nın yazılara sevgisinden kaynaklanıyor. Şair şiirsellikten yararlanarak, kahramanın gözünden yazılara olan sevgiyi işliyor. Şiiri okuyan çocuklara da, kahramanı örnek alarak yazı sevgisi aynı zamanda okul sevgisi uyandırmayı amaçlıyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “Okumak“ adlı şiirinde okul sevgisi işlenmiştir.

“Göz bu O/Benekli göz bu Ö/Bu uzun I/Bu benekli uzun İ/Bu ay C/Bu benekli ay Ç/Boynuz bu U/Benekli boynuz bu Ü/Gözlerin çizgilerle doldu Ayıcık/Geliverdi uykun/Ötekiler yarına” dizelerinde Ayıcık bazı harfleri ilgi çekici, farklı şeylere benzeterek beğenisini gösteriyor. Yazar da bazı harfleri, kahramanının gözünden ilgi

çekici ve sevgi uyandıracak şekilde betimlemektedir. Buradan hareketle yazı/okul sevgisi uyandırmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Sirk" adlı şiirinde okul sevgisi işlenmiştir.

...

Benim suçum yazıları sevmek

Onları kim bilir ne

Şiirin kahramanı Ayıcık yazıları sevdiğini söylüyor. Yazılar eğitim öğretimin en önemli parçalarından birisidir. Okumanın temeli yazılardır. Burada şiiri okuyan çocuklara da kahramanı örnek alarak yazıları sevdirmeden yola çıkarak okul sevgisi aşılamaı düşünmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "A Özlemi" adlı şiirinde okul sevgisi işlenmiştir.

"*Ellerinde yazılı kağıtlar görüyorum/O yazılarda/A var mı yok mu belli değil/Var Ayıcık/A'sız olur mu/Deli Ayıcık*" dizelerinde Ayıcık'ın A'ya özlemini görüyoruz. Yazılarda A harfinin olmasını istiyor. A'nın olmasını istemesi ve ona özlem duyması sevgisini göstermektedir. Şair şiirsellikten faydalanarak yazı/okul sevgisini şiiri okuyan çocuklara da aşılamaı düşünmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Parlayan Sevgi" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

İşte

Adamın elinde yazı var

Çekiversem

Benim olur mu ki

Şiirde, adamın elinde yazıyı gören Ayıcık, adamın elinden çekip yazıyı almayı düşünüyor. Yazılara olan sevgisinden, onun kendisinin olmasını istiyor. Sevdiğimiz şeylere sahip olmak, onu arzulamak, kendimizin olmasını istemek sevginin

göstergesi olarak yorumlanmaktadır. Ayıcık da yazıları çok sevdiği için yazıları adamın elinden almak istiyor. Burada Ayıcık'ın yazılara olan sevgisini çocuklara örnek göstererek, şiiri okuyan çocuklarda da yazı/okul sevgisi aşılacak istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Ayıcık Aslana Karşı" adlı şiirinde okul sevgisi işlenmiştir.

"Öyle güzeldi ki/Yazı kağıtları adamın" derken Ayıcık adamın elindeki kağıtlara imrenerek bakmaktadır. Kağıtlarda ise yazı olduğu için hoşuna gitmekte. Buradan yazılara olan sevgisini çıkarmaktayız. "Öyle sıcaktı ki/Üstünde A'lar vardı/Boyalı A'lar" dizelerinde ise A harfine ayrı bir ilgi ve sevgisinin olduğu görülmekte. Burada şiiri okuyan çocuklara yazı sevgisinden yola çıkarak okul sevgisi aşılacak istenmektedir. Yazılar en çok karşılaşıldığı, yazmanın öğrenildiği yer okuldur. Bu bağlamda okul sevgisi aşılacak istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Sorucuk" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

"Neden aldılar/Kapadılar beni/Bu insan inine/Yazıları sevdim diye mi" dizelerinde Ayıcık yazıları sevdiğini açıkça söylemekte. Kendisine ceza verilmesinin sebebi yazıları sevmesinden mi kaynaklandığını düşünüyor. "Yazıları/Kokladım/Yüzümü gözümü sürdüm/Öptüm/Diye mi" derken de sevgisini açıkça dile getirmektedir. Yazıları öpmesi, yüzünü gözünü sürmesi yazılara olan sevgisinden kaynaklanmaktadır. Burada şiirin kahramanın sevgisini, şiiri okuyan çocukların örnek almasını amaçlayarak yazı sevgisi aşılacak istenmektedir. Yazılar da okulun bir parçası olduğu için okul sevgisi de aşılacak istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "İlk Gün İlk Oturum" adlı şiirinde okul sevgisi işlenmiştir.

...

Baba mı annemi ha

Öğretmenin sesi

“*Ha bu okul dedikleri/Bayram mı ha/Pencereler bayrak*” şiirde, okula yeni başlayan çocuğun, yaşadığı ilk günkü biraz korku, biraz telaş ve okulu tanıma çabasında olduğunu görüyoruz. Okulun ilk günü genellikle yeni başlayan çocuklarda endişe olmaktadır. Bu okulu sevmediklerinden ziyade, tanımadıkları bir yer olmasından kaynaklanmaktadır. Şiir de yazar öğretmenin sesini çocuğun anne babasına benzettiğini, pencerelerinde bayrak olmasının bayram yerini akıllara getirmesini şiirde işleyerek, şiiri okuyan çocuklara okulun korkulacak değil sevgi yuvası olduğunu içselleştirmeye çalışmaktadır.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında “Kaçak“ adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

“*Öğretmenim nasıl görmüyor/ Evime gittiğimi yavaşça/Annemi öptüğümü yavaşça*” dizelerinde şiirdeki çocuğun okulun ilk günlerinde yaşadığı özlemi, hayalinde okuldan çıkıp annesini öptüğünü ve bunu öğretmenin nasıl görmediğini merak ettiğini söyleyerek annesine olan sevgisini dile getirdiğini görüyoruz. Okula yeni başlayan çocukların yaşadığı en büyük zorluk, anneden ve aileden ayrı kalmaktır. Bu da çocukların anneye olan güçlü sevgi bağından kaynaklanmaktadır. “*Görüyor biliyorum/Görmezden geliyor besbelli/Okula yeni başladım diye/Annemi çok seviyorum diye*” dizelerinde anne sevgisini açıkça dile getirmektedir. Yazar okulun ilk günlerini şiirdeki çocuğun gözünden yansıtarak, annesine olan özlem ve sevgisini örnek göstererek, şiiri okuyan çocuklara da sevgi bağını güçlendirmek istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında “Beşinci Gün“ adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

...

Bilmiyorum ya

Öğretmene de soramıyorum

Tanımak mı bu

Sevmek mi

Bu yıl okula başlayan öğrencinin, okulun beşinci günü olduğunu ve okulu artık tanıyıp alıştııkça içinde okul sevgisinin oluştuğundan bahsediyor. İçindeki sevgiyi tam anlamlandıramayıp tanımak mı sevmek mi karar veremediğini söylüyor. İlkokula başlamak ilk başlarda zorlu bir süreçtir. Ailesinden ve evinden ilk kez ayrı kalan çocuklar ilk başlarda tedirginlik yaşamaktadır. Sonra okula geldikçe alışmakta ve okula, arkadaşlarına, öğretmenlerine karşı büyük bir sevgi oluşmaktadır. Bir süre sonra en güzel en eğlenceli ve en verimli zamanlarını okulda geçirdiklerinin farkına varmaktadırlar. Bu da okula karşı içlerinde büyük bir sevgi oluşturmaktadır.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Horoz" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

"*Ne güzeldir okula başlamak/Kırmızıyla/Sarıyla/Yeşille/Duvardaki horoz ne güzel*" dizelerinde şiirdeki çocuğun okula başlamanın ne güzel olduğunu söylemesinden okula karşı duyduğu sevgiyi görmekteyiz. Okula başlayıp okula alıştıktan sonra çocuklara okul sevgi yuvası olarak gelmektedir. Şair şiirsellikten yararlanarak, okulun güzel bir yer olduğunu göstererek şiiri okuyan çocuklara da okul sevgisini aşılamaı istemektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Göğüslük" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Yaşıtsınız derdi annelerimiz

Yeşim'le bana

O değil mi

Karşı sıranın ucunda oturan

"*Salverince saçlarını/Sağına biraz/Soluna biraz/Hele ak yakasının üstüne biraz/Çok yakışmış/Öğrenciye göğüslük*" diye geçmektedir şiir. Okul paylaşım, bilgi ve sevgi yuvasıdır. Okul yaşantısının en güzel yanlarından birisi arkadaşlıktır. Her gün ailemizle geçirdiğimiz zaman kadar arkadaşlarımızla okulda zaman geçirmekteyiz. Birlikte çok şey paylaşmakta ve aramızda sevgi bağı oluşmaktadır. Burada sınıf arkadaşını çok güzel tasvir eden çocuk, ona olan sevgi ve beğenisini

gösteriyor. Şiiri okuyan çocuklara da yazar, arkadaşlarına şiirdeki çocuk gibi güzel gözle bakmayı ve aralarındaki sevgi bağıını güçlendirmeyi hedefliyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Bulduklarım" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Okul babaya benziyor

İçeri girmek anneye

Şair şiirdeki çocuğun dilinden, okulun babaya içeri girmenin anneye benzediğini söyleyerek, okulun şefkat ve merhamet yuvası olduğunu gösteriyor. Anne babaya çocuk karşılıksız sevgi duyar. Anne baba içinde en değerli varlık evlatlarıdır. Şiirde okulun bölümlerini anne ve babaya benzeterek, okula olan sevgisini görüyoruz. Burada yazar şiiri okuyan çocuklara da, okula böylesine güzel ve farklı gözle bakmalarını sağlayarak, okulu en kıymetli varlıklarımıza benzettiğini göstererek, o gözle bakmalarını sağlamaya çalışıyor. Böyle baktıkları takdirde de okula sevgileri kat kat artacaktır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Kuş Çanta" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Çantasını sevmiyor Atilla

Diyor ki

Elime alsam ağır

Omzuma taksam ağır

Sırtıma assam ağır

Hemen yanıtlıyor Aysel

Öğretmeni iyice dinliyorum ya ben

Çantam kuş gibi

Çocuğun çantasının ağır gelmesinin nedeni okula olan sevgisizliğinden kaynaklanmaktadır. İnsanın sevmediği şeyleri yapmakta zorlandığı, sevdiği şeyleri yaparken hiç zorlanmadığını biliyoruz. Şair de şiirde iki farklı durumu ele alarak, şiiri okuyan çocuklara okulu seven çocuğu örnek aldirmek istiyor.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Özlem" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

"Yine görmüyor öğretmen/O başka günlerde/Annem/Özlemimi gidermek için/Giriyor kapalı kapıdan içeri/Terlikleri şıkır şıkır." Sevdığımız kişilerden ayrı kalmak, özlem duymamıza neden olur. Okula başlayan çocuklarda anne sevgisinden kaynaklı anneye özlem duymakta ve annesinin de kendisi ile beraber okula gelmesini istemektedir. Anne de çocuklarına olan sevgisinden özlem duymaktadır. Şiirde de bu duruma vurgu yapılmaktadır. Şiirde çocuğu okula başlayan anne, aralarındaki sevgi ve özlemden çocuğunu görmeye geliyor. Şair bu durumu şiiri okuyan çocuklara da göstererek örnek almalarını hedefliyor.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Masallardan Dışarı Çıktığım" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Artık çantam var benim

...

İlkokullarda bir anne

Çocuklar

Başka pencereleri

Bu annenin

Şiirde, çocuğun okulu bir anneye benzettiği görülüyor. Anneler bizim en kıymetli, en sevdiğimiz varlıklardan bir tanesidir. Burada çocuk okulu anneye benzeterek, okulu annesi gibi görerek okulun da bir sevgi ve şefkat yuvası olduğuna dikkat çekiyor. Şiiri okuyan çocuklarda da bu hisleri uyandırarak okula olan sevgiyi artırmak hedefleniyor.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Şapır Şupur" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

"Ne iyiymiş okumak/Ne güzelmiş/Okumanın tadı var/Niye mi dudaklarım şapır şupur şimdi/Niye mi yutkunuyorum ara sıra/Ben okurken/Sanki hepsi ya şeker ya bal/Tadına bakıyorum sözcüklerin" dizelerinde okumanın tadını şiirdeki çocuk sanki

Yiyormuş, şeker ve bal gibi diyerek farklı bir bakış açısı ile göstermiş. Okulda olduğu kadar hayatta da başarının en önde gelen şartların biri yine okumaktır. Yüzyılların deneme ve araştırma ürünlerinden yararlanmak, uygar ve kültürlü bir insan olmak için çok okumalıyız. İnsan okuduktan sonra eskisinden daha akıllı hareket eder, her şeyi daha açık görmeye, daha derin hissetmeye başlar. Yazar okumanın tadını ve önemini, şiirdeki çocuktan hareketle farklı bir şekilde dile getirmiştir. Şiiri okuyan çocuklara da okuma sevgisi kazandırmak istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Ağaçlar" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

...
Öbür resimleri severken
Öğretmeni severken
Çocukları severken
Belki de konuşmalarımızı severken
Nasıl da susmuşlar.

Şiirde ağaçların dilinden öğretmen, çocuk, resim sevgisi işlenmiştir. Okulun en önemli paydaşlarından birisi olan öğretmen ve öğrencilere duvardaki ağaç resimlerinin bile sevgi ile baktığını, onları severken susup kaldığını şiirsellikten yararlanarak anlatmıştır yazar. Burada şiiri okuyan çocuklarda da bu hisleri uyandırarak sevgiyi artırmayı amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Kitaplarımız" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

"*Ne güzel kitaplarımız bizim/Okullar kapanınca/Geceleri/Susunca bütün öğretmenleri bütün okulların/Sorduklarımızı anlatırlar bize/Sormadıklarımızı bile anlatırlar*" dizelerinde kitaplara ve okumaya olan sevgi işlenmiştir. Okuyarak olayları daha iyi tahlil edebilen kişi, kendine olan güvenini de artırmış olur. Düşünce ufkunu geliştirip, geniş bir görüş açısı sağlayarak, olayları inceleme yeteneği kazanır. Okuyan kişilerin çok okumanın beraberinde getirdiği zengin kelime dağarcığına sahip oldukları için, etkileyici konuşmaya da sahip olurlar. Şiirde okumanın ve

kitabını güzelliğini göstererek şiiri okuyan çocuklara da okuma ve kitap sevgisi kazandırılmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Sayılar" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

*Bir de güzel
İki de güzel
Üç de güzel
Annem öğretti hepsini
Ona dek hepsi güze*

Şiirde ona kadar sayıları öğrenen çocuğun sayılara olan sevgi ve beğenisini görüyoruz. Şair, şiirdeki çocuğu şiiri okuyan çocuklara örnek göstererek onlarda da sayılara beğeni ve sevgi oluşturma gayretindedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Annelerde" adlı şiirinde anne sevgisi işlenmiştir.

"*Ne çok anneler var anne/Gündüzleri anne/Seni öpemiyorum anne*" dizelerinde şiirdeki çocuğun annesine olan sevgisi açıkça görülmektedir. Anneler çocuklar için en kıymetli, en özel varlıklardır. Anne sevgisi hiçbir sevgi ile kıyaslanmayacak kadar özeldir. Anne özlemi çeken çocuk gündüzleri annesini öpemediğinden dert yanıyor. Burada çocuğun annesine olan sevgisini görebiliyoruz. Sevgiyi gösterme yollarından birisi de sevdiğimizi öpmektir. Şiiri okuyan çocuklara da bu duyguyu yaşatarak, anne sevgisi aşılacak amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Abla" adlı şiirinde sevgi işlenmiştir.

*Ablam
Annem yokken evde
Daha sıcaktır
Daha güzeldir hep,
Annedir.*

Anne şefkati ve sevgisi çocuklara güven vermektedir. Anne olmadığı zaman bir eksilik olmaktadır çocukların yaşamında. Burada annenin olmadığı zamanlarda annenin sıcaklığı ve verdiği güveni en yakın abla verebilmektedir. Annenin yokluğunda annelik şefkati ve korumacılık duygusuyla ablalar bu görevi üstlenmektedir. Buda ablalara olan sevgiyi artırmaktadır. Burada da buna vurgu yapılarak, şiiri okuyan çocuklarda da abla sevgisini artırmak istenmektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Sevinç" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

*Annem
Ben okula giderken
Güle güle der.*

Çocuğun okula giderken annesinin onu uğurlaması, güle güle diyerek ona sevgisini göstererek okula gönderdiğini şiirde görmekteyiz. Kapıya kadar uğurlayıp, çocuğuna varlığı ile güven vererek okula göndermesi annenin çocuğuna olan sevgisini göstermektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Yağmur Bulutları" adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

"*Dedi ki öğretmen/Yağmur bulutları/Ana Okullarını/Severler*" dizelerinde şiirdeki öğretmen çocuklara bulutların kendilerini sevdiğini hissetmelerini sağlamaktadır. "*Biz gelirken giderken/Yağmur bulutları durur da/Hadi geçin derler*" derken de gerçekten yağmur bulutlarının sevmesinden kaynaklı onların üzerine yağmur yağdırmadığını düşünmektedirler. Öğretmen şiirdeki çocuklara kendilerini, doğanın bir parçası bulutların sevdiğini hissettirerek, şiiri okuyan çocuklara da doğa sevgisi aşılamak istenmektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Ana Okulu" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

*Anneler
Okullara gitse*

Ana Okullarına giderlerdi değil mi?

Şiirde okula giden çocukların, annelerinden ayrı kalmak istemediklerini, annelerini de okulda görmek istediklerini hissediyoruz. Okula giden çocukların en zorlandıkları durum anneden ayrı kalmaktır. Bu da anne sevgisinden kaynaklanmaktadır. “*Bizim oyunlarımıza çiçek çiçek/Bizim uykularımıza su su/Ne güzel karıştırdı anneler*” derken de anneleri okulda düşünüp, oyunlarına katıldıklarını hayal etmektedir. Anneye olan sevgisinden onu kendisi ile beraber olmasını hayal etmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “Pay“ adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Okuluna giderken Günay

Anasına babasına pay verir

Onları öperek

Okula giderken anne babasından ayrı kalacak Günay, onlara olan sevgisinden ve özleyecek olmasından, anne babasını öperek ayrılmaktadır. İnsanların sevgilerini gösterme yollarından birisi de öpmektir. Burada şair Günay'ın anne babasına olan sevgisini göstererek, şiiri okuyan çocuklara da anne baba sevgisini aşılacak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “Okulumuz Beş Bölüm“ adlı şiirinde okul sevgisi işlenmiştir.

“*Atilla'nın sevdiği/Koşmaca bölümü erkenden/Ayça'nın sevdiği/Okuma yazma bölümü yaramazlıksız/Çetin'in sevdiği/Uyku bölümü öğleyin/Demir'in sevdiği/Masal bölümü yeşil mi yeşil*” dizelerinde yazar okulda yapılan etkinlikleri, farklı çocuklar tarafından sevildiğini göstermektedir. Çocukların gözünden, okulda yapılan etkinliklerin ayrı ayrı güzel oldukları gösteriliyor. Şiirde yazar, okulda yapılan türlü etkinliklere dikkat çekerek ve beğeni oluşturarak okul sevgisini artırmayı hedeflemektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Sayıları Severiz" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Sayıları severiz

Yaşar gibi hepsi

"Bakarlar bize/Gülerler bize/Arkadaşlığı güzeldir sayıların/Yazınca bir iki üç/Gitmezler/Kalırlar tahtada" yazıları şiirsellikten faydalanarak tasvir eden yazar, şiirdeki çocukların yazılara olan sevgisinden bahsetmektedir. Burada yazılara olan bakış açısını güzelleştirerek, şiiri okuyan çocuklarda da sevgi oluşturmak istenmektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "İki Havuç" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

"Toprağı severler/Yıkanmayı severler/Püsküllerini severler/İki havuç dişlerim küçük diye beni severler" dizelerinde şair, havuçları konuşarak neleri sevdiğini söylettirmektedir. Havucun çocuğu sevdiğine vurgu yaparak, şiiri okuyan çocuklarda da havuca/doğaya karşı sevgi oluşturulmak istenmektedir. Havuç ve bitkiler doğanın bir parçası olduğu için, çocuklarda doğa sevgisi oluşmasına katkı sağlanmak istenmektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Üzümler" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Üzümler

Sever beni

Annem görmeden

"Annem uyu dese bile/Ben üzümlere/Bakarım" yine şair şiirsellikten yararlanarak, doğanın bir parçası olan bitkilerden üzüm ile çocuk arasındaki sevgiyi dile getirmektedir. Şiiri okuyan çocuklara da, şiirdeki çocuğu örnek aldirarak sevgi oluşturmak amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Besinler" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

"Artık dışınız çıktı der/Süt vermez cici annemiz/Alır kucağına sever/Toprak, ikinci annemiz" dizelerinde toprak sevgisinden bahsedilmektedir. İnsanların hayatlarını devam ettirebilmeleri için toprak gereklidir. Toprak insanın beslenmesini, nefes almasını ve barınmasını sağlar. Bir yaşam alanıdır. Milyonlarca canlıya barınma imkânı sağladığı gibi tarımın üzerinde yapıldığı alan olması sayesinde her türlü besinin de ana kaynağıdır. Aşık Veysel'in, benim sadık yarım kara topraktır, dediği gibi toprak karşılıksız veren, anne misalidir. Burada şair, toprağın kıymetini göstererek toprak sevgisi oluşturmak istemektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Cengiz'in Dediği" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Gökleri severken

Kuş olmak isterim de

Dağları ormanları severken

Kaplan olmak istemem

Şiirde, yazar şiirdeki kahramanın gözünden doğanın parçası kuş, orman ve dağlara olan sevgisini dile getirmiştir. Şiiri okuyan çocuklara da şiirdeki çocuğu örnek almalarını sağlayarak, doğaya karşı ilgi ve sevgi oluşturmak istemektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Elde Kalan Mavilik" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

"Serçe sürüsünün cıvıl cıvıl/ Sevinç dolu türküsünü/ Severken ben/ Neden/ Kuşluğunu bırakır/ Biri bana" Şiirde serçelerin cıvıl cıvıl ötüşünü, sevinç dolu türküye benzeterak onlara olan sevgisini göstermektedir. Bu halleri insanlara çok sevimli gelmektedir. Doğanın bir parçası olan kuşların bu sevimli hallerini, şiiri okuyan çocuklara göstererek onlarda doğaya karşı bir yakınlık oluşturmaktadır.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “Çoban Köpeği“ adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

“*Uzaktan severdi Cengiz/Yoldaki koca köpeği/Bu çoban köpeğidir/Dedi öğretmen*” dizelerinde şiirin kahramanı Cengiz'in, köpeğe olan sevgisi dile getirilmiştir. Hayvanlarla kurulan bağın, çocuğun arkadaşlık duygusunun gelişimine katkıda bulunduğu bilinmektedir. Bu ilişki sayesinde, çocuk daha hoşgörülü, daha verici, daha paylaşımcı, daha anlayışlı, farklılığa daha açık bir kişilik geliştirebilir. Hayvan sevgisinin, çocuklar arasındaki ayrımcılık ve şiddetin önlenmesinde de büyük etkilerinin olduğu söyleniyor. Buradan hareketle şiiri okuyan çocuklara da hayvan sevgisi aşılanmak istenmektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “Kediler“ adlı şiirinde hayvan sevgisi işlenmiştir.

...

Bundan mı sever

Anneler de çocuklar da

Kedileri?

Hayvan sevgisinin çocuklarda paylaşım, hoşgörü gibi duyguları artırdığı, çocuklar arasındaki ilişkilere katkı sağladığı bilinmektedir. Şiirde de anneler ve çocukların kedilere olan sevgisi dile getirilmiştir. Şiiri okuyan çocuklara da hayvan sevgisi artırmak amaçlamıştır.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “Çok“ adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

...

Öperim annemi

Bir ağzım gülmez

Güler her ağzım

Şiirde anne sevgisi işlenmiştir. Anne sevgisi eşi benzeri olmayan sevgidir. Sevginin gösterilme yollarından birisi de öpmektir. Bizleri doğuran, doyuran, sağlıklı

bir şekilde büyüten, evlatları uğruna canını bile hiçe sayan, dünyadaki en iyi ve vefalı insandır anne. Annesini öptüğünde yaşadığı mutluluğu dile getiriyor şiirdeki çocuk. Burada şiiri okuyan çocuklara da, şiirdeki çocuğu örnek almalarını sağlayarak anne sevgisini daha da artırmak amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Cik" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Cik der kuş cik

Sanki konar konmaz

Sizi seviyorum der hemencecik

Yazar, şiirde kuşların konar konmaz cik demesini, sizi seviyorum der gibi düşüncelerini sağlamakta ve öyle hissettirmektedir. Şiiri okuyan çocuklara, şiirsellikten yararlanarak kuşlar sizi seviyor, demektedir. Böylece şiiri okuyan çocuklara da kuş/hayvan sevgisi aşılacak istemektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "İdi'nin Kendine Sorduğu" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

"Çok seviyor çok/Ağaçlar/Kuşları neden/Kuşu tüyleri/Ağaçları da mı /Isıtır?" şiirde yazar doğanın parçası kuşlar ve ağaçlar arasındaki sevgiyi işlemiştir. Ağaçları kuşlara olan sevgisini, kuşların ağaçları ısıttığından kaynaklandığı düşündürmektedir. Yazar şiiri okuyan çocuklara, ağaçlar ile kuşlar arasındaki sevimli halleri göstererek, ağaçlar ve kuşlara/doğaya karşı sevgi oluşturmak istemektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Öte" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

"Uykuyu sevmiyorum hiç/Uyurken/Uzak düşünüyorum/Ayrılmış oluyorum çok/Okul arkadaşlarımdan/Annemden/Kuşlardan" dizelerinde şiirdeki çocuğun uykuyu sevmediğini görüyoruz. Bunun sebebi olarak da uykunun onu sevdiklerinden ayırması olarak söylüyor. Sevdiğimiz şeylere her anımızı paylaşmak, hep birlikte olmak isteriz. Bir dakika olsun ayrı kalmak istemeyiz. Şiirde, sevgi öyle yoğun bir

duygudur ki, temel ihtiyacımız uykunun bile bizi sevdiklerimizden ayırdığını düşünerek uyumak istemeyeceğimizi söylemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Gökanne" adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

Gökanne gece yarısı daha güzeldir.

Seslenir sanki bana: Uyu güzel yavrum

Uykum var ama kapatamıyorum gözlerimi

Bakmaya doyamıyorum.

Doğanın bir parçası olan gökyüzü, çeşitli güzellikleri barındırmaktadır. Gündüz bir ayrı, gece bir ayrı güzeldir. Karanlıkta sayısız yıldızları ve Ay'ı ile harika bir görsel şölen sunmaktadır. Şiirde de buna vurgu yapılmaktadır. Yazar gökyüzünü Gökanne diye isimlendirerek anne gibi şefkatli olduğunu, yavrum diye çocuğa seslendirerek çocuğa olan sevgisini dile getirmektedir. Şiirdeki çocuk da gökyüzüne olan beğeni ve hayranlığından uyumak istememekte, sürekli izlemek istemektedir. Bakmaya doyamadığını söylemektedir. Ancak sevdiğimiz şeylere hayranlıkla bakar, bakmaya doyamayız. Şair, şiiri okuyan çocuklara da şiirdeki çocuğun hissettiklerini hissettirmek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Kardeşlik" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

"Birbirimize kardeşim derken/Neden su içiyor gibiyiz/Birbirimize kardeşim derken/Neden türkü söylüyor gibiyiz? / Birbirimize kardeşim derken/Neden doyuyor gibiyiz?" dizelerinde kardeş sevgisi işlenmiştir. Birbirine kardeşim demelerinin, su içmek, doymak gibi iyi geldiğini vurgulayarak kardeşliğin verdiği mutluluğu dile getirmiştir. Kardeşe sahip olma çocuklara hem paylaşmayı öğretir hem de onları yalnızlıktan kurtarır. Kardeşlerin küçükken aynı evde yaşamayı öğrenmeleri zor da olsa, kardeş, hayata karşı beraberce mücadele edilen kişidir. Aynı evde yaşamının verdiği yakınlık ve aynı anne- babaya sahip olma kardeşler arasında güçlü bağların oluşmasına sebep olur. Bu sebeple her çocuğun ilk arkadaşı öncelikle kardeşidir.

Şiirde de kardeş sevgisini işleyerek, şiiri okuyan çocuklara da kardeş sevgisi aşılacak istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Koyunlarla Çoban Çocuklar" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

...

Nane kokusu karışır kekik kokusuna

Kaçarlar kovalarlar uyurlar güreşirler

Bitmez tükenmez hiç çayırdaki oyun

Şair şiirde doğanın parçası kırların güzelliğini, nane kokusunun kekik kokusuna karıştığını betimleyerek, doğaya olan sevgisini dile getirmiştir. Kırlarda koyun otlatan çobanla, koyunlar arasındaki sevgiyi "Koyunlar çoban çocuklarını sever" diyerek işlemiştir. Doğayı çeşitli şekillerde betimleyerek, şiirselliğin gücünü de kullanarak şiiri okuyan çocuklara da doğa sevgisi aşılacak istemiştir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Kuşluk" adlı şiirinde hayvan sevgisi işlenmiştir.

Çok erkenden öterdi bir kuş

Yatağında düşünürdüm yakınlığını

Severdim.

Yazar şiirdeki çocuğun, sabah kuş sesleri ile uyanıp, ötüşünü dinleyip ne kadar beğendiğini ve kuşlara olan yakınlığını dile getirmiştir. Kuşları sevdiğini açıkça söylemektedir. Yazar şiirdeki çocuğu örnek göstererek şiiri okuyan çocuklara da kuşlardan yola çıkarak hayvan sevgisi işlemek istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Aysel'in Geldiği Günler" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

"Aysel gelir sabahları/Seslenir hep: Hadi Tülay/Çayı unutur kalkarım" diye geçen dizelerde Aysel ve Tülay arasındaki sevgi görülmektedir. Sabahları Tülay'ın yanına gelen Aysel, ona çağırması ve gelen arkadaşının sesini duyunca her şeyi

unutup kalkan Tülay'ın birbirine olan dostluk ve sevgisi dile getirilmiştir. Arkadaşının kimseye benzemediği, herkesten farklı olduğunu: “Benzemez anneme, anneanneme/Aysel esmerdir incedir uzundur/Öyle tatlıdır ki sesi” diyerek ona ola beğenisini göstermektedir. Arkadaşlıkları ve sevgileri açıkça görülmektedir. Birbiri ile olduklarında daha mutlu oldukları, beraber her şeyin daha güzel olduğunu: “Neden daha güzel olur/Okulun yolları bize/Aysel'in geldiği günler” dizelerinde dile getirmektedir. Şair şiirdeki kahramanların birbirlerine olan dostluk ve sevgilerini model göstererek, şiiri okuyan çocuklara da arkadaş sevgisi aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “Gezi“ adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

*Kiraz der ki karpuz git
Dilim dilim bir kuyudur
Serinlerim gide gide,
Karpuz benim en sevdiğim*

Şair şiirde geziye çıkan birinin, doğanın parçası bazı bitkilerle karşılaşması ve onların konuşmasını dile getirmiştir. Şiirdeki çocuğun bitkilerle karşılaşp onları dinledikten sonra, onlara olan sevgisini dile getirdiğini görüyoruz. “Karpuz benim en sevdiğim/Kavun benim en sevdiğim/Erik benim en sevdiğim/Çilek benim en sevdiğim/Vişne benim en sevdiğim/Üzüm benim en sevdiğim/Ayva benim en sevdiğim” diyerek bazı meyvelere olan sevgisini açıkça dile getirmektedir. Yazar burada bazı meyveleri kendi ağzından konuşturup tasvir ederek, şiiri okuyan çocuklarda farklı bakış açısı ve beğeni uyandırıp doğa sevgisi oluşturmak istemiştir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında “Petrol Dede“ adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

*Nice nice yıl
Anneciğim, babacığım
Söyler misin?*

Şiirde, çocuğun annesine ve babasına sevgisini onlara olan kibarlığından ve sahiplenmesinden görebiliyoruz. Şair, şiiri okuyan çocuklara da anne babasına kibar davranmalarını ve sevgi bağlarını güçlendirmelerini hedeflemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Ova Çocuk" adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

"*Danimarkalı çocuklar ne mutlu/Ovaları severler kentlerden çok/Bir elleri süt/Bir elleri peynir*" dizelerinde Danimarkalı çocukların doğaya olan sevgisi görülmektedir. Ovaları kentlerden daha çok sevmektedirler. Kentleşme, tarım arazileri üzerine uygulanan yerleşim planları, yok edilen orman alanları, bilinçsizce müdahale edilen dere yatakları, ovalara olumsuz etkileri ile karşımıza çıkmaktadır. "*Oynarlar, denizlerle oynarlar gülerrek/Adalardan adalara/Bir elleri süt/Bir elleri peynir*" diye çocukların doğaya olan hayranlıkları, onlarla geçirdikleri zamanı şiirdeki çocuğun gözünden göstererek doğaya olan sevgisi işlemiştir. Şiiri okuyan çocuklara da bu duygular aşılama istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Uzak Çocuklar" adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

Biz Endonezya çocukları

Bütün ağaçları severken

Kimse görmez bizi ta uzaklarda

Sanki uyumuşuz

Şair, Endonezyalı çocukların ağaçlara olan sevgisi şiirsellikten faydalanarak dile getirmiştir. Doğanın eşsiz güzelliklerinden biri olan ağaçlar insanlarımızı pek çok fayda sağladığı gibi ekonomik olarak da toplumumuzun gelişmesi için önem taşımaktadır. Doğada pek çok canlının yuvası olarak işlev gören ve çevremizi güzelleştiren ağaçları ve ormanları korumamız gerek. Ağaçları sevmek bunu gerektirir. Şair şiirdeki Endonezyalı çocukları rol model göstererek, şiiri okuyan tüm çocukların da örnek almasını istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Güzel Litvanya Türküsü" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

*Litvanyalı anneler çocuklarını deniz gibi severken
Litvanyalı çocuklar sever annelerini
Denizler gibi.*

Anne sevgisi hiçbir şeyle değışilmeyen, karşılıksız bir sevgidir. Sonsuz şefkati ile sarar çocuğunu. Sevgilerin içinde, belki de en çok önemsenen, eşsiz bir sevgidir anne sevgisi. Onun gözünde biz hep en iyiyizdir, en iyi arkadaşıdır. Anneler için de evlat sevgisi bambaşka bir duygudur. Şiirde yazar Litvanyalı çocuklar ve anneleri arasındaki sevgiyi göstererek, şiiri okuyan çocuklarda da anne sevgisini artırmak amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Çako" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

"Ben geceleyin aralarına girer girmez/Babam And Dağları'na benzer/Annem Atlas dalgalarına/Öğretmen görmeden yurduma gülümserim" dizelerinde anne baba sevgisi işlenmiştir. Anne babanı yanında kendini her zaman güvende hissetmektedir çocuklar. Bu yüzden gece yatarken de onların yanında olmak, beraber uyumak ister. Burada anne babasının yanına gelen çocuk, babasını And Dağları'na benzetmekte ve onun gücünü, ona olan güvenini ortaya koymaktadır. Benim babam dağ gibi heybetli, cesur diye hissetmektedir. Annesinin ve babasının yanında olmak güvende olmak istemesi, anne babasına olan sevgisini de ortaya koymaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Hollanda Kavakları" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

*Üç Hollanda çocuğu, üç kavak
Bir avuç topraklarını öyle severlerdi ki
Belliydi ayrılmamalarından
Üç kardeştiler.*

Şiirin tamamında üç kavağın kardeşlikleri ve birbirine olan sevgileri işlenmektedir. Birbirlerinden ayrılamamaları, her zaman beraber olmaları aralarındaki sevgiyi göstermektedir. Bir de kendilerini besleyen, kendilerinin yaşamasını sağlayan topraklarını da sevmektedirler. Burada şair, şiirde ki kavaklardan hareketle şiiri okuya çocuklara kardeşlik sevgisi ve toprak sevgisini aşılamayı amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Eyre Çocuk" adlı şiirinde baba sevgisi işlenmiştir.

"Çöller koşarken, kangurular el çırparken/Bundan mı uyumuş kalmış bir kocaman çamurda/Eyre Gölü babacığım?" şiirde çocuğun babasına olan sevgisi göze çarpmaktadır. Çocukların gözünde baba, her şeyi bilen, merak ettikleri her şeyi sorabilecekleri kişidir. Burada da merak ettiği soruları babasına soran çocuğu görüyoruz. Babasına olan sevgisi ve o her şeyi bilir düşüncesinin hâkim olduğu görülmektedir. Aynı zamanda babacığım diyerek hitap etmesi de ona olan sevgisini göstermektedir. Şiiri okuyan çocuklara da bu duygular aşılacak istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Çocuğun Okul Yurdu" adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

"Tam ortada akar/ Vitülümüz/ Evet öyle güzeldir ki ovalarımız bizim/ Üzümdür/ Çavdardır hep/ Mısırdır/ Buğdaydır biraz" dizelerinde çocuk ovaların güzelliğini ve ovalara olan beğeni, sevgisini dile getirmektedir. Ovalarında yetişen bitkileri söylemekte, ovalarına hayranlığını göstermektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Rabatlı Çocuğa İyilik" adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

Çocuğum dağlarımız birbirine küsmüş değil

Seni sevdiklerinden böyle yapmışlar

Şiirde çocuk, Fas'taki dağların duruşunun birbirine küstüğünden kaynaklandığını düşünmektedir. Babası ise çocuğun, dağların küsmesinden değil seni

sevdiklerinden böyle yaptıklarını düşünmesini sağlamaktadır. Şiirde yazar, dağları öyle ilgi çekici ve hoş tasvir etmektedir ki şiiri okuyan çocuklarda da merak ve sevgi uyandırmaktadır. Dağların duruşunu şiirsellikten faydalanarak çok güzel betimlemektedir. Doğanın bir parçası olan dağlara karşı ilgi ve sevgi oluşturmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Yapışık Kardeşler" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

"Şili ile Arjantin/Birbirini seven iki yapışık çocuktular/Severdi onları daha/Gece iner inmez/Bütün yıldızları güneyli gökyüzünün" derken şiirde iki ülkeyi çocuklara benzetip aralarındaki sevgiyi "iki yapışık çocuktular" dizeleriyle anlatmaktadır. İki ülke arasındaki sevgiyi, birbirlerine olan konumlarına bağlayarak tasvir etmiştir şair. "Şili ile Arjantin/Sırt sırta vermiş iki çocuk" dizelerinde yine dayanışma içinde olduklarını, birbirini seven iki çocuğa benzeterek göstermiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Kalmuklar" adlı şiirinde hayvan sevgisi işlenmiştir.

Kalmuk çocuğu der ki

Atlarımız

Analarımızdır bizim

Şiirin tamamında, Kalmuk çocuğunun gözünden atlarının önemi ve değerini anlatmıştır. "Atlarımız anamızdır bizim" derken insanın hayattaki en sevdiği, en değerli varlığı annesi ile atlarını aynı değerlendirmiştir. Burada da atlara olan sevgisinin büyüklüğünü görebiliyoruz. "Atlarımız/Suyumuzdur güneşimizdir bizim" derken de hayata devam edebilmemiz için kesinlikle ihtiyacımız olan su ve güneş kadar atlara da ihtiyacı olduğunu söylemektedir. "Atlarımız /Etimizdir sütümüzdür bizim" derken de atlarının ne kadar değerli ve önemli olduğunu açıkça dile getirmekte ve sevgisini ortaya koymaktadır. Şiiri okuyan çocuklara da bu durumları göstererek, hayvan/at sevgisi oluşturmak istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Rabatlı Çocuğa İyilik" adlı şiirinde anne sevgisi işlenmiştir.

"Babamın uykusu çok ağır/Ben sokulurum/Yavaşça/Annemin sıcaklığına" derken annesinin verdiği sıcaklık, güven ve sevgiyi açıkça dile getirmektedir. Babalar biraz daha annelere göre soğuktur. Anne sevgisi başka hiçbir şeyle kıyaslanamaz. Annenin verdiği güveni kimse veremez. Burada da bu durumlara vurgu yapılarak, şiiri okuyan çocuklarda anne sevgisini daha da artırmak amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Ağaçları Yarıştırmak" adlı şiirinde doğa sevgisi işlenmiştir.

*Yer kapışırız kıyısında dev ağaçların yatarız sırtüstü,
Gözlerimizi uydururuz dürbünleri
En üst yapraklarına bakarız tek tek.*

Ağaçları izlemek için yer kapma yarışına giren, yerlerini kaptıktan sonra sırtüstü yatıp gözlerine dürbün uydurup ağaçları doyasıya, en ince ayrıntısına kadar beğeni ile izleyen çocukların ağaçlara olan sevgisi görülmektedir. Ağaçların en önemli yaralarından biri de çevreyi güzelleştiriyor olmalarıdır. Dünyada insana yeşil bir doğadan daha fazla huzur veren başka bir şey daha yoktur. Herkes yorgun olduğunda, biraz dinlenmeye ihtiyaç duyduğunda yeşillikler içinde bir tatili hayal eder. Burada da çocuklar huzur bulmak için ağaçları seyretmeyi tercih etmiştir. Şair bu durumu şiiri okuyan çocuklara da göstererek ağaç/doğa sevgisi aşılacak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Ağaç Çocuk, Su Çocuk" adlı şiirinde arkadaş sevgisi işlenmiştir.

*İki çocuk
Birbirini sever bizim Finlandiya'da*

Dizelerinde Finlandiyalı çocukların birbirine olan sevgisi dile getirilmiştir. Arkadaşlık; birbirine yardım etmek, muhabbet etmek, paylaşmak, birbirini dinlemek,

birbirine güç vermek, birbiriniz için var olmak, farklı fikir ve kültürlerden olursa da birbirinizi olduğunuz gibi kabul etmek gibi daha birçok anlam taşımaktadır. Bu yüzden arkadaşlık çok önemlidir. “Finlandiya/Güzelleşir gece gündüz/İki çocuk/Seve seve birbirini” derken gece ve gündüzün güzelleşmesi bile iki çocuğun arkadaş sevgisinden kaynaklandığını görüyoruz. Şiiri okuyan çocuklara da yazar, arkadaşlık ve güzelliklerini şiirde tasvir ederek göstermektedir. Böylece arkadaşlık ve arkadaş sevgisini aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında “İlkokul 2'deki“ adlı şiirinde Atatürk sevgisi işlenmiştir.

Pazarları giyerdi güzel giysilerini

Anıtkabir'e giderdi, Mustafa Kemal'e.

Oradan yeryüzü görünürdü daha yakın

Şiirde çocuğun pazar günleri güzel giysilerini giyip, Atatürk'ün kabrine ziyarete gitmesi Atatürk sevgisinden kaynaklanmaktadır. Atatürk'ün kabrinden yeryüzünün daha yakın görünmesi, Atatürk'e olan sevgi ve hayranlıktan kaynaklanmaktadır. Atatürk'ün çocuklara ola sevgisini bilen ve Atatürk'ü iyi tanımış çocukların Atatürk'e olan sevgisi açıkça görülmektedir. Şiiri okuyan çocuklara da Atatürk sevgisi aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında “Çocuk Ulusunun Yurttaşı“ adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

“Sanki ulaştırır koşarken/Tarlalara/Ormanlara beni” dizelerinde tarlalar ve ormanlara doğru koşup, oraya ulaşmak istemesi toprak ve orman sevgisini ortaya koymaktadır. Doğanın bir parçası olan toprak ve ormanlara olan sevgi şiirdeki çocukta görülmektedir. “İlkyaza benzer biraz/O sanki bütün toprak/ Kavunlarla havuçlarla üzümlerle sever beni” diyerek toprağın bize verdiği sebze ve meyvelerin, bize olan sevgisinden verdiğini söylemektedir. Bu şekilde şiiri okuyan çocuklara da toprak ve ağaç sevgisi aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında “Andersen Dede’yle Yıldızlar“ adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Doğum günü geldi mi

Geceleyin Andersen Dede

Dolaşırdı bütün evlerini çocukların

Şiirde Andersen dede çocuklara doğum gününde onlara sürpriz yapıp hediyeler dağıtıyor. “Çocuklara birer betik bırakırdı/Sayardı onları içinden/Dışarı çıkardı gülümseyerek” dizelerinde çocuklara hediye bıraktıktan sonra mutlu olması, çocuklara olan sevgisini göstermektedir. Aynı şekilde çocuklarda da Andersen Dede’ye karşı sevgi oluşmaktadır. Şiirde çocuklar ve Andersen Dede arasındaki sevgi bağı örnek gösterilerek sevgi duygusu aşılacak istenmektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında “Göz Balıkları“ adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

“Azerbaycanlı çocuklar, sevgili arkadaşlarım/Yedi yedi oynarlar hep/Gobistan kayalarındaki o çok eski çizgilerle/El ele, doymuş” dizelerinde şiirde ki kahramanın gözünden Azerbaycanlı çocuklara olan sevgisini dile getirmiştir. Azerbaycanlı çocuklar çeşitli ortamlarda betimlenerek, onlara olan sevgi ve beğeni dile getirilmiştir. “Azerbaycanlı çocuklar,/Güle Güle’lerken/Ağızları açılır yedi kez/Yedi gökkuşağıyla sevinirler belki” dizelerinde Azerbaycanlı çocukları şiirsellikten yararlanarak, onlara olan beğeni görülmektedir. Şairin gözünden Azerbaycanlı çocukları farklı ortamlardaki davranışları ile çok güzel tasvir ederek, şiiri okuyan çocuklara da Azerbaycanlı çocukları sevme duygusu ve arkadaşlık aşılacak istenmektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında “Mikronezya, Küçük Adalar Ülkesi“ adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Uzaksınız

Büyük Okyanus ardındasınız hep

Ama seversiniz hep

Bütün yeryüzü çocuklarını hep

Şiirde dizelerde tüm yeryüzü çocuklarını sevmeyi şair şiirsellikten yararlanarak işlemiştir. Kokas'ların uzak olsa da yerleri, yeryüzündeki tüm çocukları sevdiklerini şairin gözünden anlatılmaktadır. Şiiri okuyan çocuklara da tüm çocukları sevmemiz gerektiği, farklılıklara sevgi ile yaklaşmamız gerektiği aşılacak istenmektedir. Dünyaya gelen her bebek, güzel bir adı ve güzel bir dünyayı hak ediyor. Bir bebeğin, bir çocuğun ayrımcılık görmeden yaşaması ve bir evin, mahallenin, toplumun saygı, sevgi ve destek gören parçası olması, onun en doğal hakkıdır ve hepimizin ortak yararı, iyiliği ve mutluluğu için gereklidir. İşte tam bu nedenle, tüm dünya çocuklarını sevmemiz gereklidir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Güneş Pompamız" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

"Ey yeryüzü çocukları duyuyor musunuz/ Burası Moritanya'nın Şingetti köyü/Avuçlarımız acımıyor artık/Artık belimiz ağrımıyor" dizelerinde şair Şingetti'yi ve Moritanyalı çocukları tüm dünya çocuklarına anlatarak onlara olan sevgisini gösteriyor ve çocuklara da bu sevgiyi aşılacak istiyor. "Eskiden iki kova alırken her ev/Şimdi dört kova kullanıyor ne güzel/Şingetti'nin çocuklarını alkışlayınız/Ey yeryüzü çocukları" derken Şingetti çocuklarını şiirselliğin gücünü kullanarak yaşadığı yerleri ve yapıklarını tasvir ederek onları tanıtır, onlarla aralarında sevgi bağı oluşturmak istiyor. Tüm yeryüzü çocukları arasında ayrımcılık olmadan, dünyanın en masum varlıkları arasındaki sevgiyi artırarak sevgi dolu bir dünya oluşturmak hedefleniyor. Herkesi hoşgörü ile yaklaşım sevebileceğimizi tüm çocuklara göstermek isteniyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Bayraklarla Çocuklar" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

...

Besbelli bir oyundur sevgidir bayraklar

Besbelli bayrakları bin bir çocuğun çizdiği

Bin bir çocuğun boyadığı.

Şiirin tamamında yeryüzü çocuklarının bayraklara olan sevgisi işlemiştir. Çocukların kendi bayraklarını çizdiği, bayrakları oyun gibi düşünüp onları zevkle boyadığı görülmektedir. “*Var bayrakların./Hele dalgalanırlarken/Uçmalarına/Göz yetmez*” derken dalgalanan bayraklara hayranlıkla bakarak onlara olan sevgi dile getirilmiştir. Şair çocuklara bayrakları çocukların oynayarak çizmesi ve boyamasını tasvir ederek tüm çocuklarda bayraklarına olan sevgiyi artırmayı hedeflemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında “Irmak Ana“ adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

“*Bir su akarmış Moskova'nın altından/Büyük güzel/Der sarı kız/Sever mi o beni çok*” dizelerinde şair çocuğun Irmağa olan sevgisini işlemiştir. “*Bütün çiçekleri ağaçları/Yemyeşil/Emzirir mi o?*” diyerek ırmağın çiçeklere, ağaçlara ve tüm bitkilere su vererek onlara yaptığı iyilik ve fedakarlığa vurgu yapmıştır. Şiirin tamamında Irmağı çok güzel betimleyerek, şiiri okuyan çocuklara çok güzel göstererek beğeni ve sevgi oluşturmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında “Çobanın Yok Olmuş Çobancığı“ adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Çobancığın biri

Tek keçisi uyumasa, uyumazdı

Yedisi birden uyusa

Uyurdu yedisini birden

Çobanın keçilerine olan sevgisi “*Tek keçisi uyumasa, uyumazdı*” dizelerinden açıkça görülmektedir. Keçileri uyumadan uyumaması, olara bir şey olur korkusu ve fedakârlığından kaynaklanmaktadır. “*Sürüsünü öyle severdi ki*” dizesinde ise çobanın hayvanlarına olan sevgisini açıkça dile getirmektedir. Şair çobanın gözünden sürüsüne/hayvanlarına olan sevgisini göstererek, şiiri okuyan çocuklara da hayvan sevgisi aşılacak istemektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başpamak* adlı şiir kitabında "Yeşil" adlı şiirinde sevgi değeri işlenmiştir.

Beyaz Rusya'da Minskli kız

Çok sever

Belovejskaya Korusu'nu.

Şair Rusyalı bir kızın gözünden doğa sevgisi ve beğenisini dile getirmiştir. "Orada ta ilk hayvanlar/Dolaşırlar başıboş" diyerek Kuru da dolaşan hayvanları, ağaçları şiirsellikten yararlanarak tasvir etmiştir. Kız çocuğunun doğaya olan sevgi ve beğenisini işleyerek, şiiri okuyan tüm çocuklara doğa sevgisi aşılama istemektedir.

Sonuç olarak yukarıdaki örneklerden hareketle sevgi değerinin yazarın şiirlerinde en fazla yer alan değer olduğu tespit edilmiştir. Hayatı verimli bir şekilde yaşamak için öncelikle yaşamayı ve insanları sevmek gerektiği vurgulanmıştır. Şiirlerinde insan sevgisinden, hayvan sevgisine, doğa sevgisinden çocuk sevgisine, Atatürk sevgisinden anne baba sevgisine kadar sevginin birçok türüne değinilmiştir. Her biri farklı da olsa aslında sevginin bir bütün olduğu ifade edilerek bu değer temiz, insanları birbirine ve hayata bağlayan özel bir duygu olduğu vurgulanmıştır. İnsanı insan yapan temel değerlerden biri olan sevgi hayata olan inancı artıran, zorluklara göğüs gelebilmeyi kolaylaştıran, son derece güçlü bir duygudur. Birbirine karşı sevgi duyan insanlardan oluşan bir toplum her bakımdan güçlüdür. Çünkü sevgi içerisinde saygı, hoşgörü, yardımseverlik, dayanışma, misafirperverlik gibi birçok değeri barındırarak görünmeyen bir bağla insanları birbirine bağlar. Sevgisizlik ise beraberinde acımasızlığı, umutsuzluğu, savaşı, bencilliği getirir. Kimseyi sevmeyen ya da kimse tarafından sevilmeyen insanlar hayatları boyunca yalnız kalır ve gerçek mutluluğu asla yaşayamaz. Yazar da bu durumları bilerek çocuklara yönelik yazmış olduğu şiirlerinde en çok bu değere yer vermiş. Sevgiyi içselleştirmelerini, artırmalarını amaçlamıştır.

4.20. Sorumluluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Bu kavram, *Türkçe Sözlük*'te, “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorumluluk, mesuliyet” (TDK, 2005: 1794) olarak tanımlanmıştır. Sorumluluk duygusu, erken çocukluk devrelerinden itibaren kişide gelişmeye başlar. İki – üç yaşlarından itibaren, çocuğa kendi başına yemek yeme fırsat tanıma, döktüğü oyuncaklarını toplamasını bekleme, kendi odasını ve yatağını kabullenmesini sağlama, sorumluluk alma sürecinde çocuğu cesaretlendirir ve ona bu yönde davranışlar sergilemesine katkı sağlar. Böylece kişi, kendini yönetebileceğini fark ederek güven duygusunu kazanır. Sorumluluk almayı öğrenebilen insan, kendine güveni tam, nesnel düşünebilen ve çevresindeki yaşama uyum sağlayabilen bir insan olur (Chapman, 2002: 197). Sorumluluk duygusunu taşıyan insanların toplumun gelişiminde de büyük yeri vardır. Çünkü sorumlu insan aynı zamanda bilinçli, çalışkan, sözüne güvenilir insan demektir. Dolayısıyla toplumun gelişimi için özverili bir şekilde görevlerini en iyi şekilde yerine getirirler. İnsanın kişiliğini oluşturan bu değer, doğal olarak sosyal öğrenme yoluyla çocuklara da nüfuz etmekte ve istenilen toplum düzenini oluşturmaktadır.

Bir ülkenin kalkınabilmesi için sorumluluk duygusunu taşıyan insanlara ihtiyaç vardır. Çünkü sorumlu insan aynı zamanda bilinçli, çalışkan, sözüne güvenilir insan demektir. Bu özelliklere sahip insanlar ülkelerinin çıkarı için gerekli özverilerde bulunarak görevlerini en iyi şekilde yerine getirir. Büyüyünce sorumluluklarını yerine getiren vatandaşlar olabilmeleri için çocuklara bu değer aşılanmalıdır. Onlara bazen görevler vererek, bazense onları sorumluluk değerini yansıtan edebi eserlerle karşılaştırarak sorumluluk bilincine sahip çocuklar yetiştirilmelidir. Bunun bilincinde olan Fazıl Hüsnü Dağlarca şiirlerinde sorumluluk değerine sıkça yer vermiştir.

Türkçe Öğretim Programı'nda sorumluluk değerine de doğrudan yer verilmiştir. Bu değer, “Genel Amaçlar” başlığı altında “bireyin içinde yaşadığı toplum ve dünya sorunlarına karşı sorumluluk hissetme” şeklinde anlamlandırılır. Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel

ilkelerine uygun olarak öğrencilerin; “Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri amaçlanır (MEB, 2006: 4). Aynı değer, ayrıca Türkçe Öğretim Programı’nda yer alan “Temalar” bölümünün “Kişisel Gelişim” başlığı altında doğrudan belirtilmiştir (MEB, 2006: 59)

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2’deki* adlı şiir kitabında “Şaşmak” adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Erkenden geldim okula

Birde ne göreyim

Gelmiş Atatürk

Daha erkenden

Şiirde çocuğun okula erkenden kalkıp gelmesi öğrencilik sorumluluğunu yerine getirdiğini göstermektedir. Öğrencilerin üzerine düşen sorumlulukları vardır. Bunlardan biriside sabah zamanında kalkıp, geç kalmadan okula gelmektir. Şiirde ki çocuğun bu sorumluluğunun farkında olduğu ve buna uygun davrandığı görülmektedir. Yazar şiirde ki çocuktan hareketle, şiiri okuyan tüm çocuklara sorumluluk bilinci aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2’deki* adlı şiir kitabında “Mut” adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

“*Yerime oturur oturmaz/Titredim/Döküldü başımdan ayaklarıma bir sevinç/Bu yıl sanki/Atatürk tam karşımda*” dizelerinde çocuğun bir önceki sınıfı başarı ile geçip, diğer sınıfta oturduğu sıranın tam karşısında Atatürk resminin olması çocuğun sevinç içinde kaldığını gösteriyor. Burada birincisi sınıfını geçmesi üzerine düşen öğrencilik sorumluluğunu başarı ile yerine getirdiğini gösteriyor. İkincisi Atatürk’ün çocuklara yüklediği sorumluluğun bilincinde olan çocuğun, resim de olsa O’nu karşısında görünce titremesi, Atatürk’e layık olma sorumluluğundan kaynaklanmaktadır. Şiirde, Atatürk’ün çocuklardan beklentisi ve çocuklara yüklemiş olduğu sorumluluğu bu şekilde hissettirmek ve ona göre davranmalarını sağlamak amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "İnanç" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Atam harfleri sayıları

Öğrenir yeniden benimle

Şiirde çocuğun öğrencilik sorumluluğu ola bazı bilgileri başarılı bir şekilde öğrendiği geçmektedir. Aynı zamanda Atatürk'ün sınıftaki resminin sanki gerçekmişçesine, çocuğun kendisi ile beraber öğrendiğini düşünmesi ona daha da başarı katmaktadır. Öğrenci olmanın verdiği sorumluluklardan bazısı olan harfleri ve sayıları öğrendiğini ifade etmektedir. Burada yazar şiiri okuyan çocuklara da bu sorumluluk bilincini aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Kolaylığım" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

"Çok güçse/Yapamıyorsam/Öğretmenin verdiği ödev" dizelerinde öğrencilerin en önemli sorumluluklarından birisi olan ödevini yapamadığında "Atatürk/Hemen gelir yanıma/Yazdıklarına bakar/Birdenbire/Kolaylaşır birdenbire/Soruların hepsi" Atatürk'ün yanına geldiğini hissedip kolayca yaptığını söylemektedir. Öğrenci olarak üzerine düşen sorumluluğu Atatürk'ün varlığından güç alarak yerine getirdiğini görmekteyiz. Yazar burada şiiri okuyan çocuklara da böyle sorumluluklarını farkında olmayı ve sorumluluklarını yerine getirmeyi üstü kapalı öğütlemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Gizli Başarı" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Öğretmen görmüyor O'nu

Görse bana yardım ettiğini görse

Ne derdi kim bilir

Öğretmenin vermiş olduğu görevi, kendisi yapması gerekirken başkasından yardım alarak yapması sorumsuz davranışının göstergesidir. Bu sorumsuzluğunu öğretmen görmesinden de endişe duymaktadır. Sorumluluğun göstergelerinden birisi, ortaya bir olumsuzluk çıktığında bunu üstlenmesini gerektirir. Yazar burada

şiiirdeki çocuktan hareketle, şiiiri okuyan çocuklara sorumluluklarının farkında olmayı ve bu bilinçle davranmayı öğretmek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiiir kitabında “Korku” adlı şiiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

“*Biz eve gidince/Birbiriyle konuşmuş/Bıraktığımız sıralar/Kimin öğretmeni dinlemediğini/Gizlice resim yaptığını kimin/Anlatırlarmış birbirlerine*” dizelerinde sorumsuzluk yapan öğrencileri şiiirsellikten yararlanarak anlatmaktadır. Öğrenciliğın verdiği sorumluluklardan birisi de sınıfta belirlenen kurallara uymaktır. Bunlardan birisi de öğretmeni saygı ve nezaket kurallarına uygun olarak dinlemektir. Burada öğrencilerin bu sorumluluğu yerine getirmediği görülmektedir. Bazen bir şeyi öğretmek için zıttı kullanılmaktadır. Burada da sorumluluk bilinci kazandırmak için, sorumsuz yapan öğrencileri gösterip, sorumlu davranmayı öğretmek istenmektedir. Yazar bu şekilde şiiiri okuyan çocuklara sorumluluk duygusu kazandırmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiiir kitabında “Armağan” adlı şiiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Hangimiz bilse

Öğretmenin sorduğunu

Hangimiz

Yaramazlık yapmasa

Öğrencilerin sınıf içi sorumlulukları vardır. Bunlardan bazıları da derse katılıp, öğretmenin sorularına cevap vermek, sınıfın düzenini bozmadan, yaramazlık yapmadan dersi dinlemektir. Şiiirde ki çocuklarında bu sorumluluklarını yerine getirdiğini görüyoruz. “*Yavaşça, ona dönüyor/Yüzü/Ona gülümsüyor yüzü*” diye de sorumluluklarını yerine getirmenin sevinci ve gururu ile Atatürk'ün resmine bakıp gülümsediklerini söylüyor. Burada da Atatürk'e layık olmanın ve sorumluluklarını yerine getirmenin sevincini yaşadıkları görülmektedir. Şiiiri okuyan çocuklara da bu sorumluluğu aşılama amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Dümdüz" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

"Kimin/Toplama çizgisi/Çıkarma çizgisi/Çarpma çizgisi/Eğri olsa/Utanır/Atatürk/Dümdüz durur hep/Bize karşı" dizelerinde öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirememenin verdiği mutsuzluk ve Atatürk'e olan mahcubiyeti yaşadıkları görülmektedir. Sorumluluk yapılan işin sonucuna katlanmayı da gerektirir. Şiirde ki çocukların sorumluluklarını yerine getirmek istediklerini ve bunun rahatsızlığını yaşadıkları görülmektedir. Yazar şiirde bu şekilde olumsuzluğu göstererek şiiri okuyan çocuklara sorumluluklarını daha iyi yerine getirmeyi öğretmek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Anlattı Öğretmen" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Biliyor musunuz çocuklar

Hangi sözcüğü severdi daha çok Atatürk'ümüz?

Yurda saldırırlarsa savaştı en güzel olan

Öbür günlerde: Çalışmak

Hiç kuşkusuz, her görev bir sorumluluğu beraberinde getirir. Aynı biçimde, her yetkide bir sorumluluk vardır. Ne görev, ne yetki çıplak olarak düşünülemez. Görev ve yetki sorumlulukları da döner, dolaşır millet ve memleket sorunları üzerinde toplanır. Atatürk bu sorumluluğu en iyi bilen ve en iyi şekilde yerine getiren büyük bir liderdir. Atatürk yurda saldırı olursa sorumluluğu savaş ile ülkeyi kurtarmak, diğer zamanlarda her daim çalışmak olarak görmüştür. Bunu da çok iyi yerine getirmiştir. Şiiri okuyan çocuklara önderimiz, liderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün sorumluluk konusunda ki üstün gayretini göstererek örnek almalarını sağlamak amaçlanmıştır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Konuşmamız" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

“Günü gelince yavrum/Ne olacaksın/Dedi annem gülerek/Ey Türk Genci/Olacağım büyür büyüz/Dedim anneme” dizelerinde Atatürk’ün çocuklara yüklediği sorumluluğun bilincinde olan çocuktan bahsetmektedir. Atatürk Ey Türk Gençliği derken gençliğe ilk görevini anımsatıyor ve büyük bir sorumluluk yüklüyor. Atatürk’ün Gençliğe hitabesinde Türk gençliğine yüklediği sorumluluklar geçmektedir. Burada da çocuk bu sorumlulukların bilincinde olduğunu ve büyüyünce Atatürk’ün dediği gibi bir Türk genci olacağını söylüyor. Yazar bu şiiri okuyan çocuklara da şiirdeki çocuk gibi sorumluluklarını bilmeyi ve buna uygun davranmayı öğütüyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2’deki* adlı şiir kitabında “Yaşayan Mustafa Kemal” adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Devrim der kurtuluş der

Özgürlük der kimi

O bütün yurt uğruna ölenlerin birikimi

Mustafa Kemal’in, sorumluluk duygusu içerisinde olduğunu bütün yaşamından görebilmekteyiz. Hayatında hiçbir dönem yoktur ki sorumluluk bilincinden uzak olsun. Ülkenin zor durumda olduğu zaman da bütün sorumluluğu alıp kurtuluşa önder olmuştur. Baş prensibi özgürlük olmuştur. Ülke kurtulduktan sonra ise çağdaş medeniyet seviyesine ulaşmak için yine kendinde sorumluluk hissetmiş, bu doğrultuda sayısız yenilik yapmıştır. Yazar Mustafa Kemal gibi liderin sorumluluklarını yerine getirmedeki hassasiyetini göstererek, şiiri okuyan çocuklara da sorumluluk bilinci yüklemek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2’deki* adlı şiir kitabında “Der ki” adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Siz can verirken akar gök oluğu

Akar da yarınlara ulaşır özgürlüğün soluğu

Kurtuluş savaşında kadın, erkek, çocuk, yaşlı, öğrenci demeden eli silah tutan herkes üzerinde sorumluluk hissetmiş ve canını hiçe sayarak savaşa katılmıştır.

Savaşta sayısız kahraman can vermiş, sayısız kahraman gazi olmuştur. Düşman işgali altında ülkemiz bu kahramanlar sayesinde özgürlüğüne kavuşmuştur. Bu sayısız kahramanın savaşta almış olduğu sorumluluk sayesinde özgür bir şekilde yaşamaktayız. Yazar şiiri okuyan çocuklara da bu bilinci oluşturmak ve her daim sorumluluklarının farkında olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Yıldızlar Oyunu” adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Yıldızlar neye yarar

Büyümesine

Bütün bitkilerin

Şiirin tamamında yıldızların neye yaradığı anlatılmıştır. Allah yarattığı varlıkların çoğuna bir sorumluluk yüklemiştir. Bunlar içerisinde yıldızlarında sorumluluğu vardır. “*Yıldızlar neye yarar/Çocukların uyumasına*” derken de yıldızların yararları ve sorumluluğundan bahsedilmiştir. Burada çocukların doğadaki varlıkların sorumluluğu olduğu gibi insanların sorumlulukları olduğunu fark ettirmek ve ona uygun davranmalarını sağlamayı örtük bir şekilde öğretmek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Karşılığı” adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

“*Duydum evler yapıldığını/Bir olanaksızlığı anlatırken/Balık kavağa çıkmış/Dediklerini insanların gülererek*” herkesin hayatta bazı istekleri vardır ve buna ulaşmak için bazı sorumlulukları almak gerekir. Eğer olması imkânsız diye düşünüp sorumlulukları yerine getirmezsek zaten olması imkânsızlaşır. Şiirde de birileri imkânsızlıktan bahsederken, kimilerinin imkânsız diye düşünülenleri yaptığını örnekleyerek anlatmaktadır. Şiirde başarılı olmak için sorumluluk almak gerektiği ve inanarak çalışmak gerektiği örtük bir şekilde anlatılmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Kokumu anlatacağım” adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Sarı sapsarı diyorsunuz bana

Oysa bir görevim daha var

Şiirde Mandalina sarı olmasının yanında bir görevinin, sorumluluğun daha olduğunu söylemektedir. Burada sorumluluğunun farkında olduğu görülmektedir. “Yaşamam için/Bir de kokarım yavaş yavaş” diyerek yaşaması için yapması gereken bir sorumluluğunun olduğunu, kokması gerektiğini söylemektedir. Burada Mandalina’dan hareketle şiiri okuyan çocuklara da sorumluluk bilinci aşlamayı örtük bir şekilde aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Karşılığı” adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Şiirde Balina gideceği yere kolayca gidebilmek için ne yapması gerektiğini açıklamaktadır. Şiirin tamamında bu geçmektedir. Bir amaca ulaşmak için almamız gereken sorumluluklar vardır. Başarıya ulaşmak için değil, aynı zamanda daha iyisini ve daha doğrusunu yapmak için çalışmak gerekir. Hedef ve amaçlara ulaşmanın başı sorumlulukları bilerek hareket etmektir. Şiirde de sorumluluklarını yerine getirdiği için amacına ulaşan Balina örneğinden hareketle, şiiri okuyan çocuklara sorumluluk bilinci aşılacak istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında “Öneri” adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

“Sarı kardeş/Düşündüm uykun sürerken/Buralar sana göre değil/Ayrılmak istemem ya/Ülkesine götüreceğim Mandalınımı/Üşümen bitsin diye/Sevdiklerine ulaşsın diye” şiirde Balina ve Mandalina arasında sevgi bağı oluşmuştur. Mandalina yaşam alanından uzak kalmış, Balina onu ülkesine götürme, sevdiklerine ulaştırma sorumluluğunu kendinde hissetmiş. Ayrılmak istemese de, kendinde duyduğu sorumluluk duygusundan götürme kararı almıştır. Şiiri okuyan çocuklara da sevdikleri için bazı fedakârlıklar göstermeleri ve sorumlu davranmaları gerektiği anlatılmak istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında “İnimiz” adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Gidip gelirdi anam

Yiyecek getirirdi.

Her anne-babayı bekleyen sorumluluklar vardır. Çocuğun yaşı ilerledikçe anne-babasının taşıyacağı sorumluluklar azalır. Anne-babaların en önemli sorumlulukları çocuğun yemek, içmek, giyim, kuşam vb. gibi temel ihtiyaçlarını gidermektir. Çocukların bazı temel ihtiyaçları vardır ki, bunların sağlıklı ve dengeli olarak giderilmesindeki sorumlulukların önemli bir kısmı anne-babaları ilgilendirir. Şiirde de Ayıcık kahramanına annesinin yiyecek getirmesi, onun annelik sorumluluğunu yerine getirdiğini göstermektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Daha Acıkmak" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Demek büyümüşüm dedim

Açlık büyüttü beni

Burada kurumaktansa dedim anasız

Çıkmalıyım çabucak dışarı bulmalıyım yiyeceğimi

Annenin ailedeki yerine, görev ve sorumluluklarına gelince, yuvayı yapan dişi kuştur sözünden anlaşıldığı üzere anneyi bir evin direği, koordinatörü ve rehberi olarak görülür. Çocukların belli bir yaşa gelene kadar her şeyinden sorumlu olan annedir. Çocuklar da anneye çok ihtiyaç duyar. Belli bir çağda ise artık kendi sorumluluklarını almaları gerekmektedir. Kendi başlarının çaresine bakmaları gerekir. Şiirde Ayı ve annesinin örneğinde, artık büyüdüğünü fark eden Ayı, iş başa düşünce sorumluluklarını kendisi yerine getirmesi gerektiğinin farkına varıyor. Şiiri okuyan çocuklara da örtük biçimde sorumluluk duygusu aşılacak istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Bağırmalara İnemeler" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

"Sirkin bakıcıları/ Upuzun sopalarla vurdular/ Ayaklarıma/ Omuzlarıma/ Kollarıma/ El ayalarıma" dizelerinde sirkteki bakıcıların sorumsuz davranışları görülmektedir. Hayvanlara karşı en büyük görevimiz onları korumak ve onlara kötü

davranmamak. Onlar doğal şartlarda yaşamlarını devam ettirmeye çalışıyorlar. Onların doğal ortamlarını mümkün olduğunca korumak, eğer yiyecek, içecek ve barınağa ihtiyaçları varsa bunları hayvanlar için temin etmek bizim en önemli görevlerimizdir. Burada hayvanlara karşı sorumsuz davranan kişileri olumsuz örnek olarak göstererek, şiiri okuyan çocuklara hayvanlara karşı sorumlu davranmayı öğretmek amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Sızdı İçeri" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

*Gecenin en görünmeyen yerinde sızdı içeri
Yavaş yavaş vardı çocuk kafesin önüne
Kapı çengelini çevirdi çit dedirtmeden*

Şiirde Ayıyı sirke kapatıp, doğal yaşam ortamından ayrı bırakan kişilere karşın, çocuğun ayıyı kurtarması anlatılıyor. Hayvanlara karşı en büyük görevimiz onları korumak ve onlara kötü davranmamak. Onlar doğal şartlarda yaşamlarını devam ettirmelerine imkân sağlamaktır. Bu sorumluluk bilinci ile çocuk Ayıyı kurtarıp doğal yaşam alanına gitmesi için yardım ediyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Tepsiadaki Güneş" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

"Babam kalay çıkarır mağaralardan/Eve/Döner dönmez/Parlar annemin getirdiği tepsi" şiirde babanın sorumluluğunu yerine getirmesi ve ailesi için çalışmasını görüyoruz. Babalar kendi ailesinin hem mali konularda hem de duygusal olarak tüm yükünü taşıyan insanlardır. Burada da buna örtük olarak dikkat çekilmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Kurt Büyütmek" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

*Kurtlar, yavruları uyanmasın diye hep
Ta uzaklarda ulurlarmış aya karşı*

Annelik demek aynı zamanda sorumluluk demektir. Şiirde yavrusunun rahatsız olmaması için, uykusundan uyanmasını diye uzaklara gidip uluyan kurt örneğini görüyoruz. Anne her zaman yavrusunun iyiliğini ister. Ona zarar gelmesin ister. Bu anneliğin sorumluluklarındandır. Şiirde de kurt örneğinden hareketle bu sorumluluk duygusu anlatılmak istenmiştir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Gece ile Güneş" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

En kuzeydeki sarışın ilkokul ikideydi

Anlattı geceyle gündüzü öğretmen

Öğretmenin görev ve sorumlulukları vardır. Öğrencilerin becerilerini ve zihinsel yeterliliklerini artırmak bunlardan bazılarıdır. Öğretmenin, öğrenmeyi kolaylaştırma, öğrenciyi geliştirme ve rehberlik gibi rolleri de bulunmaktadır. Şiirde de öğretmenin sorumluluklarından yeni bilgiler öğretme kısmını yerine getirdiği görülmektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Girince Öğretmen" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

"Girince öğretmen/Sıralardan rap diye bir ses çıkıyor/Gürültüsüz bir ses/Gürültü olmayan bir ses/Ayağa kalkıyoruz ya/Aydınlanıyor birer birer yüzlerimiz" şiirde öğrencilerin, öğretmen sınıfa geldiğinde sessiz bir şekilde ayağa kalkmaları ve saygı ile karşılamaları görülmüyor. Öğrencinin sorumluluklarından bazıları da öğretmeni saygılı bir şekilde karşılamak, sınıf kurallarına uymaktır. Şiirde bu sorumlulukları yerine getiren çocukları örnek göstererek, şiiri okuyan tüm çocuklara sorumluluk bilinci aşılamak istenmektedir.

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Horoz" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Ne güzel okula başlamak

...

Şiirde okul çağı gelince okula başlamanın güzelliği anlatılmaktadır. Belli bir yaşa geldikten sonra çocukların sorumluluklarından birisi de okula başlamak ve

eğitim-öğretimine devam etmektir. Burada buna vurgu yaparak çocuklara sorumluluklarından bir tanesi hatırlatılmaktadır.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Bulduklarım" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

"*Tahtaya bakmam babaya benziyor/Öğretmeni dinlemem/Anneye*" şiirde öğrencinin sorumluluklarından öğretmeni dinleme sorumluluğuna değinilmiştir. Arkadaşlarına, öğretmenlerine saygılı davranma ve sınıf kurallarına uyma gibi sorumlulukları vardır öğrencilerin. Bu şiirde de yazar öğretmeni saygı ile dinleyen çocuğu örnek göstererek, şiiri okuyan çocuklara da bu sorumluluğu aşımak istemektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Ayaklar" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

"*Sırama oturunca ben/ Yanyana getiriyorum ayaklarımı/ Sağa sola/ Uzanmasınlar/ Burunlarını yere vurmasınlar/ Oyunlara kaçıp gitmesinler istiyorum/ Öğretmeni dinlesinler istiyorum*" şiirde çocuğun vücudunun organlarına telkinde bulunup öğretmeni dinlemeleri için uğraş verdiği anlatılmaktadır. Aslında burada çocukların sorumluluğu olan öğretmeni saygı çerçevesinde dinleyip, dersi verimli bir şekilde anlama durumuna vurgu yapılmak istenmektedir. Çocuğun bazı organlarına bunu anlatarak, aslında şiiri okuyan çocuklara bunu şiirsellikten yararlanarak içselleştirmek amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Kuş Çanta" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

"*Çantasını sevmiyor Atilla/Diyor ki/Elime alsam ağır*" dizelerinde çocuğun çantasını sevmemesinin sebebi olarak çantasının ağır olmasını göstermektedir. İlkokula başlama sürecinde bu zamanda çanta ağırlığı aslında büyük bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu zorlu kriz dönemini aklıselim şekilde düşünerek atlatmak gerekmektedir. "*Öğretmeni iyice dinliyorum ya ben/Çantam kuş gibi*" dizelerinde ise

sorumluluğunu yerine getiren, öğretmeni verimli şekilde dinleyip görevini başarı ile yerine getirmenin sevinci ile çantasının kuş gibi olduğunu söylemektedir. Burada yazar iki durumu göstererek şiiri okuyan çocuklara sorumluluk bilinci aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında “Yapraklar” adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Dinliyor öğretmeni

Dinliyor resimleri

Dinliyor çocukları

Dinliyor harfleri bile

Şiirde yaprakların öğretmeni, çocukları, harfleri dinlemesi ve dinledikçe değişime uğraması anlatılıyor. Burada çocuklara mesaj veriliyor aslında. Sorumluluk sahibi çocukların öğretmeni dinleyerek, sorumluluklarını yerine getirerek gelişebilecekleri hissettirilmektedir. Öğretmeni ve harfleri dinleyen yaprakların daha bir ışıltadığını söyleyerek, şiiri okuyan çocuklara sorumluluklarınızı yerine getirip öğretmeni dinlerseniz daha bir farklı olacaklarınızın mesajını vermektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında “Gürültü Yapmak” adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Gürültü yapmayın

Diyor öğretmen

Şiirde sorumsuz davranıp sınıfın düzenini bozan, gürültü yaparak öğretmene saygısızlık yapan çocuklara öğretmen gürültü yapmayın diye uyarıda bulunarak sorumlu davranmalarını istemektedir. Şiirde şair bu olumsuz durumu göstererek, şiiri okuyan çocuklara sorumluluk sahibi olmalarını şiirsellikten yararlanarak aşlamak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında “Oğuz” adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Biliyorum analar babalar koymuş

Bütün çocukların adını

Şiirde ana babanın sorumluluklarından birisi ola çocukları olduğunda ona isim takmadan bahsedilmektedir. Çocuk dünyaya geldikten sonra anne ve babanın çocuklarına karşı yapmaları gereken ilk vazifeleri; yavrularına uygun ve güzel bir isim koymalarıdır. Zira isim, kişi için çok önemlidir. Şiirde de buna vurgu yapılmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Güzel Litvanya Türküsü" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

"Başkent Vilnius'ta öyle çalışkandır ki öğrenciler görürsünüz/Yollara yaza yaza çözerler/En güç aritmetik sorularını" şiirde Litvanyalı çocukların çalışkanlığı ve sorumluluklarını yerine getirmelerini anlatmıştır. En güç aritmetik sorularını bile çözmeleri hem çalışkanlık değeri hem de sorumluluklarını en iyi şekilde yerine getirmeleri ile alakalı bir durumdur. Şiiri okuyan çocuklara da Litvanyalı çocuklar örnek gösterilerek sorumluluk ve çalışkanlık aşılacak istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Karadağ Masalı" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Doyurur kuzuları koyunlar

Koyunları diz boyu ot

Aile yuvasının süsü ve mutluluk kaynağı olan çocuk, anne ve babaya bir emanetidir. Anne ve baba çocuklarının her şeyinden sorumludur. Anne ve babanın çocuklarına karşı, çocuklarını sağlıklı olarak besleyip büyütmek, çocukların beden ve ruh sağlığını korumak gibi sorumlulukları vardır. Bu sorumluluk hayvanlarda da vardır. Şiirde koyun, kuzularını besleme sorumluluğunu yerine getirmektedir. Şiiri okuyan çocuklara, herkesin bir sorumluluğu olduğu ve bu sorumlulukları yerine getirmeleri gerektiğinin mesajı verilmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Kehribar" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

“Kimse, hiçbir çocuk/Sayrılık çekmez burada/Bekçidirler Sağlık Yurtları/Burda, bütün sağlığına çocukların” dizelerinde Letonya da Sağlık Yurtlarının, Letonya çocuklarının sağlığının bekçisi olduğu anlatılmaktadır. Her kuruluşun kendi görev ve yetkileri bulunmaktadır. Sağlıkla ilgili kuruluşların sorumluluğu da vatandaşlarının sağlığını korumaktır. Sağlık kuruluşlarına başvuran her birey, fiziksel, düşünsel ve sosyal özellikleri ne olursa olsun tedavi olanaklarından en üst düzeyde yararlanma hakkına sahiptir. Sağlık kuruluşlarının da sorumluluklarını yerine getirmesi gerekir. Şiirde de buna vurgu yapılmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “İçimdeki Aydınlık” adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

“Açıktır işte içimden biliyorum/Giysileri ne olursa olsun/Çocuklara/Okullarla öğretmenler” dizelerinde giysisi, şekli, rengi, ırkı ne olursa olsun çocuklara okullarla öğretmenlerin açık olduğu söylenmektedir. Öğretmenlerin sorumluluğu bu ayrımı yapmadan, tüm çocukları eşit görüp hepsini sevmek ve hepsini eğitmektir. “Eşittir içimden işte biliyorum/Seversek/Çalışırsak bize/Okullarla öğretmenler” dizelerinde de çocuklarında görevi olduğundan bahsetmektedir. Okulu ve öğretmeni seversek, derslere düzgün çalışırsak, okul ve öğretmenlerin kendilerine açık olduğunu söylemektedir. Burada hem öğretmenlerin sorumluluğu hem de çocukların sorumluluğu olduğunu göstermektedir. Çocuklar öğretmeni sevmeli, derslerine çalışmalı; öğretmenlerde her çocuğu eşit görüp ona göre muamele yapmalıdır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “Ana Okuluna Uyanmak” adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Serçeler Ana Okullarına giderler besbelli

Gitmeseler ta erkenden uyanmazlar besbelli

Şiirde yazar şiirsellikten yararlanarak, serçelerin anaokullarına gittiğini ve bunun için erkenden kalktıklarını, sorumluluk sahibi olduklarını vurgulamaktadır. Okula giden çocukların sorumluluklarından birisi de okula geç kalmadan, zamanında gitmektir. Burada serçe örneğinden hareketle şiiri okuyan çocuklara öğrencilik sorumluluğunu öğretmek istenmektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “Besiler” adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Artık dişiniz çıktı der

Süt vermez cici annemiz

Sorumluluk, başarıyı ve mutluluğu etkileyen en önemli kişilik özelliklerinden biridir. Bunun için her anne-baba elinden geleni yapmalıdır. Anne babaya düşen görev buna fırsat vermek ve çocuğunuzu bu noktada destekleyerek beceriyi geliştirme noktasında teşvik etmek. Kendi kendine yemek yiyebilen bir çocuğu yedirmek çocuğa sen yapamazsın mesajı verir. Çocuğun sorumluluk kazanması için ona görev vermek ve yapabilirsin mesajı vermek gerekir. Şiirde de sorumluluk kazanması için, dişi çıkan çocuklara süt vermeyen anne, kendi kendine yiyebilirsin mesajı vermektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “Tavus Kuşu” adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir

Bir çocuğa annesi ninni söylemiş

Uyumuş biraz

Şiirde annenin çocuğu için ninni söylemesi, onu uyutmak için çaba sarf etmesi annelik sorumluluğunun gereğidir. Şiirde ki annenin çocuğunun temel ihtiyaçlarından birisi olan uyku ihtiyacını karşılayabilmesi için ona ninni söylemesi annenin şefkat ve sevgisini gösterir. Annenin evladına karşı sorumlulukları vardır. Bunları en iyi şekilde yerine getirmelidir ki hayırlı bir evlat olsun. Şiirde de annenin sorumluluğuna dikkat çekilmektedir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında “Hakan” adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

“Anne saat tam dokuz/Allah rahatlık versin mi?” dizelerinde çocuğun annesine uyku saatinin geldiğini, uyuyayım mı diye sorduğunu görmekteyiz. Çocukların akşam belli saatte uyuyup, sabah erken kalkıp okula gitme sorumlulukları vardır. Bu dizelerde buna vurgu yapılmaktadır. “Başım kocaman olmuş derslerden” derken de

derlerine çalıştığı, sorumluluklarını yerine getirdiği anlaşılmaktadır. Şiiri okuyan çocuklara da zamanında yatma, erken kalkma ve derlerine çalışma gibi sorumlulukları, şiirdeki çocuğu örnek göstererek öğretmek istenmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Anne" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Bana o ak sütünden

Verdin, büyüdüm anne

Şiirde çocuğun annenin çocuğunun büyümesi için yaptıkları anlatılmaktadır. Annenin çocuğu için yapması gereken sorumlulukları vardır. Annenin çocuklarını sağlıklı olarak besleyip büyütme, çocukların beden sağlığını korumak gibi görevleri vardır. Şiirde de ak sütünden verip büyüttüğü görülmektedir. "Uykuma yıldızları serdin/Büyüdüm anne" dizelerinde de annenin çocuğunun sağlıklı olarak büyümesi için sorumlulukları olduğu ve bunu yerine getirdiği görülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Güzel Annenin Çocuğu" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

"Annemden saklayamam ki/Terliyken/Su içsem biraz/Hemen söylerim anneme" çocukların anne babaya karşı sorumlulukları vardır. Bunlardan birisi de anne ve babanın sözlerini dinlemek, onların emir ve isteklerini hemen yerine getirmek, onlara yalan söylememektir. Şiirdeki çocuğun annesine yalan söylemediği, kötü bir şey yapsa da sorumlu davranarak doğruyu söylediği görülmektedir. Yazar şiirde, bu olumsuz durumda bile doğru sözlü davranarak sorumlu davranan çocuktan hareketle, şiiri okuyan çocuklara da sorumluluğu aşılama istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Anneme Verdiğim Söz" adlı şiirinde sorumluluk değeri işlenmiştir.

Ben güzel olacağım taşıyacağım hep

Akan suların güzelliğini

Ben iyi olacağım

Ellerim açılacak gece gündüz bir bitki iyiliğine

Ben doğru olacağım gökten düşen taş gibi doğru

Şiirde annesine bazı doğru davranışların sözünü veren çocuk anlatılmaktadır. Ben iyi olacağım, doğru olacağım diyerek annesine söz vermiştir. Sorumluluk sahibi bir insan haklarının ve görevlerinin farkında olmalıdır. İdeal insan olma bilincine sahip ve bu bilinç çerçevesinde uygun davranışlar sergileyen insan olmak önemlidir. Şiirdeki çocuğun annesine verdiği sözler, sorumluluk sahibi iyi bir insan olma yönündeki davranışlardır. Şair şiirde çocuğun sorumluluk sahibi, iyi bir insan olması için annesine verdiği sözleri göstererek şiiri okuyan çocuklara da ideal insan olma sorumluluğuna ulaşmayı istemelerini ve ona göre davranmaları öğretmeyi amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazmış olduğu şiirlerinde sorumluluk değerine sıkça yer verilmiştir. Genellikle öğretmen sorumlulukları, öğrenci sorumlulukları, anne-baba sorumlulukları, insan olarak sorumluluklar, hayvanlara karşı sorumluluklar gibi sorumluluklara yer verilmiştir. Genellikle öğrencilerin öğrenci olarak görev ve sorumluluklarına yer vermiştir. Bazı şiirlerde Atatürk'e karşı sorumluluklarımızdan bahsedilmiştir. Atatürk'e layık birer çocuk olabilmek için yapılması gerekenlere ve sorumluluklara değinilmiştir. Sorumluluğun verilen görevi en iyi şekilde yapmak ve bu uğurda çok çalışmak olduğu romanlarda gözler önüne serilmiştir. Öğrencilerin sorumluluk bilinci içerisinde olması gerektiği, öğrenci olarak nelere dikkat etmesi gerektiği sıkça üzerinde durulan konu olmuştur. Öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirmeleri için öğretmenin çoğu şiirde uyarıda bulunduğu görülmektedir. Bu şekilde şiirlerde çeşitli şekillerde sorumluluklar işlenerek, şiiri okuyan çocuklara sorumluluk bilinci aşılama istenmiştir.

4.21. Temizlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Temizlik sözlükte; a. 1. Temiz olma durumu, arılık (I), saffet, nezafet: □ Kırk beş sene geçti, servi sandığının temizlik kokusu hâlâ burnumdadır. □ -R. H. Karay. 2. Temiz durma veya tutma durumu: Çocukları temizliğe alıştırmalı. 3. Temizleme işi: □ Yaşlı, ak saçlı, temizlik meraklısı, temizlik mütehassısı bir adamdı. □ -A. Ş. Hisar. 4. argo Ortadan kaldırma, yok etme, öldürme(TDK 2005)diye geçmektedir.

Temizlik insanın bedenine, kıyafetlerine, kullandığı eşyalara, yaşadığı mekânlara özel bir ihtimam göstermesi; onları her türlü pislikten arındırma alışkanlığına sahip olmasıdır.

Temizlik, görünen kirlerin ortamdaki uzaklaştırılması, sağlığa zarar verecek her ortamdaki korunmak için yapılacak uygulamalardır. Bu bağlamda alınan temizlik önlemlerinin tümü hijyen olarak tanımlanır. Hijyenin sağlanmasıyla, kişiler patojen mikroorganizmalardan ve parazitlerden arınmış olduğu için herhangi bir bulaşıcı hastalığı da başkalarına bulaştırmazlar. “İnsanın bedenini, ruhunu ve çevresini kirleten, ibadetlerin yapılmasına engel olan maddi ve manevi pisliklerden arındırmaya yönelik olan uygulamaları davranış haline getirmek” (Saltık, 2004: 22) diye de tanımlanan “temizlik” kavramı, ruh ve beden sağlığının başlıca şartlarından biridir.

Sağlığın en önemli şartlarından biri olan temizlikte dikkat edilmesi gereken hususların başında çabuk kirlenen el ve ayakları yıkama, dişleri fırçalama ve düzenli olarak banyo yapma alışkanlığı gelir. Ayrıca çevre de bu alışkanlıkların arasında yer alır. İnsanlar çevreye çöp atmama, doğayı atık maddelerle kirletmeme alışkanlığını da edinmelidir. Mesire yerleri gibi dinlenme alanlarında dikkatli olunmalı, doğaya zarar verecek davranışlardan kaçınılmalıdır. Bütün bu alışkanlıkların edinilmesinde önce aile ortamı sonra okul ortamı sorumludur. Buralarda verilen eğitim, derslerde çeşitli okuma metinlerinden edinilecek bilgiyle bu değerler öğrenciye kazandırılabilir. Bireylere kazandırılacak temizlik alışkanlığının yalnızca onlar için değil, sağlıklı toplum oluşturmak için de önemlidir. Bu değer, bireye olduğu kadar topluma da saygınlık kazandıracaktır. Medeni dünyada evi, bahçesi, sokağı, caddesi temiz olmayan toplumlar; üstü başı, eli ayağı, yaşadığı ve çalıştığı ortamı temiz ve sağlıklı olmayan bireyler de itibar görmezler.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın incelenen yedi şiir kitabında bu değere pek yer verilmediği tespit edilmiştir. Bu değeri yansıtırma oranına bakıldığında, incelenen tüm değerler içerisinde en az yer verileni olmuştur. Temizlik değerine bir kitabında rastlanmıştır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "İlkokul 2'deki" adlı şiirinde temizlik değeri işlenmiştir.

*Pazarları giyerdi güzel giysilerini
Anıtkabir'e giderdi, Mustafa Kemal'e
Oradan yeryüzü görünürdü daha yakın*

...

Yazar şiirde ikinci sınıfa giden bir çocuğun Atatürk'ü kabrinde ziyarete giderken temiz, güzel kıyafetlerini giyip, kendisine çeki düzen verdiği görülmüştür. Buda çocuğun temizlik değerine sahip olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda burada Atatürk'e saygı ve sevgi de işlenmiştir. Çocuğun Atatürk'e sevgi ve saygısı, onu ziyarete giderken temizlik ve düzenine dikkat etmesine sebep olmuştur. Atatürk'ün ülkemiz için yaptıkları düşünüldüğünde, ülkemiz için değeri düşünüldüğünde O'nu ziyarete giderken de temizliğe dikkat etmek gerektiği şiiri okuyanlara da anlatılmak istenmiştir.

4.22. Vatanseverlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sözlüklerde vatanseverlik " yurtseverlik, yurtsever, vatansever olma durumu" (Türkçe Sözlük: 2005, 2082) olarak tanımlanmaktadır.

Vatan, devletin hâkimiyet alanı ve sınırlarını oluşturan toprak parçasıdır. Deniz ve hava sahasının yanı sıra yer altı ve yer üstü kaynakları da vatan kavramının bir parçasıdır. Her devletin mutlaka bir vatani vardır. Çünkü toprak olmadan hâkimiyet, hâkimiyet olmadan da vatan olmaz (Doğan, 2005: 133).

İnsanlar kendi çocuklarının mutluluğu için onlara hem bölünmemiş bir vatan bırakmalı hem de vatanın bölünmezliği ilkesini aşılmalıdır. Çünkü kişinin vatanını düşmanlara karşı koruması ancak vatana duyulan sevgi ve bağlılıkla mümkündür. Vatanseverlik eğitimi almamış insanlar "Karnımın doğduğu yer vatanımdır." diyerek kendi ülkeleri ile diğer ülkeler arasında bir fark gözetmeyecek kadar maddeci olabilir. İnsanlar tek tek bir yerde karınlarını doyurabilirler ama mutlu ve huzur

içinde bir hayat ancak millet birliği olduğu sürece mümkündür. Millet ise kendi vatanı içinde hiçbir saldırıya ve parçalanmaya uğramadan yaşadığı takdirde fertlerine böyle bir hayatı sağlayabilir (Güngör, 2010: 161-162).

Türk tarihine baktığımızda Türklerin en büyük özelliği vatanseverliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihte hiçbir zaman Türk devletleri başka ülkelerin boyunduruğu altına girmemiş, her zaman bağımsız yaşamıştır. Burada vatanseverliği açık olarak ortaya koymuşlardır. Yakın tarihimize baktığımızda ise Kurtuluş Savaşında vatanseverliğin en güzel örneğini tüm dünyaya duyurmuştur. Türk Milleti, bağımsızlığı, vatanını kurtarma uğruna amansız bir mücadele örneği göstermiş, her şeyden vazgeçmiş ama vatanından vazgeçmemiş bir millettir. Bu yüzdendir ki bu denli önemli olan bu vatanseverlik değeri ülkenin geleceği olan çocuklara sağlam temellerle atılması gerekmektedir. Aksi takdirde vatanı elden gitse bile kendisini düşünen, bencil, askerlik yapmak istemeyen, vatan söz konusu olunca kılıcı kıpırdatmayan bir nesil yetişir ki buda vatanın elden gitmesi anlamına gelir. Böylesine önemli değerlerin çocuklara aktarılmasında topluma düşen sorumluluklar vardır. Vatan söz konusu ise gerisi teferruattır, sözünü özümsemiş nesiller yetişmesi, ülkemizin geleceği, milli birlik ve beraberliğimiz için son derece önemlidir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "İnanç" adlı şiirinde vatanseverlik değeri işlenmiştir.

Atam harfleri sayıları

Öğrenir yeniden benimle

Koşar büyür

Yurdu kurtarır yeniden benimle

Büyük önder ve aziz Türk milleti vermiş olduğu mücadele sayesinde vatanını kurtarmış ve bağımsızlığın ellerinden alınmasına müsaade etmemiştir. Yazar burada "*Yurdu kurtarır yeniden benimle*" derken çocuğun derslerde Atatürk ve Aziz Türk milletinin vermiş olduğu mücadele ile vatanını kurtarması sürecini işlerken, Atatürk'ün ülkesini yeniden kurtardığını hissettirmektedir. Mustafa Kemal ve Türk milletinin vermiş olduğu mücadeleyi düşündüğümüzde, vatanı için canını verme

uğruna yapılan savaşlar anımsatılmakta ve vatanseverliğe vurgu yapılmaktadır. Yazar şiiri okuyan çocuklara Atatürk'ün ve Türk milletinin vermiş olduğu kurtuluş mücadelesine atıfta bulunarak, okurlarda vatanseverlik değerini içselleştirmek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Anlattı Öğretmen” adlı şiirinde vatanseverlik değerini işlenmiştir.

Yurda saldırırlarsa

Savaş'tı en güzel olan

Öbür günlerde:

Çalışmak

Yazar öğretmeninin ağzından çocuklara “*Biliyor musunuz çocuklar/Hangi sözcüğü/Severdi daha çok Atatürk'ümüz*” diyerek Atatürk'ün sevdiği sözcükleri soruyor. Yazar öğretmeninin ağzından yine soruya kendisi cevap veriyor. “*Yurda saldırırlarsa/Savaş'tı en güzel olan*” derken vatanseverliğine vurgu yapıyor. Atatürk vatani söz konusu olunca her şeyi göze alma cesaretine ve sevgisine sahip olduğunu Kurtuluş Savaşında verdiği mücadele ve kurtuluştan sonra ülkesi için yaptığı yenilik ve çalışmalarla ortaya koymuştur. Ülkeyi kapkaranlık bir süreçten alıp, birlik beraberlik ruhu ve liderliği ile yepyeni bir noktaya getirmiştir. Bunları yapmasındaki en önemli etken ise vatanseverliğidir. Vatansever bir kişi olması ta çocukluk çağlarından beri belli olmuş, vatani için sayısız güzellikler ortaya koymuştur. Yazar bunu geleceğin mimarı çocuklara göstererek, vatansever bireyler olması için çalışmıştır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında “Konuşmamız” adlı şiirinde vatanseverlik değerini işlenmiştir.

Günü gelince yavrum ne olacaksın

Dedi annem gülererek

Ey Türk Genci olacağım büyür büyüz

Dedim anneme

Atatürk Gençliğe Hitabesinde gençlere: “*Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur.*”diyerek gençlere birinci vazifesinin vatanını korumak ve muhafaza etme görevi yüklemiştir. Daha sonraki kısımlarda ise vatanın tehlikeye düşerse, hiçbir şeyi düşünmeden vazifeye koyulacaksın diye görev yüklemiştir. Şiirde ise bunun bilincinde olan çocuk, annesinin ne olacaksın sözüne karşılık, Atatürk’ün istediği gibi bir Türk Genci olacağım diyerek vatanseverliğini ortaya koymuştur. Bu bilinçte ve göreve hazır olduğunu göstermektedir. Yazar geleceğin gençleri ve mimarı olacak çocuklara da bu vatan sevgisini ve sorumluluğunu aşlamak istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2’deki* adlı şiir kitabında “Mustafa Kemal” adlı şiirinde vatanseverlik değeri işlenmiştir.

*Dağdır O
Savaş günü toprak
Sallandığında*

Vatan ve millet sevgisi Atatürk’ün taşıdığı özelliklerin temel taşıydı. O vatani ve milleti için canını seve seve verebilecek bir karaktere sahipti. Ülkesinin bağımsızlığını kazanması adına gece gündüz çalışmış ve Milli Mücadele’ye bizzat katılmıştır. Ülkesi tehlikeye düşecek olursa cesareti ve vatanseverliği ile öne çıkmış, ülkesini tehlikeden kurtarmıştır. Mustafa Kemal ülkesine öyle sevdalı bir liderdi ki, bunu yaşamının her anında, çocukluğundan ölümüne kadar her zaman göstermişti. Şiirde yazar, ülkesi tehlikeye düşüp savaş olacağına dağ gibi heybetli ve cesur olduğunu şiirde işlemiştir. Bu da göstermektedir ki Atatürk vatan sevdalısı bir liderdi. Yazar şiiri okuyanlara Atatürk’ün vatanseverliğini göstererek onu örnek almalarını amaçlamıştır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2’deki* adlı şiir kitabında “Yaşayan Mustafa Kemal” adlı şiirinde vatanseverlik değeri işlenmiştir.

*Devrim der kurtuluş der
Özgürlük der kimi*

O bütün yurt uğruna ölenlerin

Birikimi

Yazar şiirde Mustafa Kemal'in vatanseverliğini açık olarak işlemiştir. Ülkesi için yaptıklarını düşündürerek O'nun vatanseverliğine vurgu yapılmıştır. Atatürk vatanın bağımsızlığı tehlikeye düştüğünde ölümü göze alarak Kurtuluş Savaşına önderlik yapmış, kurtuluş demiş. Vatanını kurtardıktan sonra yaptığı yenilikler ile ülkesini çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmak istemiş, çeşitli devrimler yapmış, devrim demiş. Kurtuluş savaşında milletin birlik beraberliğini sağlayıp, milleti örgütleyip ülkesinin kurtuluşuna önderlik etmiş, yurt uğruna ölenlerin birikimi olmuş. Yazar burada Atatürk'ün bunca yaptıklarına değinerek, vatanseverliğini ortaya koymuştur. Şiiri okuyanlara da bunları gösterip, vatansever bireyler olarak yetişmelerini amaçlamıştır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Der Ki" adlı şiirinde vatanseverlik değeri işlenmiştir.

Eğil

Yurt toprağının altını dinle

Orda bir bayrak var

Adı: Uygarlığımız

Gökyüzüne çıkmak ister seninle

Mustafa Kemal Atatürk ve aziz Türk Milleti Kurtuluş Savaşını yapmış ve bu uğurda çok sayıda insanımız şehit olmuştur. Mehmet Akif bunu İstiklal Marşında: "*Bastığın yerleri toprak diyerek geçme tanı/Düşün altında binlerce kefansız yatani*" diyerek anlatmıştır. Burada yazar bu uğurda ölenleri ve yaptıklarını göstermekte. Artık sıranın şiiri okuyanlarda olduğunu söylemektedir. Ülkesini geliştirip, daha ileriye götürmeleri gerektiğini "*Gökyüzüne çıkmak ister seninle*" diyerek sorumluluk yüklemektedir. Bu da vatanını seven, vatani için her türlü çalışmayı yapan bireyler sayesinde olacaktır. Yazar bu şekilde vatansever bireylerlere sorumluluk yüklemiş ve vatansever bireylerin artmasını istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Der Ki" adlı şiirinde vatanseverlik değeri işlenmiştir.

Siz can verirken dolar da

Akar gök oluğu

Akar da yarına ulaşır

Özgürlüğün soluğu

Yazar bu şiirinde vatansever insanlarımızın Kurtuluş Savaşında canlarını ortaya koyarak savaşmalarını, özgürlük uğruna canlarını verdiklerini işlemiştir. Vatansever milletimiz can vererek, özgürlüğüne ulaştırdı ülkesini. Yazar burada insanlarımızın vatanseverliğini açık bir şekilde işlemiştir. Vatanını sevmeyen birisinin vatani için canını ortaya koyarak savaşması düşünülemez. Burada şiiri okuyan çocukların Türk Milletinin vatani için canını verdiğini, vatan söz konusu olduğunda her şeyi göze alabildiğini görmesini sağlayarak, atalarımızın izinden gitme bilincine sahip, vatansever bireyler olmasını istediği düşünülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Çağlayan Mustafa Kemal" adlı şiirinde vatanseverlik değeri işlenmiştir.

Dalgalanır dalgalanır dalgalanır

Bayrak elde

Duyurur bütün güzelliğini

Mustafa Kemal bu selde

Bir milletin bayrağı varlığının ve bağımsızlığının sembolüdür. Bayrak olmadan bağımsızlıktan söz etmek mümkün değildir. Bundandır ki, bayrak yere düşürülmez, atılmaz, yırtılmaz ve yakılmaz. Bayrağımız, uğruna canlarını feda eden atalarımızın hatırasını ve kahramanlığını hatırlatır. Yazar bunu "Duyurur bütün güzelliğini/Mustafa Kemal bu selde" diyerek anlatmıştır. Bayrak milletimizin vatan ve istiklal uğruna verdiği büyük mücadeleyi dile getirir. Buda milletimizin vatanseverliğini gösterir. Bir ülke var olduğu sürece bayrağı da gönderde dalgalanır. Bayrak dalgalandıkça ülkemiz bağımsızlığını devam ettirmektedir. Türk Milleti öyle vatanseverdir ki bayrağını yere indirtmemiştir. Savaş zamanı elinde bayrak varken

vurulsa bile bayrağı diđer arkadařına devretmiřtir. Yazar bunları řiiri okuyan çocuklara da hissettirmek istemekte ve vatansever bireyler olma bilincine ulařmalarını sađlamak istediđi dűřünűlmektedir.

Fazıl Hűsnű Dađlarca'nın çocuklara yűnelik yazdıđı *Okulumuz 2'Deki* adlı řiir kitabında “Daha Mustafa Kemal” adlı řiirinde vatanseverlik deđeri iřlenmiřtir.

Bu 19 Mayıs'ta gűkler

Yok olmuşçasına

Silik

Oysa yeniden koca bir gűn getirecek

Dağların doruklarındaki

Gűrűnmez mavilik

“*Bu 19 Mayıs'ta gűkler/Yok olmuřçasına /Silik*” dizelerinde űlkemizin içinde bulunduđu kara gűnlere vurgu yapılmıř. űlkemizin bađımsızlıđı tehlikeye girmiř, űlkemizde iřgaller bařlamıřtı. Bu sırada vatansever, cesur, kararlı bir insan olan Atatűrk sorumluluk alarak 19 Mayıs'ta Samsun'dan űlkeyi kurtarmak için iře bařlamıř. “*Dađların doruklarındaki gűrűnmez mavilik*” derken Atatűrk'ű anımsatan yazar, Mustafa Kemal ile yeniden aydınlık gűnlerin geleceđi mesajını vermiřtir. Burada yazar yine Atatűrk'űn vatanseverliđini biraz űrtűk de olsa iřlemiřtir. Atatűrk vatanseverliđi sayesinde űlkemizin kurtuluřunu sađlamıřtır. Yazar řiiri okuyanların da bunu kendilerinin çıkarmasını amaçlamıř ve vatansever bireyler olması için uđrařmıřtır.

Fazıl Hűsnű Dađlarca'nın çocuklara yűnelik yazdıđı *Bařparmak* adlı řiir kitabında “Melanezya, Kara Adalar űlkesi ” adlı řiirinde vatanseverlik deđeri iřlenmiřtir.

űlkemiz yemyeřil,

Bizler ta ilk çağlarda yaşarken

Geceler masalların geceleri

Tropikal ormanlar

Bizi dűřler gibi dolařtırır koyu gűlgelerinde

Yazar bu şiirde Melanezyalı çocuğun gözünden ülkesinin ülkesini tasvir etmiştir. Çocuğun burada vatanına olan sevgisi açık olarak gözükmetedir. “*Ülkemiz yemyeşil*” derken ülkesini sahiplenmesi, ülkesine olan sevgisini de belli etmektedir. “*Derimiz kara diye/Bize kara adalar derler ya/Aldanırlar hep*” dizelerinde ise ülkesindeki adalara kara adalar denmesine gönlünün razı olmaması da ülkesine sevgisini göstermektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında “Tepsideki Güneş” adlı şiirinde vatanseverlik değeri işlenmiştir.

*Balığa benzer
Benim sevgili ülkem Bolivya
Kıyısı var incecik
Toprağı yok ki.*

Şiirde Bolivyalı çocuk vatanseverliğini “*Benim sevgili ülkem Bolivya*” dizesiyle ortaya koymaktadır. Ülkesinin bazı güzelliklerini ortaya koyarak, ülkesini betimleyerek şiirin bütününde ülkesine olan sevgisini işlemektedir. “*Benim sevgili ülkem*” derken de ülkesini sahiplenmesi de vatanına sevgisini göstermektedir. Yazar burada şiirdeki kişinin vatanına olan sevgisini göstererek, şiiri okuyan çocuklarda da kendi vatanlarına karşı sevgi uyandırmak amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında “Çocuğun Okul Yurdu ” adlı şiirinde vatanseverlik değeri işlenmiştir.

*Evet öyle güzeldir ki ovalarımız bizim
Üzümdür
Çavdardır hep
Mısırdır
Buğdaydır hep*

Şiirde yazar Polonyalı çocuğun ağzında ülkesinin güzelliklerini anlatmaktadır. “*Evet öyle güzeldir ki ovalarımız bizim*” derken ülkesine olan sevgisini açık olarak ortaya koymaktadır. Diğer bir dizede “*Polonyamız*” derken de ülkesini sahiplenmesi ülkesine olan sevgisini yine açık olarak ortaya koymaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "İçimdeki Sesin Işığı" adlı şiirinde vatanseverlik değeri işlenmiştir.

Kendi büyüklüğümce değil

İstiyorum

Sizin büyüklüğünüzce

Yurduma ulaşmayı.

Şiirde Mandalina ülkesinden ayrı kalıp denize düşüyor. Bunun üzerine tanıştığı Balina onu ülkesine götürmeyi teklif ediyor. Mandalina ise vatanseverliğinden dolayı, ülkesine kavuşmayı "*İstiyorum/Sizin büyüklüğünüzce*" diyerek, ne kadar çok istediğini gösteriyor. Ülkesine duyduğu özlem, vatanseverliğinden kaynaklanıyor. "*Benim ağaçlarım/Benim yurdum*" dizelerinde de yurdunu sahiplenerek söylemesi de vatanseverliğini ortaya koyuyor. Yazar bu şiirde vatanseverlik değerini değişik bir şekilde işlemektedir. Yani Mandalina gibi bir kahraman üzerinden vatanseverliği işlemektedir. Şiiri okuyan çocuklara da vatanseverliği farklı bir şekilde işleyerek, çocuklarda vatanseverlik değerini aşılama isteğinde olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak baktığımızda Fazıl Hüsnü Dağlarca vatanseverlik değerini önemsemiş ve şiirlerinde işlemiştir. Özellikle Okulumuz 2'deki şiir kitabında Mustafa Kemal Atatürk'ün vatanseverliğini, bayrak sevgisi üzerinden vatanseverliği, Türk Gencinin vatanseverliği gibi konuları özellikle işlemiştir. Burada topluma örnek olan, toplumumuz için çok ayrı bir yeri ve değeri olan Atatürk'ün vatanseverliğinden yola çıkarak şiir i okuyanların örnek almasını istemiştir. Mustafa Kemal Atatürk çocukluğundan itibaren vatan sevdalısı bir insandı. Atatürk, vatani ve milleti için yaptıklarını asla yeterli bulmayan engin bir ruh yüceliğine sahipti. Atatürk denilince vatan, vatan denilince Atatürk akla gelir. Bu iki isim birbiriyle ayrılmaz bir bütündür. Atatürk, vatanını karış karış her yönü ile tanımış ve çözmüştü. Atatürk'ün vatanseverliği, Türk toplumunun üstün gücüne dayanıyordu. Ona göre, Türk ulusunun karakteri yüksekti. Yazar bu kitabında özellikle bu durumları şiiri okuyanlara göstererek, okuyucularda vatanseverlik değerini oluşturmak istemiştir. Atatürk ülkemizin Kurtuluş Savaşı sürecinde ve yeni Türk devleti kurulduktan sonraki süreçte ülkesi için yaptıkları düşünüldüğünde vatanına ne kadar sevdalı

olduğu görülmektedir. Böylesine bir lidere sahip ülkedeki çocuklar da, liderini örnek olarak vatansever olacaktır. Günümüzde bu değer daha da ayrı bir önem kazanmıştır. Dünya üzerinde birçok ülkede savaşlar olmakta, vatanları tehlikeye girmektedir. Böylesine bir dönemde vatansever bireylere daha da çok ihtiyaç doğmaktadır.

Diğer şiir kitapları incelendiğinde vatanseverlik değerine Başparmak, Gösterme Parmağı ve Balina ile Mandalina adlı şiir kitaplarında da rastlanmıştır. Bu kitaplarda ise bazı ülkelerdeki çocukların vatanlarına olan sevgisi işlenmiş, yazar onları örnek gösterip şiiri okuyanlarda vatanlarına karşı bir sevgi oluşturma amaçlamıştır. Balina ile Mandalina eserinde işlediği vatanseverlik ise Mandalina adlı kahramanın vatanseverliğidir. Diğer üç kitapta ise vatanseverlik değerine rastlanmamıştır. Genel olarak baktığımızda vatanseverlik değerine önem vermiş ve şiiri okuyanlara da kazandırmak istemiştir.

4.23. Yardımseverlik Değerini ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sözlüklerde “1. Kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma, muavenet 2. bir ülkeye bağış veya ödünç olarak verilen para ve ihtiyaç maddeleri 3. Bağış, iane yardım etmek, kendi gücünü imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanmak” (Türkçe Sözlük: 2005, 2134) olarak tanımlanmaktadır.

Yardımseverlik iyilik yapmaktır. İyilik, yaşadığımız hayata anlam veren ve bize insanlığımızın değerini anlatan bir davranıştır (şener, 1997: 146). Yardımseverlik kişinin ailesine, arkadaşlarına, yaşlılara, hayvanlara kısaca ihtiyaç sahibi olan herkese el uzatma, ihtiyaçlarını karşılama eğilimidir. Bu değere sahip olan insanlar çevrelerindeki olaylara ve insanlara karşı duyarlıdır. Bu sebeple ihtiyaç sahibi olanlara yardım etme gereksinimi duyarlar.

Türkçe ğretim Programında yardımseverlik değerini, “Toplum Hayatı” ana teması altında işlenmiştir. Bireyin toplumdaki hayatını kolaylaştıran komşuluk ilişkileri, dayanışma, konukseverlik ve dostluk değerleri de aynı ana tema altında değerlendirilmiştir.

İnsan ailesine, arkadaşlarına, çevresine, diğer insanlara, hayvanlara karşı yardımsever olmalıdır. Doğaya karşı gösterdiğimiz duyarlılık da yardımseverlik değerinin bir tezahürüdür. Çünkü kendi gücümüzü kullanarak doğadaki varlıklara dolaylı olarak da kendimize iyilikte bulunuruz. Yardımseverlik değeri toplumun paylaşma kültürünün oluşmasını sağlar. Adil ve ihtiyaç gözeten bir paylaşım toplumsal barışın kaynağıdır. Birbirinin hakkını gözeten, birbirine yardım eli uzatan bireylerden oluşan bir toplum yaşam huzurunu tesis etmiş demektir. Yardımseverlik değeri bireyler arasında merhamet, sorumluluk, saygı, sevgi, duyarlılık, dayanışma ve paylaşma duygularının oluşmasını sağlar.(Yılmaz, 2015)

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Okulumuz 2'Deki* adlı şiir kitabında "Gizli Başarı" adlı şiirinde yardımseverlik değeri işlenmiştir.

Görse

Bana yardım ettiğini görse

Ne derdi kim bilir

Şiirde çocuk Atatürk'ten yarım alıyor ama öğretmenin görmesinden de endişeleniyor. Yardımseverlik toplumda paylaşma ve birliktelik duygularını geliştirir. Mustafa Kemal bu değerın uygulamasını en iyi yapan insanlardan olmuştur. Kurtuluş Savaşı yıllarında Türk toplumu yardımlaşma ve dayanışmanın en iyi örneğini ortaya koymuştur. Burada Atatürk'ün çocuğa yardımına vurgu yapan yazar, şiiri okuyan çocuklara bu değeri aşılama istemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında "Fil Ahmet" adlı şiirinde yardımseverlik değeri işlenmiştir.

Dayanamadı ülkedeki kuraklığa o

Artık yemedi içmedi

Çocuklar yesin içsin diye

Dünyada bazı ülkelerdeki insanlar kuraklık yüzünden açlık ve susuzluk yaşamakta bu yüzden yardıma muhtaç durumdadırlar. Bu ülkelerdeki çocuklar açlık ve susuzluk yüzünden göz göre göre ölmektedirler. Yazar burada Kenya'daki çocukların yardıma muhtaçlığını işlemiştir. Oradaki bir filin ise bu duruma razı

olmayıp kendisi yemeyip, içmeyip çocukların yemesi içmesi için ölmüştür. Yazar burada filin yardımseverliğine vurdu yaparak aslında dünyanın bu duruma sessiz ve duyarsız kalmasına da sitem etmektedir. Ülkedeki bir hayvanın bile yardımsever olmasına dikkat çekerek, Dünya insanlarının duyarsızlığını göstermiş; şiiri okuyan çocukların da duyarlı davranarak yardımsever olmalarını amaçlamıştır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında “Andersen Dede'yle Yıldızlar” adlı şiirinde yardımseverlik değeri işlenmiştir.

*Çocuklara birer betik bırakırdı
Sayardı onları içinden
Dışarı çıkardı gülümseyerek.*

Yazar şiirde çocukların doğu gününe duyarlılık gösteren Andersen Dede'nin yardımseverliğini işlemiştir. “*Doğum günü geldi mi/Geceleyin Andersen Dede/Dolaşırdı bütün evlerini çocukların*” dizelerinde doğum günü olan tüm çocukları düşünüp, onlara hediyeler bırakması çocuklara olan sevgisini ve yardımseverliğini ortaya koymaktadır. Çocuklar toplumumuz için en değerli varlıklardandır. Değerli olan şeyler sevgi, ilgi ve korunmaya ihtiyaç duyar. Burada yazar çocuklara yardım etmeyi ve sevmeyi işlemiştir. Şiiri okuyan çocuklara da bu sayede, kendilerinin değerli olduğunu hissetmeleri sağlanmaktadır. Aynı zamanda kendilerine yapılan yardımseverliği göstererek, kendilerinin de yardımsever bireyler olması amaçlanmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında “Yaşlı Denizin Sesi” adlı şiirinde yardımseverlik değeri işlenmiştir.

*Pasifik Dede der ki
Duyuyor musun Musonlarımı benim,
Seni öyle severim ki öyle ıslatırım ki
Çocukların 1914'te on milyonu
Şimdi elli milyon*

Yazar şiirde doğadaki bazı varlıklar arasındaki yardımlaşma konusunu işlemiştir. Pasifik okyanusunun Musonları ıslatması sayesinde sulanarak daha da çoğalıp arttıklarını, Pasifik Okyanusunun ağzından dile getirmiştir. Burada Pasifik Okyanusunun yardımseverliğini ortaya koymaktadır. Toplum olarak yaşamının gereği olarak herkesin birbirine ihtiyacı olabilmekte ve yardıma ihtiyaç duyabilmektedir. Yardımlaşma sayesinde toplumda huzur ve mutluluk artmaktadır. Yardımlaşma sevgi değerini de artırmaktadır. Yazar burada doğadaki varlıklar arasındaki yardımlaşma örneğini göstererek, yardımlaşmanın insanlar için önemini şiiri okuyan çocuklara mesaj olarak vermek istemiştir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Başparmak* adlı şiir kitabında "Güneş Pompamız" adlı şiirinde yardımseverlik değeri işlenmiştir.

Kuyulardan suları biz çekerdik ya eskiden

Şimdi bir okul yaptılar

Yanında upuzun bir kule

Okuyoruz öğreniyoruz oynuyoruz akşama dek

Eğitim sürecinde, çocukların eğitim hakkını hiçbir ayrımcılığa tabi olmaksızın, öncelikli yararı doğrultusunda, isteklerine göre kullanabilmelidir. Ayrıca çocukların küçük yaşta çalıştırılması da doğru değildir. Çocukların bu hakları teminat altına alınmıştır. Eğitimciler, aile ve çocukla ilgili olan tüm kesimlere büyük sorumluluk ve görev düşmektedir. Şiirde önce çocukları çalıştıran, eğitim görmesini engelleyen durumu ortadan kaldırıp onların eğitim görmesi ve çocuk yaşta çalıştırılmamasını sağlayarak yardımda bulunduğu işlenmiştir. Çocukların da bu durumdan memnuniyeti şiirin tamamında işlenmiştir.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *İlkokul 1'Deki* adlı şiir kitabında "Sayılar" adlı şiirinde yardımseverlik değeri işlenmiştir.

Bir de güzel

İki de güzel

Üç de güzel

Annem öğretti hepsini

Ona dek hepsi güzel

Anneler dünyada hakkı ödenmeyecek varlıklardır. Çocuğunu karşılıksız seven, doğumundan itibaren karşılıksız her türlü yardımı yapan yegâne varlıklardır. Çocukların eğitimi evde başlamaktadır ve bu görevi de anne ve baba üstlenmektedir. Annelerin her konuda yardımı ile büyüyen çocuklar aynı zamanda yardımseverlik değerini kazanırken de anneyi örnek almaktadır. Şiirde çocuğuna sayıları öğreten annenin çocuğunun eğitim konusunda yardımını dile getirmiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Yazıları Seven Ayı* adlı şiir kitabında "Sızdı İçeri" adlı şiirinde yardımseverlik değeri işlenmiştir.

Gecenin en görünmeyen yerinde

Sızdı içeri yavaş yavaş

Vardı çocuk kafesin önüne

Kapı çengelini çevirdi çit dedirtmeden

Yardımseverlik sadece insanların birbirine yaptığı iyilik değil aynı zamanda hayvanlara da yapılan iyiliktir. Hayvanların da korumaya, sevgiye, beslenmeye ve barınmaya ihtiyaçları olmaktadır. Burada insanlara bazı sorumluluklar düşmektedir. Bu şiirde Ayıyı kafese kapatıp, kuduz olduğu için öldürülme kararı alındığını duyan çocuk gecenin karanlığında gizliden gidip Ayıyı kurtarıyor. Burada çocuğun hayvanlara yardımseverliğini işleyen yazar, şiiri okuyan çocuklarında yardımsever insanlar olmasını amaçlamaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Besinler" adlı şiirinde yardımseverlik değeri işlenmiştir.

Besler bizi binbir öğün

Yemişler sebzeler her gün,

Beni yanına götürün

Toprak ikinci annemiz.

İnsanların hayatlarını devam ettirebilmeleri için toprak gereklidir. Toprak insanın beslenmesini, nefes almasını ve barınmasını sağlar. Toprakta yetişen ürünler

sayesinde insan beslenir. Toprak üzerindeki yerleşim alanları sayesinde, insanlar barınma ihtiyaçlarını giderler. Toprak insan yaşamı için en önemli nimettir. Anne gibi olduğu için de adına Toprak Ana da demişlerdir. Şiirde de toprağın insanlara verdiklerinden, faydalarından bahsederek toprağın yardımlarını işlemiştir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Saatin Kuşu" adlı şiirinde yardımseverlik değeri işlenmiştir.

Saatin kuşu susamıştır anne

Su verelim mi?

Saatin kuşu acıkmıştır anne

Ekmek kırıntısı verelim mi?

Çocuklar saflığın, temizliğin ve masumiyetin sembolü olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukların içinde kin, nefret, kıskançlık ve kötü düşünce yoktur. Şiirde çocuk annesine saatin kuşuna su verelim mi ve ekmek kırıntısı verelim mi teklifinde bulunuyor. Bu da çocukların masumiyetini ve yardımseverliğini gösteriyor. Saatin kuşunu canlı sanıp ona yemek ve su verme düşüncesi, saflığı ve yardımseverliği göstermektedir. Yazar şiiri okuyan çocuklara da yardımseverlik değerini, şiirdeki çocuğu örnek göstererek aşılama istediği düşünülmektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Anne" adlı şiirinde yardımseverlik değeri işlenmiştir.

Uyusun da büyüsin

Derdin büyüdüm anne

Bana o ak sütünden

Verdin, büyüdüm anne

Anneler evlatları için karşılıksız yardımda bulunan varlıklardır. Çocukları için her türlü fedakârlıklarda bulunur, hiçbir şeyi esirgemez. Şiirde de annenin çocuğuna yardımları ve fedakârlıkları dile getirilmiştir. Hakkı ödenmeyecek en kıymetli varlıktır anne. Çocukları için, daha anne karnındayken başlar fedakârlığa ve hayatı boyunca karşılıksız sevgi ve yardımları devam eder. Yazar şiirde bu durumu şiiri okuyan çocuklara da göstererek; hayatta en kıymetli varlık olan annelerin kıymetini

bilmeyi ve onlara hayatları boyunca yardım etmek gerektiğini göstermek istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında "Betğim" adlı şiirinde yardımseverlik değeri işlenmiştir.

Betik en iyi arkadaş

Bana neyi sorsam söyler

Şiirde Betik'in arkadaşı için yaptığı yardımlar işlenmiştir. İnsanlar hayatta yaradılış gereği birbirine ihtiyaç duyar. Yardımseverlik kişinin ailesine, arkadaşlarına, yaşlılara, hayvanlara kısaca ihtiyaç sahibi olan herkese el uzatma, ihtiyaçlarını karşılama eğilimidir. Bu değere sahip olan insanlar çevrelerindeki olaylara ve insanlara karşı duyarlıdır. Bu sebeple ihtiyaç sahibi olanlara yardım etme gereksinimi duyarlar. Burada da arkadaş yardımlaşması vardır. Yazar şiiri okuyan çocuklara bu durumu göstererek, aralarında yardımlaşma bağı oluşturmak istemektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "İstek" adlı şiirinde yardımseverlik değeri işlenmiştir.

Üşüyorsun görüyorum Sarıcık

Gir ağzıma istersen

Şöyle kıyı kıyı otur

Isınırısın biraz ha, ister misin?

Şiirde Balina'nın yardımseverliği görülmektedir. Ağacından kopup denize düşen Mandalina, Balina ile tanışıp arkadaşlık kurmuş. Alışkın olmadığı bir yerde olan Mandalina denizin soğukluğu yüzünden üşümeye başlamış. Bu durumu gören yardımsever Balina, Mandalina'ya ağzına girip ısınması teklifinde bulunuyor. Bu da Balina'nın yardımseverliğini ortaya koyuyor. Yazar şiirsellikten yararlanarak Balina ile Mandalina arasındaki yardımlaşmayı işliyor. Buradan hareketle biraz örtük olarak şiiri okuyan çocuklara da; yardıma ihtiyacı olanlara karşı duyarlı olup yardım etmek gerektiği aşılıp, bu değere sahip bireyler olmaları için uğraştığını düşünüyoruz.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Karşılığı" adlı şiirinde yardımseverlik değeri işlenmiştir.

İyi ettin Sarı Kardeş

İnan ki

Sen beni ısıttın

Buzullar boyu

...

Yazar şiiri, önceki şiirine karşılık olarak yazmıştır. Önceki şiirde Mandalina kendisine yardım eden Balina'ya sevgisini ve teşekkürünü dile getiriyor. Buna karşılık Balina; asıl Mandalina'nın kendisine yardım ettiğini, kendisini varlığı ve sevgisi ile ısıttığını dile getiriyor. Burada Mandalina fark etmeden Balina'ya yardım etmiş oluyor. Yazar şiirde karşılıklı olarak birbirine yardımda bulunan Mandalina ve Balina örneğini göstererek, yardımlaşmanın ne kadar önemli ve kazanılması gereken bir değer olduğunu şiiri okuyan çocuklara göstermek istiyor.

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazdığı *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında "Öneri" adlı şiirinde yardımseverlik değeri işlenmiştir.

...

Ayrılmak istemem ya

Ülkesine götüreceğim Mandalinamı.

Üşümen bitsin diye

Sevdiklerine ulaşsın diye

Şiirde, denize düşen Mandalina ile Balina arasında arkadaşlık ve sevgi bağı oluşmuş, birbirinden ayrılmak istemeyecek duruma gelmişler. Ancak Mandalina'nın yaşamasına uygun olmayan bir ortam ve sevdiklerinden ayrı olduğu için sorun yaşamaktadır. Bunu gören Balina, Mandalina'yı çok sevmesine ve ayrılmak istememesine rağmen onu sevdiklerine ve ülkesine kavuşturma yardımında bulunma teklifinde bulunuyor. "Senin mutluluğunu/Senden çok seviyorum" derken bencil davranmayıp, Mandalina'yı daha çok düşündüğü için ona yardımda bulunuyor. Yazar burada doğadaki iki varlık arasındaki yardımlaşmayı şiirin okurlarına

gösteriyor. Buradan da şiiri okuyanların kendilerinin çıkarımda bulunmasını hedefliyor. Bunlar ise bencillikten uzak, kendimizden çok sevdiklerimizi düşünmemiz ve yardımsever olmamız gerektiğini, yardımlaşmanın çok güzel bir duygu olduğunu, başkalarının mutluluğunu daha çok istemek ve bununla mutlu olmak gerektiğini çıkarmalarını hedeflemektedir.

Sonuç olarak baktığımızda; mutlu toplumlar, aralarında sevgi saygı bağı olan, birbirine yardım eden, bencillikten uzak toplum yararı düşünen, değerlerini önemseyen insanlardan meydana gelir. Yardımlaşma ve dayanışma sayesinde toplumlar huzura ve refaha kavuşur. Bu nedenle toplumu oluşturan kişilerin birbirine yardım etmeleri şarttır. Maddi ve manevi olarak insanlar birbirleriyle yardımlaşarsa o toplum huzurlu ve mutlu olacaktır.

Farklı insanlar, yaşadıkları süre içinde birbirlerine ihtiyaç duyarlar. Zenginler bile fakirlere ihtiyaç duyar. Hiç bir zengin benim kimseye ihtiyacım yoktur diyemez. İnsanların birbirlerine muhtaç olmaları, aralarındaki yardımlaşmaları zorunluluğunu ortaya çıkarır. Yardımlaşma toplum halinde yaşamının sonucudur. Bu yüzden ki yardımlaşma değerini özümsemiş ve bu değeri içselleştirmiş insanlara ihtiyaç vardır. Bunu da çocukluktan başlayarak aşılama gerekmektedir. Bunu da çeşitli yöntemleri bulunmaktadır. Fazıl Hüsnü Dağlarca da bunu şiirsellikle yapmaya çalışmıştır. Baktığımızda incelenen yedi adet şiir kitabında on dört civarında şiirinde bu değere rastlanmıştır. Burada bazen açık olarak bazen de örtük biçimde yardımlaşma değerini çocuklara göstermeye ve onlara aşılama çalışmıştır. Bazı şiirlerinde hayvanlar arasındaki yardımlaşmayı örnek gösterip, şiiri okuyan çocukların çıkarımda bulunmasını istemiş. Bazı şiirlerinde direkt olarak insanlar arasındaki yardımlaşmayı gösterip, şiiri okuyan çocukların onları örnek almasını istemiş. Bazı şiirlerinde de sadece insanlar arasındaki yardımlaşma yerine insanların hayvanlara yardımı, doğadaki varlıkların insanlara yardımı gibi konulara da değinerek yardımlaşma değerini çeşitli yönleri ile göstermiştir. Buradan şiiri okuyan çocuklara bu değerini önemini gösterip, yardımlaşmanın toplum halinde yaşamının bir gereği olduğu düşüncesini aşılama ve bu değere sahip bireyler olmasını sağlamak hedeflenmiştir

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Değer eğitimi, öğrencilerin davranış eğitiminde tek çözüm yolu olmamakla birlikte, sistematik bir değer eğitimi öğrencilerin davranış ve algı geliştirmelerinde önemli bir girişimdir. Eğitimin genel amacı, insanların yaşamlarını daha nitelikli ve daha kolay hâle getirmektir. Bu amaç doğrultusunda yaşam becerilerini kazanmış ve yaşadıkları toplumun sosyal ve kültürel özelliklerine uygun değerlere sahip bireyler yetiştirmek büyük bir öneme sahiptir. Değer, bir sosyal grubun veya toplumun kendi varlık, birlik ve devamını sağlamak için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen; onların ortak duygu, düşünce, amaç ve yararını yansıtan genelleştirilmiş temel ahlaki ilke ya da inançlara denir (Kızılçelik ve Erjem, 1994).

Değer dediğimizde; toplumun huzur ve mutluluğunu sağlayan en önemli etken karşımıza çıkmaktadır. Değerler, toplum hayatında önemli bir katkıya sahiptir. İnsanların hayatını düzenleyen, toplum yaşamını şekillendiren, toplumun birlik ve devamını sağlamak için toplumun her kesimi tarafından doğru ve gerekli kabul edilen ahlaki durumlardır. Günümüzde ise; toplum için önemi yadsınamaz düzeyde olan değerlerde erozyon olması ve önemini kaybetmesi değerler eğitimi gerekli hale getirmiştir. Baktığımızda toplumun temelini oluşturan değerlerde ciddi yozlaşmalar gözükmektedir. Dünyada ve ülkemizde meydana gelen ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmeler beraberinde değişimi getirmekte, insanların bazı değerlerden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Nitekim bu durum toplumda yozlaşma ve bozulmalara sebep olmaktadır. Örneğin teknolojinin getirdiği bazı durumlarla insanlar bencilleşmekte ve yalnızlaşmaktadır. Misafirlik ve misafirperverlik gibi değerler önemini kaybetmekte, misafir bir yük olarak görülmektedir. Toplumlarda şiddet, sorumsuzluk, hoşgörüsüzlük, saygı ve sevgiden uzaklaşma, bencillik,

adaletsizlik, yalancılık giderek artmakta; insanlar birbiriden uzaklaşarak bencilliğe doğru gitmektedir. Yine bir örnek; toplumdaki hoşgörü ve saygının azalması yüzünden trafikte insanlar birbiri ile her gün kavga etmekte hatta ölümle sonuçlanan durumlar yaşanmaktadır. Bu şekilde toplumun her kesiminde değerlerin yozlaşmasının olumsuz sonuçları ortaya çıkmaktadır. Toplumun temel taşı olan değerlerin zamanla zaman kaybedilmeden geleceğimiz olan çocuklardan başlayarak toplumun her kesiminden insanların içselleştirilmesi sağlanmalıdır. Bu yüzden değerler eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Değerler eğitimi konusunda günümüzde çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Ülkemizde değerlerle ilgili araştırmalar yapılmakta, eğitim programlarının içerisine değerle eğitimi daha aktif olarak yerleştirilmeye çalışılmakta, sempozyumlar düzenlenmektedir. Bu yüzden ki değerler eğitimi alanında yapılan her çalışma önemli olmakta, üzerinde çalışılması gereken bir alan olarak durmaktadır.

Değerlerin aktarımında bazı sorunlar yaşandığı ve yeni nesillerin bazı değerlerini yitirdiği bilinirken, değerlerin nasıl aktarılacağı da gözden geçirilmeli ve önemle üzerinde durulmalıdır. Değerlerin nasihat vererek, doğrudan aktarma yerine; değerleri sezdirerek vermenin daha etkili olduğu bilinmektedir. Değerleri aktarmada toplumun her kesimine görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bunlardan en önemli görev de aile ve okula düşmektedir. Değerler eğitimi ilk olarak ailede başlar. Bazı değerler ailelerin çocuklarına örtük ve açık bir şekilde değerleri aktarması ile içselleştirilir. Aileden sonra okullar değerler eğitiminde sorumluluk ve görevi üstlenir. Okullar çocukların ailede kazandığı değerleri pekiştirdiği ve yeni değerleri kazandığı yerdir. Ailede de okulda da değerlerin yaşantı içerisinde, yaşantının parçası olarak verilmesi çok yerinde olmaktadır. Değerleri aktarmada şiir, roman, öykü, masal gibi farklı türdeki edebiyat ürünlerinden de faydalanılması da önem arz etmektedir. Değerlerin doğrudan değil de sezdirerek aktarmanın daha etkili olduğunu savunan uzmanlar vardır. Burada iletisini doğrudan değil de sezdirerek veren şiirden faydalanmanın da gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu araştırmada değer aktarımında şiir alanının önemini ortaya koyan bir çalışma yapmaya çalıştık.

Bu çalışmada Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazmış olduğu; *İlkokul 1'deki, Okulumuz 2'deki, Başparmak, Gösterme Parmağı, Kuş Ayak, Balina ile Mandalina, Yazıları Seven Ayı*, şiir kitapları incelenmiştir. Şiirlerde, MEB'in Türkçe Eğitim Programı ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan 23 değer; *Adil Olma, Aile Birliğine Önem Verme, Alçakgönüllülük, Bağımsızlık, Barış, Cesaret, Çalışkanlık, Dayanışma, Doğruluk-Dürüstlük, Dostluk-Arkadaşlık, Duyarlılık, Fedakârlık, Hoşgörü, Kanaatkârlık, Nazik Olma, Misafirperverlik, Sabır, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Temizlik, Vatanseverlik, Yardımseverlik*, açısından ele alınmıştır. Şiirde değerlerin nasıl ele alındığı, çocuklara değerleri aktarırken nasıl bir yol izlendiği, hangi değere daha çok yer verilip hangisine daha az yer verildiği, değer aktarmada şiirin önemi açısından ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda ulaşılan sonuçlar araştırmanın amaçlarına göre sıralanacaktır.

Bu bölümde Fazıl Hüsni Dağlarca'nın incelenen şiirleri değerler eğitimi açısından incelenmiş, sonuçlar araştırmanın sonuçlarına göre sıralanıp, ulaşılan sonuçlardan yola çıkarak önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Sonuçlar

Çalışmada kapsamında elde edilen sonuçlar maddeler halinde verilmiştir.

1. Araştırma sonucunda; Fazıl Hüsni Dağlarca'nın edebiyatımızda çok önemli bir yere sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatının en verimli, en üretken şairlerinden olma özelliği gösteren Fazıl Hüsni Dağlarca aynı zamanda tema yönünden de çok zengin bir yapıya sahip eserler ortaya koymuştur. Eserlerin fazlalığı ve kalitesi ile öne çıkmaktadır. İlk önemli eserini 1935 yılında “ Havaya Çizilen Dünya” ile vererek edebiyat dünyasına eşi benzeri olmayacak bir başlangıç yapmıştır. Edebiyat dünyasında yetmiş üç yıl boyunca eser vererek varlığını devam ettirmiş ve unutulmayan yazarlar arasına girmiştir. Buradan Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuk edebiyatında ne derece önemli olduğu da ortaya çıkmaktadır. Şair sahip olduğu, ortaya koyduğu yüz dokuz kitabından yirmi dört tanesini çocuklara yönelik yazmıştır. Bu kitaplarda; Fazıl Hüsni Dağlarca'nın Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatında, düşünsel ve toplumsal alanda kazandığı başarı

küçümsenmeyecek ölçüdedir. Yapılan araştırma ve incelemeden de anlaşılacağı üzere, Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatında en önemli yazarlar sınıfında adını derinlemesine yazdırmıştır Fazıl Hüsnü Dağlarca.

Fazıl Hüsnü Dağlarca şiir alanında önemli eserleri olan, şiir tutkunu bir yazar olduğu ortaya çıkmıştır. Edebiyat dünyasında yüz ona yakın eser veren yazar, edebiyat hayatının hiç bir döneminde şiir yazımında bir zayıflama ve gerileme göstermemiş, her zaman başarıları ile ortaya çıkmıştır. Türk edebiyatı ve şiirinde bu denli üretkenlik ve başarı az karşılaşılan bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Yazdığı şiirlerinde sürekli kendisini yenilediği; tür, biçim ve içerik yönünden sürekli değişimler göstererek ilerlediği ortaya çıkmıştır. Kimseyi taklit etme, kimseye benzeme yoluna gitmemiştir. Hatta görülüyor ki kendisini bile tekrar etmekten kaçınmış, sürekli yenileşme içerisinde olduğu araştırma sonucu görülmüştür. Her kitabında öncekinden farklı olmaya çalışmıştır. Ancak bu farklılığı yakalamak uğrunda da tek düzeliğe düşme gibi durum ortaya çıkmamıştır. Bazen kurallı bir biçim bazen kuralsız, bazen açık bir söyleyiş bazen de kapalı bir söyleyiş kullanmaya çalışması bu farklılıklardan bazılarıdır. Bazen şiirlerinde hislerini ve gördüklerini olduğu gibi doğrudan anlatmak yerine, mecazlar ve sezdirmeler yoluyla anlattığı görülmüştür. Bazı şiirlerinde kolay anlaşılma, kendini hemen açığa vermeme gibi durumlar da kullanmıştır.

Araştırma sonucunda Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiire verdiği önemi; "Şiir benim ikinci annemdir" diyerek ortaya koyduğu görülmüştür. Şiiri hayatın bir parçası görüp, hayatında yeri doldurulamaz bir öneme sahip olduğu belli olmaktadır. Fazıl Hüsnü Dağlarca şiir alanında sayısız eserler verse de özellikle 1970 sonrası eserlerinde çocuklara yönelik yazdığı şiirlerle ortaya çıkmaktadır. Bu şiirlerini yazarken sadece çocukların düzeyine inerek yazdıkları değil, aynı zamanda yetişkinlerin içerisindeki çocuğu ortaya çıkarmaya ve insanları daha yakından tanımaya yönelik şiirleri ile de dikkat çekmektedir. Çocuklara yönelik yazdığı şiirlerini, çocukların okuması için de çok basitleştirme çabasında da olmamıştır. Hemen her türde ve konuda şiir yazmıştır. Fazıl Hüsnü Dağlarca'da şiirin bir tutku olduğu sonucuna da varılmıştır.

Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın şiir alanında çocuğu ve çocukluğu, edebiyatımızda vermiş olduğu eserleri aracılığı ile en iyi şekilde ortaya koyduğu sonucu da çıkmaktadır. Yazar şiirdeki çocuğu, çocuklara yönelik yazdığı şiirleri ile derinliğine ve yer türlü yönden işlemeye çalışmıştır. Şiirlerinde çocuk duyarlığını dile getirirken, şiirinde masalımsı bir anlatım da göze çarpmıştır. Şiirlerinde bir de basit anlatımdan ziyade, özlü bir anlatımda tercih etmiştir. Çocuklara yazdığı şiirlerine “Açıl Susam Açıl” şiiri ile başlamış ve devam etmiştir. Biz de bu şiiri “Kuş Ayak” adlı şiir kitabı içerisinde inceledik.

Çocuklara yönelik yazdığı kitaplarında kesin sınırlamaya gitmemiştir. Şiirlerinde çocuklara doğrudan ve dolaylı olarak yöne vermeye çalıştığı da görülmüştür. Eğitici ve öğretici şiirlerini öykü içerisinde çocuğa yön verme amacıyla yazmıştır. Çocuksu duyguları yalın bir anlatımla dile getirdiği şiirleri de olduğu görülmektedir. İncelenen şiirleri arasında da olan; çocukların hoşuna giden kuş, ağaç, bitki, hayvan gibi doğanın parçası olan varlıkları da betimlediği şiirleri olmuştur. Şiirleri araştırdığımız ve incelediğimizde şiirlerinde eğitici ve öğretici olmaya çalıştığı da ortaya çıkmıştır. Eserlerinde sıkıcı olmadan, çocukların şiirleri okuduğunda zevk alacağı bir üslup kullanmaya; çocukların eğleneceği, ders çıkaracağı, eğitileceği konularda yazmaya özen göstermiştir. Çocukların okuduğunda sevinç ve mutluluk duyacağı eserler yazdığı görülmüştür.

Araştırma sonucunda çocuklara çok önem verdiği de görülmüştür. Bunu kendisinin söylediği; “Çocuk benim kimliğimdir, yaşamımın sonuna kadar da kimliğim olacaktır” sözleri ile anlamak çok kolaydır. Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın edebiyat hayatında çocuğun ve şiirin ayrı bir önemi olduğunu kendisi söylemiştir. Burada hayatında ayrı bir öneme sahip çocuk ve şiiri birleştirdiğimizde çocuk şiirine verdiği önemi de anlamak zor olmayacaktır. Çocuk şiiri yazmadığı günü kendisinde eksiklik sayması da çocuk şiirine verdiği önemi ortaya koymaktadır. Çocukların dünyasına şiir aracılığı ile çocuklaşıp girmiş bir şairdir. Çocuklara, Fazıl Hüsnu Dağlarca kadar şiir yazan başka yazar da yoktur. Burada Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuk edebiyatında ve çocuk şiirinde yerini açıkça ortaya koymaktadır. Sonuç olarak diyebiliriz ki; Fazıl Hüsnu Dağlarca çocuk edebiyatında ve şiirinde eşi benzeri olmayan bir yere ve öneme sahiptir.

2. Bu çalışmada Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazmış olduğu; *İlkokul 1'deki*, *Okulumuz 2'deki*, *Başparmak*, *Gösterme Parmağı*, *Kuş Ayak*, *Balina ile Mandalina*, *Yazıları Seven Ayı*, şiir kitapları incelenmiştir. Şiirlerde, MEB'in Türkçe Eğitim Programı ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan 23 değer; *Adil Olma*, *Aile Birliğine Önem Verme*, *Alçakgönüllülük*, *Bağımsızlık*, *Barış*, *Cesaret*, *Çalışkanlık*, *Dayanışma*, *Doğruluk-Dürüstlük*, *Dostluk-Arkadaşlık*, *Duyarlılık*, *Fedakârlık*, *Hoşgörü*, *Kanaatkârlık*, *Nazik Olma*, *Misafirperverlik*, *Sabır*, *Saygı*, *Sevgi*, *Sorumluluk*, *Temizlik*, *Vatanseverlik*, *Yardımseverlik*, açısından ele alınmıştır. Şiirlerde tüm değerlere rastlanmıştır. İncelenen yedi şiir kitabında toplam 422 şiirde 479 iletiye rastlanmıştır. Şiirlerde en fazla işlenen değer "Sevgi" değeridir. Bu değeri sırasıyla saygı, sorumluluk, duyarlılık, çalışkanlık, doğruluk-dürüstlük, cesaret, fedakârlık, dostluk- arkadaşlık, yardımseverlik, aile birliğine önem verme, nazik olma-nezaket, alçakgönüllülük, vatanseverlik, dayanışma, bağımsızlık, hoşgörü, adil olma, misafirperverlik, sabır, barış, kanaatkârlık, temizlik izlemektedir. Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın incelenen yedi şiir kitabında inceleme sonucunda en az temizlik değerine rastlanmıştır. Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın incelenen 422 şiirinde en az "Temizlik" değerine rastlanmıştır. Tüm şiirlerinde bir tane "Temizlik" değeri iletisine ulaşılmıştır. Tüm kitaplarda ana değer olarak "Sevgi" değeri ortaya çıkmıştır.

Değerler tek tek ele alındığında ise şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Adil Olma değeri hiçbir şiir kitabında ana değer olarak görülmemiştir. İncelenen yedi adet şiir kitabının 422 tane şiirinde, toplamda 8 şiirde değere rastlanmıştır. *Okulumuz 2'deki*, *Başparmak*, *Gösterme Parmağı*, *Kuş Ayak*, *Balina ile Mandalina* şiir kitaplarında değere rastlanırken; *İlkokul 1'deki* ve *Yazıları Seven Ayı* kitaplarında *Adil Olma* değerine rastlanmamıştır. Şiirlerde öğretmenlerin öğrencilere adil olması, herkese eşit şekilde yaklaşması *Okulumuz 2'deki* şiir kitabında işlenerek, şiiri okuyan çocuklara adaletli olma aşılarmaya çalışılmıştır. Şiirlerde doğanın insanlara adaletli davranması, öğretmenin adaleti, kurumlarda adaletli davranma, insanların adil davranması gibi konuları şair şiirlerinde işleyerek; şiiri okuyan

çocukların bazen açık bir şekilde bazen örtük olarak adaleti örnek alıp, adil olmayı kendilerine amaç edinmelerini istemiştir. Yazdığı şiirlerinde şiirsellikten yararlanarak adaletin toplumun en önemli ihtiyacı olduğunu da hissettirmeye çalışmıştır. *Adil Olma* değerine en çok *Başparmak* adlı şiir kitabında rastlanmıştır.

Aile Birliğine Önem Verme değeri de hiçbir şiir kitabında ana değer olarak görülmemiştir. İncelenen yedi adet şiir kitabının 422 tane şiirinde, toplamda 14 şiirde değere rastlanmıştır. *Okulumuz 2'deki*, *İlkokul 1'deki*, *Kuş Ayak* kitaplarında bu değere rastlanmamıştır. En çok *Yazıları Seven Ayı ve Balina ile Mandalina* şiir kitabında değere rastlanmıştır. Fazıl Hüsni Dağlarca şiirlerinde aile birliğine önem vermeye biraz örtük olarak değinmiştir. Yani direkt olarak aile birliğinin korunması şiirlerde geçmemiştir. *Yazıları Seven Ayı* kitabındaki şiirlerinde Ayı'nın annesi ile olan bazı maceraları ve ininden yola çıkarak çocuklara aile birliğini vermeye çalışmıştır. *İlkokul 1'deki* adlı şiir kitabında, ilkokula giden çocuğun aile özlemi ve sevgisinden yola çıkarak aile birliğinin önemini vermeye çalışmıştır. *Balina ile Mandalina* adlı kitabında ise Balina ve Mandalina arasında geçen olaylardan aile birliğinin önemine değinmiştir. Bazı şiir kitaplarında ise aile birliğinin önemini vurgulayan şiirlere rastlanmamıştır. Genel olarak baktığımızda aile sevgisi, aileye duyulan ihtiyaç, aile ile geçirilen zamanın güzelliği gibi durumlara vurgu yaparak aile birliğinin önemi gösterilmeye çalışılmıştır. Böylece şiiri okuyan çocuklarında aile birliğine önem vermesini, aile birliğinin kıymetini anlamasını amaçlamıştır.

Alçakgönüllülük yine şiir kitaplarının hiç birinde ana değer olarak görülmemektedir. İncelenen yedi adet şiir kitabının 422 tane şiirinde, toplamda 13 şiirde değere rastlanmıştır. En çok *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında rastlanırken, *İlkokul 1'deki* şiir kitabında değere rastlanmamıştır. Fazıl Hüsni Dağlarca'nın şiir kitapları incelendiğinde alçak gönüllülük değerine de yer verdiği, alçak gönüllü olmayı bazen açık, bazen örtük bir şekilde çocuklara aşlamak istediği görülmektedir. *Okulumuz 2'deki* adlı kitabında Atatürk'ün alçak gönüllülüğüne değinerek çocuklarında Atatürk'ü örnek alması, onun gibi alçak gönüllü olması gerektiğini işlemiştir. *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında ise Balina ve Mandalina arasındaki ilişkiden yaralanarak, şiiri okuyan çocukların alçak gönüllü

olmaları gerektiğini biraz örtük olarak amaçlamıştır. Alçak gönüllüğün kendini üstün görmemek, hatalarımız olabileceğini kabul etmek, gurur ve kibirden uzak durmak, başkalarını küçük görmekten uzak durmak, kendini beğenmeden ve övünme gibi davranışlardan kaçınmak olduğuna değinmiştir. Şiiri okuyan çocukların da alçak gönüllülüğü, sahip olunması gereken bir değer olarak görmeyi ve içselleştirmelerini istemiştir.

Bağımsızlık değeri kitaplarında ana değer olmamakla birlikte, yedi adet şiir kitabında toplamda 10 adet şiirde değere rastlanmıştır. Altı tane şiir kitabında değere rastlanmazken, *Okulumuz 2'deki* şiir kitabında değer işlenmiştir. Toplumun baskı altında ve şiddet görerek yaşamını sürdürmesi bağımsızlıktan çok uzaktır. Her Türk çocuğu bağımsızlık bilinciyle yetiştirilmelidir. Fazıl Hüsnü Dağlarca da bunu hedef olarak şiirlerinde bu değere yer vermiş ve önemini kavratmaya çalışmıştır. Özellikle *Okulumuz 2'deki* adlı şiir kitabında bu değere yer vermiştir. Diğer şiir kitaplarında pek rastlanmamıştır. *Okulumuz 2'deki* kitabında Atatürk ve Türk Milletinin bağımsızlık uğruna verdikleri çabalar, bağımsızlık için ölümü göze alıp canını veren şehitlerimiz, Atatürk'ün bağımsızlık için hiç umutsuzluğa düşmemesi, bağımsızlık uğruna verdikleri üstün gayretler gibi birçok konuyu şiirlerinde işlemiştir. Burada yazarın bağımsızlık değerinin ne derece önemli olduğunu, bağımsızlık uğruna dökülen kanlar ve verilen çabaları göstererek vermeye çalışmıştır. Şiiri okuyan çocuklarında bu durumları görüp bağımsızlığın ne derece önemli olduğunu anlamalarını açık bir şekilde vermiş ve şiiri okuyan çocukların bu değeri içselleştirmesini amaçlamıştır.

Barış değeri şiir kitaplarında ana değer olarak işlenmemiş olsa da, incelenen yedi şiir kitabında toplamda 4 adet şiirde değere rastlanmıştır. Şiir kitaplarının dört tanesinde değere rastlanırken; İlkokul 1'deki, Yazıları Seven Ayı ve Balina ile Mandalina şiir kitaplarında değere rastlanmamıştır. Burada Fazıl Hüsnü Dağlarca da bu değeri şiirlerinde işleyerek sorumluluğunu yerine getirmeye çalışmıştır diyebiliriz. Eleştiri olarak baktığımızda, bu değer günümüzde daha bir önemli olduğu için değere daha fazla yer vermesi yerinde olabilirdi. Barış değerine rastlanan şiirlerine

baktığımızda; Dünya barışına önemle vurgu yaptığı, Dünyada barışın özlemini çektiği “Anneler Masalı” şiiri karşımıza çıkmaktadır. *Okulumuz 2’deki* şiir kitabında ise Atatürk’ün barıştan yana tavrını biraz kapalı olarak okuyuculara vererek, Atatürk’ü örnek almalarını hedeflediği düşünülmektedir. Diğer şiirlerinde de tüm çocukların barış içerisinde yaşaması gibi örneklere yer vererek şiiri okuyanlara barıştan yana tavır almalarını öğretmek amaçlanmıştır.

Cesaret değeri incelenen yedi adet şiir kitabında, toplamda 19 şiirde rastlanmıştır. Bu değere incelenen tüm şiir kitaplarında rastlanmıştır. Fazıl Hüsni Dağlarca da çocuklara yönelik yazmış olduğu şiirlerinde bu değeri bilincinde olup, şiiri okuyan çocuklara açık ya da örtük biçimde bu değeri kazandırmaya çalışmıştır. İncelenen şiirlere baktığımızda *Okulumuz 2’deki* şiir kitabında genele olarak Mustafa Kemal Atatürk’ün cesareti örnek gösterilerek, şiiri okuyan çocuklarında O’nu örnek alması sağlanmak istenmiştir. Bağımsızlık uğruna, Atatürk’ün göstermiş olduğu cesurluklara değinilmiştir. Vatan, millet söz konusu olduğunda ölümü göze alarak, savaşma cesareti gösterdiği işlenerek cesaret değeri aşılacak istenmiştir. *Yazıları Seven Ayı* kitabında Ayı’nın göstermiş olduğu cesaret örneklerine açık ve örtük biçimde değinmiştir. Burada şiiri okuyanlara örtük biçimde cesaret aşılacak istenmiştir. *Kuş Ayak* kitabında da karanlık korkusu, ölüm korkusu gibi durumlara değinerek, aslında korkacak bir şey olmadığını düşündürmek istemiştir. Yazar bazen bir şeyi anlatmak ve öğretmek için zıt durumlardan faydalanmıştır. Korkaklığı göstererek aslında cesareti aşılacak istemiştir. Bazı çıkarımları çocuklara bırakmış, onların çıkarmasını istemiştir. Gösterme Parmağı, İlkokul 2’deki, Balina ile Mandalina ve Başparmak kitabında da az da olsa çeşitli cesaret örneklerine değinerek, şiiri okuyan çocuklara cesareti aşılacak istemiştir.

Çalışkanlık değeri de yazarın şiirlerinde ana değer olarak ortaya çıkmamıştır. İncelenen şiir kitaplarının sadece *Başparmak* adlı şiiri kitabında değere rastlanmamıştır. Toplamda şiir kitaplarında değere 25 adet şiirde rastlanmıştır. *Okulumuz 2’deki* şiir kitabı ise değeri en çok işlediği kitabı olarak ortaya çıkmıştır. Fazıl Hüsni Dağlarca da bu değerinin önemini farkında olmuş ve çocuklara yönelik

yazmış olduğu şiirlerinde çalışkanlık değerine de özellikle yer vermiştir. Çocuklara yönelik şiirleri incelendiğinde, öğrenci çalışkanlığına çokça değinmiştir. Türk milletine ve ülkesine yaptıkları ile en büyük örnek teşkil eden Mustafa Kemal Atatürk'ü *Okulumuz 2'deki* kitabında özellikle işleyerek, Atatürk'ün çalışkanlık yönünü gösterip şiiri okuyanlarında örnek almasını amaçlamıştır. Önemli şahısları şiirlerinde işleyerek, o şahsiyetlerin olumlu özelliklerini şiiri okuyanlara gösterip değer aktarma yoluna gittiği görülmüştür. Bazı şiirlerinde çocukların okul başarısı için çalışmaları gerektiğine vurgu yapmıştır. *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında da çalışkanlık değerine önem verdiği ve şiirlerinde bu değere yer verdiği görülmüştür. Bu kitabında da öğrenci çalışkanlığına bazen açık bir şekilde değinmiş, bazen de hayvanların çalışkanlığını okuyuculara göstererek örtük biçimde çalışkanlık değerini aktarmaya çalışmıştır. Yazarın bu şiirlerinde de görüldüğü gibi ülkenin gelişmesi için çalışkan bireylere ihtiyaç olduğu bilincinden hareketle, bu değerinin önemini ve değeri okuyuculara aktarma düşüncesinde olduğu anlaşılmıştır.

Dayanışma değerine incelenen şiirlerinde toplamda 11 şiirde rastlanmıştır. İlkokul 1'deki şiir kitabı haricinde tüm kitaplarında değeri işlediği görülmüştür. Değere en çok yer verdiği kitabı ise *Okulumuz 2'deki* kitabı olarak ortaya çıkmıştır. Fazıl Hüsnü Dağlarca da şiirlerinde dayanışma değerine yer vererek, toplumun bekası için çok gerekli olan dayanışma değerini çocuklara aktarmak istemiştir. Şiirlerinde açık ve örtük olarak çeşitli dayanışma örneklerine yer vererek, şiiri okuyan çocuklara bu değeri aktarmaya çalışmıştır. *Okulumuz 2'deki* şiir kitabında Atatürk ve Türk milletinin dayanışma içerisinde ülkesinin kurtuluşuna vesile olmasını işleyerek dayanışmanın önemini göstermiştir. Bazı şiirlerinde sınıf içi dayanışma örneklerine yer vermiştir. *Balina ile Mandalina* şiir kitabında, kitabın kahramanları Balina ve Mandalina arasındaki dayanışma örneklerine yer vererek, biraz örtük olarak dayanışma değerini şiiri okuyan çocuklara aktarmaya çalışmıştır. Bazı şiirlerinde hayvanlar arasındaki dayanışma, bazılarında ülke dayanışması, çocuklar arasındaki dayanışma gibi örnekleri işlediği görülmüştür. Baktığımızda dayanışma değerinin önemini kavratmak ve dayanışma değerini çocuklara aşlamak için çeşitli dayanışma örneklerini şiirlerinde işlemiştir. Toplumumuz için çok büyük

öneme sahip dayanışma ruhunu aşılama düşüncesi ile şiirlerinde yer vermeye çalıştığı sonucuna varılmıştır.

Doğruluk- Dürüstlük değerini yazar şiirlerinde ana değer olarak işlemese de incelenen yedi şiir kitabının tamamında değerın iletilerine rastlanmıştır. İncelenen şiirlerin 21 tanesinde bu değerin iletileri görülmüştür. Kitapları içerisinde en çok *Balina ile Mandalina* adlı kitabında değere rastlanmıştır. Şiir kitaplarında bu denli değere yer vermesi değeri önemini gördüğünü ve yer verme gayretinde olduğu sonucunu çıkartmamızı sağlamaktadır. Kitaplarından çıkardığımız sonuçlardan bir tanesi de toplumun temel taşlarından birisi olan dürüstlük konusunda yazarın çeşitli örnekler ve durumları göstererek okuyuculara değeri aşlamaya çalıştığı görülmektedir. Şiirlerinde verdiği örneklerle okuyuculara bazen örtük bazen açık olarak doğruluk ve dürüstlüğün önemini göstermeye çalışmıştır. Bazı şiirlerinde doğru davranmayan şahısları göstererek, doğruluğu anlatmak için zıddı durumdan yararlanma yoluna gittiği görülmüştür. Yazarın şiirlerini incelediğimizde bu değerin öneminin farkında olduğu, toplumun geleceği olan çocuklara bu değeri aşılama, okuyucuların değeri içselleştirmesi amacıyla olduğu sonucu çıkarılmıştır.

Dostluk- Arkadaşlık değeri de yazarın şiirlerinde iletilere yer verdiği bir değer olarak görülmüştür. *Yazıları Seven Ayı* ve *İlkokul 1'deki* şiir kitapları hariç diğer kitaplarında toplam 15 adet şiirde değere rastlanmıştır. Değer en fazla yer verdiği kitabı *Balina ile Mandalina* olarak ortaya çıkmıştır. *Gösterme Parmağı* şiir kitabında çocuklar arasındaki arkadaşlık, ülke arkadaşlığı ve doğadaki bazı varlıklar arasındaki arkadaşlık örnek gösterilerek, çocukların bu arkadaşlığı örnek almaları amaçlanmıştır. *Kuş Ayak* adlı şiir kitabında ise okul arkadaşlığı, hayvanlar arasındaki arkadaşlık, çocukluk arkadaşlığı gibi konulara değinerek arkadaşlık değerini işlemiştir. En çok da *Balina ve Mandalina* şiir kitabında Balina ve Mandalina arasındaki arkadaşlık işlenerek, çocukların arkadaşlık değerinin önemini anlamaları amaçlanmıştır. Fazıl Hüsnü Dağlarca arkadaşlık değerini çeşitli şekillerde işleyerek, şiiri okuyan çocukların arkadaşlık değerini çeşitli şekillerde görüp örnek almalarını sağlamak hedeflenmiştir. Yazarın arkadaşlık değerine yeterince önem verdiği, her

türden arkadaşlığı işleyerek, arkadaşlık değerini şiiri okuyan çocuklarda içselleştirmeye çalıştığı görülmektedir.

Duyarlılık değeri yazarın şiir kitaplarında ana değer olmadığı görülmüştür. İncelenen yedi adet şiiri kitabında toplam 31 şiirde değerlerin iletilerine rastlanmıştır. İncelenen tüm şiir kitaplarında değer işlenmiştir. Değerin en fazla işlendiği kitap ise *Okulumuz 2'deki* kitabı olarak görülmüştür. Fazıl Hüsnü Dağlarca da duyarlılık değerini şiirlerinde birçok kez işlemiştir. Bunlardan bazıları toplumsal sorunlara karşı, Atatürk'e ve yaptıklarına karşı, bağımsızlık ve özgürlüğe karşı, hayvanlara karşı, çevreye karşı, okula ve kurallara karşı duyarlılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Fazıl Hüsnü Dağlarca şiirlerinde şiirsellikten yararlanarak bilinçli, duyarlı, sorumluluk sahibi bireyler yetişmesi için bu değere yeterince yer vermiştir. *Okulumuz 2'deki* şiir kitabında vatanseverlik, Atatürk'e layık olma, özgürlük ve bağımsızlık konusunda duyarlılık oluşturmaya çalışmıştır. Özgürlük ve bağımsızlık uğruna verilen mücadeleleri göstererek, bunun önemine ve değerine vurgu yapılarak bu konuda hassasiyet gösterilmesini istediği görülmektedir. *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında ise dünyanın bazı ülkelerinde yaşanan açlık ve susuzluğa dikkat çekilerek bu konuda duyarlılık oluşturmak istemiştir. *Yazıları Seven Ayı* şiir kitabında hayvan hakları konusunda duyarlılık oluşturmak istendiği görülmüştür. Hayvanların doğal yaşam alanlarında özgürce yaşama haklarının olduğuna değinilmiş. Hayvanlara işkence yapma, onları öldürme gibi olumsuz durumlara değinerek, hayvanların yaşamına saygı gösterme duyarlılığı aşılama istemiştir. *Balina ile Mandalina, Başparmak, İlkokul 1'deki, Kuş Ayak* adlı şiir kitaplarında da duyarlılık değerine rastlanmıştır. Dürüstlük, barış gibi konularda duyarlılık oluşturulmaya çalışılmıştır. *İlkokul 1'deki* şiir kitabında ise okuma, okul kurallarına uyma ve kitaplar konusunda farkındalık oluşturmak istenmiş. Genel olarak baktığımızda toplumsal konular, vatanseverlik sorumluluğu gibi konularda duyarlılık işlenmiştir. Böylece daha bilinçli, sorumluluk sahibi, duyarlı bireyler oluşturma gayretine girmiştir.

Fedakârlık değerini yazar incelenen yedi adet şiir kitabından İlkokul 1'deki hariç tüm kitaplarında işlediği görülmüştür. Değere toplamda 18 adet şiirde rastlanmıştır. Kitapların içerisinde en çok *Okulumuz 2'deki* kitabında değere rastlanmıştır. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın incelenen şiirlerine baktığımız zaman bu değer farkında ve bilincinde olarak, değere yeterince önem verip, şiirlerinde özellikle işlediği görülmüştür. Çeşitli şekillerde fedakârlık değerini işleyerek, şiiri okuyan çocukların bu değeri içselleştirmesi amaçlanmıştır. Türk toplumunun en büyük fedakârlık örneğini gösterdiği Kurtuluş Savaşı yıllarına ve olaylarına *Okulumuz 2'deki* şiir kitabında yer vererek bu değer önemi göstermiştir. Milli Mücadele döneminde Mustafa Kemal Atatürk ve aziz Türk Milletinin göstermiş olduğu fedakârlıklara özellikle değinerek, çocukların bu bilinçte yetişmesini amaçlamıştır. Bazı şiirlerinde hayvanların gösterdiği fedakârlık örneklerine değinerek, biraz örtük olarak şiiri okuyanlara fedakârlık değerini göstermek istemiştir. *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında buna özellikle rastlanmaktadır. *Yazıları Seven Ayı* şiir kitabında ise anne fedakârlığına değinerek, annelerin ne kadar fedakâr olduğunu şiiri okuyan çocuklara göstermektedir. *Gösterme Parmağı* adlı şiir kitabında ise özellikle kuraklık yüzünden açlık ve susuzlukla mücadele eden bir ülkeyi göstererek, insanların bencil davranıp fedakârlık göstermemesine biraz sitemkâr bir şekilde yaklaşmıştır. *Başparmak* adlı şiir kitabında ise çobanın sürülerine olan sevgisini ve onlara gösterdiği fedakârlığı işleyerek çocuklara farklı yoldan fedakârlık değerini aşılmayı amaçlamıştır.

Hoşgörü değerinin yazarın incelenen yedi kitabında toplam 8 şiirde işlendiği görülmüştür. Değere en çok rastlanan kitabını *Başparmak* adlı kitap olmuştur. Değere *Okulumuz 2'deki* ve İlkokul 1'deki kitaplarında rastlanmamıştır. Fazıl Hüsnü Dağlarca da bu sorumluluğu kendisinde görüp, şiirlerinde bu değere önem verip işlemeye çalışmıştır. Şiirlerinde farklılıklara, kusurlara, davranışlara, dünya çocuklarına, öğretmene hoşgörü gibi konuları işlemeye çalışmıştır. *Okulumuz 2'deki* şiir kitabında hoşgörü değerine rastlanmamıştır. *Başparmak* adlı şiir kitabında farklılıklara saygı, dünya çocuklarına saygı ve öğretmene saygı konusunu işlemiştir. Bir insan; hangi dinden, milletten, renkten, coğrafyadan, dilden, düşünceden ve

anlayıştan olursa olsun öncelikle insan olduğunun algılanması gerekir. Bu farklılık bir ayrışma sebebi olmamalı, farklılıklar bir kazanç olarak görülmelidir. Yazar bu kitabında buna değinmeye çalışmıştır. *Balina ile Mandalina* adlı şiir kitabında, Mandalina'nın Balina'ya hoşgörü ile yaklaşmış; şiiri okuyanlara da bu durumu örnek alıp hoşgörülü olmayı öğretmek istemiştir. *Gösterme Parmağı*, *Yazıları Seven Ayı*, *Kuş Ayak* adlı şiir kitaplarında da farklılıklara saygı durumunu işlemeye gayret ederek, şiiri okuyan çocuklara hoşgörü değerini aşlamaya çalışmıştır.

Kanaatkârlık değerine incelenen şiirlerinde fazla rastlanmamıştır. İncelenen yedi adet şiir kitabında toplam 4 iletiye rastlanmıştır. Değere *Gösterme Parmağı*, *Yazıları Seven Ayı*, *Balina ile Mandalina* şiir kitaplarında rastlanırken, diğer dört kitapta iletiye rastlanmamıştır. Kitapların içerisinde en çok *Balina ile Mandalina* adlı kitabında işlediği görülmüştür. Günümüzdeki açgözlülük ve doyumsuzluğu düşününce daha kanaatkâr insanların yetişmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Bu yüzdendir ki bu değer geleceğimizin mimarı çocuklara aşılması gerekmektedir. Burada Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirleri incelendiğinde kanaatkârlık değerine rastlanmakla birlikte, değer çok fazla işlenmediği de görülmüştür. Burada biraz açık biraz örtük olarak şiiri okuyan çocuklara, elindeki ile yetinmeyi bilme, az ya da çok rızka şükür edebilmeyi, açgözlülüğten uzak kanaatkâr olabilmeyi öğretmek ve aşılacak amaçlanmıştır. Günümüz çocukları kanaatkârsızlık ve açgözlülükleri ile karşımıza çıkmaktadır. Açgözlülük, şükür bilmezlik hat safhada; elindeki ile yetinme, elindekinin kıymetini bilme gibi davranışlar ise günümüz çocuklarında yok denecek kadar azdır. Bu yüzdendir ki günümüzde bu değer önemi kat kat artmıştır. Fazıl Hüsnü Dağlarca da bunu bilerek az da olsa bu değere yer vermiştir.

Misafirperverlik değeri şiir kitaplarında ana değer olarak çıkmamıştır. İncelenen yedi adet şiir kitabında toplam 6 şiirde değere rastlanmıştır. Değerin en çok işlendiği kitap *Kuş Ayak* olmakla beraber, *Okulumuz 2'deki* ve *İlkokul 1'deki* kitaplarında değere rastlanmamıştır. Misafirperverlik Türk Kültüründe çok önemli bir yere sahiptir. Misafire Türkler ayrı bir değer ve önem verir. Misafir kapıda karşılanır, hali hatırı sorulur, ikramlarda bulunulur, büyük ise eli öpülür, gitmek istediğinde kalması için teklifte bulunulur, giderken kapıya kadar uğurlanır. Misafire

ayrı bir değer ve önem verilir. Bu kadar değerli ve önemli olan bu değeri gelecek nesillere aktarmak çok önem kazanmıştır. Fazıl Hüsnü Dağlarca da bu sorumlulukla bazı şiirlerinde bu değeri işlemiştir. Şiir kitaplarına baktığımızda bazı şiirlerinde açık, bazı şiirlerinde de örtük olarak bu değere yer vermeye çalışmıştır. Türk kültürü için ayrı bir yeri ve önemi olan misafirperverlik değerine daha fazla yer vermesi, şiiri okuyan çocuklara bu değeri daha çok işlemesi yerinde olurdu. Baktığımızda değeri çok fazla işlemediği ortaya çıkmıştır.

Nazik Olma-Nezaket değeri, yazarın incelenen kitaplarının Yazıları Seven Ayı haricindeki kitaplarının hepsinde işlenmiştir. İncelenen yedi kitapta toplam 13 adet değer in iletilerine rastlanmıştır. Değer in en çok işlendiği kitap *Balina ile Mandalina* olarak görülmüştür. Nezaket, başkalarına karşı incelikli ve saygılı davranma, incelik, naziklik olarak tanımlamaktadır. Fazıl Hüsnü Dağlarca da bu değer in öneminin bilincinde olarak şiirlerinde açık ve örtük olarak, şiiri okuyan çocuklara aktarmaya çalışmıştır. Okulumuz 2'deki kitabında, ülkemiz ve milletimiz için önemli bir yere sahip olan Mustafa Kemal'e nezaketli davranma durumlarını göstermiştir. Balina ile Mandalina eserinde bu iki kahraman arasında geçen olaylarda nezaket değerine yer vermiştir. Diğer kitaplarında da çocuklar arasındaki nezaket, çocukların anne babaya gösterdiği nezaket örneklerini şiiri okuyan çocuklara göstererek, şiirsellikten yararlanarak değeri aşılama ya çalışmıştır. Şiirlerde direkt nezaketli olmayı anlatmak yerine, kahramanların gösterdiği nezaketi şiiri okuyanlara örnek göstererek örtük olarak değeri aktarmaya çalışmıştır.

Sabır değeri, yazarın incelenen yedi adet şiir kitabında toplam 5 şiirde rastlanmıştır. Değere en çok *Yazıları Seven Ayı* şiir kitabında rastlanırken; *İlkokul 1'deki*, *Başparmak*, *Gösterme Parmağı* adlı kitaplarında ise değer in iletilerine rastlanmamıştır. Fazıl Hüsnü Dağlarca sabır değerini, incelediğimiz bazı şiirlerinde işlenmemiş olması değer in yeterince şiiri okuyanlara aktarılamadığını göstermektedir. *Okulumuz 2'deki*, *Kuş Ayak*, *Balina ile Mandalina*, *Yazıları Seven Ayı* kitaplarında sabırlı olma değeri çok açık olmasa da yer almıştır. Yazarın kitaplarını incelediğimizde, değeri yansıtma oranının yetersiz olduğu görülmektedir.

Şiiri okuyan çocukların bu değeri içselleştirmesi için daha fazla işlenmesi gerekmektedir. *Okulumuz 2'deki* şiir kitabında Atatürk'ün sabrını örnek göstererek şiiri okuyan çocuklara bu değeri aktarmaya çalışmıştır. *Kuş Ayak* adlı kitabında ise sabırlı olmayı açık olarak işlemiş, sabırlı olmanın sonucunun güzel olduğunu göstermiştir. Bu şekilde değeri şiiri okuyan çocuklara bazı şiirlerinde örtük, bazılarında açık olarak göstererek, okuyucuların değeri içselleştirmesi amaçlanmıştır.

Saygı değeri yazarın şiirlerinde en çok rastlanan ikinci değer olarak karşımıza çıkmıştır. İncelenen toplam yedi şiir kitabında 43 şiirde değerle ilgili iletiye rastlanmıştır. Bu değere tüm kitaplarında rastlanmıştır. Değeri en çok işlediği kitap ise *Yazıları Seven Ayı*'dır. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirlerinde saygı değerini insanların dili, ırkı, cinsiyeti ne olursa olsun, ayırmadan farklılıklarını kabul etmek olarak görüp işlenmiştir. Saygının insanlar arasındaki olumsuzlukları olumluya çeviren bir bağ, insanlar arasında en güzel iletişim yolu olarak çocuklara işlemeye çalışmıştır. Şiirlerinde saygı değerine mümkün oldukça yer vermiştir. Saygı uygulamada karşımıza insana, anneye, doğaya, haklara, emeğe, kendine, engellilere, hayvanlara ve düşünceye saygı olarak değişik şekillerde kendini gösterir. İyi bir insan olabilmenin gerekliliklerinden birisi de saygılı insan olabilmektir. Değerler eğitiminde de öğrencilerde olması gereken en önemli değerlerden birisi de saygıdır. Saygı zamanla ve mekânla sınırlı değildir. Her yerde ve her zaman gösterilmesi gereken bir değerdir. Bu değerın çocuklara aşılması o yüzden de çok önemli görülmüş ve yazar şiirsellikten yararlanarak değeri aktarmaya çalışmıştır.

Sevgi değeri yazarın tüm kitaplarında ana değer olarak karşımıza çıkmıştır. İncelenen tüm kitaplarında en çok sevgi değerine rastlanmıştır. İncelenen yedi kitabın hepsinde değer ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir. Kitaplarda toplam 141 ileti ile en çok işlenen değer olmuştur. *Balina* ile *Mandalina* adlı kitabı değerın en çok işlendiği kitap olarak görülmüştür. Sonuç olarak sevgi değerinin yazarın şiirlerinde en fazla yer alan değer olduğu tespit edilmiştir. Hayatı verimli bir şekilde yaşamak için öncelikle yaşamayı ve insanları sevmek gerektiği vurgulanmıştır. Şiirlerinde insan sevgisinden, hayvan sevgisine, doğa sevgisinden çocuk sevgisine, Atatürk

sevgisinden anne baba sevgisine kadar sevginin birçok türüne değinilmiştir. Her biri farklı da olsa aslında sevginin bir bütün olduğu ifade edilerek bu değer temiz, insanları birbirine ve hayata bağlayan özel bir duygu olduğu vurgulanmıştır. İnsanı insan yapan temel değerlerden biri olan sevgi hayata olan inancı artıran, zorluklara göğüs gelebilmeyi kolaylaştıran, son derece güçlü bir duygudur. Birbirine karşı sevgi duyan insanlardan oluşan bir toplum her bakımdan güçlüdür. Çünkü sevgi içerisinde saygı, hoşgörü, yardımseverlik, dayanışma, misafirperverlik gibi birçok değeri barındırarak görünmeyen bir bağla insanları birbirine bağlar. Sevgisizlik ise beraberinde acımasızlığı, umutsuzluğu, savaşı, bencilliği getirir. Kimseyi sevmeyen ya da kimse tarafından sevilmeyen insanlar hayatları boyunca yalnız kalır ve gerçek mutluluğu asla yaşayamaz. Yazar da bu durumları bilerek çocuklara yönelik yazmış olduğu şiirlerinde en çok bu değere yer vermiş. Sevgiyi içselleştirmelerini, artırmalarını amaçlamıştır.

Sorumluluk değeri de yazarın şiirlerinde en çok işlediği değerlerden birisi olarak görülmüştür. İncelenen yedi şiir kitabının tamamında sorumluluk değerine rastlanmış, toplamda şiirlerde 43 şiirde değer işlenmiştir. Sorumluluk değerine en çok *Okulumuz 2'deki şiir* kitabında rastlanmıştır. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuklara yönelik yazmış olduğu şiirlerinde sorumluluk değerine sıkça yer verilmiştir. Genellikle öğretmen sorumlulukları, öğrenci sorumlulukları, anne-baba sorumlulukları, insan olarak sorumluluklar, hayvanlara karşı sorumluluklar gibi sorumluluklara yer verilmiştir. Genellikle öğrencilerin öğrenci olarak görev ve sorumluluklarına yer vermiştir. *Okulumuz 2'deki* kitabındaki şiirlerde Atatürk'e karşı sorumluluklardan ve öğrenci sorumluluklarından bahsetmiştir. Bu şekilde şiiri okuyan çocukların şiirdeki çocukları örnek alması istenmiştir. Atatürk'e layık birer çocuk olabilmek için yapılması gerekenlere ve sorumluluklara değinilmiştir. Yazıları *Seven Ayı şiir* kitabında hayvanlara karşı sorumluluklara yer verilerek şiiri okuyan çocuklara değer aktarılmaya çalışılmıştır. *İlkokul 1'deki* kitabında öğrencilerin sorumluluk bilinci içerisinde olması gerektiği, öğrenci olarak nelere dikkat etmesi gerektiği sıkça üzerinde durulan konu olmuştur. Öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirmeleri için öğretmenin çoğu şiirde uyarıda bulunduğu görülmektedir. Bu şekilde

şiiirlerde çeşitli şekillerde sorumluluklar işlenerek, şiiiri okuyan çocuklara sorumluluk bilinci aşılamaak istenmiştir.

Temizlik değeri yazarın şiiirlerinde en az rastlanan değeri olarak karşımıza çıkmıştır. İncelenen yedi şiiir kitabının sadece bir tanesinde iletiye rastlanmıştır. *Başparmak* adlı şiiir kitabında değeri rastlanmış, diğeri kitaplarda değeri işlenmediği görülmüştür. Yazarın temizlik değeri şiiirlerinde pek yer vermediği, şiiirlerinin bu değeri yansıma açısından yetersiz olduğu görülmüştür. Sadece *Başparmak* adlı şiiir kitabında öğrenci temizliğini ileti olarak vererek temizliğin önemini ortaya koyarak, değeri aktarmaya çalışmıştır.

Vatanseverlik değeri yazar şiiirlerinde ana değeri olarak işleme de şiiirlerinde 12 tane değeri ilgili iletiye rastlanmıştır. Değeri en çok *Okulumuz 2'deki* şiiir kitabında rastlanırken, İlkokul 1'deki, *Kuş Ayak*, *Yazıları Seven Ayı* kitabında ise değeri rastlanmamıştır. Sonuç olarak baktığımızda Fazıl Hüsnü Dağlarca vatanseverlik değeri önemsemiş ve şiiirlerinde işlemiştir. Özellikle *Okulumuz 2'deki* şiiir kitabında Mustafa Kemal Atatürk'ün vatanseverliğini, bayrak sevgisi üzerinden vatanseverliği, Türk Gençinin vatanseverliği gibi konuları özellikle işlemiştir. Burada topluma örnek olan, toplumumuz için çok ayrı bir yeri ve değeri olan Atatürk'ün vatanseverliğinden yola çıkarak şiiiri okuyanların örnek almasını istemiştir. Atatürk'ün vatanseverliği, Türk toplumunun üstün gücüne dayanıyordu. Ona göre, Türk ulusunun karakteri yüksekti. Yazar bu kitabında özellikle bu durumları şiiiri okuyanlara göstererek, okuyucularda vatanseverlik değeri oluşturmak istemiştir. Atatürk ülkemizin Kurtuluş Savaşı sürecinde ve yeni Türk devleti kurulduktan sonraki süreçte ülkesi için yaptıkları düşünüldüğünde vatanına ne kadar sevdalı olduğu görülmektedir. Böylesine bir lidere sahip ülkedeki çocuklar da, liderini örnek alarak vatansever olacaktır. Günümüzde bu değeri daha da ayrı bir önem kazanmıştır. Dünya üzerinde birçok ülkede savaşlar olmakta, vatanları tehlikeye girmektedir. Böylesine bir dönemde vatansever bireylere daha da çok ihtiyaç doğmaktadır. Bu bilinçle yazar değeri işlemiş ve şiiiri okuyan çocuklara bu değeri aşılamaaya çalışmıştır.

Yardımsızlık değerine yazarın incelenen tüm şiirlerinde rastlanmıştır. Yedi adet şiir kitabında toplam 14 adet iletiye rastlanmıştır. Değerin en çok işlendiği kitap Kuş Ayak olarak görülmüştür. İnsanların birbirlerine muhtaç olmaları, aralarındaki yardımlaşmaları zorunluluğunu ortaya çıkarır. Yardımlaşma toplum halinde yaşamın sonucudur. Bu yüzdendir ki yardımlaşma değerini özümsemiş ve bu değeri içselleştirmiş insanlara ihtiyaç vardır. Bunu da çocukluktan başlayarak aşılacak gerekmektedir. Fazıl Hüsnü Dağlarca da bunu şiirsellikle yapmaya çalışmıştır. Burada bazen açık olarak bazen de örtük biçimde yardımlaşma değerini çocuklara göstermeye ve onlara aşılmaya çalışmıştır. Bazı şiirlerinde hayvanlar arasındaki yardımlaşmayı örnek gösterip, şiiri okuyan çocukların çıkarımda bulunmasını istemiş. Bazı şiirlerinde direkt olarak insanlar arasındaki yardımlaşmayı gösterip, şiiri okuyan çocukların onları örnek almasını istemiş. Bazı şiirlerinde de sadece insanlar arasındaki yardımlaşma yerine insanların hayvanlara yardımı, doğadaki varlıkların insanlara yardımı gibi konulara da değinerek yardımlaşma değerini çeşitli yönleri ile göstermiştir. Buradan şiiri okuyan çocuklara bu değerın önemini gösterip, yardımlaşmanın toplum halinde yaşamın bir gereği olduğu düşüncesini aşılacak ve bu değere sahip bireyler olmasını sağlamak hedeflenmiştir.

3. İncelenen yedi kitap içerisinde değerleri yansıtmaya, değerlerle ilgili iletileri verme açısından *Okulumuz 2'deki* şiir kitabının önemli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu kitabı incelediğimizde; *Aile Birliğine Önen Verme, Hoşgörü, Kanaatkârlık, Misafirperverlik ve Temizlik* değeri dışında tüm değerlere yer verildiği sonucu çıkmıştır. Buradan hareketle *Okulumuz 2'deki* kitabın değerler eğitiminde kullanılmasının faydalı olacağı görülmüştür. *Okulumuz 2'deki* kitabında yazar özellikle; *Sorumluluk, Sevgi, Bağımsızlık ve Duyarlılık* değerlerini ülkemiz ve milletimiz için büyük öneme sahip Mustafa Kemal Atatürk'ü şiirlerinde işleyerek şiiri okuyan çocuklara kazandırmaya çalışmıştır. Topluma örnek olmuş, toplum için büyük öneme sahip kişileri şiirlerde işleyerek, onların yaptıklarını okuyucuya örnek göstererek değer aktarmaya çalıştığı görülmektedir. Yazar bu kitapta özellikle bağımsızlık, sorumluluk, Atatürk sevgisi gibi değerleri önemle işlemiştir. Kitaptaki

şiiirlerin değerlerle ilgili iletilerine baktığımızda, şiiirlerin değerleri yansıtırma oranının iyi olduğu ve değerler eğitiminde kullanılması faydalı olacağı sonucu çıkmaktadır. Değerleri şiiirle aktarma yoluna gidildiğinde, yazarın bu kitaptaki şiiirlerinin değerleri aktarmada önemli sonuçlar alabileceği görölmektedir.

İncelenen kitaplar içerisinde değer iletilerine en fazla ikinci sırada rastlanan kitap ise *Balina ile Mandalina* olmuştur. Bu kitapta; *Bağımsızlık*, *Barış*, *Temizlik* değeri dışında tüm değerlerin iletilerine rastlanmıştır. Kitapta yazar *Balina ile Mandalina* kahramanları arasında geçen olayları şiiirsellikten yararlanarak ve şiiirler arasında bir bütönlük, bağ kurarak yazmıştır. Şiiir aracılığı ile değerleri, şiiiri okuyan çocuklara bazen direkt bazen de sezdirerek vermeye çalışmıştır. Kitapta en çok işlenen değer ise sevgi olduğu görölmüştür. Özelde ise hayvanlara ve doğaya karşı sevgi işlendiği görölmüştür. Şiiiri okuyan çocukların şiiirde verilen değerleri bazen açık bir şekilde direkt olarak aldığı, bazen de çıkarımında bulunarak ulaşabilecekleri değer iletileri bulunduğu görölmüştür. Değerler eğitimi açısından baktığımızda, genel olarak değerlerin çoğunu yansıttığı, değer aktarımında faydalı olabileceği, değer eğitiminde şiiir kitapları içerisinde kullanılabileceği sonucu çıkarılmıştır. Değerler eğitimi açısından içerisinde şiiirlerin önemli olduğu sonucuna da ulaşılmıştır.

İncelenen kitaplar içerisinde değer iletilerine rastlanma sayısı bakımından üçüncü sırada gelen, değer yansıtırma ve değer iletileri bakımından önemli olan diğer bir kitap ise *Kuş Ayak* olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazarın bu kitabında; *Aile Birliğine Önem Verme*, *Bağımsızlık*, *Kanaatkârlık*, *Temizlik* ve *Vatanseverlik* değerleri dışında tüm değerlerin iletilerine rastlanmıştır. Yine bu kitapta da ana değer olarak sevgi değeri karşımıza çıkmıştır. En çok *sevgi* değerine rastlanmıştır. Yazarın bu kitabında özelde ise; doğa sevgisi, aile sevgisi, arkadaş sevgisi ve hayvan sevgisi iletilerine rastlanmıştır. Buradan sonuç olarak sevgi değerine bu kadar yer vermesi bakımından, kitaptaki şiiirlerin bu değeri iyi yansıttığı ve çocukların değeri kazanmasında önemli katkı sağlayacağı söylenebilir. Yazarın bu kitabı içerisinde iki kitap bir arada bulunmaktadır. Bunlardan birincisi *Boyalı Ses*, ikincisi ise *Açıl Susam Açıl*'dir. *Açıl Susam Açıl* kitabı yazarın çocuklara yönelik şiiir yazdığı ilk kitabıdır. Kitabın tamamı incelendiğinde değerlerin geneline yer verdiği, değerleri aktarma bakımından önemli şiiirleri olduğu sonucu çıkarılabilir. Şiiirde bazı değerler isimleri ile açık olarak

verilerek şiiri okuyanlara aktarılmaya çalışılmıştır. Bazı değerler ise şiirin içerisinde kapalı olarak verilmiş, şiiri okuyan çocukların çıkarımında bulunması beklenmiştir. Şiirde kahramanların yaşadığı olaylardan, yansıttığı değerlerden hareketle şiiri okuyan çocuklarında değeri kazanması amaçlanmıştır. Bazı şiirde değerler açık olarak işlenmiş, bazı şiirlerde değerler örtük olarak verilmiştir. Şiiri okuyan çocukların şiirdeki kahramanları örnek alması beklenerek, bazı şiirlerde çıkarım yapmaları istenerek, değeri içselleştirmeleri beklenmiştir. Genel sonuç olarak; kitaptaki şiirlerin değerleri yansıtma oranının iyi olduğu, çoğu değere şiirlerde yer verildiği, değerler eğitimi açısından önemli bir eser olduğu çıkarılmıştır. Değerler eğitiminde kullanılabilecek düzeyde şiirleri içerisinde barındırdığı görülmüştür.

İncelenen diğer bir kitap *Yazıları Seven Ayı*'nın değerlerin iletileri yansıtma oranı olarak önemli olduğu görülmüştür. İncelenen kitapları içerisinde değer iletilerine rastlanma açısından dördüncü olduğu sonucu çıkmıştır. Yazarın bu eserinde incelenen yirmi üç değerden sekiz tanesinin iletilerine rastlanmamıştır. Kitapta ana değer olarak yine sevgi değeri olarak karşımıza çıkmıştır. Kitapta Ayı kahramanının yazılarla ve ona olan sevgisi ile ilgili maceraları şiirsellikten yararlanarak işlenmiştir. Şiirler arasında bağlantı ve birbirine karşı yazıldığı görülmüştür. Burada Ayıcık üzerinden değerlere de bazen açık bazen örtük olarak yer verilmiştir. Şiiri okuyan çocukların da değerleri çıkarımında bulunarak kazanmaları amaçlanmıştır. Ayı'nın yaşadığı olaylarda bazı değerlerin iletilerine rastlanmıştır. Şiiri okuyan çocuklardan da bu değerleri kendilerinin yaşamlarına aktarmaları beklenmiştir. Genelde sevgi değeri, özelde ise doğa, hayvan ve aile sevgisi şiiri okuyan çocuklara aktarılamaya çalışılmıştır. Sevgi değerinden sonra da en çok saygı değerinin iletilerine rastlanmıştır. Kitabın sevgi ve saygı değerinin iletileri açısından oldukça önemli olduğu görülmüştür. Bazı değerlere hiç yer verilmemesi, tüm değerleri yansıtma açısından yetersiz olduğu sonucu da çıkmaktadır. Bazı değerleri yansıtması açısından önemli bazılarına yer vermemesi açısından yetersiz olduğu sonucu çıkarılmıştır. Bazı değerlerin aktarılmasında yazarın kitabındaki şiirlerin kullanılabileceği sonucu da çıkmaktadır.

Yazarın *Başparmak* adlı kitabının inceleme sonucunda değeri yansıtma bakımından, toplamda 48 değer iletilerine rastlandığı ve 5 değere hiç şiirlerinde

rastlanmadığı görülmüştür. İletilerine rastlanmayan değerler; Aile Birliğine Önem Verme, Çalışkanlık, Bağımsızlık, Kanaatkârlık, Sabır değerleridir. Bunlar dışında tüm değerlere yazarın kitabındaki şiirlerde rastlanmıştır. Kitabın değer iletileri sayısı bakımından az olsa da, değerlerin çoğuna yer vermesi bakımından önemli olduğu görülmüştür. Değer sayısı az olsa da çoğu değerın iletilisine rastlanmıştır. Kitapta ana değer yine sevgi değeri olarak karşımıza çıkmaktadır. İncelenen yedi kitapta temizlik değerine bir tane rastlanmıştır. O kitapta yazarın bu kitabıdır. Yazar bu kitabını uluslararası bir çocuk kongresinde tasarlamıştır. Kongredeki çocuk yazarlarını, çocukluk halleri ile düşünmüş. Yazarları kendi ülkelerinin coğrafyası, tarihi, başka özellikleri içinde düşünerek yazdığı şiirlerinde, değer iletilerinde bazen açık bazen olay örgüsü içerisinde verilmiştir. Şiiri okuyan çocuklarda değerleri şiirde görerek, bazen şiirdeki kahramanı örnek alması istenmiş, bazen de şiiri okuyanların çıkarımlarda bulunması beklenmiştir. Bu şekilde değerleri kazanması ve özümsemesi amaçlanmıştır. Farklı ülkelerin tarihi, coğrafyası gibi durumları işleyen yazar; bu şiirlerde değerleri bazen açık olarak şiiri okuyan çocuklara göstermiştir. Bazen de şiirlere değerleri açık olarak vermemiş, şiirsellikten yararlanarak değerlere örtük olarak değinmiştir. Sonuç olarak baktığımızda yazarın şiirlerinin değerleri yansıttığı, değerler eğitiminde şiirden yararlanma düşünüldüğünde bu şiirlerden faydalanılabileceği sonucu çıkarılmıştır. Şiirlerin değerler eğitiminde kullanılarak, şiiri okuyan çocuklara değerlerin aktarılabileceği görülmüştür.

Yazarın incelenen Gösterme Parmağı adlı şiir kitabının değerleri aktarmada önemi; diğer kitaplardan değer sayısı olarak az olsa da değerlerin çoğuna yer vermesi bakımından önemli olduğu görülmüştür. Kitapta bağımsızlık, temizlik ve sabır değeri dışında tüm değerlere yer verilmiştir. Kitapta, diğer kitaplarda olduğu gibi sevgi değeri ana değer olarak görülmüştür. En çok sevgi değerine rastlanmıştır. Genelde sevgi, özelde ise doğa sevgisine rastlanmıştır. Başparmak kitabında olduğu gibi bu kitabını da uluslararası çocuk kongresinde tasarlamıştır. Çocuk yazarlarını çocukluk halleri ile düşünmüş onları kendi ülkelerinin coğrafyası, tarihi ve başka özellikleri açısından düşünüp yazmıştır. Yazar burada bu şiirleri yazarken değerleri de şiirsellikten yararlanarak işlemiştir. Bazı şiirlerde değerlere açık olarak ismi ile de rastlanmıştır. Bazı şiirlerde de şiiri okuyan çocukların değerlere ulaşması

beklenmiştir. Bazen değerlerin zıddından yararlanarak yanlış olanı gösterip, doğru olanı özümseme amaçlanmıştır. Sonuç olarak baktığımızda kitaptaki şiirlerin değerler eğitimi açısından önemli olduğu görülmüştür. Üç değer dışında tüm değerlerin iletisine rastlanması son derece önemlidir. Değerlerin ileti sayısının az olması olumsuz bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Değerlerin iletilerine rastlanmış ancak bazı değerlerin iletilerine kitapta bazen bir tane rastlanmıştır. Bu da değerlerin okuyucuya tam içselleştirecek şekilde aktarılmasını zorlaştırmaktadır. Yine de değerler eğitimi şiirler yoluyla verme durumunda kitaptaki şiirlerin kullanılabilmesi sonucu da ortaya çıkmıştır.

Yazarın kitapları içerisinde ileti sayısı en az olan kitap, İlkokul 1'deki adlı kitabı olduğu görülmüştür. İncelenen kitapta on üç değer iletisine hiç rastlanmamıştır. Geriye kalan on değere şiirlerde rastlanmıştır. Şiirde ana değer olarak sevgi değeri ortaya çıkmıştır. Sevgi değerinden sonra en fazla sorumluluk değeri işlenmiştir. Kitaba genel olarak baktığımızda sevgi, saygı ve sorumluluk değerini iyi yansıttığı sonucu ortaya çıkmıştır. Yazar kitapta okula yeni başlayan çocuğun okulun ilk günlerinden itibaren yaşadığı bazı olayları şiirsellikten yararlanarak aktarmıştır. Bunu yaparken de bazı değerlerin iletilerine yer vermiştir. Bunu bazen açık olarak yapmış yani değeri açık olarak ortaya koymuş. Bazı şiirlerinde değerlerin ismi geçmese de değere yer verildiği görülmüştür. Bu da okuyucuların iletileri çıkarması beklenerek yapılmıştır. Şiiri okuyan çocukların şiiri okurken kendilerini şiirdeki kişiler gibi hissetmesi ve bazı değerleri bu şekilde özümsemeleri amaçlanmıştır. Kitaptaki şiirlerin bazı değerleri aktarmada önemli ve kullanılabilir olduğu, bazı değerlere yer vermemesi de o değerler açısından yetersiz olduğu sonucunu çıkarmamızı sağlamıştır.

4. Yazarın incelenen yedi kitabından çıkarılan sonuçlardan bir tanesi de, kitaptaki şiirlerin sevgi, saygı, sorumluluk, duyarlılık, çalışkanlık, doğruluk-dürüstlük ve cesaret değerlerini çok işlemesi değerlerin şiiri okuyan çocuklara aktarılması bakımından önemli olduğu görülmektedir. Değerler eğitiminde şiiri kullanmak istediğimizde, bu değerlerin çocuklara aktarılmasında Fazıl Hüsni Dağlarca'nın şiirlerinin başarılı bir sonuç ortaya koyabileceği görülmüştür. Değerler eğitiminde bu şiirleri kullanarak, çocuklara bazı şiirlerde açık bazı şiirlerde örtük olarak değerleri

aktarmada kullanılabilir olduğu görülmüştür. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın incelenen bu kitaplarındaki şiirlerin temizlik, sabır, misafirperverlik, kanaatkârlık, barış gibi değerlerin iletilerine az rastlandığı görülmüştür. Buradan da bu değerlerin aktarımında bu şiirlerin yetersiz olduğu ve kullanılmasının değerleri gerektiği gibi aktaramayacağı sonucunu çıkarmamıza sebep olmuştur. İletilerine az rastlanan değerlerinde çok önemli, günümüzde daha çok erozyona uğrayan değerler olduğu görülmektedir. Örneğin misafirperverlik değerine şiirlerde az rastlanmıştır. Günümüzde bu değerlerin önemini yitirmekte olduğu için, bu değere şiirlerde daha fazla yer verilmesi yerinde olacaktır. Toplumumuzda, geçmişte Türk kültüründe önemli bir yeri olan misafir ağırlama ve misafirlığe gitme durumları neredeyse yok denecek kadar azalmakta; insanlarımız bencileşmekte, bireyselleşmektedir. Bu değerlerin toplumumuzda çok önemli çok önemli bir yeri vardır, bu yüzden de gelecek nesillere aktarılması çok önem arz etmektedir. Şairin incelenen kitaplarının ise bu değeri aktarmada yetersiz olduğu görülmüştür. Diğer bir önemli değer kanaatkârlık değeri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazarın incelenen kitaplarında bu değere de çok yer verilmediği görülmüştür. Günümüzde çocukların doymak bilmeyen nefisleri, hiç bitmeyen istekleri, hiçbir şeyden tatmin olmamaları bu değerlerin ne kadar da önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Günümüzde bu değerlerin önemi daha çok ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden de çocuklara bu değerlerin aktarılması önem kazanmaktadır. Baktığımızda sonuç olarak yazarın incelenen kitaplarında bu değerlerin aktarılmasında yetersiz olduğu görülmüştür. Bu değerlerin aktarılmasında şiirleri kullanmak istediğimizde, amaca ulaşmada sıkıntı yaşanacağı sonucu çıkmaktadır. Birde yazarın incelenen kitaplarında en az rastlanan değer temizlik olarak görülmüştür. Tüm değerler gibi temizlik değeri de çok önemlidir. Bu değerinde çocuklara aktarılması önem arz etmektedir. Ancak yazarın kitaplarını kullanarak, şiir aracılığı ile bu değerleri kazandırmak istediğimizde şiirlerin yetersiz olduğu sonucu çıkmaktadır. Temizlik değerini aktarmak istediğimizde Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirlerini kullanmanın pek yararlı olmayacağı görülmüştür.

5. Kitapları inceleme konusu olan Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirlerinde dönemin sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerini şiirlerinde yansıttığı görülmüştür. Yazar bu özellikleri işlerken, şiir aracılığı ile değerleri de şiirlerinde işlemiştir. Bunu yaparken

değerlerin insana ne kattığı, değerlerin ne derece önemli olduğu, değerlerin yokluğunda ne gibi sorunlar çıktığı gibi durumlara şiir aracılığı ile yer verilmiştir. Şairin şiirlerinde değerleri işlerken çocukların günlük yaşamlarında karşılaşılabilecekleri durumları sunduğu ve bunun içerisinde değerlere yer verdiği görülmüştür. Bu şiirlerde yazar, şiiri okuyan çocukların, şiirde anlatılanlarla karşılaştıklarında zorlanmamaları ve değeri daha kolay içselleştirmelerine yardımcı olduğu sonucu çıkarılmıştır. Aynı zamanda çocuklar bu şekilde şiirlerde kendilerine nasihat verildiği hissine kapılmadan, değerleri şiirler içerisinde yedirerek verilmesi bakımından şiiri okuyan çocukların değerleri iyi özümledikleri sonucu çıkarılmıştır. İncelenen şiirlerde, bir şiirde birden çok değer işlendiği de görülmüştür. Bazı şiirlerde neredeyse dört değere birden yer verildiği görülmüştür. Bu açıdan baktığımızda şiir yoluyla değer aktarımının daha avantajlı olduğu sonucu çıkarmamızı da sağlamıştır. Diğer yazınsal türlere kıyasla, şiirlerin değer aktarım imkânının daha iyi olduğu görülmektedir. Aynı zamanda az sözle çok şey anlatmakta olanaklıdır şiirlerde. Bir ya da daha fazla değeri şiir aracılığı ile okuyuculara aktarmak, değerleri içselleştirmelerini sağlamak mümkündür. Ancak diğer türlerde bir değeri aktarmak için bile sayfalarca yazı yazmak gerekebilir. Diğer türlerde sayfalarca yazı yazarak aktarılabilecek değeri şiir aracılığı ile bir kıtada bile farkındalık oluşturup, değeri aktarma sağlanabilir. Burada şiirin değer aktarımında önemi ortaya çıkmaktadır. İncelenen şiirlerde de yazarın bu şekilde şiirin gücünü kullanarak değer aktardığı gözlemlenmiştir.

Çalışmada incelenen şiirler baktığımızda, incelenen değerlerin şiirlerde isminin direkt olarak geçmediği görülmüştür. Yani değer, adının şiirin içinde pek yer verilmeden aktarılmaya çalışıldığı, şiir içinde değer adının geçtiği şiirlerin az olduğu görülmüştür. Örneğin misafirperverlik değeri işlenirken; şiirde açık olarak misafirlik, misafir ağırlama, misafirperverlik gibi kelimelere rastlanmamıştır. Bu değeri aktarırken şiir içerisinde değer işlenerek verildiği görülmüştür. Yani şiirde misafir kelimesi geçerse de misafir ağırlama, misafirlik olgularının işlendiği, bunu şiiri okuyan çocukların çıkarması beklenmiştir. Şiirlerin çoğunda değer doğrudan aktarılması yerine, sezdirerek verilmesi, çıkarımda bulunarak değere ulaşılması istediği görülmüştür. Bazı değerlerin de açık olarak verildiği de görülmüştür.

Örneğin sevgi değerini, şiirde direk sevgi kelimesi geçerek verildiği görülmüştür. Ama genel olarak açık olarak verilmediği, şiir içerisinde değerlerin yoğrularak, şiiri okuyanlara sezdirerek, çıkarımda bulunmaları ve yorumlamaları sağlanarak verilmeye çalışıldığı sonucu çıkarılmıştır. Bu da değerlerin aktarılmasının doğasına daha uygundur. Çünkü çocuklar bu şekilde durumdan rahatsız olmadan, değeri daha iyi ve daha kolay içselleştirebilmektedirler. Bu şekilde aynı zamanda çocukların yorumlama, karar verme becerilerinin gelişmesine yardımcı olduğu sonucu da çıkmaktadır.

İncelenen şiirlerde bazı değerlerin aktarılmasında da zıddı durumlar kullanıldığı görülmüştür. Örneğin bağımsızlık değeri aktarılırken, tutsaklık durumundan ve tutsaklığın nasıl sonuçlara yol açacağından hareketle bağımsızlık değeri aktarılmaya çalışılmıştır. Şiirlerde bu şekilde zıt durumların kullanılmasının işe yaradığı düşünülmektedir. Yazar bu şekilde değerleri işleyerek, zıt durumdan yararlanma yoluna gitmiştir. Bazı şiirlerde ise toplum örnek olmuş, toplum için önem arz eden kişileri şiirlerde işleyerek değer aktarma yoluna gidilmiştir. Yazarın incelenen şiirlerinde Mustafa Kemal Atatürk'ten özellikle yararlanıldığı görülmüştür. Atatürk'ü şiirlerde işleyerek özellikle sevgi, bağımsızlık, sorumluluk gibi değerler aktarılmaya çalışılmıştır. Okulumuz 2'deki kitabında Atatürk sevgisine fazlaca yer verilerek, toplum için büyük öneme sahip Atatürk'e karşı sevgi oluşturulmaya çalışıldığı görülmüştür.

Genel olarak baktığımızda şiirin değer aktarımında büyük öneme sahip olduğu sonucu çıkarılmıştır. Değerleri aktarmada ve içselleştirmede şiirlerin kullanılmasının faydalı olacağı, bir şiirle birden çok değer aktarılabilceği, şiirin az sözle çok şey anlatma özelliğinde faydalanarak değer aktarmanın daha kolaylaşacağı, şiir yoluyla değerler konusunda farkındalık oluşturarak değerleri içselleştirmenin ve özümsetmenin daha avantajlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.2.Öneriler

Çalışmada elde ettiğimiz sonuçlardan yola çıkarak şu önerilerde bulunabiliriz:

1. İlköğretim kademesindeki eğitim- öğretim programlarının değerler eğitimi yönünden zayıf olduğu görüldüğü için; programların değerler eğitimine yönelik düzenlemeyi içererek, değerler eğitimine daha çok önem vererek, kazandırılması gereken değerler göz önünde bulundurularak yeniden yapılandırılması gerekmektedir.
2. Türkçe öğretim programları incelendiğinde değerleri açık olarak, ayrıntılı bir şekilde ortaya koymadığı görülmüştür. Burada Türkçe öğretim programlarında değerler ayrıntılı olarak verilmeli, değerler konusunda sınıflandırma yapılmalıdır.
3. Değerlerin erozyona uğradığı ve bazı değerlerin unutulmaya yüz tuttuğu günümüzde; toplumlar için büyük öneme sahip, toplumların düzelmesini, birlik ve beraberliğini sağlayan değerler konusunda yapılan çalışmalar artırılmalıdır. Toplumda bu konuda aile, okul ve toplumun tüm bireylerine görevler düşmektedir. Bu görevi toplum olarak üstlenmeli, geleceğin mimarı olan çocuklara değerler aktarılmaya çalışılmalıdır. Değerler eğitimi konusunda yapınla çalışmalar artırılmalı, toplumun değerler konusunda bilgi ve farkındalığını artırmaya yönelik etkinlikler düzenlenmelidir.
4. Değerler eğitiminde yapılan çalışmalar incelenmeli, değerler konusunda yaşanan bu sorunların sebepleri ayrıntılı olarak analiz edilmelidir. Bu ışıpta değerler eğitimi konusunda yeni strateji ve çalışmalar yürütülmelidir. Değerlerin aktarılmasında hangi yolların daha etkili olduğu araştırılmalı, ona uygun tedbirler alınmalıdır. Değerler eğitimi ile ilgili bilimsel çalışmalara önem verilmeli, bu ışıpta alternatif yollar denenmelidir.
5. Okullarda değerler eğitimi konusunda yapılan çalışmalar artmalı, ders içi ve ders dışı etkinliklerle değerlerin aktarılması sağlanmalıdır. Derslerde değerlerin aktarılmasına da ayrı bir önem verilmeli, değer aktarımı ile ilgili etkinlik saatleri düzenlenmelidir. Ders içinde kitaplarda değerlerle ilgili etkinliklere, değerlerle ilgili metinlere, şiirlere ayrı bir önem verilmelidir. Bunun sağlanması için de okuldaki öğretmen, idareci ve çalışanlara da değerler eğitimi konusunda eğitimler verilmelidir.
6. İnceleme sonucunda değerlerin aktarılmasında, çocukların değerleri içselleştirmesinde şiirlerin büyük öneme sahip olduğu sonucu çıkmıştır. Bu bağlamda öğretmenler, veliler çocukların değerler eğitimi açısından önemli olan şiirlere ulaşmasında rehber olmalı, şiir aracılığı ile değer kazandırılmaya

çalışılmalıdır. Aynı zamanda Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirleri müfredat programlarında özellikle katılmalıdır. Çünkü inceleme de şiirlerin değerler eğitimi açısından önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür.

7. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirlerinin; dönemin sosyal, ekonomik, kültürel özelliklerini şiirlerinde yansıtması ve aynı zamanda değerleri bazen açık bazen de sezdirerek vermesi bakımından değerli bulunmuştur. Bu bakımdan şiirlerinin değerler eğitimi konusunda kullanılması faydalı olacaktır. Özellikle bazı değerleri aktarması bakımından daha önemli bulunmuş, bu değerleri aktarırken daha çok kullanılması gerekmektedir.
8. Değerler eğitiminde yazınsal türlerin, özellikle şiirlerin değerler eğitiminde öneminin, değerleri aktarmada ve yansıtmada etkililiğini ortaya koyacak çalışmalara ağırlık verilmeli ve sonuçları alana katkı sağlamalıdır.
9. Değerlerimizin özellikle çocuklarımıza aktarılması gerektiğinden, çocuklara yönelik eserler veren yazarlar ve eserleri hakkında araştırmalar artmalıdır. Araştırma sonuçlarına göre değerler eğitimi açısından önemli eserler ortaya konulmalı, değerler eğitiminde özellikle kullanılmalıdır.
10. Çalışmada incelenen Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiir kitaplarındaki şiirlerin değerler eğitiminde önemi ortaya konmuştur. Bu açıdan bu kitaplar ve şiirler okuyucu ile buluşturulmalı, kütüphanelerde yerini almalıdır. Böylelikle değerler eğitimi açısından nitelikli eserlerle buluşan çocuklara değerler aktarımı kolaylaşacaktır. Bu kitapların önemini öğretmenler ve veliler ortaya koyarak, çocuklara da yol gösterici olmalıdır.
11. İncelenen şiirlerin değerler eğitimi açısından önemli olduğu görülmüş. Genel olarak değer aktarımında şiirden yararlanılması, özelde ise Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirlerinden yararlanılması değerler eğitiminde çok fayda sağlayacaktır.
12. Çalışmada, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirlerinde; sevgi, saygı, sorumluluk, duyarlılık, çalışkanlık gibi değerlere daha çok rastlanmış ve bu değerleri aktarmada daha etkili olduğu sonucu bulunmuştur. Bu yüzden bu değerlerin çocuklara aktarılmasında Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirlerinden özellikle yararlanılması gerekmektedir.
13. Çalışmada Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirlerinde; temizlik, sabır, barış, kanaatkârlık, misafirperverlik gibi değerlerin daha az işlendiği görülmüştür. Bu değerlerden

bazılarının günümüzde daha bir önemli olduğu bilinmektedir. Örneğin kanaatkârlık değerinin aktarılmasına daha bir ihtiyaç vardır. Çünkü günümüzde çocuklarda tatminsizlik, hiçbir şeyden memnun olmama, doyumsuzluk gibi duygular hat safhadadır. Bu yüzden bu değerlerin önemi daha da ortaya çıkmaktadır. Bu değerlerin aktarılmasında şiirlerde ve diğer yazınsal türlerde bu değerlere daha çok yer verilmelidir. Aynı zamanda yazarın şiirlerinde pek işlenmediği için, bu değerlerin çocuklara aktarılmasında yazarın şiirlerini kullanma pek faydalı olmayacaktır.

14. Yazarın kitapları içerisinde Okulumuz 2'deki kitap değer iletileri bakımından en fazla iletiye rastlanan kitap olmuştur. Bu kitabı değerler eğitiminde ayrı bir önem arz etmektedir. Yazarın bu kitabı çocuklarla buluşturulmalı, değerler eğitiminde özellikle kullanılmalıdır. Bu kitaplara ulaşmada çocuklara rehber olunmalıdır. Aynı zamanda yazarın bu kitabı diğer kitaplarından değerler eğitiminde önemli olanları Temel Eserler arasına alınmalıdır.
15. Yazarın incelenen tüm kitaplarında sevgi değeri ana değer olarak görülmüştür. Genelleme yapıldığında yazarın çocuklara yönelik yazdığı şiir kitaplarında sevgi değerini işleme açısından çok başarılı olduğu düşünülmektedir. Bu değer çocuklara içselleştirilmesinde, çocukların sevgi değerini özümsemelerinde yazarın istedikleri bir şiir kitabını okusalar başarılı olacaklarını bilmelidir.
16. İnceleme sonucunda Fazıl Hüsni Dağlarca'nın şiire ve çocuklara ayrı bir sevgisi olduğu sonucu da çıkmıştır. Şiir dışında eser yazmaması ve belli bir dönem çocuklara yazdığı şiirlerinin öne çıkması önem arz etmektedir. Bu denli şiire ve çocuklara ilgisi olan yazarın, çocuklara her yönü ile tanıtılması ve çocukların yazarın şiirleri ile buluşturulması çok yerinde olacaktır. Bu açıdan bakıldığında Fazıl Hüsni Dağlarca hakkında yapılan çalışma ve incelemeler artmalı, gerekirse çocuklara yönelik yazdığı tüm şiirleri değerler eğitimi açısından incelenmelidir.
17. Edebi eserlerin değerler eğitiminde önemi açıktır. Bu duruda, öğrencilerin edebi eserlerle karşılaşması sağlanmalı, öğrencilere yol gösterici ve iyi bir model olunmalıdır. Çok sayıda eserin yazıldığı günümüzde doğru kitabı seçme ve tavsiye etme önem kazanmaktadır. Bu nedenle çocukların doğru eserle buluşması için gerekirse uzaman görüşü alınmalı, değerler eğitimi açısından nitelikli eserlerle karşılaşması sağlanmalıdır. Ayrıca çocuklara yönelik eserler yazan yazarlarda,

toplumsal değerleri göz önünde bulundurmalı, buna uygun nitelikte eserler yazmaya özen göstermelidir.

KAYNAKÇA

- Aydın, M. Z. (2010), ‘Okulda Değer Eğitimi’, *Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 6 (18), 16-22.
- Aydın, M. (2011), Değerler, İşlevleri ve Ahlak”, *Eğitime Bakış Eğitim, Öğretim ve Araştırma Dergisi*, 7 (19), (39-45).
- Aydın, M. Z. , Akyol Güler, Ş. (2012). *Okulda değerler eğitimi yöntemler-etkinlikler-kaynaklar*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Abaş, O. (2009), ‘İlköğretim Okullarında Görevli Branş Öğretmenlerinin Değer Öğretimi Yaparken Kullandıkları Etkinlikler: 2004 ve 2007 Yıllarına İlişkin Bir Karşılaştırma’, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17 (2), 403-414.
- Akbaş, O. (2004), *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim İkinci Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Alkan, A. T. (1991), “Misafir, Misafirlik”, *Türk Aile Ansiklopedisi içinde*, 2, (741-742), Ankara: TC Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu.
- Alkan, C. (1987), ‘Eğitimci Ziya Gökalp’, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1 (20), 231- 244.
- Akyol, H. (2006), “Yeni İlköğretim Programlarında Değerler Öğretimi”, *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildiri Kitabı*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Aksan, D. (1993). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Şafak Yayınları, Ankara.
- Aksan, D. (1993). *Türkçenin Gücü*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

- Alpay, Kabacalı.(1987)*Türkçenin Ses Bayrağı Fazıl Hüsnü Dağlarca*, İstanbul: TÜYAP
- Chapman, G.(2002), *Gençler İçin Beş Sevgi Dili*, (Çev. Elif Akbaş), 1.Baskı, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Comte, A. (2004), *Büyük Erdemler Risalesi*, (Çev. Işık Ergüden), 1. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Coşkun, E. (2005), 'İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğretmen ve Öğrencilerinin Yeni Türkçe Öğretim Programı'yla İlgili Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma', *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5 (2), 421-476.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon. Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2004). *Öğretme sanatı*. Ankara: Pegem A Yayınları
- Demircioğlu, İ. H. ve TOKDEMİR, A. (2008), 'Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik', *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (15), 69-88.
- Demirel, K. (2006), *Açıklamalı İnsani Terimler Sözlüğü*, 1.Baskı, İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Dikeçligil, B. ve Çiğdem, A. (1990). *Aile yazıları- temel kavramlar yapı ve tarihi süreç*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Dilmaç, B. (2002), *İnsanca Değerler Eğitimi*, 1.Baskı, Ankara: Nobel Yayınları
- _____ (1999), *İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği İle Sınanması*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Doğan, İ. (2005), *Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları*, 6.Baskı, Ankara: Pegam A Yayıncılık.

_____ (2007), *Sosyoloji: Kavram ve Sorunlar*, Ankara: Pegam A Yayıncılık.

Doğanay, A. (2006), “Değerler Eğitimi”, Cemil Öztürk (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, (256-287), Ankara: PegemA Yayıncılık.

Dökmen, Ü. (2008), *Yaşama Yerleşmek*, 5. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Eren, İ. (2010), “Sabır Eğitimi”, *İnsan ve Hayat Dergisi*, (1), [http: //www.](http://www.)

<http://insanvehayat.com/ /sabir-egitimi/> (21.04.2017).

Fichter, J. (1999), *Sosyoloji Nedir?*, (Çev. Nilgün Çelebi), No. 75, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.

GÜNEŞ, F. (2007), *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*, Ankara: Nobel Yayınları.

Güngör, E. (2000), *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*, 3.Baskı, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Geçtan, E.(1978). *Çağdaş insanda normal dışı davranışlar*. Ankara. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları

Güleryüz, H.(2003). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: PegamA Yayıncılık

Dağlarca, F. H.(1993), *İlkokul 1'deki*, 1.Basım, İstanbul: Tümzamanlaryayıncılık.

_____ (2014), *Okulumuz 2'deki*, 4.Basım, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

_____ (2013), *Balina ile Mandalina*, 10. Basım, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

_____ (2012), *Gösterme Parmağı*, 2.Basım, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

- _____ (2012), *Başparmak*, 2.Basım, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- _____ (2012), *Yazıları Seven Ayı*, 3.Basım, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- _____ (1993), *Kuş Ayak*, 3.Basım, İstanbul: Tümzamanlaryayıncılık
- Hekimoğlu, İ. (t.y), *Sevgi ve Hoşgörü Ortamı Hazırlamak*,
<http://www.ogretmenhatti.com/index.php?s=makale&aid=202>
- Hökelekli, H. (2007), “Tevazu”, *Dem Dergi*, (2), s. 144-149.
- _____ (2008), “Adalet”, *Dem Dergi*, (5), 132-137.
- _____ (2010), “Modern Eğitimde Yeni Bir Paradigma: Değerler Eğitimi”,
Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırmaları Dergisi, 6 (18), 4-10.
- Kavcar, C.(1982), *Edebiyat ve Eğitim*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları
- Kaymakcan, R. (2008), “Hoşgörü ve Eğitimi”, *Dem Dergi*, (6), 114-119.
- Kızılcıçelik S. ve Erjem Y. (1992), *Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü*, 2. baskı, Günay Ofset, Konya.
- Konur, Ertop ve diğerleri, (2009) *Fazıl Hüsnü Dağlarca* (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları
- Kouchok, H. K. (2008), “Çocuklara Hoşgörü Öğretmek İçin Neler Yapmalı, Neler Yapmamalı: Mısır Örneğinden Yansımalar”, (Çev. Cemil Oruç), *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(2), 403-412.
- Kolaç, E. (2010), “Hacı Bektaşî Veli, Mevlana ve Yunus Felsefesiyle Türkçe Dersinde Değerler ve Hoşgörü Eğitimi”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Veli Araştırma Dergisi*, (55), (193-208).

MEB (1981), *İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

_____ (2005), *Türkçe öğretim programı (1-5. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi

_____ (2006), *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı (6, 7, 8. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları

_____ (2006), *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

_____ (2009), *İlköğretim Sosyal Bilgiler (4 ve 5. Sınıflar) Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

_____ (2010), “Değerler Eğitimi Uluslararası Konferansı”, [http://www.meb.gov.tr/\(09.03.2017\)](http://www.meb.gov.tr/(09.03.2017))

_____ (, 2010.)*Milli Eğitim Bakanlığı, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2010/53 sayılı Genelge*, Ankara

_____ (2012), *İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü, Değerler Yönergesi* http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/10/05/743046/dosyalar/2013_02/24015229_deerlereitimiynergesi.pdf (20.05.2017)

Mısırlı, E.(2014), *Fazıl Hüsnü Dağlarca Günlüğü*, Kaynak Yayınevi, Birinci basım, İstanbul, 327 s.

Miskeveyh, İ. (1983), *Ahlaki Olgunlaştırma*, (Çev. A. Şener, C. Tunç, İ. Kayaoğlu), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Nas, R. (2004). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitapevi.

Oğuzkan, F. (2001). *Çocuk Edebiyatı*, Anı Yayıncılık, Ankara.

- Önkaş, N.A (2009) Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Şiirin Yeri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (23), 1-10.
- Özguven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özkul, A. S. (2007), *Yaşam ve Çalışma Hayatını Etkileyen Faktörler SDÜ Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Polat, M. S.(2002), *Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Şiirlerinde Çocuk Teması*, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Saltık, A. (2004, Kasım). *Postmodernite ve sağlık eğitimi*. I. Ulusal Sağlık Geliştirme ve Sağlık Eğitimi Sempozyumu'nda Sunulan Bildiri, Ankara, Türkiye
- Sayar, K. ve Aysun, S. (2011), "Ahlaki Bir Lider Olarak Öğretmen", *Eğitime Bakış Eğitim, Öğretim ve Araştırma Dergisi*, 7 (19), (9-13).
- Senemoğlu, N. (2004). *Gelişim öğrenme ve öğretim - kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sever, S. (2013) *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem.
- Seyyar, Ali (2003), *Ahlak Terimleri Sözlüğü*, 1. Baskı, İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Şentürk, H. (2010), "Kişilik Gelişiminde Eğitim, Din ve Değerlerin Rolü", *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırmaları Dergisi*, 6 (18), 50-55.
- Şener, S. (1997), *Başarı Yolunda 70 Kural*, 5. Baskı, İstanbul: İnkılab Basım Yayım.
- Şen, Ülker (2007), "Milli Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Şirin, M. R. (2000). *99 Soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul. Çocuk Vakfı Yayınları.
- Taşdemir, Demir (2009), “İlköğretimde Değerler Eğitimi ve Bu Değerlerin Alevi-Bektaşî Değerleri İle İlişkililiği”, *Türk Kültürü ve Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (51), 295-326.
- Taşpınar, Mehmet (2009), “Eğitinde Örtük Program ve Değerler Eğitimi”, Cihad Demirli (Ed.), *I.İyilik Sempozyumu Bildiri Kitabı*, (25-30), Elazığ: Elazığ Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Tebliğler Dergisi (2003). *Milli Eğitim Bakanlığı 2552 Sayılı Tebliğler Dergisi İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*, Eylül 2003.
- TDK (Türk Dil Kurumu). (1998). *Türkçe sözlük*. Ankara.
- TDK (Türk Dil Kurumu). (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara
- Türk Milli Eğitim Temel Kanunu (1973) *Temel amaçlar 1739*.
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>(19.05.2017)
- Urban, H. (2007), *Hayat Dersleri*, (Çev. Gülden Şen), 1. Basım, İstanbul: Altın Kitaplar
- Usta. (2015) “*Nezakət nedir, hayatımızdaki yeri*”.
<http://www.odevustam.com/nezaket-nedir-hayatimizdaki-yeri/>(
19.05.2017)
- Uyanık Balat, G. (Ed.) (2012). *Okul öncesinde değerler eğitimi ve etkinlik örnekleri*. Ankara: Pegam Akademi Yayınları.
- Yaman, E. (2012). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yazıcı, K. (2006), “Değerler Eğitimi Genel Bir Bakış”, *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 19, 499-522.

Yılmaz, H. (2004). Ortaöğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi programının barış eğitimi açısından değerlendirilmesi. *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumunda sunulmuş bildiri*. İstanbul.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yılmaz, E. (2009). Öğretmenlerin Değer Tercihlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7 (17), 109-128

<http://www.edebiyatogretmeni.org/fazil-husnu-daglarca/>

<http://www.egitimkutuphanesi.com/fazil-husnu-daglarcanin-siirlerinde-cocuk-cocuk-temasi-siirde-cocuk-ve-hayvan-sevgisi-cocuk-ve-doga-iliskisi-cocuk-ve-aile-cocuk-ve-yurt-sevgisi/>

<http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Konur%20Ertop/>

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı: Fatih TOKCAN

Doğum Tarihi: 10/02/1988

Doğum Yeri: Kozan

Memleket: Adana

Medeni Durum: Evli

Adres: Tenkerli Mah. Merkez Sok. No: 109 Feke/ADANA

E- posta : fatih-tokcan@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

İlköğretim: 1994-1998 İdem İlköğretim Okulu- Kozan/ADANA

1998-2001: Lütfiye Ali Şadi Çelik İlköğretim Okulu-Kozan/ADANA

Ortaöğretim: 2001-2004 Kozan 50. Yıl Lisesi-Kozan/ADANA

Lisans: 2006-2000: Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü-KONYA

Yüksek Lisans: 2011-2017: Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği ABD-KONYA

İŞ DENEYİMİ

Aralık, 2010 –Haziran, 2014: Adana İli Feke İlçesi Tenkerli İlköğretim Okulu

Haziran, 2014 – : Adana İli Feke İlçesi Ali Kuşçu İlkokulu

